

Etusivu>Perhe- ja perintöoikeudelliset asiat>Vanhempainvastuu: huoltajuus ja tapaamisoikeus

Vanhempainvastuu: huoltajuus ja tapaamisoikeus

Vanhempainvastuuseen kuuluvat lapsen ja hänen omaisuuteensa liittyvät oikeudet ja velvoitteet. Vaikka käsitteen sisältö vaihtelee EU-maittain, se kattaa yleensä huoltajuuden ja tapaamisoikeudet. Kun puoliset ovat eri maiden kansalaisia, lasten huoltajuusjärjestelyistä sopimiseen on syytä kiinnittää avioerotilanteessa erityistä huomiota.

Mitä olisi otettava huomioon aivan ensimmäiseksi?

Mitä tarkoitetaan huoltajuudella, tapaamisoikeudella ja vanhempainvastuulla?

Kun vanhemmat asuvat yhdessä, he ovat yleensä molemmat lasten huoltajia. Jos vanhemmat eroavat tai muuttavat erilleen, heidän on ratkaistava, miten huoltajuusvastuu jaetaan heidän välillään.

Vanhemmat voivat päättää, että lapsi asuu vuorotellen kummankin vanhemman luona tai vain toisen vanhemman kanssa. Jos lapsi asuu pääasiallisesti vain toisen vanhemman kanssa, muualla asuvalla vanhemmalla on yleensä oikeus tavata lasta tietyinä aikoina.

Lapsen huoltoa koskeviin oikeuksiin sisältyy myös muita lapsen kasvatukseen ja huoltoon liittyviä oikeuksia ja velvollisuuksia, kuten oikeus huolehtia lapsesta ja hänen omaisuudestaan. Näitä oikeuksia ja velvollisuuksia nimitetään yhteisesti "vanhempainvastuuksi". Useimmiten vanhempainvastuu on lapsen vanhemmilla, mutta se voi olla myös laitoksella, jonka hoitoon lapsi on uskottu.

Kuka päättää huoltoa ja tapaamista koskevista oikeuksista?

Vanhemmat voivat päättää näistä asioista yhteisellä sopimuksella. Sovittelija tai lakimies voi auttaa vanhempia löytämään asiaan ratkaisun. Sovittelijan voi löytää sivun alalaidassa olevan linkin kautta.

Jos vanhemmat eivät pääse asiasta yhteisymmärrykseen, he saattavat joutua viemään asian tuomioistuimen ratkaistavaksi. Tuomioistuin voi päättää, että molemmat vanhemmat ovat edelleen lapsen huoltajia (yhteishuoltajuus) tai että huoltajuus annetaan vain toiselle vanhemmalle (yksinhuoltajuus). Jos toinen vanhemmista toimii yksinhuoltajana, tuomioistuin voi päättää myöntää toiselle vanhemmalle tapaamisoikeuden.

Jos puoliset ovat eri maiden kansalaisia, EU:n sääntöjen mukaan ratkaistaan, mikä tuomioistuin on toimivaltainen käsittelemään asian. Toimivaltaisen tuomioistuimen voi löytää sivun alalaidassa olevan linkin kautta.

Päättävöitteenä on välttää se, että eri maissa asuvat vanhemmat panevat asian vireille kumpikin oman maansa tuomioistuimessa, jolloin samassa asiassa annettaisiin kaksi eri tuomiota. Pääsääntönä on, että toimivaltainen tuomioistuin on sen maan tuomioistuin, jossa on lapsen vakituinen asuinpaikka.

Pannaanko tuomioistuimen päätös täytäntöön toisessa EU-maassa?

Jotta varmistettaisiin, että tuomioistuimen antama päätös pannaan käytännössä täytäntöön myös muissa EU-maissa, on säädetty tuomioistuimen päätösten tunnustamis- ja täytäntöönpanojärjestelystä. Sen ansiosta vanhempainvastuussa olevien on helpompi käyttää oikeuksiaan.

Erityisesti lapsen vanhemmalle kuuluva tapaamisoikeus on helppo saada tunnustetuksi toisessa jäsenvaltiossa ilman erityisiä muodollisuuksia, koska tapaamisoikeuden katsotaan edistävän lapsen ja hänen vanhempiansa välisten suhteiden kehittymistä.

Mitä EU:n sääntöjä sovelletaan?

Säännöt, joiden mukaan lasten ja heidän vanhempiansa suhteita koskevat rajatylittävät riita-asiat ratkaistaan, sisältyvät [Bryssel II a -asetukseen](#). Näitä sääntöjä sovelletaan kaikkiin lapsiin riippumatta siitä, ovatko he syntyneet avioliitossa vai sen ulkopuolella. Bryssel II a -asetus on EU:n oikeudellisen yhteistyön kulmakivi avioliittoa ja vanhempainvastuuta koskevissa asioissa. Asetusta on sovellettu 1. maaliskuuta 2005 alkaen kaikissa EU:n jäsenvaltioissa Tanskaa lukuun ottamatta.

Tietoa kunkin jäsenvaltion oikeusjärjestelmästä saa napsauttamalla kyseisen valtion lippua.

Hyödyllisiä linkkejä

[Näin löydät sovittelijan](#)

[Näin löydät toimivaltaisen tuomioistuimen](#)

[Tutustu esitteeseen](#)

Päivitetty viimeksi: 18/01/2019

Tätä sivustoa ylläpitää Euroopan komissio. Sivuston tiedot eivät välttämättä edusta Euroopan komission virallista kantaa. Komissio ei ole vastuussa tiedoista, joita esitetään tai joihin viitataan tällä sivustolla. EU:n sivustoihin sovellettavat tekijänoikeussäännöt löytyvät oikeudellisesta huomautuksesta.

Vanhempainvastuu - Belgia

1 Mitä lakitermi "lapsen huolto" käytännössä tarkoittaa? Mitä oikeuksia ja velvollisuuksia lapsen huoltajalla on?

Vanhempainvastuu eli huoltajuus on lasten suojelua ja edustamista koskeva oikeudellinen mekanismi. Se päättyy lapsen tullessa täysi-ikäiseksi tai täysivaltaiseksi. Vanhempainvastuuseen kuuluvat lasta ja hänen omaisuuttaan koskevat asiat. Sitä säännellään siviililain (*Code civil, Burgerlijk Wetboek*) 371–387 b ja 203 §:llä.

Lapsen huoltajuus kuuluu automaattisesti lapsen juridisille vanhemmille. Lapsen juridisia vanhempia ovat henkilöt, jotka laissa katsotaan tämän vanhemmiksi joko biologisen vanhemmuuden (isä, äiti) tai adoption perusteella. Belgiassa myös äidin naispuolinen kumppani voidaan tunnustaa lapsen toiseksi vanhemmaksi lain nojalla (*comaternité, meemoederschap*). Jos biologisia vanhempia ei katsota lapsen juridisiksi vanhemmiksi, he eivät ole tämän huoltajia. Lapsi pysyy vanhempiensa huollettavana siihen asti, kun hänestä tulee täysi-ikäinen (18 v.) tai täysivaltainen. Lapsen asumisjärjestelyjä, elatusta, terveyttä, valvontaa, kasvatusta, koulutusta ja hyvinvointia koskevat päätökset kuuluvat vanhemmille (siviililain 203 §).

Huoltajuuden osatekijöitä ovat määräysvalta lasta eli lapsen henkilöä koskeissa asioissa ja lapsen omaisuuden hoito sekä tietyt huoltajuuteen kuuluvat erityiset oikeudet. Lapsen henkilöön kohdistuva määräysvalta jaetaan edelleen huolto-oikeuteen eli lapsen kanssa elämiseen (lapsen hoitaminen ja valvominen sekä samassa taloudessa olevaa lasta koskevien kasvatuksellisten päätösten tekeminen) ja kasvatusoikeuteen (lapsen elatukseen, kasvatukseen ja koulutukseen liittyvä päätöksenteko). Lapsen omaisuuden hoito kattaa lapsen omaisuuteen kohdistuvan hallinnointioikeuden ja lakimääräisen käyttöoikeuden. Erityisillä oikeuksilla tarkoitetaan vanhempien päätösvaltaa lapsen avioliittoon, adoptioon ja täysivaltaisuuteen liittyvissä asioissa.

2 Kuka lapsen huoltaja yleensä on?

Alaikäisen lapsen huoltajia ovat yleensä lapsen molemmat vanhemmat yhdessä. Jos kummankin vanhemman vanhemmuus on vahvistettu, huoltajuuteen liittyvät etuoikeudet kuuluvat heille yhteisesti riippumatta siitä, asuvatko he yhdessä tai ovatko he naimisissa (siviililain 373 ja 374 §).

Jos jommankumman vanhemman suhdetta lapseen ei ole vahvistettu tai jos toinen vanhemmista on kuollut, poissaoleva tai kyvytön ilmaisemaan tahtonsa, huoltajuus on yksin toisella vanhemmalla.

Kummankin vanhemman oletetaan toimivan toisen vanhemman suostumuksella käyttäessään huoltajuuteen kuuluvia oikeuksiaan tilanteissa, joissa on osallisena (hyvässä uskossa toimivia) kolmansiä (siviililain 373 §).

Perhetuomioistuin (*tribunal de la famille, familierechtbank*) voi myöntää yksinhuoltajuuden toiselle vanhemmista, jos vanhemmat eivät saa sovittua lapsen asumisjärjestelystä, lapsen terveyttä, kasvatusta, koulutusta, vapaa-aikaa tai uskonnollista tai aatteellista suuntautumista koskevista tärkeistä päätöksistä tai jos kyseinen tuomioistuin katsoo, että vanhempien sopimus ei ole lapsen edun mukainen.

Siinä tapauksessa toisella vanhemmista säilyy tapauskohtaisesti määriteltujen ehtojen mukaisesti 1) valvontaoikeus; hänellä on toisin sanoen oikeus saada tietoja lapsen tilanteesta ja kääntyä toimivaltaisen perhetuomioistuimen puoleen, jos hän katsoo, ettei toinen vanhemmista ole ottanut lapsen etua huomioon; 2) oikeus ylläpitää henkilökohtaisia suhteita lapseen. Tämä yhteydenpito voidaan kieltää ainoastaan erittäin vakavin perustein (siviililain 374 §).

3 Voidaanko lapselle määrätä muu huoltaja, jos lapsen vanhemmat eivät kykene tai ovat haluttomia toimimaan lapsensa huoltajina?

Jos kumpikaan vanhemmista ei pysty toimimaan huoltajana, on pantava vireille lapsen huoltoasia (siviililain 375 §).

4 Kuinka huoltajuudesta päätetään silloin kun vanhemmat eroavat tai muuttavat erilleen?

Vanhempien asumus- tai avioero ei periaatteessa vaikuta huoltajuutta koskeviin sääntöihin. Oikeudellisena lähtökohtana on, että molemmat vanhemmat toimivat yhdessä lapsen huoltajina (ks. kohta 2). Yhteishuoltajuus tarkoittaa, että huoltajuuden osatekijät kuuluvat jatkossakin molemmille vanhemmille ja että kumpikaan ei voi yksin tehdä päätöksiä, jotka estäisivät toista vanhempaa käyttämästä omia oikeuksiaan. Vanhempi ei siis voi toimia ilman toisen vanhemman suostumusta. Aikataulujen ja käyttäytymissääntöjen kaltaiset asiat päättää kuitenkin se vanhemmista, jonka luona lapsi kulloinkin on.

Vanhemmat voivat sopia huoltajuusjärjestelystä keskenään lapsen etua kunnioittaen.

Jos he eivät pääse sopimukseen, heidän on saatettava asia perhetuomioistuimen käsiteltäväksi. Perhetuomioistuin voi päättää myöntää yksinhuoltajuuden toiselle vanhemmista (ks. kohta 2).

On sovittava lapsen asumisjärjestelystä, väestörekisteriin ilmoitettavasta lapsen asuinpaikasta sekä siitä, miten kumpikin vanhempi osallistuu lapsen elatukseen, kasvatukseen ja koulutukseen.

5 Jos vanhemmat pääsevät sopimukseen lapsen huoltajuudesta, miten sopimus saadaan oikeudellisesti sitovaksi?

Vanhempien ei ole pakko viedä asiaa tuomioistuimen ratkaistavaksi, vaan he voivat tehdä lapsen huoltajuudesta sopimuksen. Sovittelun avuksi on mahdollista saada valtuutettu ja tehtävään koulutettu sovittelija (asianajaja, notaari tai muu valtuutettu sovittelija), johon vanhemmat voivat turvautua milloin tahansa – myös prosessin aikana (prosessilain (*Code judiciaire, Gerechdelijk Wetboek*) 1730 §).

Mikäli vanhemmat haluavat, että sopimus pannaan tarvittaessa täytäntöön, heidän on toimitettava se toimivaltaiselle perhetuomioistuimelle, joka varmistaa, että sopimus on lapsen edun mukainen.

Jos avioliitto on kariutunut lopullisesti (ks. "Avioero – Belgia"), vanhemmat voivat prosessin missä tahansa vaiheessa pyytää perhetuomioistuinta vahvistamaan sopimuksen lasta koskevista välimistöistä. Tuomari voi kieltäytyä vahvistamasta sopimusta, jos se ei ole lapsen edun mukainen.

Jos avioero perustuu yhteiseen päätökseen (ks. "Avioero – Belgia"), osapuolten on sovittava ennen avioeron voimaantuloa lapsen huoltoon liittyvistä toimista (huoltajuus, oikeus ylläpitää henkilökohtaisia suhteita lapseen, lapsen omaisuuden hallinnointi) sekä siitä, miten kumpikin osallistuu lapsen elatukseen, kasvatukseen, koulutukseen sekä tämän terveyden ja hyvinvoinnin edistämiseen avioeroproessin aikana ja sen jälkeen. Yleinen syyttäjä antaa asiasta lausunnon, ja perhetuomioistuin voi poistaa sopimuksista kohdat, jotka tämä katsoo alaikäisen lapsen edun vastaisiksi, tai muuttaa niitä. Perhetuomioistuin myöntää avioeron ja vahvistaa alaikäisiä lapsia koskevat sopimukset.

6 Jos vanhemmat eivät pääse yksimielisyyteen lapsen huoltajuudesta, mitä muita keinoja asian ratkaisemiseksi on tuomioistuinkäsittelyn lisäksi?

Kun asia on pantu vireille, kirjaaja (*greffier, griffier*) tiedottaa osapuolille mahdollisuudesta käyttää sovittelu- tai välimiesmenettelyä tai muuta rauhanomaista riitojenratkaisumenetelmää (prosessilain 1253 b §:n 1 momentti). Lisäksi tuomioistuin voi milloin tahansa ehdottaa osapuolille sen tutkimista, onko välimies- tai sovittelumenettely mahdollinen. Kummankin osapuolen suostumuksella se voi lykätä asian käsittelyä, jotta nämä voivat tutkia, voidaanko asiassa päästä sopimukseen tai voiko sovittelu tarjota ratkaisun, tai se voi palauttaa asian sovitteluelimelle (prosessilain 1253 b §:n 3 momentti).

Jos osapuolet pääsevät sopimukseen, tuomioistuin vahvistaa kyseisen sopimuksen edellyttäen, ettei se ole selvästi lapsen edun vastainen (prosessilain 1253 b §:n 2 momentti).

Kumpi tahansa osapuoli voi ehdottaa sovitteluun turvautumista myös silloin, kun asia ei ole tuomioistuinkäsittelyssä (prosessilain 1730 §). Valtuutetun sovittelijan avulla aikaansaatu sopimus voidaan sekin vahvistaa edellä esitetyin edellytyksin.

Osapuolet voivat aina myös käyttää asiantuntijoiden (esim. sosiaalityöntekijöiden, psykologien ja lapsipsykiatrien) palveluja neuvojen saamiseksi tai pyytää asiantuntijan kuulemista oikeudenkäynnissä. Yleinen syyttäjä voi tuomioistuinkäsittelyn puitteissa kuulla sosiaaliviranomaisia tietojen saamiseksi asianomaisista lapsista, ja perhetuomioistuin ottaa huomioon lasten oman mielipiteen (prosessilain 1253 b §:n 6 momentti).

7 Jos vanhemmat vievät asian oikeuteen, mistä lapsen liittyvistä asioista tuomari voi päättää?

Perhetuomioistuimen on ratkaistava huoltajuuskysymys, jos vanhemmat eivät pääse sopimukseen, jos he pääsevät vain osittaiseen sopimukseen tai jos sopimus ei ole lapsen edun mukainen. Ratkaisussa otetaan huomioon vanhempien ja lapsen (mikäli tämä on riittävän vanha ilmaisemaan tahtonsa) toiveet, kokonaistilanne ja tapauksen olosuhteet. Tuomioistuimelle esitettävät kysymykset voivat koskea muun muassa seuraavia seikkoja:

– yhteishuoltajuus tai yksinhuoltajuus (ks. kohta 2),

– väestörekisteriin lapsen pääasialliseksi asuinpaikaksi ilmoitettava osoite (= hänen asuinpaikkansa),

– lapsen asumisjärjestelyt (jos sopimukseen ei päästä ja jos kyseessä on yhteishuoltajuus, paras ratkaisu olisi, että lapsi voi asua tasapuolisesti kummankin vanhemman luona, mikäli vähintään toinen vanhemmista vaatii sitä. Mikäli tämä ei ole kaikkein tarkoituksenmukaisin ratkaisu, voidaan harkita pidennettyjä oleskeluja lapsen toissijaisessa asuinpaikassa tai muita vastaavia ratkaisuja. Perhetuomioistuin ottaa huomioon konkreettiset olosuhteet ja lapsen ja vanhempien edun),

– elatusapu (kummankin vanhemman on mahdollisuuksiensa mukaan vastattava kuluista, jotka liittyvät lapsen asumiseen, elatukseen, terveyteen, valvontaan, kasvatukseen, koulutukseen ja hyvinvointiin).

Perhetuomioistuin voi tarvittaessa vahvistaa myös sen, miten osapuolet osallistuvat lapsen kasvatukseen ja koulutukseen. Osapuolet voivat tapauksen mukaan pyytää perhetuomioistuinta ratkaisemaan käytännön kysymyksiä, kuten lomien ja tiettyjen kulujen jakaminen vanhempien kesken, koulun valinta, jne.

8 Jos tuomioistuin päättää, että huoltajuus kuuluu yksin toiselle vanhemmista, tarkoitako tämä, että hän saa päättää kaikista lasta koskevista asioista kysymättä toiselta vanhemmalta?

Se, että toisella vanhemmista on yksinhuoltajuus, ei tarkoita sitä, että kyseisellä vanhemmalla on yksinvalta lasta koskevissa päätöksissä. Tapauskohtaisesti on voitu sopia erilaisista järjestelyistä. Toinen vanhemmista säilyttää muun muassa oikeuden valvoa lapsen kasvatusta (ks. kohta 2).

Lapsen kanssa muuttaminen ilmoittamatta asiasta toiselle vanhemmalle voi vaikuttaa muun muassa lapsen asumisjärjestelyihin ja oikeuteen ylläpitää henkilökohtaisia suhteita. Tällöin osapuoli, jolle ei ole ilmoitettu asiasta tai joka vastustaa muuttoa, voi kääntyä perhetuomioistuimen (siviililain 374 ja 387 a §) tai – jos on kyseessä ehdottoman kiireellinen asia – välitoimista päättävän tuomarin puoleen (prosessilain 584 §:n 4 momentti).

9 Jos tuomioistuin päättää, että vanhemmilla on yhteishuoltajuus, mitä se käytännössä merkitsee?

(Ks. 2 kohta.) Yhteishuoltajuus tarkoittaa, että huoltajuuden osatekijät (lapsen huolto ja kasvatusta sekä lakimääräinen oikeus lapsen omaisuuden hallinnointiin ja käyttöön) kuuluvat jatkossakin molemmille vanhemmille ja että kumpikaan ei voi yksin tehdä päätöksiä, jotka estäisivät toista vanhempaa käyttämästä omia oikeuksiaan. Vanhempi ei siis voi toimia ilman toisen vanhemman suostumusta. Aikataulujen ja käyttäytymissäntöjen kaltaiset asiat päättää kuitenkin se vanhemmista, jonka luona lapsi kulloinkin on. Kummankin vanhemman oletetaan toimivan toisen vanhemman suostumuksella käyttäessään huoltajuuteen kuuluvia oikeuksiaan tilanteissa, joissa on osallisena (hyvässä uskossa toimivia) kolmansia (siviililain 373 §).

10 Minkä tuomioistuimen tai viranomaisen puoleen tulee kääntyä, jos halutaan laittaa lapsen huoltoasia vireille? Mitä muodollisuuksia tähän liittyy ja mitkä asiakirjat hakemukseen tulee liittää?

Prosessilain 572 a §:n 4 momentin nojalla perhetuomioistuin käsittelee hakemukset, jotka koskevat huoltajuutta, alaikäisen lapsen asumisjärjestelyä tai vanhemman oikeutta ylläpitää henkilökohtaisia suhteita alaikäisiin lapsiin. Se, mitä asiakirjoja hakemukseen on liitettävä, riippuu asian vireillepanotavasta.

11 Mitä menettelyä näissä asioissa sovelletaan? Onko kiireellisiä tilanteita varten erityistä menettelyä?

Tietyt perhetuomioistuimen toimivaltaan kuuluvat tapaukset, jotka koskevat mm. huoltajuutta, asumisjärjestelyä ja oikeutta ylläpitää henkilökohtaisia suhteita, katsotaan lain mukaan kiireellisiksi ja voidaan panna vireille joko kontradiktorista menettelyä koskevalla hakemuksella (*requête contradictoire, tegensprekelijk verzoekschrift*), haasteella tai yhteisellä hakemuksella. Asia ratkaistaan välitoimiin sovellettavan menettelyn mukaisesti. Jos vireillepano tehdään haasteella, määräaika on vähintään kaksi vuorokautta (ks. prosessilain 1035 §:n 2 momentti). Muutoin käsittelyn aloittava oikeudenistunto järjestetään viimeistään 15 vuorokauden kuluessa siitä, kun hakemus on jätetty kirjaamoon (prosessilain 1253 b §:n 4 momentin 2 kohta).

Kaikissa alaikäisiä lapsia koskevissa tapauksissa osapuolten on osallistuttava henkilökohtaisesti käsittelyn aloittavaan oikeudenistuntoon, istuntoihin, joissa käsitellään lapsia koskevia kysymyksiä, ja asianosaisten kuulemiseksi pidettäviin istuntoihin (prosessilain 1253 b §:n 2 momentin 1 ja 2 kohta). Alaikäisellä on oikeus tulla kuulluksi kysymyksissä, jotka koskevat huoltajuutta, asumisjärjestelyä ja oikeutta ylläpitää henkilökohtaisia suhteita (prosessilain 1004 §:n 1 momentin 1 kohta).

12 Myönnetäänkö oikeudenkäyntikuluihin oikeusapua?

Oikeusavun myöntämiseen sovelletaan yleisiä säännöksiä (ks. ”Oikeusapu – Belgia”).

13 Voiko lapsen huoltoja koskevan päätöksen hakea muutosta?

Silloin kun aviero perustuu yhteiseen päätökseen, osapuolet ovat sopineet huoltajuudesta, yleinen syyttäjä on antanut lausunnon ja perhetuomioistuin on vahvistanut asianomaiset sopimukset ja tuominut osapuolet avieroon, muutoksenhakuun ei periaatteessa ole perusteita.

Muussa tapauksessa huoltajuutta koskevaan päätökseen on mahdollista hakea muutosta määräajassa, jonka kesto on yleensä yksi kuukausi. Määräaika alkaa siitä, kun tuomio annetaan tiedoksi joko haastemiehen välityksellä (*signification, betekening*) tai postitse (*notification, kennisgeving*) (muutoksenhaku yksipuolisesta hakemuksesta annettuun määräykseen). Joskus tuomion julistamista lykätään (esim. syyttäjävirston pyynnöstä) määräajan alkamisen lykkäämiseksi.

14 Joissain tapauksissa lapsen huoltoja koskevan päätöksen täytäntöönpanoa täytyy hakea tuomioistuimelta tai toiselta viranomaiselta. Mitä menettelyä tällaisissa tapauksissa sovelletaan?

Mahdollisista pakkokeinoista määrää sama perhetuomioistuin, joka on vahvistanut joko lapsen oleskeluajat kummankin vanhemman luona tai toisen vanhemman (tai kolmannen osapuolen) oikeuden pitää yllä henkilökohtaisia suhteita lapseen (siviililain 387 b §:n 1 momentin 5 kohta). Kyseinen tuomioistuin päättää, millaisia pakkokeinoja tilanne edellyttää ja miten ne toteutetaan lapsen edun mukaisesti, ja nimeää niin tarpeelliseksi katsoessaan henkilöt, joilla on valtuudet mennä ulosottomiehen mukana panemaan päätös täytäntöön. Perhetuomioistuin voi määrätä uhkasakon varmistukseksi, että päätöstä myös noudatetaan.

15 Millä tavoin tulee menetellä, jos halutaan, että toisen jäsenvaltion tuomioistuimen antama huoltajuuspäätös tunnustetaan ja pannaan täytäntöön tässä jäsenvaltiossa?

Periaatteessa kaikki missä tahansa EU:n jäsenvaltiossa (paitsi Tanskassa) annetut huoltopäätökset on asetuksen (EY) N:o 2201/2003 (nk. Bryssel II a asetus) mukaisesti tunnustettu automaattisesti 1. maaliskuuta 2005 lähtien. Tapaamisoikeutta ja siepatun lapsen palauttamista koskevia päätöksiä lukuun ottamatta päätösten täytäntöönpano edellyttää kuitenkin täytäntöönpanohakemuksen tekemistä perhetuomioistuimelle, joka tekee päätöksen välitoimiin sovellettavan menettelyn mukaisesti.

Kyseistä yksinkertaistettua menettelyä ei kuitenkaan sovelleta päätöksiin, jotka on tehty avieroimenettelyn ulkopuolella ennen edellä mainittua päivämäärää. Tällöin on aiheellista soveltaa tavanomaista tuomioiden tunnustamis- ja täytäntöönpanomenettelyä.

16 Minkä tuomioistuimen puoleen tulee tässä jäsenvaltiossa kääntyä, jos halutaan vastustaa sitä, että toisen jäsenvaltion tuomioistuimen antama huoltajuuspäätös tunnustetaan? Mitä menettelyä tällaisissa tapauksissa sovelletaan?

Kuka tahansa asianosainen voi pyytää perhetuomioistuinta jättämään ulkomailla annetun päätöksen tunnustamatta. Tuomioistuin voi lykätä ratkaisun tekemistä, jos kyseiseen päätökseen on haettu muutosta maassa, jossa se on tehty.

17 Mitä lakia tuomioistuin soveltaa lapsen huoltoa koskevassa oikeudenkäynnissä silloin kun lapsi tai osapuolet eivät asu tässä jäsenvaltiossa tai kun he ovat eri maiden kansalaisia?

Belgialaiset tuomioistuimet soveltavat periaatteessa sen maan lakia, jossa lapsen vakituinen asuinpaikka sijaitsee.

Jos asuinpaikan laki ei kuitenkaan takaa lapselle tai tämän omaisuudelle riittävää suojaa, asiassa sovelletaan sen maan lakia, jonka kansalaisuus lapsella on. Belgian lakia sovelletaan, jos asiassa sovellettavassa ulkomaisessa laissa säädettyjen toimenpiteiden toteuttaminen osoittautuu aineellisesti tai oikeudellisesti mahdottomaksi.

Päivitetty viimeksi: 28/06/2019

Tämän sivuston eri kieliversioita ylläpitävät Euroopan oikeudellisen verkoston kansalliset yhteysviranomaiset. Käännökset on tehty Euroopan komissiossa. Muutokset, joita jäsenvaltiot ovat saattaneet tehdä tekstin alkuperäisversioon, eivät välttämättä näy käännöksissä. Komissio tai Euroopan oikeudellinen verkosto eivät ole vastuussa tiedoista, joita esitetään tai joihin viitataan tällä sivustolla. Ks. oikeudellinen huomautus, josta löytyvät tästä sivustosta vastaavan jäsenvaltion tekijänoikeussäännöt.

Vanhempainvastuu - Bulgaria

1 Mitä lakitermi "lapsen huolto" käytännössä tarkoittaa? Mitä oikeuksia ja velvollisuuksia lapsen huoltajalla on?

Bulgarian lainsäädännössä vanhempainvastuusta käytetään lakitermejä "vanhempien oikeudet ja velvollisuudet" sekä "vanhempien oikeuksien käyttäminen". Käsitteillä tarkoitetaan kaikkia vanhempien oikeuksia ja velvollisuuksia alaikäisiä lapsiaan kohtaan. Tällä www-sivustolla käytetään jäljempänä termiä "lapsen huolto".

Bulgarian lainsäädännössä alaikäiset jaetaan alle 14-vuotiaisiin lapsiin (*maloleten*) ja 16–18-vuotiaisiin nuoriin (*nepalnoleten*). Lapsen huolto koskee molempia ryhmiä.

Adoptiossa adoptiolapsen ja hänen jälkeläistensä sekä adoptiovanhemman ja tämän sukulaisten välille syntyvät samat oikeudet ja velvollisuudet kuin biologisella lapsella. Adoptiolapsen ja hänen jälkeläistensä oikeudet ja velvollisuudet adoptiolapsen biologisiin sukulaisiin nähden katkeavat.

Avioerossa tuomioistuin määrää avioliitossa syntyneiden lasten huollosta, tapaamissuhteista sekä elatuksesta. Lisäksi se määrää siitä, kenelle perheen asunto jää. Se ottaa ratkaisussaan lasten edun huomioon.

Tuomioistuin määrää siis, kenelle lasten huolto myönnetään, tapaamisoikeudesta ja muista lasten huoltoon sekä lasten ja vanhempien suhteeseen liittyvistä järjestelyistä sekä elatuksesta. Harkitessaan, kummalle vanhemmista lapsen huolto myönnetään, tuomioistuin tarkastelee kaikkia seikkoja lapsen edun kannalta ja kuulee vanhempia sekä myös lasta, jos lapsi on vähintään 10-vuotias.

2 Kuka lapsen huoltaja yleensä on?

Yleensä lapsen huollosta vastaavat molemmat vanhemmat yhteisvastuullisesti.

Bulgarian lainsäädännön mukaan isovanhemmilla on oikeus pitää yhteyttä lapsenlapsiinsa.

Alaikäisten lasten tulee asua vanhempiensa luona, ellei painavista syistä muuta johdu. Jos lapsi ei asu vanhempiensa luona, vanhempien asuinpaikan piirituomioistuin (*rayonen sad*) voi vanhempien pyynnöstä määrätä lapsen palaamaan vanhempiensa luokse. Jos lapsi on vähintään 10-vuotias, piirituomioistuin kuulee myös lasta.

Kumpikin vanhempi voi yksin edustaa alle 14-vuotiaista alaikäistä lastaan ja antaa suostumuksensa 14–18-vuotiaista lasta koskeviin oikeustoimiin edellyttäen, että se on lapsen edun mukaista.

Jos lapsella on kiinteää tai irtainta omaisuutta, omistusoikeutta ei voi siirtää, omaisuuteen ei voi ottaa kiinnityksiä eikä sitä voi hävittää muulla tavoin ilman asuinpaikan piirituomioistuimen lupaa ja silloinkin vain siinä tapauksessa, että se on tarpeen ja siitä on ilmeistä hyötyä lapselle. Tämä ei koske irtainta omaisuutta, joka koostuu helposti pilaantuvista tuotteista. Alaikäisillä lapsilla ei ole oikeutta lahjoittaa omaisuuttaan, luopua omaisuutta koskevista oikeuksistaan, vuokrata omaisuuttaan eikä antaa sitä muiden henkilöiden lainojen vakuudeksi.

3 Voidaanko lapselle määrätä muu huoltaja, jos lapsen vanhemmat eivät kykene tai ovat haluttomia toimimaan lapsensa huoltajina?

Jos vanhemman käytös uhkaa lapsen koskemattomuutta, kasvua, terveyttä tai omaisuutta, piirituomioistuin toteuttaa omasta aloitteestaan tai toisen vanhemman tai syyttäväviranomaisen pyynnöstä lapsen edun mukaisia toimenpiteitä. Tarvittaessa tuomioistuin ottaa lapsen huostaan ja sijoittaa hänet sopivaan paikkaan.

Näin toimitaan myös silloin, kun vanhempi ei jatkuvan fyysisen tai henkisen sairauden, pitkäaikaisen poissaolon tai muun objektiivisen syyn vuoksi kykene vastaamaan lapsen huollosta. Erityisen painavissa tapauksissa vanhemmalta voidaan ottaa lapsen huoltajuus pois eli peruuttaa huoltajuus. Näin voi käydä, jos vanhempi ilman perusteltua syytä laiminlyö jatkuvasti lapsen huollon ja elatuksen tai jos vanhempi on jättänyt lapsen erityislaitokseen eikä nouda häntä viimeistään kuuden kuukauden kuluttua sovittuna noutopäivästä.

Huoltajuuden peruuttamisenettelystä vastaa piirituomioistuin joko omasta aloitteestaan tai toisen vanhemman tai syyttäväviranomaisen pyynnöstä. Tuomioistuin määrää kaikissa huoltajuuden rajoittamis- tai peruuttamistapauksissa myös vanhempien ja lapsen tapaamissuhteisiin liittyvistä järjestelyistä.

Tuomioistuin voi olosuhteiden muututtua tai vanhemman pyynnöstä palauttaa huoltajuuden.

Tuomioistuin ilmoittaa virallisesti vanhemman asuinpaikkakunnan viranomaisille huoltajuuden peruuttamisesta tai palauttamisesta, jotta lapselle voidaan nimetä sopiva edustaja: 14–18-vuotiaille nimetään edunvalvoja (*popечitel*) ja alle 14-vuotiaille holhooja (*nastoynik*).

Lapsi voidaan myös sosiaalitoimen (*direksia sotsialno podpomagane*) hakemuksesta ja tuomioistuimen päätöksellä sijoittaa perheen ulkopuolelle, jos hänen vanhempansa ovat kuolleet, heistä ei ole tietoa, heidän huoltajuutensa on peruutettu tai sitä on rajoitettu tai he eivät voi ilman perusteltua syytä tai syystä, johon he eivät voi itse vaikuttaa, huolehtia lapsestaan pitkällä aikavälillä, taikka lapsi on perheväkivallan uhri ja hänen fyysinen, psyykinen, moraalinen, älyllinen ja sosiaalinen kehityksensä on vaarassa. Toimivallasta, sovellettavasta laista, toimenpiteiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta sekä yhteistyöstä vanhempainvastuuseen ja lasten suojeluun liittyvissä asioissa vuonna 1996 tehdyn Haagin yleissopimuksen 11 artiklassa tarkoitetuissa tapauksissa lapsi voidaan myös sijoittaa laitokseen tai sijaisperheeseen.

Tuomioistuin tekee päätöksen lapsen sijoittamisesta sukulaisten tai muiden läheisten luokse, sijaisperheeseen tai erityislaitokseen. Sitä ennen lapsen väliaikaisesta sijoittamisesta vastaa lapsen asuinpaikan sosiaalitoimi.

4 Kuinka huoltajuudesta päätetään silloin kun vanhemmat eroavat tai muuttavat erilleen?

Jos yhdessä asuvat vanhemmat eivät pääse yksimielisyyteen lapsen huollosta, siitä päättää piirituomioistuin vanhempia ja tarvittaessa lasta kuultuaan. Piirituomioistuimen päätökseen voi hakea muutosta.

Jos vanhemmat asuvat erillään eivätkä pääse yksimielisyyteen siitä, kenen luona lapsen tulisi asua, päätöksen asiasta tekee lapsen asuinpaikan piirituomioistuin. Tuomioistuin kuulee lasta, jos tämä on vähintään 10-vuotias. Piirituomioistuimen päätökseen voi hakea muutosta.

5 Jos vanhemmat pääsevät sopimukseen lapsen huoltajuudesta, miten sopimus saadaan oikeudellisesti sitovaksi?

Vanhemmat voivat tehdä tuomioistuimen ulkopuolisia sopimuksia lapsen huoltoon sekä tapaamiseen liittyvistä kysymyksistä. Tällainen sopimus ei kuitenkaan ole täytäntöönpanokelpoinen. Tuomioistuimen ulkopuolisesta sopimuksesta riippumatta kumpi tahansa vanhemmista voi viedä lapsen huoltoa tai tapaamista koskevan asian oikeuteen. Tällöin tuomioistuin tekee lapsen huoltoa koskevan ratkaisun ulkopuolisesta sopimuksesta riippumatta. Sama koskee tapaamisjärjestelyjä sen vanhemman kanssa, joka ei ole lapsen huoltaja ja jonka luona lapsi ei asu.

6 Jos vanhemmat eivät pääse yksimielisyyteen lapsen huoltajuudesta, mitä muita keinoja asian ratkaisemiseksi on tuomioistuinkäsittelyn lisäksi?

Sovittelua koskevan lain (*Zakon za mediatsiata*) mukaan perheasiat voidaan ratkaista sovittelun avulla. Lapsen huoltoa koskeva sovitteluratkaisu on kuitenkin oikeudellisesti sitova vasta sen jälkeen kun tuomioistuin on erikseen vahvistanut sen siviiliprosessilain (*Grazhdanski protsesualen kodeks*) mukaisesti.

7 Jos vanhemmat vievät asian oikeuteen, mistä lapseen liittyvistä asioista tuomari voi päättää?

Tuomari voi päättää kaikista tuomioistuimen käsiteltäväksi saatetuista asioista, muun muassa lapsen asuinpaikasta, huollosta, tapaamisjärjestelyistä toisen vanhemman kanssa, tapaamisoikeudesta, elatusvelvollisuudesta, koulun tai nimen valinnasta jne. Ks. vastaukset kysymyksiin 3 ja 4.

8 Jos tuomioistuin päättää, että huoltajuus kuuluu yksin toiselle vanhemmista, tarkoittaako tämä, että hän saa päättää kaikista lasta koskevista asioista kysymättä toiselta vanhemmalta?

Periaatteessa lapsen huoltajana toimiva vanhempi vastaa lapsen arkielämää koskevista päätöksistä, esimerkiksi siitä, mitä koulua lapsi käy. Molempien vanhempien suostumus tarvitaan kuitenkin tietyissä asioissa, esimerkiksi haettaessa lapselle henkilöllisyydodistusta tai matkustettaessa ulkomaille, matkan kestosta tai tarkoituksesta riippumatta (koskee myös lomamatkoja).

9 Jos tuomioistuin päättää, että vanhemmilla on yhteishuoltajuus, mitä se käytännössä merkitsee?

Jos vanhemmat asuvat erillään, tuomioistuimen on päätettävä, kummalle vanhemmista huoltajuus myönnetään. Lisäksi se päättää tapaamisjärjestelyistä. Vanhemmat voivat kuitenkin tuomioistuimessa tehdyllä keskinäisellä sopimuksella sopia yleistä käytäntöä laajemmista tapaamisjärjestelyistä toisen vanhemman kanssa. Tuomioistuinten yleisen käytännön mukaan toiselle vanhemmalle myönnetään tapaamisoikeus vähintään kahtena tai useampana vapaapäivänä kuukaudessa sekä tietynä määränä koulun lomaviikkoja. Yleensä vanhemmat hyväksyvät tämän käytännön.

10 Minkä tuomioistuimen tai viranomaisen puoleen tulee kääntyä, jos halutaan laittaa lapsen huoltoasia vireille? Mitä muodollisuuksia tähän liittyy ja mitkä asiakirjat hakemukseen tulee liittää?

Lapsen huoltoasia on pantava vireille vastaajan asuinpaikan piirituomioistuimessa. Jos hakemukseen liittyy elatusapuvaade, vaatimus voidaan esittää myös kantajan asuinpaikan tuomioistuimessa.

11 Mitä menettelyä näissä asioissa sovelletaan? Onko kiireellisiä tilanteita varten erityistä menettelyä?

Lapsen huoltoa koskeviin asioihin sovelletaan yleisiä menettelysääntöjä.

Jos asia käsitellään vireillä olevan avioeromenettelyn yhteydessä, vanhemmat voivat pyytää tuomioistuimelta väli aikaista päätöstä lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta.

12 Myönnetäänkö oikeudenkäyntikuluihin oikeusapua?

Asianosaiset voivat saada oikeusapua koskevan lain (*Zakon za pravnata pomosh*t) yleisten ehtojen mukaisesti oikeusapua.

13 Voiko lapsen huoltoa koskevaan päätökseen hakea muutosta?

Piirituomioistuimen päätökseen voi hakea muutosta maakuntatuomioistuimesta (*okrazhen sad*) kahden viikon kuluessa päätöksen vastaanottamisesta tavanomaista menettelyä noudattaen.

14 Joissain tapauksissa lapsen huoltoa koskevan päätöksen täytäntöönpanoa täytyy hakea tuomioistuimelta tai toiselta viranomaiselta. Mitä menettelyä tällaisissa tapauksissa sovelletaan?

Lainvoiman saaneet tuomioistuimen ratkaisut voidaan panna täytäntöön siviiliprosessilaissa säädettyä menettelyä noudattaen. Välittömän täytäntöönpanon velvoitteesta tai toimen suorittamatta jättämisestä sekä lapsen luovuttamisesta on useita eri säännöksiä. Ratkaisun panee täytäntöön ulosottoviranomainen tai yksityinen ulosottomies, jonka kantaja valitsee.

15 Millä tavoin tulee menetellä, jos halutaan, että toisen jäsenvaltion tuomioistuimen antama huoltajuuspäätös tunnustetaan ja pannaan täytäntöön tässä jäsenvaltiossa?

Sovelletaan tuomioistuimen toimivallasta sekä tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta avioliittoa ja vanhempainvastuuta koskevista asioissa annettua neuvoston asetusta (EY) N:o 2201/2003 sekä siviiliprosessilain 621 §:ää (voimassa 24. heinäkuuta 2007 lähtien).

16 Minkä tuomioistuimen puoleen tulee tässä jäsenvaltiossa kääntyä, jos halutaan vastustaa sitä, että toisen jäsenvaltion tuomioistuimen antama huoltajuuspäätös tunnustetaan? Mitä menettelyä tällaisissa tapauksissa sovelletaan?

Sovelletaan tuomioistuimen toimivallasta sekä tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta avioliittoa ja vanhempainvastuuta koskevista asioissa annettua neuvoston asetusta (EY) N:o 2201/2003 sekä siviiliprosessilain 622 §:ää (voimassa 24. heinäkuuta 2007 lähtien).

Yleinen toimivalta on vastaajan asuinpaikan maakuntatuomioistuimella. Jos vastaajalla ei ole vakituista osoitetta Bulgarian alueella, toimivalta on kantajan asuinpaikan maakuntatuomioistuimella. Jos hänenkään asuinpaikkansa ei ole Bulgariassa, toimivalta on Sofian kaupungin tuomioistuimella.

Jos halutaan tunnustaa ja panna täytäntöön ulkomaisen tuomioistuimen tai muun ulkomaisen elimen tekemä Luxemburgin sopimukseen perustuva päätös, joka koskee lapsen huoltoa tai lapsen huollon palauttamista lapsikaappauksen jälkeen, asiaa koskeva pyyntö on esitettävä Sofian kaupungin tuomioistuimelle. Luxemburgin sopimus on Luxemburgissa 20. toukokuuta 1980 tehty lasten huoltoa koskevien päätösten tunnustamista ja täytäntöönpanoa ja lasten palauttamista koskeva eurooppalainen yleissopimus (ratifioitu lailla, virallinen lehti, nide 21, 2003), (virallinen lehti, nide 104, 2003). Sofian kaupungin tuomioistuin käsittelee asian julkisessa istunnossa, johon osallistuvat oikeusministeriön edustaja tai hakija, ulkomaisen päätöksen osapuolet sekä syyttäväviranomainen. Tuomioistuin kuulee lasta sen jälkeen kun lapsen nykyisen asuinkunnan tai -kaupungin sosiaalitoimi on antanut asiasta lausunnon. Ulkomaisen päätöksen tunnustamista ja täytäntöönpanoa koskeva menettely keskeytetään, jos asiasta on aloitettu uusi tuomioistuinmenettely bulgarialaisessa tuomioistuimessa sen jälkeen kun asiaa koskeva päätös annettiin siinä valtiossa, jonka päätöksen tunnustamista ja täytäntöönpanoa haetaan. Sama koskee tapauksia, joissa toinen lapsen huoltoa koskeva päätös on tunnustamista ja täytäntöönpanoa koskevan menettelyn kohteena bulgarialaisessa tuomioistuimessa. Tällöin kyseisen bulgarialaisen tuomioistuimen on ilmoitettava asiasta viipymättä asianomaiselle tuomioistuimelle, jonka on annettava ratkaisunsa yhden kuukauden kuluessa ilmoituksen vastaanottamisesta.

Sofian kaupungin tuomioistuin päättää asiasta yhden kuukauden kuluessa pyynnön vastaanottamisesta. Päätökseen voi hakea muutosta Sofian muutoksenhakutuomioistuimesta, jonka tekemä päätös on lopullinen.

Samaa menettelyä noudatetaan pyyntöihin tunnustaa ja panna täytäntöön lapsen huoltoa koskeva päätös, joka on tehty lapsen luovutuksen jälkeen, jos luovutusta koskeva päätös on todettu laittomaksi. Jossakin toisessa Luxemburgin sopimuksen sopimuspuolena olevassa valtiossa annetun päätöksen tunnustaminen ja täytäntöönpano voidaan hylätä sopimuksen 8 ja 9 artiklan nojalla, jos sopimuksen 10 artiklan 1 kohdassa tarkoitettavat ehdot täyttyvät.

Päätöksen tunnustaminen ja täytäntöönpano hyväksytään vain jos päätös on täytäntöönpanokelpoinen siinä valtiossa, jossa se on annettu. Menettelyä sovelletaan toisen valtion tuomioistuinten ja muiden ulkomaisten elinten antamien päätösten tunnustamiseen ja täytäntöönpanoon myös silloin, kun asia liittyy toimivallasta, sovellettavasta laista, toimenpiteiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta sekä yhteistyöstä vanhempainvastuuseen ja lasten suojeluun liittyvissä asioissa vuonna 1996 tehtyyn Haagin yleissopimukseen.

17 Mitä lakia tuomioistuin soveltaa lapsen huoltoa koskevassa oikeudenkäynnissä silloin kun lapsi tai osapuolet eivät asu tässä jäsenvaltiossa tai kun he ovat eri maiden kansalaisia?

Vanhempien ja lasten välisiin suhteisiin sovelletaan sen valtion lakia, jossa heidän yhteinen tavanomainen asuinpaikkansa on. Jos vanhemmilla ja lapsella ei ole yhteistä tavanomaista asuinpaikkaa, heidän suhteisiinsa sovelletaan lapsen tavanomaisen asuinpaikan lakia tai sen maan lakia, jonka kansalainen lapsi on, sen mukaan kumpi on lapsen kannalta edullisempi. Edunvalvoja ja holhooja nimetään ja vapautetaan tehtävästään huollettavan tavanomaisen asuinpaikan lakien mukaan. Holhoojan tai edunvalvojan ja huollettavan välisiin suhteisiin sovelletaan sen maan lakia, jota sovellettiin holhoojaa tai edunvalvojaa nimettäessä.

Päivitetty viimeksi: 17/10/2016

Tämän sivuston eri kieliversioita ylläpitävät Euroopan oikeudellisen verkoston kansalliset yhteysviranomaiset. Käännökset on tehty Euroopan komissiossa. Muutokset, joita jäsenvaltiot ovat saattaneet tehdä tekstin alkuperäisversioon, eivät välttämättä näy käännöksissä. Komissio tai Euroopan oikeudellinen verkosto eivät ole vastuussa tiedoista, joita esitetään tai joihin viitataan tällä sivustolla. Ks. oikeudellinen huomautus, josta löytyvät tästä sivustosta vastaavan jäsenvaltion tekijänoikeussäännöt.

Vanhempainvastuu - Tšekki

1 Mitä lakitermi "lapsen huolto" käytännössä tarkoittaa? Mitä oikeuksia ja velvollisuuksia lapsen huoltajalla on?

"Vanhempainvastuun" käsite määritellään siviililaisissa (laki 89/2012). Käsite kattaa vanhempien oikeudet ja velvollisuudet seuraavissa asioissa:

lapsen huolto, erityisesti huolehtiminen lapsen terveydestä sekä ruumiillisesta, emotionaalisesta, älyllisestä ja moraalista kehityksestä,

lapsen suojele,

henkilökohtaisen suhteen ylläpitäminen lapseen,

lapsen kasvatus ja koulutus,

lapsen asuinpaikan määrääminen,

toimiminen lapsen edustajana ja omaisuudenhoitajana.

Vanhempainvastuu syntyy lapsen syntyessä ja päättyy lapsen saadessa täyden oikeustoimikelpoisuuden. Vanhempainvastuun kestoa ja laajuutta voi muuttaa vain tuomioistuin. Vanhemmat hoitavat vanhempainvastuuta lapsen etujen mukaisesti. Ennen lapsen etuun vaikuttavan päätöksen tekemistä vanhempien on kerrottava lapselle kaikki tarvittava, jotta hän voisi muodostaa oman käsityksensä asiasta ja kertoa sen vanhemmille; tämä ei päde tapauksiin, joissa lapsi ei kykene kunnolla vastaanottamaan tarvittavia tietoja tai joissa hän ei pysty muodostamaan omaa käsitystään tai ilmoittamaan sitä vanhemmille. Vanhempien on kiinnitettävä erityistä huomiota lapsen kantaan ja otettava se huomioon päätöstä tehdessään. Vanhemmat kantavat lapsen henkilöön liittyvän vanhempainvastuun sellaisella tavalla ja sellaisessa laajuudessa, joka vastaa lapsen kehitystasetta. Päättyessään lapsen koulutuksesta tai työnteosta vanhemmat ottavat huomioon hänen mielipiteensä, kykynsä ja lahjansa.

Lapsen oikeustoimikelpoiseksi tulon saakka vanhemmilla on oikeus ohjata lasta kasvatustoimenpiteillä, jotka vastaavat hänen kehittyviä kykyjään, mukaan lukien rajoitukset lapsen moraalien, terveyden ja oikeuksien sekä muiden henkilöiden oikeuksien ja yleisen järjestyksen suojelemiseksi. Lapsella on velvollisuus alistua näihin toimenpiteisiin. Kasvatustoimenpiteitä voi käyttää vain olosuhteisiin soveltuvassa muodossa ja laajuudessa siten, etteivät ne uhkaa lapsen terveyttä tai kehitystä tai loukkaa lapsen ihmisarvoa.

Jokaisen vajaanlaisen alaikäisen katsotaan olevan kelpoinen oikeustoimiin, jotka ovat luonteeltaan tarkoituksenmukaisia lapsen ikäisen alaikäisen älylliseen ja tahdonvaltaiseen kypsytyteen nähden. Vanhemmilla on velvollisuus ja oikeus edustaa lasta oikeudellisissa menettelyissä, joissa lapsi ei ole oikeustoimikelpoinen. Vanhemmat edustavat lasta yhdessä, mutta kumpikin heistä voi toimia myös erikseen; jos toinen vanhemmista toimii lapsen asiassa yksin jotakuta vilpittömässä mielessä toimivaa kolmatta kohtaan, hänen katsotaan toimivan toisen vanhemman suostumuksella. Vanhempi ei voi edustaa lasta, jos tämä voi johtaa eturistiriitaan hänen ja lapsen välillä tai kyseisten vanhempien lasten välillä. Tällaisessa tapauksessa tuomioistuin nimeää lapselle edunvalvojan. Jos vanhemmat eivät pääse sovintoon siitä, kumpi heistä edustaa lasta, tuomioistuin päättää jommankumman vanhemman pyynnöstä, kumpi vanhemmista toimii lapsen edustajana ja miten.

Vanhemmilla on velvollisuus ja oikeus hoitaa lapsen omaisuutta, erityisesti hallinnoida sitä moitteettoman varainhoidon periaatteen mukaisesti. Heidän on käsiteltävä huolellisesti varoja, joita ei voida olettaa tarvittavan lapsen omaisuuteen liittyvien kulujen korvaamiseksi. Lapsen omaisuuden yksittäisiä eräiä koskevissa oikeustoimissa vanhemmat toimivat lapsen edustajana. Vanhempi ei voi edustaa lasta, jos seurauksena voi olla hänen ja lapsen välinen tai kyseisten vanhempien lasten välinen eturistiriita. Tällaisessa tapauksessa tuomioistuin nimeää lapselle edunvalvojan. Jos vanhempi rikkoo velvollisuuttaan hoitaa lapsen omaisuutta moitteettoman varainhoidon periaatteen mukaisesti, hänen on korvattava lapselle tästä aiheutunut vahinko yhteisvastuullisesti. Jos vanhemmat eivät pääse sovintoon keskeisistä lapsen omaisuuden hoitoon liittyvistä seikoista, niistä päättää jommankumman vanhemman pyynnöstä tuomioistuin. Lapsen nykyistä tai tulevaa omaisuutta tai sen yksittäisiä osia koskevaan oikeudelliseen menettelyyn vanhemmat tarvitsevat tuomioistuimen suostumuksen, ellei kyse ole juoksevista asioista tai asioista, jotka koskevat vain merkityksellisiä omaisuusarvoja, vaikka olisivat muuten poikkeuksellisia.

2 Kuka lapsen huoltaja yleensä on?

Vanhempainvastuu on kummankin vanhemman velvollisuus. Se kuuluu vanhemmalle, ellei sitä ole otettu häneltä pois. Sillä ei ole merkitystä, ovatko lapsen vanhemmat avioliitossa vai eivät tai syntyikö lapsi avioliitossa vai sen ulkopuolella.

Vanhemmat kantavat vanhempainvastuun keskenään sopimallaan tavalla. Jos lapsen asiasta päättäminen vaarantuu viivytyksen vuoksi, jompikumpi vanhemmista voi päättää asiasta tai antaa suostumuksensa yksin, jolloin hän on velvollinen ilmoittamaan asiaintilasta välittömästi toiselle vanhemmalle. Jos toinen vanhemmista toimii lapsen asiassa yksin jotakuta vilpittömässä mielessä toimivaa kolmatta kohtaan, hänen katsotaan toimivan toisen vanhemman suostumuksella. Jos vanhemmat eivät pääse sovintoon asiassa, joka on lapsen kannalta merkittävä erityisesti hänen etunsa vuoksi, päätöksen tekee tuomioistuin jommankumman vanhemman pyynnöstä; tämä pätee myös siinä tapauksessa, että toinen vanhemmista on sulkenut toisen vanhemman pois lapsen kannalta merkittävää asiaa koskevasta päätöksenteosta. Merkittäviksi asioiksi katsotaan erityisesti lapsen asuinpaikan määrääminen ja koulutus- tai työpaikan valinta. Niihin eivät kuulu tavanomaiset terveydenhoidolliset ja vastaavat toimenpiteet.

Jos vakava seikka estää vanhempaa hoitamasta vanhempainvastuutaan, tuomioistuin voi päättää keskeyttää vanhempainvastuun tilapäisesti, jos tätä voidaan pitää lapsen etujen kannalta tarpeellisenä. Jos vanhempi ei hoida vanhempainvastuutaan asianmukaisesti, tuomioistuin rajoittaa hänen vanhempainvastuutaan tai sen toteutusta määrittäen samalla rajoituksen laajuuden, mikäli lapsen etu tätä edellyttää. Jos vanhempi väärinkäyttää vanhempainvastuuta tai sen hoitamista taikka vakavalla tavalla laiminlyö vanhempainvastuun tai sen hoitamisen, tuomioistuin poistaa häneltä vanhempainvastuun. Jos vanhempi tekee lastaan kohtaan tahallisen rikoksen tai käyttää rikosvastuun ulkopuolella olevaa lastaan rikoksen suorittamiseen, tuomioistuin tutkii muiden asioiden ohella, onko syytä poistaa vanhemmalta vanhempainvastuu.

Jos jompikumpi vanhemmista ei ole elossa tai tiedossa tai jos jommallakummalla vanhemmista ei ole vanhempainvastuuta tai sen hoitaminen on keskeytetty, vanhempainvastuu on toisella vanhemmista; tämä pätee myös, jos jommankumman vanhemman vanhempainvastuuta tai sen hoitamista on rajoitettu. Jos kummallakaan vanhemmista ei ole vanhempainvastuuta tai kummankin vanhemman vanhempainvastuun hoitaminen on keskeytetty tai toinen vanhemmista on toisessa edellä mainituista tilanteista ja toinen toisessa, tuomioistuin nimeää lapselle huoltajan, jolla on vanhempien velvollisuudet ja oikeudet tai joka hoitaa niitä vanhempien sijasta. Jos vanhempien vanhempainvastuuta tai sen hoitamista on rajoitettu, tuomioistuin nimeää lapselle edunvalvojan.

Jos lapsi on ottolapsi, vanhempainvastuusta johtuvat oikeudet ja velvollisuudet siirtyvät adoptiovanhemmalle silloin kun lapsen adoptointia koskeva tuomioistuimen päätös saa lainvoiman.

3 Voidaanko lapselle määrätä muu huoltaja, jos lapsen vanhemmat eivät kykene tai ovat haluttomia toimimaan lapsensa huoltajina?

Jos tuomioistuin päättää rajoittaa vanhemman oikeustoimikelpoisuutta, se päättää samalla hänen vanhempainvastuustaan. Jos vanhempi on alaikäinen, joka ei ole saanut oikeustoimikelpoisuutta tuomioistuimen myöntämänä tai avioliiton kautta, hänen vanhempainvastuunsa hoitaminen keskeytetään oikeustoimikelpoiseksi tulon saakka; tämä ei päde lapsen huoltoon koskevien velvollisuuksien ja oikeuksien hoitamiseen, ellei tuomioistuin päättää vanhemman henkilöön liittyvistä syistä keskeyttää tietyn velvollisuuden tai tietyn oikeuden hoitamista siihen saakka, kun hän saa oikeustoimikelpoisuuden. Jos vanhemman oikeustoimikelpoisuutta on rajoitettu tällä osa-alueella, vanhempainvastuun hoitaminen keskeytetään oikeustoimikelpoisuuden rajoittamisen ajaksi, ellei tuomioistuin päättää vanhemman henkilöön liittyvistä syistä, että lapsen huoltoon koskevien velvollisuuksien ja oikeuksien hoitaminen ja lapsen tapaamisoikeus säilyvät hänellä.

Jos kummallakaan vanhemmista ei ole vanhempainvastuuta eikä kumpikaan heistä huolehdi vanhempainvastuun täysimääräisestä toteutumisesta lastansa kohtaan, tuomioistuin nimeää lapselle sijaishuoltajan. Sijaishuoltajalla on lasta kohtaan olennaisilta osin kaikki vanhemman velvollisuudet ja oikeudet lukuun ottamatta elatusvelvollisuutta. Sijaishuoltajan henkilöön tai lapsen tilanteeseen liittyvistä syistä ja ottaen huomioon syyt siihen, miksi vanhemmilla ei ole kaikkia velvollisuuksia ja oikeuksia, sijaishuoltajan velvollisuudet ja oikeudet voidaan poikkeuksellisesti rajata eri tavoin. Sijaishuoltajan on oltava oikeustoimikelpoinen ja hänen on elämäntavoillaan taattava, että hän pystyy hoitamaan tehtävää asianmukaisesti. Tuomioistuin voi nimetä sijaishuoltajan tehtävään myös kaksi henkilöä, pääsääntöisesti aviopuoliset. Tuomioistuin nimeää sijaishuoltajaksi vanhempien ilmoittaman henkilön, ellei tämä ole ristiriidassa lapsen etujen kanssa. Muussa tapauksessa tuomioistuin nimeää sijaishuoltajaksi lapsen tai hänen perheensä sukulaisen tai läheisen, ellei vanhempi nimenomaisesti sulje pois kyseistä henkilöä. Jos tällaista henkilöä ei ole, tuomioistuin nimeää sijaishuoltajaksi muun sopivan henkilön. Jos lapsen sijaishuoltajaksi ei voida nimetä luonnollista henkilöä, tuomioistuin antaa tehtävän lastensuojeluviranomaiselle, kunnes tuomioistuin on nimennyt lapselle muun sijaishuoltajan tai kunnes sijaishuoltaja ottaa tehtävän vastaan. Sijaishuoltaja on tuomioistuimen valvonnan alainen. Hän laatii luettelon omaisuudesta tehtävänsä alussa ja lopussa. Hän raportoi tuomioistuimelle säännöllisesti lapsesta, hänen kehityksestään ja omaisuudenhoidosta. Sijaishuoltajan on saatava tuomioistuimen hyväksyntä kaikille päätöksille, jotka koskevat muita kuin juoksevia asioita.

Yksi mahdollisuus on myös lapsen sijoittaminen sijaisperheeseen. Perheeseen sijoittaminen merkitsee lapsen huoltoon kolmannen henkilön toimesta, mutta ei vieraan lapsen hyväksymistä omaksi kuten adoption tapauksessa. Sijaisvanhemmalla on lapsen kasvatuksessa kohtuullisissa määrin vanhempien velvollisuudet ja oikeudet. Hänellä on velvollisuus ja oikeus päättää vain lapsen juoksevista asioista, toimia lapsen edustajana näissä asioissa ja hoitaa hänen omaisuuttaan. Hän on velvollinen pitämään lapsen vanhemmat ajan tasalla tärkeistä lapseen liittyvistä asioista. Olosuhteiden niin vaatiessa tuomioistuin määrää sijaisvanhemmalle muita velvollisuuksia ja oikeuksia. Vanhemmilla säilyvät lasta kohtaan vanhempainvastuusta johtuvat velvollisuudet ja oikeudet, mukaan lukien oikeus tavata lasta henkilökohtaisesti ja säännöllisesti ja oikeus tietoon lapsesta, mutta lukuun ottamatta laissa sijaisvanhemmalle annettuja oikeuksia ja velvollisuuksia, ellei tuomioistuin erityistä huomiota vaativista syistä päättää toisin. Sijaisvanhemmalla ei ole elatusvelvollisuutta lasta kohtaan.

Sijaisvanhemman on annettava takeet lapsen asianmukaisesta huollosta, asuttava Tšekin alueella ja annettava suostumuksensa lapsen sijoittamiseen sijaisperheeseen. Sijaisvanhempi on pääsääntöisesti sukulainen, mutta hän voi olla myös kolmas henkilö, jolle lapsi siirretään sijaishuoltoon lastensuojeluviranomaisen kautta (tätä tarkoitusta varten alueviranomaisen pitää kirjata sijaisvanhemmiksi sopivista hakijoista). Tuomioistuin voi sijoittaa lapsen sijaisperheeseen tilapäisesti (esim. ajaksi, jonka lapsen vanhempi viettää hoitopaikassa) tai toistaiseksi. Sijaishuollolla voidaan näin ollen vastata kriisitilanteeseen perheessä tai turvata lapsen huolto korvaavassa perheympäristössä. Laitoksiin tai laitostyyppiin lastenhuoltoon sijoitettavien lasten määrän vähentämiseksi sijaishuolto on etusijalla laitoshuoltoon nähden. Sijaisvanhempi saa valtiolta korvausta sijaisvanhemmuudesta (mm. korvaus lapsen tarpeiden tyydyttämiseen, korvaus sijaisvanhemmuuden päättyessä ja sijaisvanhemman palkkio).

Siviililaisissa säädetään lapsen sijoittamisesta toisen henkilön huoltoon myös tapauksissa, joissa kumpikaan vanhemmista sen enempää kuin sijaishuoltajakaan ei voi henkilökohtaisesti huolehtia lapsesta. Tällainen huolto ei korvaa sijaisperheeseen sijoittamista eikä huoltoon, jonka on edellyttävä adoptiota. Se on etusijalla laitossijoitukseen nähden. Lasta huoltavan henkilön on asuttava Tšekin alueella sekä annettava takeet lapsen asianmukaisesta hoidosta ja suostumuksensa lapsen sijoittamiseen hänen huoltoonsa. Lasta huoltavan henkilön velvollisuudet ja oikeudet määrittää tuomioistuin; muissa tapauksissa käytetään soveltuvin osin sijaishuollon lainsäädäntöä.

Vanhemmat voivat laillisina edustajina tehdä lapsen asioiden hoitamiseksi – ellei kyse ole oikeudellista asemaa koskevista asioista – sopimuksen edustuksesta, josta huolehtii erityisasiantuntemusta omaava tai muu soveltuva henkilö. Jos lapsi tekee sopimuksen edustuksesta, se ei vaikuta vanhemmille kuuluvaan lapsen lakimääräiseen edustukseen. Jos laillisen ja sopimusperusteisen edustajan välillä ei päästä yksimielisyyteen, tuomioistuin tekee päätöksen lapsen etujen mukaisesti.

Jos lapsen kasvatusta, hänen ruumiillinen, älyllinen tai henkinen tilansa tai hänen asianmukainen kehityksensä vaarantuu tai uhkaa vaarantua siinä määrin, että se on ristiriidassa lapsen etujen kanssa, tai jos vanhemmat eivät vakavista syistä pysty huolehtimaan lapsen kasvatuksesta, tuomioistuin voi välttämättömänä toimenpiteenä määrätä lapsen huostaanotosta. Se toimii näin erityisesti silloin, kun aikaisemmat toimenpiteet eivät ole korjanneet tilannetta. Tuomioistuin arvioi tällöin aina, onko paikallaan asettaa etusijalle lapsen sijoittaminen luonnollisen henkilön huollettavaksi. Laitoshuoltoon voidaan määrätä enintään kolmeksi vuodeksi, jota on mahdollista pidentää (myös toistuvasti), jos tähän johtaneet syyt ovat edelleen olemassa (kulloinkin enintään kolmeksi vuodeksi). Jos laitoshuoltoon määräämisen syyt ovat rauenneet tai jos lapsen huolto voidaan taata muulla tavoin kuin laitoksessa, tuomioistuin peruuttaa laitoshuollon välittömästi ja päättää samalla olosuhteiden mukaan siitä, kenen huoltoon lapsi sijoitetaan tämän jälkeen.

4 Kuinka huoltajuudesta päätetään silloin kun vanhemmat eroavat tai muuttavat erilleen?

Päätös lapsen huollosta on edellytys hänen vanhempiensa avioerolle. Päätöstä tehdessään tuomioistuin ottaa huomioon lapsen edun; tuomioistuin poikkeaa vanhempien yhteisestä kannasta vain, jos lapsen etu sitä vaatii. Tuomioistuin voi uskoa lapsen jommankumman vanhemman huoltoon, vuoroasumiseen tai yhteishuoltoon; tuomioistuin voi myös sijoittaa lapsen muun henkilön kuin vanhemman huoltoon, jos lapsen etu sitä vaatii. Tuomioistuin ottaa huomioon lapsen persoonallisuuden, erityisesti hänen lahjansa ja kykynsä suhteessa kehitysmahdollisuuksiin ja vanhempien elämäntilanteeseen, lapsen emotionaalisen suuntautumisen ja taustan, kummankin vanhemman kasvatusvalmiudet, lapsen välittömän elin- ja kasvatusympäristön senhetkisen ja ennakoitun vakauden sekä lapsen tunnesiteet sisaruksiin, isovanhempiin, muihin sukulaisiin ja suvun ulkopuolisiin henkilöihin. Tuomioistuin ottaa aina huomioon, kumpi vanhemmista on siihen asti asianmukaisesti huoltanut lasta ja huolehtinut hänen emotionaalista, älyllistä ja moraalista kasvatuksestaan, samoin kuin sen, kumman vanhemman huollossa lapsella on paremmat edellytykset terveeseen ja menestyksekkääseen kehitykseen. Tuomioistuin huolehtii myös lapsen oikeudesta huoltoon kummaltakin vanhemmalta ja tavata heitä säännöllisesti ja henkilökohtaisesti, ja sen vanhemman, jonka huollettavaksi lasta ei ole annettu, oikeudesta saada säännöllisesti tietoa lapsesta. Tuomioistuin ottaa myös huomioon vanhemman kyvyn sopia lapsen kasvatuksesta toisen vanhemman kanssa. Tuomioistuin voi myös päättää hyväksyä vanhempien tekemän sopimuksen, ellei ole ilmeistä, ettei sovittu tapa toteuttaisi vanhempainvastuu ole lapsen edun mukainen.

Jos alaikäisen ja vajaanvaltaisen lapsen vanhemmat eivät asu yhdessä eivätkä pääse sovintoon lapsen huollon järjestämisestä, tuomioistuin voi päättää siitä omasta aloitteestaan. Se soveltaa lapsen huollosta päättäessään samanlaisia sääntöjä kuin avioeron tapauksessa.

Lasta huoltava vanhempi ja toinen vanhempi sopivat keskenään, miten vanhempi, jonka huollettavana lapsi ei ole, tapaa lasta. Jos vanhemmat eivät pääse sovintoon tai jos lapsen kasvatuksen etu ja perhesuhteet sitä edellyttävät, tuomioistuin päättää vanhemman tapaamisoikeudesta. Perustelluissa tapauksissa tuomioistuin voi määrätä paikan vanhemman ja lapsen tapaamiselle. Lapsen edun niin vaatiessa tuomioistuin rajoittaa vanhemman oikeutta tavata lasta tai kieltää tapaamiset.

Jos olosuhteet muuttuvat, tuomioistuin voi muuttaa vanhempainvastuusta johtuvien velvollisuuksien ja oikeuksien hoitamisesta tekemäänsä päätöstä myös omasta aloitteestaan.

5 Jos vanhemmat pääsevät sopimukseen lapsen huoltajuudesta, miten sopimus saadaan oikeudellisesti sitovaksi?

Vanhempien avioeron yhteydessä on vanhempainvastuun toteutustapaa koskevassa vanhempien välisessä sopimuksessa määrättävä, miten kumpikin vanhemmista huolehtii lapsesta avioeron jälkeen. Vanhemmat voivat sopimuksessa määrätä myös lapsen tapaamisoikeudesta. Sopimuksen on oltava tuomioistuimen hyväksymä. Tuomioistuin hyväksyy vanhempien tekemän sopimuksen, ellei ole ilmeistä, ettei sovittu tapa toteuttaisi vanhempainvastuu ole lapsen edun mukainen. Sama pätee myös vanhempien väliseen sopimukseen siinä tapauksessa, että lapsen vanhemmat eivät asu yhdessä.

6 Jos vanhemmat eivät pääse yksimielisyyteen lapsen huoltajuudesta, mitä muita keinoja asian ratkaisemiseksi on tuomioistuinkäsittelyn lisäksi?

Lapsen etujen suojelemiseksi tuomioistuin ohjaa vanhempia alaikäisen huoltoa koskevassa menettelyssä kohti sovitteluratkaisun löytämistä. Tuomioistuin voi määrätä vanhemmat enintään kolmeksi kuukaudeksi tuomioistuimen ulkopuoliseen sovittelu- tai välityskeskusteluun tai perheterapiaan tai osallistumaan tapaamisiin lapsipsykologian asiantuntijan kanssa.

Tämän lisäksi on mahdollista käyttää erityisten avio- ja perheneuvontakeskusten palveluja, joita tarjoavat pätevät psykologit ja sosiaalityöntekijät.

Lisäksi lastensuojeluviranomainen voi muistuttaa vanhempia, jotka eivät kunnioita lapsen tai toisen vanhemman oikeuksia (esim. huoltoon tai tapaamiseen), lainsäädännön määräyksistä ja heidän käyttäytymisensä seurauksista. Lastensuojeluviranomainen voi myös velvoittaa vanhemmat käyttämään asiantuntijaneuvontaa, jos nämä eivät kykene ratkaisemaan lapsen kasvatuksen liittyviä ongelmia ilman tällaista neuvontaa, erityisesti lapsen kasvatuksen tai tapaamisoikeuden muuttamista koskevissa riidoissa.

7 Jos vanhemmat vievät asian oikeuteen, mistä lapseen liittyvistä asioista tuomari voi päättää?

Määrättyjen ehtojen täyttyessä tuomioistuin voi vanhempien hakemuksesta päättää erityisesti seuraavista vanhempien ja lasten suhteita koskevista asioista: luonteeltaan henkilölliset oikeudet (esim. oikeus määrittää lapsen suku- ja etunimi tai oikeus antaa suostumus lapsen adoptointiin)

lapsen huolto ja tapaamisoikeus

lapsen huollon korvaavat muodot (esim. edunvalvonta, lapsen siirtäminen toisen henkilön huoltoon, sijaisperheeseen sijoittaminen ja laitoshuolto) elatusvelvollisuus

lapsen omaisuuden edustaminen ja hoitaminen, suostumus lapsen oikeustoimiin

lapsen kannalta merkittävät asiat, joista vanhemmat eivät pääse sovintoon (merkittäviksi asioiksi katsotaan erityisesti lapsen asuinpaikan määrittäminen ja koulutus- tai työpaikan valinta, mutta ei tavanomaisia terveydenhoidollisia ja vastaavia toimenpiteitä).

Useimmissa tapauksissa oikeus päättää siitä, kenen huollettavaksi lapsi annetaan, ja soveltuvin osin tapaamisoikeudesta ja elatusavusta.

8 Jos tuomioistuin päättää, että huoltajuus kuuluu yksin toiselle vanhemmista, tarkoittaako tämä, että hän saa päättää kaikista lasta koskevista asioista kysymättä toiselta vanhemmalta?

Lapsen huolto on vain osa vanhempainvastuuseen kuuluvia oikeuksia ja velvollisuuksia. Jos vanhemmalta, jonka huollettavaksi lasta ei ole annettu, ei ole poistettu vanhempainvastuuta eikä sitä ole rajoitettu tai keskeytetty, hän hoitaa sitä edelleen kaikilta osin eikä menetä oikeutta päättää lapsen kannalta merkittävistä asioista. Vanhemmat hoitavat vanhempainvastuuta yhteisesti sopien ja lapsen etujen mukaisesti. Jos lapsen asiasta päättäminen vaarantuu viivytyksen vuoksi, jompikumpi vanhemmista voi päättää asiasta tai antaa suostumuksensa yksin, jolloin hän on velvollinen ilmoittamaan asiailtasta välittömästi toiselle vanhemmalle.

Jos vanhemmat eivät pääse sovintoon asiassa, joka on lapsen kannalta merkittävä erityisesti hänen etunsa vuoksi, päätöksen tekee tuomioistuin jommankumman vanhemman pyynnöstä; tämä pätee myös siinä tapauksessa, että toinen vanhemmista on sulkenut toisen vanhemman pois lapsen kannalta merkittävää asiaa koskevasta päätöksenteosta. Samoin tuomioistuin päättää vanhemman pyynnöstä tapauksessa, jossa vanhemmat eivät pääse sovintoon, kumpi heistä edustaa lasta oikeudellisessa menettelyssä tai lapsen omaisuuden hoitoon liittyvissä tärkeissä asioissa.

Vanhemmilla on velvollisuus antaa toisilleen kaikki olennaiset lasta ja hänen etujaan koskevat tiedot.

9 Jos tuomioistuin päättää, että vanhemmilla on yhteishuoltajuus, mitä se käytännössä merkitsee?

Siviililaissa erotetaan toisistaan lapsen antaminen jommankumman vanhemman huoltoon, vuoroasumiseen, yhteishuoltoon tai muun henkilön kuin vanhemman huoltoon. Lapsen huollosta päättäessään tuomioistuin tekee päätöksensä lapsen etujen mukaisesti. Tuomioistuin voi tehdä yhteishuoltoa tai vuoroasumista koskevan päätöksen, jos vanhemmat pystyvät keskinäiseen kommunikointiin ja yhteistyöhön.

Yhteishuolto

Tämä lapsen huoltajuuden muoto tarkoittaa, ettei lapsen antamisesta toisen vanhemman huollettavaksi tehdä erillistä päätöstä. Käytännössä tämä tarkoittaa, että yhteishuollossa toinen vanhemmista voi esimerkiksi huolehtia lapsen koulutustarpeista ja toinen urheiluharrastuksista tai toinen vanhempi lapsen kielioipinoista ja toinen muista, lukujärjestyksen ulkopuolisista aktiviteeteista. Kumpikin vanhempi osallistuu lapsen terveydenhuollon ja aineellisten tarpeiden tyydyttämiseen (esim. ruoka, siivous ja vaatetus). Lapsen antaminen yhteishuoltoon edellyttää kummankin vanhemman suostumusta.

Vuoroasuminen

Vuoroasuminen tarkoittaa, että lapsi on vuoron perään kummankin vanhemman huollettavana erikseen määrätyn ajan. Tuomioistuin määrittelee myös oikeudet ja velvollisuudet, jotka ovat voimassa näin ajanjaksoina.

10 Minkä tuomioistuimen tai viranomaisen puoleen tulee kääntyä, jos halutaan laittaa lapsen huoltoasia vireille? Mitä muodollisuuksia tähän liittyy ja mitkä asiakirjat hakemukseen tulee liittää?

Vanhempainvastuuseen kuuluvia oikeuksia ja velvollisuuksia koskeva asia pannaan vireille piirituomioistuimessa (*okresní soud*, Prahassa aluetuomioistuin *obvodní soud* ja Brnossa kaupungintuomioistuin *Městský soud*), jonka toimivalta-alueella alaikäisellä on asuinpaikka, ja jos asuinpaikkaa ei ole, piirituomioistuimessa, jonka toimivalta-alueella hän oleskelee. Tuomioistuin voi alaikäisiä lapsia koskevissa asioissa tehdä päätöksen myös omasta aloitteestaan.

Hakemusta koskevat vaatimukset riippuvat hakemuksen tyypistä. Hakemuksessa on kuitenkin aina mainittava osapuolten suku- ja etunimi ja osoite sekä osapuolten ja heidän edustajiensa henkilötunnukset, ja siitä on käytävä ilmi olennaiset tosiseikat ja todisteet, joihin kantaja vetoaa, sekä se, mihin kantaja pyrkii ja mille tuomioistuimelle hakemus on osoitettu.

Hakemukseen on liitettävä kaikki asiaan liittyvät tarvittavat asiakirjat, kuten syntymätodistus, vihkitodistus, lasta koskevat aikaisemmat oikeuden päätökset yms. Hakemus on tehtävä kirjallisena, ja siitä on jätettävä tarvittava määrä kopioita siten, että tuomioistuimelle jää yksi kopio ja kukin osapuoli saa tarvittaessa yhden kopion.

11 Mitä menettelyä näissä asioissa sovelletaan? Onko kiireellisiä tilanteita varten erityistä menettelyä?

Tuomioistuin voi aloittaa menettelyn alaikäisten oikeudellista suojelua koskevassa asiassa myös siinä tapauksessa, ettei siitä ole tehty hakemusta.

Väli aikaistomien avulla tuomioistuin voi ennen pääasiaa koskevan päätöksen antamista tarvittaessa – jos osapuolten välisiä oikeussuhteita on muutettava väli aikaisesti tai jos on olemassa riski, että tuomioistuimen päätöksen täytäntöönpano vaarantuu – määrätä osapuolen maksamaan elatusapua tarpeellisessa laajuudessa tai uskoa lapsen jommankumman vanhemman tai tuomioistuimen määrittämän henkilön huoltoon. Väli aikaistoimi määrätään yleensä hakemuksesta. Kuitenkin tapauksissa, joissa pääasian oikeuskäsittely voidaan käynnistää myös ilman hakemusta (mm. alaikäisen oikeudellista suojelua koskevat menettelyt), myös väli aikaistoimet voidaan määrätä ilman hakemusta. Väli aikaistomien määräämiseen on toimivaltainen tuomioistuin, joka on toimivaltainen käsittelemään pääasian, ellei laissa toisin säädetä. Väli aikaistoimea koskevan hakemuksen on täytettävä siviiliprosessilain (laki 99/1963 sellaisena kuin se on viimeksi muutettuna) 42 §:n 4 a momentin ja 75 §:n vaatimukset, eli siinä on mainittava mille tuomioistuimelle hakemus on osoitettu, hakemuksen tekijä ja kohde eli kuvaus seikoista, joilla esitetty väli aikaistoimea perustellaan, mihin hakemuksella pyritään eli millaista väli aikaistoimea haetaan ja perusteet sille, että osapuolten välisiä oikeussuhteita on muutettava väli aikaisesti tai että on olemassa riski tuomioistuimen päätöksen täytäntöönpanon vaarantumisesta. Hakemuksessa on oltava hakemuksen laatimispäivä ja hakijan tai hänen edustajansa allekirjoitus. Hakemukseseen on liitettävä asiakirjat, joihin hakija vetoaa. Väli aikaistomien yhteydessä pätee yleisesti, että väli aikaistomesta aiheutuvan vahingon tai muun haitan korvaamiseksi hakijan on asetettava määrätyn suuruisen vakuus viimeistään samana päivänä, jona hän tekee tuomioistuimelle hakemuksen väli aikaistomien määräämisestä. Jos kyse on väli aikaistomista elatusvelvoitetta koskevassa asiassa tai väli aikaistomista, jotka tuomioistuin voi määrätä myös ilman hakemusta, vakuuden asettamista ei kuitenkaan vaadita. Tuomioistuin päättää väli aikaistoimea koskevasta hakemuksesta viipymättä. Ellei asiasta päättäminen vaaranna viivytyksen vuoksi, tuomioistuin voi päättää väli aikaistoimea koskevasta hakemuksesta 7 vuorokauden kuluessa sen esittämisestä. Tuomioistuin tekee päätöksensä osapuolia kuulematta. Väli aikaistomien määrätessään tuomioistuin velvoittaa hakijan panemaan asian vireille tuomioistuimessa tätä varten asettamassaan määräajassa. Tuomioistuin voi myös määrätä, että väli aikaistoimi on voimassa vain tietyn ajan. Erityisistä tuomioistuinmenettelyistä annetussa laissa (laki 292/2013) säädetään erityisistä väli aikaistomista tapauksissa, joissa alaikäinen lapsi ei saa asianmukaista huoltoa riippumatta siitä, onko olemassa henkilöä, jolla on oikeus lapsen huoltoon, sekä tapauksissa, joissa lapsen henki, normaali kehitys tai muu tärkeä etu on vakavasti uhattuna tai häiriintynyt. Tällaisessa tapauksessa tuomioistuin muuttaa väli aikaistoimella, jonka se voi määrätä vain lastensuojeluviranomaisen esityksestä, lapsen oikeussuhteita tarvittavaksi ajaksi määräämällä, että lapsi on sijoitettava sen päätöksessä mainittuun asianmukaiseen ympäristöön. Tällaisella väli aikaistomienpiteellä lapsi voidaan sijoittaa sijaisperheeseen tilapäiseksi ajaksi, jonka aikana vanhempi ei vakavista syistä voi huolehtia lapsesta, tai tällaisen ajan päätyttyä lapsi voidaan sijoittaa adoptiota edeltävään huoltoon, antaa vanhemman suostumus adoptioon tai päättää siitä, ettei adoptioon tarvita vanhemman suostumusta. Tuomioistuin päättää väli aikaistoimea koskevasta hakemuksesta viipymättä ja viimeistään 24 tuntia sen esittämisestä. Päätös pannaan täytäntöön välittömästi sen antamisen jälkeen, ja tuomioistuin osallistuu sen täytäntöönpanoon toimivaltaiten viranomaisten kanssa.

12 Myönnetäänkö oikeudenkäyntikuluihin oikeusapua?

Oikeudenkäyntimaksuista annetun lain (laki 549/1991 sellaisena kuin se on viimeksi muutettuna) mukaan edunvalvontaa ja alaikäisten oikeudellista suojelua koskevat menettelyt on vapautettu oikeudenkäyntimaksuista. Tämä tarkoittaa, että vanhempainvastuuseen kuuluvia oikeuksia ja velvollisuuksia koskevan hakemuksen esittävä kantaja ei ole velvollinen suorittamaan oikeudenkäyntimaksuja.

Tiettyissä olosuhteissa on mahdollista nimetä laillinen edustaja maksutta tai alennetulla maksulla. Tuomioistuin nimeää edustajan sellaisen osapuolen pyynnöstä, jonka tuomioistuimen voidaan olettaa vapauttavan oikeudenkäyntimaksuista kokonaan tai osittain, mikäli tämä on tarpeen esimerkiksi hänen etujensa suojelemiseksi. Osapuolelle nimetään edustajaksi lakimies, jos hänen etujensa suojeleminen sitä edellyttää. Edustajan nimeämisen on oltava perusteltua osapuolen tilanteen vuoksi (käytännössä voi olla kyse epäedullisesta taloudellisesta tai sosiaalisesta tilanteesta, jolloin on aina tarpeen ottaa huomioon tapauskohtaiset olosuhteet), ja kyse ei saa olla mielivaltaisesta tai selvästi tuloksettomasta oikeuksien vaatimisesta tai puolustamisesta.

Oikeusavusta rajat ylittävissä asioissa Euroopan unionissa annetussa laissa (laki 629/2004 sellaisena kuin se on muutettuna) säädetään oikeusavun saannista Euroopan unionin jäsenvaltioissa käytävissä tuomioistuinmenettelyissä, joihin osallistuvalla luonnollisella henkilöllä on asuinpaikka toisessa jäsenvaltiossa. Tämä apu koskee menettelyä pääasiassa ja täytäntöönpanomenettelyä.

Asianajolaissa (laki 85/1996 sellaisena kuin se on viimeksi muutettuna) säädetään ehdoista, joiden mukaisesti on mahdollista pyytää Tšekin asianajajaliittoa (*Česká advokátní komora*) nimeämään suoraan maksuton oikeudellinen neuvonantaja.

13 Voiko lapsen huoltoa koskevaan päätökseen hakea muutosta?

Kyllä, vanhempainvastuuta koskevaan päätökseen voi hakea muutosta. Piirituomioistuimet (*okresní soud*) ovat ensimmäisen oikeusasteen tuomioistimia vanhempainvastuusta johtuvia oikeuksia ja velvollisuuksia koskevissa menettelyissä. Alueoikeudet (*krajský soud*, Prahassa kaupungintuomioistuin *Městský soud*) tekevät päätökset ensimmäisen oikeusasteen päätöksiin tehdyistä muutoksenhausta. Tuomioistuimen päätökseen voi hakea muutosta viidentoista päivän kuluessa päätöksen kirjallisen kopion vastaanottamisesta. Hakemus tehdään sille tuomioistuimelle, jonka päätöksestä valitus tehdään, jos tätä mahdollisuutta ei suljeta pois laissa (muutosta ei ole mahdollista hakea esimerkiksi tuomioistuimen päätökseen lapsen huoltoa koskevan vanhempien välisen sopimuksen hyväksymisestä). Jos muutoksenhaku on tehty viidentoista päivän määräajan umpeuduttua siitä syystä, että valittaja noudatti tuomioistuimen antamia virheellisiä ohjeita muutoksenhausta, se katsotaan ajoissa jätetyksi.

Huomattakoon, että jotkin päätökset voivat olla väli aikaisesti täytäntöönpanokelpoisia – ne voidaan näin ollen panna täytäntöön siitä huolimatta, että niihin on haettu muutosta. Väli aikaisesti täytäntöönpanokelpoisia ovat päätökset elatusavun suorittamisesta ja päätökset sellaisen lastenhuoltotoimenpiteen keston jatkamisesta, jonka myötä lapsi on tilapäisesti siirtynyt pois vanhempien tai muun luonnollisen henkilön huollosta.

14 Joissain tapauksissa lapsen huoltoa koskevan päätöksen täytäntöönpanoa täytyy hakea tuomioistuimelta tai toiselta viranomaiselta. Mitä menettelyä tällaisissa tapauksissa sovelletaan?

Tšekissä alaikäisen lapsen huoltoa koskevan päätöksen täytäntöönpanoa on haettava tuomioistuimelta. Päätöksen täytäntöönpanoa koskevasta menettelystä säädetään erityisistä tuomioistuinmenettelyistä annetussa laissa (laki 292/2013 sellaisena kuin se on muutettuna).

Menettelyyn on toimivaltainen alaikäisen yleinen tuomioistuin (*obecný soud*, Prahassa aluetuomioistuin *obvodní soud* ja Brnossa kaupungintuomioistuin *Městský soud*), jonka toimivalta-alueella alaikäisellä on asuinpaikka vanhempien sopimuksen, tuomioistuimen päätöksen tai muiden ratkaisevien seikkojen perusteella. Hakemuksessa on esitettävä kaikki tarvittavat tiedot (suorituksen oikeutetun ja velvollisen osapuolen nimet, velvoitteen laajuus, sisältö ja sen suorittamisen määräaika sekä tiedot ns. täytäntöönpanoperusteesta eli täytäntöön pantavasta päätöksestä).

Ennen päätöksen täytäntöönpanon määräämistä tuomioistuin voi – nähdessään siihen erityisiä syitä tai jos velvollista osapuolta ei ole informoitu velvollisuuden laiminlyönnin seurauksista – kehottaa velvollista osapuolta noudattamaan päätöstä tai sopimusta ja informoida tätä päätöksen täytäntöönpanokeinoista, joita ovat sakon määrääminen tai lapsen huostaanotto. Tuomioistuin voi myös pyytää toimivaltaista lastensuojeluviranomaista ohjaamaan velvollista osapuolta velvollisuuksien noudattamiseen ilman, että päätöstä tarvitsee määrätä täytäntöön pantavaksi.

Jos henkilö ei täytä velvollisuuttaan edes tuomioistuimen kehotuksen jälkeen, tuomioistuin määrää päätöksen täytäntöön pantavaksi määräämällä sakon. Tämä voidaan tehdä toistuvasti. Yksittäisen sakon suuruus saa olla enintään 50 000 Tšekin korunaa. Muihin toimenpiteisiin, joita tuomioistuin voi määrätä, kuuluvat tapaaminen sovittelijan kanssa, tapaaminen lapsipsykologian asiantuntijan kanssa tai totuttautumisjakson määrittely siten, että lapsi totuttautuu kontaktiin sen henkilön kanssa, jolla on oikeus tavata häntä.

Jos edellä mainituista toimenpiteistä huolimatta velvollisuuksia ei noudateta tai olosuhteiden perusteella on selvää, ettei lähestymistapa johtaisi velvollisuuksien noudattamiseen, tuomioistuin määrää poikkeuksellisissa tapauksissa päätöksen täytäntöön pantavaksi ottamalla lapsen huostaan siltä, jonka huollossa lapsen ei sopimuksen tai päätöksen mukaan pidä olla. Päätös, jolla lapsen huostaanotto määrätään täytäntöön pantavaksi, annetaan velvollisen osapuolen tiedoksi vasta täytäntöönpanon yhteydessä.

15 Millä tavoin tulee menetellä, jos halutaan, että toisen jäsenvaltion tuomioistuimen antama huoltajuuspäätös tunnustetaan ja pannaan täytäntöön tässä jäsenvaltiossa?

Euroopan unionin jäsenvaltioiden tuomioistuinten vanhempainvastuuta koskeissa asioissa antamat päätökset tunnustetaan Tšekissä tuomioistuimen toimivallasta sekä tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta avioliittoa ja vanhempainvastuuta koskeissa asioissa ja asetuksen (EY) N:o 1347/2000 kumoamisesta 27 päivänä marraskuuta 2003 annetun neuvoston asetuksen (EY) N:o 2201/2003 mukaisesti ilman erillistä menettelyä. Jokainen henkilö, jolla on asiaan oikeudellinen intressi, voi kuitenkin hakea tuomioistuimelta päätöstä päätöksen tunnustamisesta tai tunnustamatta jättämisestä. Tšekissä tähän ovat ensimmäisenä oikeusasteena toimivaltaisia piirituomioistuimet (*okresní soud*, Prahassa aluetuomioistuin *obvodní soud* ja Brnossa kaupungintuomioistuin *Městský soud*). Alueellisesti toimivaltainen on kantajan yleisenä tuomioistuimena (*obecný soud*) toimiva piirituomioistuin ja muissa tapauksissa piirituomioistuin, jonka toimivalta-alueella päätöksen tunnustamisen kannalta merkityksellinen asiointi syntyi tai voi syntyä.

Ennen kuin toisessa Euroopan unionin jäsenvaltiossa annettu vanhempainvastuuta koskeva päätös voidaan panna täytäntöön Tšekissä, se on julistettava täytäntöönpanokelpoiseksi erityisessä menettelyssä edellä mainitun asetuksen (EY) N:o 2210/2003 mukaisesti. Täytäntöönpanokelpoiseksi julistamista koskeva hakemus tehdään Tšekissä alueellisesti toimivaltaiselle piirituomioistuimelle (*okresní soud*, Prahassa aluetuomioistuin *obvodní soud* ja Brnossa kaupungintuomioistuin *Městský soud*). Alueellisesti toimivaltainen tuomioistuin määräytyy asetuksen (EY) N:o 2201/2003 mukaisesti sen henkilön asuinpaikan mukaan, jota vastaan täytäntöönpanoa haetaan, tai sen lapsen asuinpaikan mukaan, jota hakemus koskee. Jos kumpikaan näistä paikoista ei ole täytäntöön panevan jäsenvaltion alueella, alueellisesti toimivaltainen tuomioistuin määräytyy täytäntöönpanopaikan mukaan.

Lapsen tapaamisoikeutta koskeva päätös ja lapsen palauttamisen määräävä päätös (asetuksen (EY) N:o 2201/2003 11 artiklan 8 kohta) ovat asetuksen (EY) N:o 2201/2003 41 ja 42 artiklan mukaisesti pantavissa täytäntöön toisessa jäsenvaltiossa ilman, että päätöstä on tarpeen julistaa täytäntöönpanokelpoiseksi, ja ilman, että on mahdollista kiistää päätöksen tunnustamista, jos siitä on annettu todistus tuomion antaneessa jäsenvaltiossa asetuksen (EY) N:o 2201/2003 liitteessä esitettyä vakiolomaketta käyttäen.

Päätöksen tunnustamista ja tunnustamatta jättämistä ja päätöksen julistamista täytäntöönpanokelpoiseksi koskevaan hakemukseen on liitettävä tuomiosta jäljennös, joka täyttää tarvittavat vaatimukset sen aitouden toteamiseksi (esim. päätöksen kaksoiskappale tai oikeaksi todistettu jäljennös), ja asetuksen (EY) N:o 2201/2003 39 artiklassa tarkoitettu todistus, jonka on antanut tuomion antaneen jäsenvaltion toimivaltainen viranomainen asetuksen (EY) N:o 2201/2003 liitteessä esitettyä vakiolomaketta käyttäen. Jos tuomio on annettu pois jäänyttä asianosaista vastaan, on lisäksi toimitettava alkuperäisenä tai oikeaksi todistettuna jäljennöksenä asiakirja, josta ilmenee, että haastehakemus tai vastaava asiakirja on annettu pois jääneelle asianosaiselle tiedoksi, tai asiakirja, josta ilmenee, että vastaaja on yksiselitteisesti hyväksynyt tuomion. Jos todistusta tai vaadittua asiakirjaa ei toimiteta pois jäänyttä asianosaista vastaan annetun tuomion tapauksessa, sovelletaan asetuksen (EY) N:o 2201/2003 38 artiklan 1 kohtaa.

Asetuksen (EY) N:o 2201/2003 ehtojen täytyessä vanhempainvastuuta koskeva toisessa EU:n jäsenvaltiossa annettu päätös voidaan panna täytäntöön samalla tavoin kuin kotimaiset päätökset. Lisätietoja vastauksessa kysymykseen 14.

16 Minkä tuomioistuimen puoleen tulee tässä jäsenvaltiossa kääntyä, jos halutaan vastustaa sitä, että toisen jäsenvaltion tuomioistuimen antama huoltajuuspäätös tunnustetaan? Mitä menettelyä tällaisissa tapauksissa sovelletaan?

Tuomioistuimen päätökseen haetaan muutosta päätöksen tehneeltä tuomioistuimelta. Muutoksenhausta päättää ylempien oikeusasteiden tuomioistuin.

17 Mitä lakia tuomioistuin soveltaa lapsen huoltoa koskevassa oikeudenkäynnissä silloin kun lapsi tai osapuolet eivät asu tässä jäsenvaltiossa tai kun he ovat eri maiden kansalaisia?

Vanhempainvastuuta koskevien asioiden tuomioistuinkäsittelyssä sovellettava lainsäädäntö määräytyy toimivallasta, sovellettavasta laista, tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta sekä yhteistyöstä vanhempainvastuuseen ja lasten suojeluun liittyvissä asioissa 19. lokakuuta 1996 tehdyn yleissopimuksen mukaisesti. Ensisijaisesti vuoden 1996 yleissopimukseen nähden sovelletaan kahdenvälisiä kansainvälisiä sopimuksia, jotka sitovat Tšekkiä joidenkin valtioiden suhteen, mikäli ei ole annettu vuoden 1996 yleissopimuksen 52 artiklan 1 kohdan mukaista julistusta (tällainen julistus on annettu Tšekin ja Puolan kahdenväliseen sopimukseen liittyen, minkä vuoksi vuoden 1996 yleissopimusta sovelletaan ensisijaisesti siihen nähden).

Päivitetty viimeksi: 06/03/2019

Tämän sivuston eri kieliversioita ylläpitävät Euroopan oikeudellisen verkoston kansalliset yhteysviranomaiset. Käännökset on tehty Euroopan komissiossa. Muutokset, joita jäsenvaltiot ovat saattaneet tehdä tekstin alkuperäisversioon, eivät välttämättä näy käännöksissä. Komissio tai Euroopan oikeudellinen verkosto eivät ole vastuussa tiedoista, joita esitetään tai joihin viitataan tällä sivustolla. Ks. oikeudellinen huomautus, josta löytyvät tästä sivustosta vastaavan jäsenvaltion tekijänoikeussäännöt.

Vanhempainvastuu - Viro

1 Mitä lakitermi "lapsen huolto" käytännössä tarkoittaa? Mitä oikeuksia ja velvollisuuksia lapsen huoltajalla on?

Vanhempainvastuulla tarkoitetaan alaikäisen lapsen huoltajuutta, johon kuuluu vanhemman velvollisuus ja oikeus huolehtia lapsesta.

Vanhempainvastuuseen kuuluu oikeus huolehtia lapsesta henkilönä (*henkilön huoltajuus*), oikeus hoitaa lapsen omaisuutta (*omaisuuden hoito*) ja oikeus päättää lapsen liittyvistä asioista. Omaisuuden hoito tarkoittaa oikeutta ja velvollisuutta hallita lapsen omaisuutta ja esimerkiksi edustaa lasta. Tämä ei kuitenkaan sulje pois lapsen oikeutta hallita omaa omaisuuttaan itsenäisesti lainsäädännön sallimissa tapauksissa.

Vanhemmalla on oikeus tehdä alaikäistä lastaan koskevia päätöksiä. Tämä tarkoittaa oikeutta päättää lasta koskevista jokapäiväisistä (yleensä hoitoon liittyvistä) asioista. Jokapäiväisistä asioista päättäminen tarkoittaa sellaisia tavanomaisia päätöksiä, joita on tehtävä usein ja joilla ei ole pysyvää vaikutusta lapsen kehitykseen. Päätöksenteko-oikeuden lisäksi vanhemmalla, jolla on oikeus toimia lapsen huoltajana, on myös oikeus toimia alaikäisen lapsensa edustajana. Vanhemmilla, joilla on yhteishuoltajuus, on myös yhteinen edustamisoikeus.

Kummallakin vanhemmalla on lasten tapaamisoikeus. Tämä tarkoittaa sitä, että kummallakin vanhemmalla on velvollisuus ja oikeus säilyttää suora kontakti lapsiinsa. Vanhemmalla on tapaamisoikeus siitä riippumatta, onko vanhempi lapsen huoltaja. Lisäksi vanhemmilla on alaikäisten lasten elatusvelvollisuus.

2 Kuka lapsen huoltaja yleensä on?

Vanhempien ja lasten vastavuoroiset oikeudet ja velvollisuudet syntyvät sukulaisuuden nojalla. Sukulaisuus on varmistettava lainsäädännössä vahvistetuina menettelyinä. Nainen, joka synnyttää lapsen, on lapsen äiti. Mies, joka on siittänyt lapsen, on lapsen isä. Lapsen isäksi katsotaan lapsen äidin kanssa lapsen syntymähetkellä naimisissa ollut mies, isyyden tunnustanut mies, tai mies, jonka isyyden tuomioistuin on vahvistanut.

Vanhemmat, jotka ovat naimisissa keskenään, jakavat vanhempainvastuun, toisin sanoen lastensa huoltajuuden. Jos lapsen vanhemmat eivät ole naimisissa keskenään lapsen syntymähetkellä, he jakavat vanhempainvastuun, jollei jompikumpi vanhemmista ole isyyden tunnustamisilmoituksen toimittamisen yhteydessä ilmoittanut haluaan luovuttaa vanhempainvastuu toiselle vanhemmalle.

Jos kummallakaan alaikäisen lapsen vanhemmista ei ole edustamisoikeutta tai lapsen vanhempia ei pystytä varmistamaan, lapselle nimitetään laillinen edunvalvoja. Tällöin laillinen edunvalvoja on myös lapsen huoltaja. Laillisen edunvalvojan velvollisuutena on varmistaa lapsen kasvatus sekä suojella lapsen henkilökohtaisia ja omaisuutta koskevia etuja.

Lapsen laillisena edunvalvojana voi toimia luonnollinen henkilö, joka on täysikäinen ja täysin oikeustoimikelpoinen (esimerkiksi lapsen sukulainen tai muu ulkopuolinen henkilö), tai oikeushenkilö (yritys tai paikallisviranomainen). Oikeushenkilö nimitetään lailliseksi edunvalvojaksi, jos sopivaa luonnollista henkilöä ei löydy tai jos vanhempi on testamentissa tai perintö sopimuksessa ilmoittanut, että lailliseksi edunvalvojaksi on nimitettävä oikeushenkilö. Oikeushenkilöä vaaditaan tällöin järjestelmällisesti etsimään edunvalvoja, jotka ovat luonnollisia henkilöitä, sekä tarjoamaan neuvoja ja koulutusta kyseisille edunvalvojille. Laillisen edunvalvojan nimittämiseen saakka edunvalvojan velvollisuuksia hoitavat tilapäisesti sen kunnan tai kaupungin viranomaiset, joka on väestörekisterissä ilmoitettu lapsen asuinpaikaksi, sillä ehdolla, että holhouksen vahvistamisedellytykset täyttyvät. Kunnan tai kaupungin viranomaisilla on edunvalvojan velvollisuuksia hoitaessaan laillisen edunvalvojan oikeudet ja velvollisuudet.

3 Voidaanko lapselle määrätä muu huoltaja, jos lapsen vanhemmat eivät kykene tai ovat haluttomia toimimaan lapsensa huoltajina?

Jos vanhemmat ovat kykenemättömiä tai haluttomia käyttämään lasta koskevaa vanhempainvastuutaan, he voivat antaa suostumuksensa lapsen adoptioon. Vanhemman antama suostumus adoptioon tulee voimaan kahdeksan viikkoa lapsen syntymän jälkeen. Adoptiohakemusta ei voi jättää tuomioistuimen käsiteltäväksi ennen kuin vanhemman antama adoptiosuostumus tulee voimaan. Vanhemman suostumuksella lapsi voidaan kuitenkin ennen adoptiosuostumuksen voimaan tuloa antaa hoidettavaksi henkilölle, joka haluaa adoptoida lapsen.

Jos kummallakaan alaikäisen lapsen vanhemmista ei ole edustamisoikeutta tai jos lapsen vanhempia ei pystytä varmistamaan, tuomioistuin nimittää laillisen edunvalvojan omasta aloitteestaan tai sellaisen hakemuksen perusteella, jonka tekee kunnan tai kaupungin viranomainen tai henkilö, jonka etua asia koskee.

4 Kuinka huoltajuudesta päätetään silloin kun vanhemmat eroavat tai muuttavat erilleen?

Jos vanhemmat ovat eronneet tai asuvat erillään, heidän on päätettävä, kuinka he ratkaisevat huoltajuuteen liittyvät asiat. Lapsen huoltajina toimivat vanhemmat voivat sopia järjestelyistä, jotka liittyvät heidän yhteisen edustamisoikeutensa käyttämiseen. Sen sijaan huoltajuutta koskevia järjestelyjä voidaan muuttaa vain tuomioistuimen päätöksellä. Tämä koskee myös yhteishuoltajuuden lopettamista.

Kummallakin vanhemmalla on oikeus pyytää tuomioistuimelta hakemusmenettelyssä lapsen huoltajuuden siirtämistä osittain tai kokonaan hänelle.

Tuomioistuin voi ratkaista huoltajuuskiistan myös kanneasiana, jos sitä on pyydetty avioerohakemuksen tai elatuskanteen käsitellyn yhteydessä.

5 Jos vanhemmat pääsevät sopimukseen lapsen huoltajuudesta, miten sopimus saadaan oikeudellisesti sitovaksi?

Lapsen huoltajina toimivat vanhemmat voivat vapaasti päättää, miten yhteishuoltajuus toteutetaan. Sen sijaan huoltajuutta koskevia järjestelyjä voidaan muuttaa vain tuomioistuimen päätöksellä. Tämä koskee myös yhteishuoltajuuden lopettamista. Huoltajuutta koskevat asiat päätetään ja määritellään oikeudellisesti sitovalla tavalla ainoastaan tuomioistuimessa. Mitä tahansa lapseen liittyvää asiaa käsitellessään tuomioistuin tekee ratkaisunsa ennen kaikkea lapsen etua ajatellen, kaikki olosuhteet ja asianomaisten henkilöiden oikeudet ottaen huomioon. Huoltajuuskiistat ovat perheoikeudellisia hakemusasioita, joissa päätökset antaa tuomioistuin. Vanhemman, joka haluaa saada lasta koskevat oikeutensa määritellyksi, on toimitettava hakemus tuomioistuimeen.

6 Jos vanhemmat eivät pääse yksimielisyyteen lapsen huoltajuudesta, mitä muita keinoja asian ratkaisemiseksi on tuomioistuinkäsittelyn lisäksi?

Lapsen huoltajina toimivat vanhemmat voivat vapaasti päättää, miten yhteishuoltajuus toteutetaan. Sen sijaan huoltajuutta koskevia järjestelyjä voidaan muuttaa vain tuomioistuimen päätöksellä. Tämä koskee myös yhteishuoltajuuden lopettamista. Vanhemmat voivat yhteisymmärrykseen pääsemiseksi käyttää perheasioihin erikoistuneen sovittelijan palveluja. Paikallisviranomaiset voivat ohjata heidät palveluntarjoajan luo. Vanhemmat voivat esimerkiksi sopia lasten tapaamismenettelyistä itsenäisesti tai perheasioihin erikoistuneen sovittelijan avulla. Jos sopimusta rikotaan, heidän on saatava tuomioistuimelta täytäntöönpanomääräys.

Tapaamismenettelyjä määritellessään tuomioistuin toimii myös sovitteluelimenä oikeudellisissa menettelyissä. Se pyrkii siihen, että vanhemmat pääsisivät yhteisymmärrykseen lapsen tapaamisoikeudesta. Tuomioistuin kuulee osapuolia heti kun mahdollista ja ilmoittaa mahdollisuudesta käyttää perheasioihin erikoistuneen sovittelijan apua erityisesti lapsen hoitoon ja lasta koskevaan vastuuseen liittyvän yhteisymmärryksen saavuttamiseksi. Tuomioistuin voi keskeyttää lasta koskevan käsittelyn, jos keskeyttäminen ei johda lapsen etua vahingoittavaan viivästymiseen ja jos osapuolet ovat valmiita ottamaan vastaan tuomioistuimen ulkopuolista neuvontaa. Käsittely voidaan keskeyttää myös silloin kun tuomioistuimen mielestä kiista voidaan muusta syystä ratkaista osapuolten välisellä sopimuksella.

7 Jos vanhemmat vievät asian oikeuteen, mistä lapseen liittyvistä asioista tuomari voi päättää?

Tuomioistuin on toimivaltainen käsittelemään asioita, jotka koskevat vanhempien tapaamisoikeutta, huoltajuuteen liittyviä muutoksia, huoltajuuden palauttamista, elatusavun maksamisvelvoitetta ja vanhemman pyynnöstä tehtäviä elatusavun määrän muutoksia.

8 Jos tuomioistuin päättää, että huoltajuus kuuluu yksin toiselle vanhemmista, tarkoittaako tämä, että hän saa päättää kaikista lasta koskevista asioista kysymättä toiselta vanhemmalta?

Vanhempien ja lasten vastavuoroiset oikeudet ja velvollisuudet perustuvat sukulaisuuteen. Tämä tarkoittaa sitä, että vanhempi, jonka jälkeläinen lapsi on, on velvollinen huolehtimaan lapsesta. Vanhempien ja lasten vastavuoroiset oikeudet ja velvollisuudet riippuvat siitä, kuka on lapsen huoltaja. Näin ollen jos huoltajuus on vain yhdellä vanhemmalla, tämä voi päättää kaikista lapseen liittyvistä asioista toista vanhempaa etukäteen kuulematta.

Vanhempi voi toimia lapsen yksinhuoltajana tämän syntymästä asti esimerkiksi silloin kun isyyden tunnustamisilmoituksen toimittamisen yhteydessä on ilmoitettu, että vanhempainvastuu halutaan jättää vain toiselle vanhemmalle. Vanhempi voi saada yksinhuoltajuuden myös esimerkiksi seuraavissa kolmessa tapauksessa.

Vanhempi voi saada yksinhuoltajuuden pyytämällä tuomioistuimelta hakemusmenettelyllä lapsen huoltajuuden siirtämistä hänelle osittain tai kokonaan.

Vanhempi hakee yksinhuoltajuutta yleensä silloin kun vanhemmat, joilla on yhteishuoltajuus, ovat muuttaneet pysyvästi erilleen tai eivät muusta syystä enää halua jakaa huoltajuutta.

Vanhempi voi toimia yksinhuoltajana myös silloin kun vanhemmilla on yhteishuoltajuus, mutta toisen vanhemman huoltajuus on keskeytetty toistaiseksi. Jos vanhemmalle lain tai tuomioistuimen päätöksen perusteella myönnetty yksinhuoltajuus keskeytetään eikä ole syytä uskoa, että olosuhteet, joiden perusteella keskeyttämisestä on päätetty, lakkaavat olemasta, tuomioistuin antaa huoltajuuden toiselle vanhemmalle, mikäli tämä on lapsen edun mukaista.

Tuomioistuin antaa yksinhuoltajuuden toiselle vanhemmalle myös silloin kun yksinhuoltajana toiminut vanhempi kuolee tai häneltä on poistettu oikeus toimia huoltajana, jollei tämä ole lapsen edun vastaista.

9 Jos tuomioistuin päättää, että vanhemmilla on yhteishuoltajuus, mitä se käytännössä merkitsee?

Jos vanhemmilla on yhteishuoltajuus, he toimivat yhdessä lapsen huoltajina ja täyttävät huoltajuusvelvoitteen omalla vastuullaan ja yksimielisesti ja lapsen kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin huomioon ottaen. Vanhemmilla, joilla on lapsen yhteishuoltajuus, on myös yhteinen edustamisoikeus.

Jos yhteishuoltajuuden jakavat vanhemmat eivät pysty sopimaan lapsen kannalta merkittävästä asiasta, tuomioistuin voi vanhemman pyynnöstä antaa päätöksentekovalloin asiassa vain toiselle vanhemmalle. Jos päätöksentekovalta siirretään, tuomioistuin voi rajoittaa päätöksentekovaltaa tai määrätä sitä käyttävälle vanhemmalle lisävelvoitteita.

10 Minkä tuomioistuimen tai viranomaisen puoleen tulee kääntyä, jos halutaan laittaa lapsen huoltoasia vireille? Mitä muodollisuuksia tähän liittyy ja mitkä asiakirjat hakemukseen tulee liittää?

Huoltajuutta koskevat kiistat ratkaistaan käräjäoikeudessa. Huoltajuuskiistassa hakijan on jätettävä hakemus käräjäoikeuteen asian ratkaisemiseksi.

Hakemus on jätettävä lapsen asuinpaikan käräjäoikeuteen, ja

siinä on mainittava tuomioistuimen nimi, hakijan ja asianomaisen henkilön sekä heidän lastensa henkilötiedot. Lisäksi on esitettävä selkeästi, mitä hakija pyytää. Hakemuksessa on esitettävä myös tosiseikat ja luettelo hallussaan olevista todisteista. Hakijan tai hakijan edustajan on allekirjoitettava hakemus. Jos kyseessä on edustaja, hakemukseen on liitettävä hänen valtakirjansa tai muu asiakirja, jossa vahvistetaan kyseisen henkilön valtuutus edustaa hakijaa. Hakemus ja asiakirjatodisteet on jätettävä tuomioistuimeen kirjallisesti viron kielellä. Jos menettelyn osapuolen tuomioistuimeen toimittamaa hakemusta, pyyntöä, valitusta tai vastaväitettä ei ole laadittu viron kielellä, tuomioistuin pyytää kyseiset asiakirjat toimittanutta henkilöä toimittamaan niistä käännöksen tuomioistuimen asettamaan päivämäärän mennessä.

Asiat, joihin liittyy vanhempien lasta koskevien oikeuksien määrittäminen ja tapaamisoikeuteen liittyvät järjestelyt (toisin sanoen huoltajuuteen liittyvät asiat), voidaan ratkaista myös kannamenettelyssä, jos tätä on pyydetty avioero- tai elatusapuhakemuksen yhteydessä.

11 Mitä menettelyä näissä asioissa sovelletaan? Onko kiireellisiä tilanteita varten erityistä menettelyä?

Tuomioistuimet käsittelevät huoltajuusasioita hakemusasiaina kannamenettelyä koskevien säännösten mukaisesti ottaen huomioon hakemusmenettelyyn liittyvät erot (ks. siviiliprosessilaki [1]).

Tuomioistuin voi käsitellä kiireellisessä menettelyssä ainoastaan alaikäisestä lapsesta erillään asuvaa vanhempaa koskevan elatusvaateen. Huoltajuuteen liittyviä asioita ei voida käsitellä yksinkertaistetussa menettelyssä. Huoltajuusasiat ovat kuitenkin hakemuksen perusteella käsiteltäviä asioita ja eroavat näin ollen tavallisesta kanteeseen perustuvasta menettelystä. Hakemuksen perusteella käsiteltävässä asiassa tuomioistuin varmistaa tosiseikat ja kerää tarvittavat todisteet itse, jollei laissa toisin säädetä. Tuomioistuin ei ole sidottu osapuolten menettelyn aikana esittämiin pyyntöihin, tosiseikkoihin tai arvioihin tosiseikoista, jollei laissa toisin säädetä. Myös vaatimukset, joita sovelletaan istunnon pöytäkirjan pitämiseen ja asiakirjojen tiedoksiantoon, ovat vähemmän tiukat. Lisäksi tuomioistuimet voivat huoltajuusasioissa soveltaa toimenpiteitä, joilla säännellään huolto- tai tapaamisoikeutta menettelyn aikana tai pyritään varmistamaan sopimusten noudattaminen.

Tuomioistuin voi soveltaa turvaamistoimia ja väliitoimia, jos on syytä uskoa, että ilman niitä päätöksen noudattamisesta tulisi vaikeaa tai mahdotonta. Kukin tuomioistuin voi perheoikeudellisissa hakemusasioissa soveltaa omalla oikeudenkäyttöalueellaan toteutettavia väliitoimia. Kyseiset toimet voivat olla esimerkiksi lapsen palauttaminen toiselle vanhemmalle tai lakisääteisen elatusvelvollisuuden noudattaminen. Tuomioistuin voi myös määrätä vastaajan maksamaan elatusapua menettelyn aikana tai asettamaan vakuuden.

[1] Siviiliprosessilaki (RT I 2005, 26, 197; RT I, 21.6.2014, 58). Verkkosivu: <https://www.riigiteataja.ee/en/eli/513122013001/consolide>.

12 Myönnetäänkö oikeudenkäyntikuluihin oikeusapua?

Jos tuomioistuin katsoo, ettei luonnollinen henkilö pysty taloudellisen tilanteensa vuoksi maksamaan menettelykuluja, se voi vapauttaa tämän kokonaan tai osittain oikeusapukuluista ja valtion käsittelymaksusta.

13 Voiko lapsen huoltoa koskevaan päätökseen hakea muutosta?

Tuomioistuin antaa hakemusasiassa päätöksen, johon sovelletaan kannamenettelyssä annettavia päätöksiä koskevia säännöksiä, jollei laissa toisin säädetä. Huoltajuuspäätökseen voi hakea muutosta muutoksenhakua koskevien yleissäännösten mukaisesti, jos muutoksenhakija katsoo, että ensimmäisen oikeusasteen päätös perustuu oikeudelliseen virheeseen (ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on esimerkiksi soveltanut väärin aineellista oikeutta tai oikeudenkäyntimenettelyä koskevaa säännöstä). Edellä mainituin perustein voidaan myös esittää kassaatiovalitus korkeimmalle oikeudelle.

14 Joissain tapauksissa lapsen huoltoa koskevan päätöksen täytäntöönpanoa täytyy hakea tuomioistuimelta tai toiselta viranomaiselta. Mitä menettelyä tällaisissa tapauksissa sovelletaan?

Huoltajuuteen liittyvät asiat käsitellään hakemusmenettelyssä. Perheoikeudellisissa hakemusasioissa tuomioistuin antaa päätöksen, joka on heti voimaan tultuaan täytäntöönpanokelpoinen, jollei laissa toisin säädetä. Hakemusasiassa annettu päätös on myös täytäntöönpanoperuste. Jos vastapuoli päättää olla noudattamatta huoltajuuspäätöstä, se pannaan täytäntöön hakijan toimittamaan hakemukseen perustuvalla täytäntöönpanomenettelyllä. Hakijan on toimitettava hakemus haastemiehelle, jonka oikeudenkäyttöalueella vastapuolen asuin- tai kotipaikka on taikka hänen omaisuutensa sijaitsee. Kun asia koskee lapsen tapaamisoikeutta, haastemies tekee täytäntöönpanoasiakirjan nojalla yhteistyötä lapsen asuinpaikan tai – poikkeustapauksissa – velvoitetun henkilön asuinpaikan paikallisviranomaisen edustajan kanssa, jolla on asiantuntemusta lasten kanssa toimimisesta. Haastemies voi tarvittaessa esittää paikallisviranomaiselle lapsen tilapäistä sijoittamista lastensuojelulaitokseen. Jos velvollinen henkilö vaikeuttaa pakotäytäntöönpanoa, hänelle voidaan määrätä uhkasakko.

15 Millä tavoin tulee menetellä, jos halutaan, että toisen jäsenvaltion tuomioistuimen antama huoltajuuspäätös tunnustetaan ja pannaan täytäntöön tässä jäsenvaltiossa?

Tuomioistuimen toimivallasta sekä tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta avioliittoa ja vanhempainvastuuta koskevissa asioissa annetun neuvoston asetuksen (EY) N:o 2201/2003 nojalla EU:n jäsenvaltiossa tehty päätös tunnustetaan muissa jäsenvaltiossa ilman eri toimenpiteitä. Asetusta sovelletaan kaikissa Euroopan unionin jäsenvaltioissa Tanskaa lukuun ottamatta.

Vanhempainvastuusta jäsenvaltiossa annettu tuomio, joka on siinä jäsenvaltiossa täytäntöönpanokelpoinen ja on annettu tiedoksi, pannaan täytäntöön toisessa jäsenvaltiossa, kun se asiaan osallisen hakemuksesta on siellä julistettu täytäntöönpanokelpoiseksi. Sitä varten on toimitettava tuomioistuimeen täytäntöönpanokelpoiseksi julistamista koskeva hakemus.

Tuomioistuin, jonne hakemus tulee toimittaa, löytyy [täältä](#).

Asianomaisen, joka vaatii tuomion tunnustamista tai riitauttaa sen tunnustamisen tai hakee tuomion julistamista täytäntöönpanokelpoiseksi, on annettava:

- a) tuomiosta sellainen jäljennös, joka täyttää tarvittavat vaatimukset sen aitouden toteamiseksi; ja
- b) todistus vanhempainvastuusta annetuista tuomioista.

Lomake on saatavana [täällä](#).

Vanhempainvastuuta koskevaa tuomiota ei tunnusteta:

- a) jos tunnustaminen on selvästi, ottaen huomioon lapsen etu, vastoin sen jäsenvaltion oikeusjärjestyksen perusteita, jossa tunnustamista pyydetään;
- b) jos tuomio on annettu, kiireellistä tilannetta lukuun ottamatta, antamatta lapselle tilaisuutta tulla kuulluksi ja tämä on vastoin sen jäsenvaltion oikeudenkäyntimenettelyä koskevia peruseriaatteita, jossa tunnustamista pyydetään;
- c) jos tuomio on annettu pois jäänyttä henkilöä vastaan eikä haastehakemusta tai vastaavaa asiakirjaa ole annettu tiedoksi pois jääneelle henkilölle niin hyvissä ajoin ja sillä tavalla, että hän olisi voinut valmistautua vastaamaan asiassa, paitsi jos hänen katsotaan yksiselitteisesti hyväksyneen tuomion;
- d) kenen tahansa sellaisen henkilön vaatimuksesta, joka väittää tuomion estävän häntä täyttämästä vanhempainvastuutaan, jos tälle henkilölle ei ole varattu tilaisuutta tulla kuulluksi;
- e) jos tuomio on ristiriidassa vanhempainvastuuta koskevassa asiassa myöhemmin siinä jäsenvaltiossa annetun tuomion kanssa, jossa tunnustamista pyydetään;
- f) jos tuomio on ristiriidassa toisessa jäsenvaltiossa tai sellaisessa muussa valtiossa, jossa lapsen asuinpaikka on ja joka ei ole jäsenvaltio, vanhempainvastuuta koskevassa asiassa myöhemmin annetun tuomion kanssa, ja tämä myöhemmin annettu tuomio täyttää ne edellytykset, jotka ovat tarpeen sen tunnustamiseksi siinä jäsenvaltiossa, jossa tunnustamista pyydetään;

tai

g) jos neuvoston asetuksen (EY) N:o 2201/2003 56 artiklassa säädettyä menettelyä ei ole noudatettu.

16 Minkä tuomioistuimen puoleen tulee tässä jäsenvaltiossa kääntyä, jos halutaan vastustaa sitä, että toisen jäsenvaltion tuomioistuimen antama huoltajuspäätös tunnustetaan? Mitä menettelyä tällaisissa tapauksissa sovelletaan?

Tuomioistuin, jonne hakemus tulee toimittaa, löytyy [täältä](#).

Asianosaisen, joka vaatii tuomion tunnustamista tai riitauttaa sen tunnustamisen tai hakee tuomion julistamista täytäntöönpanokelpoiseksi, on annettava:

- tuomiosta sellainen jäljennös, joka täyttää tarvittavat vaatimukset sen aitouden toteamiseksi; ja
- neuvoston asetuksen (EY) N:o 2201/2003 39 artiklassa tarkoitettu todistus vanhempainvastuusta annetuista tuomioista.

Lomake on saatavana [täällä](#).

17 Mitä lakia tuomioistuin soveltaa lapsen huoltoa koskevassa oikeudenkäynnissä silloin kun lapsi tai osapuolet eivät asu tässä jäsenvaltiossa tai kun he ovat eri maiden kansalaisia?

Viron kansainvälisen yksityisoikeutta koskevan lain [1] mukaan lapsen ja vanhempien välisiin suhteisiin sovelletaan lapsen asuinvaltion lainsäädäntöä.

Lisäksi toimivallasta, sovellettavasta laista, tunnustamisesta, täytäntöönpanosta ja yhteistyöstä vanhempainvastuuta ja lastensuojelutoimenpiteitä koskevissa asioissa vuonna 1996 tehtyä Haagin yleissopimusta sovelletaan yleissopimuksen allekirjoittaneiden valtioiden välillä.

Oikeusapua koskevissa sopimuksissa voidaan myös määrätä sovellettavan lainsäädännön määrittämisestä. Viron tasavalta on tehnyt sopimuksen oikeusavusta seuraavien valtioiden kanssa:

Viron tasavallan, Liettuan tasavallan ja Latvian tasavallan sopimus oikeusavusta ja oikeussuhteista (1993);

Viron tasavallan ja Venäjän federaation sopimus oikeusavusta ja oikeussuhteista siviili-, perhe- ja rikosoikeudellisissa asioissa (1993);

Viron tasavallan ja Ukrainan sopimus oikeusavusta ja oikeussuhteista siviili- ja rikosoikeudellisissa asioissa (1995);

Viron tasavallan ja Puolan tasavallan sopimus oikeusavun myöntämisestä ja oikeussuhteista siviili-, työ- ja rikosoikeudellisissa asioissa (1999).

Koska kaikki Liettuan, Latvian ja Puolan kanssa oikeusavusta tehtyjen sopimusten osapuolet ovat allekirjoittaneet myös vuonna 1996 tehdyn Haagin yleissopimuksen, ne ovat päättäneet soveltaa yleissopimuksen määräyksiä sovellettavan lainsäädännön määrittelemiseen.

[1] Kansainvälistä yksityisoikeutta koskeva laki (Viron tasavallan virallinen lehti RT I 2002, 35, 217). Verkkosivu: <https://www.riigiteataja.ee/en/eli/513112013009/consolide>.

Päivitetty viimeksi: 05/07/2019

Tämän sivuston eri kieliversioita ylläpitävät Euroopan oikeudellisen verkoston kansalliset yhteysviranomaiset. Käännökset on tehty Euroopan komissiossa. Muutokset, joita jäsenvaltiot ovat saattaneet tehdä tekstin alkuperäisversioon, eivät välttämättä näy käännöksissä. Komissio tai Euroopan oikeudellinen verkosto eivät ole vastuussa tiedoista, joita esitetään tai joihin viitataan tällä sivustolla. Ks. oikeudellinen huomautus, josta löytyvät tästä sivustosta vastaavan jäsenvaltion tekijänoikeussäännöt.

Vanhempainvastuu - Irlanti

1 Mitä lakitermi "lapsen huolto" käytännössä tarkoittaa? Mitä oikeuksia ja velvollisuuksia lapsen huoltajalla on?

Lakitermi "lapsen huolto", johon Irlannissa viitataan englanninkielisellä ilmaisulla *'guardianship'* (eli huoltajuus), tarkoittaa kaikkia niitä lasta koskevia oikeuksia ja velvollisuuksia, jotka henkilöllä on lain, tuomioistuimen päätöksen tai sopimuksen nojalla. Lapsen huollosta vastaavalla henkilöllä on muun muassa lapsen hyvinvointiin liittyvä oikeus lapsen huoltajuuteen ja tapaamiseen.

2 Kuka lapsen huoltaja yleensä on?

Lapsen huolto on yleensä yhteisesti lapsen naimisissa olevilla vanhemmilla. Jos vanhemmat eivät ole naimisissa, lapsen huolto kuuluu yleensä äidille, mutta vanhempien sopimuksen tai tuomioistuimen määräyksen nojalla biologinen isä voidaan määrätä lapsen huoltajaksi.

3 Voidaanko lapselle määrätä muu huoltaja, jos lapsen vanhemmat eivät kykene tai ovat haluttomia toimimaan lapsensa huoltajina?

Kyllä. Terveystieteiden osaston (*Health Service Executive*) lapsi- ja perhepalveluosasto (*Child and Family Service division TUSLA*) voi tehdä alemman asteen tuomioistuimelle (*District Court*) hakemuksen alle 18-vuotiaan lapsen huollon järjestämiseksi. Poikkeuksellisissa olosuhteissa tuomioistuin voi määrätä lapselle huoltajan, jos vanhempi itse on haluton tai kykenemätön toimimaan lapsen huoltajana. Jos vanhempi kuolee, testamentissa tai sen lisäyksessä voidaan nimittää henkilö huoltajaksi (*Testamentary Guardian*). Myös tuomioistuin voi antaa tämänsisältöisen määräyksen. Jos tällaista huoltajaa ei kuitenkaan ole nimitetty, lapsi- ja perhepalveluosasto voi vanhempien kuollessa tai ollessa kyvyttömiä huolehtimaan lapsestaan tehdä alemman asteen tuomioistuimelle hakemuksen alle 18-vuotiaan lapsen huollon järjestämiseksi.

4 Kuinka huoltajuudesta päätetään silloin kun vanhemmat eroavat tai muuttavat erilleen?

Jos vanhemmat päätyvät avio- tai asumuseroon, he voivat sopia lapsen huoltajuudesta ja tapaamisoikeudesta. Jos sopimukseen ei päästä, vanhemmat voivat pyytää, että tuomioistuin antaa määräyksen huoltajuudesta tai tapaamisoikeudesta. Jos molemmat vanhemmat ovat lapsen huoltajia, avio- tai asumusero ei vaikuta huoltajuuteen. Tuomioistuin voi kuitenkin lakkauttaa isän huoltajuuden eron jälkeen mutta vain erittäin poikkeuksellisissa olosuhteissa ja vain jos lapsen hyvinvointi edellyttää huoltajuuden lakkauttamista.

5 Jos vanhemmat pääsevät sopimukseen lapsen huoltajuudesta, miten sopimus saadaan oikeudellisesti sitovaksi?

Kun vanhemmat tekevät lapsen huoltoa koskevan sopimuksen, heidän on saatettava sopimus tuomioistuimen vahvistettavaksi. Sopimuksesta tulee oikeudellisesti sitova vasta tuomioistuimen määräyksellä. Tuomioistuimen on varmistuttava siitä, että lapsen oikeudet suojataan sopimuksessa asianmukaisesti, ja se voi kieltäytyä antamasta määräystä, jos se ei ole vakuuttunut siitä, että vanhemmista kumpikin tai jompikumpi täyttää velvollisuutensa lasta kohtaan. Tällainen sopimus ei lakkautta kummankaan vanhemman huoltajuutta.

6 Jos vanhemmat eivät pääse yksimielisyyteen lapsen huoltajuudesta, mitä muita keinoja asian ratkaisemiseksi on tuomioistuinkäsittelyn lisäksi?

Yksityishenkilöt voivat käyttää muita kuin juridisia menetelmiä riitojensa ratkaisemiseen, kuten sovittelua tai neuvontaa.

7 Jos vanhemmat vievät asian oikeuteen, mistä lapseen liittyvistä asioista tuomari voi päättää?

Tuomari voi päättää kaikista lapsen hyvinvointiin liittyvistä asioista, mukaan lukien lapsen huoltajuus ja tapaamisoikeus (ks. myös kysymykset 4 ja 5 edellä). Tuomioistuin ei voi lakkauttaa naimisissa olevien vanhempien tai biologisen äidin huoltajuutta, mutta se voi asettaa ehtoja lapsen huollon toteuttamiselle.

8 Jos tuomioistuin päättää, että huoltajuus kuuluu yksin toiselle vanhemmista, tarkoittaako tämä, että hän saa päättää kaikista lasta koskevista asioista kysymättä toiselta vanhemmalta?

Ei. Vaikka vanhempi, joka on yksinhuoltaja, pystyy päättämään lapsen päivittäisestä hoidosta ja valvonnasta, vanhemmalla, jonka luona lapsi ei asu mutta joka kuitenkin on lapsen huoltaja, on oikeus tulla kuulluksi kaikista lapsen hyvinvointiin vaikuttavista asioista, esimerkiksi siitä, missä lapsen olisi käytävä koulunsa ja missä hänen olisi asuttava.

9 Jos tuomioistuin päättää, että vanhemmilla on yhteishuoltajuus, mitä se käytännössä merkitsee?

Vanhemmille voidaan myöntää yhteishuoltajuus, jos heidän välillään ei vallitse syvä vihamielisyyttä. Tällöin vanhemmat voivat tehdä yhdessä päätöksiä, jotka koskevat lapsen hyvinvointiin liittyviä merkittäviä seikkoja sekä lapsen päivittäistä hoitoa. Tämä ei tarkoita sitä, että kummallakin vanhemmalla olisi oikeus viettää yhtä paljon aikaa lapsen kanssa, vaan tällä paremminkin varmistetaan, että vanhempien vastuut ja velvollisuudet lasta kohtaan ovat yhdenmukaisia.

10 Minkä tuomioistuimen tai viranomaisen puoleen tulee kääntyä, jos halutaan laittaa lapsen huoltoasia vireille? Mitä muodollisuuksia tähän liittyy ja mitkä asiakirjat hakemukseen tulee liittää?

Yleensä osapuolet jättävät lapsen huoltoon koskevan hakemuksen alemman asteen tuomioistuimelle. Jotkin hakemukset, jotka liittyvät avioliittoa koskeviin oikeudenkäynteihin, voi kuitenkin joutua jättämään alemman oikeusasteen yleisemmälle tuomioistuimelle (*Circuit Court*) tai yleisemmän oikeusasteen tuomioistuimelle (*High Court*). *High Court* -tuomioistuimella on yksinomainen toimivalta asioissa, jotka koskevat lapsikaappausta.

11 Mitä menettelyä näissä asioissa sovelletaan? Onko kiireellisiä tilanteita varten erityistä menettelyä?

Kyllä. Kiireellisiä tilanteita varten on erityisiä menettelyitä. Hakemus voidaan tehdä tuomioistuimelle ilman että sitä annetaan tiedoksi toiselle osapuolelle (ns. *ex parte* -menettely), jos lapselle voisi aiheutua vaaraa siitä, että hakemus annettaisiin tiedoksi toiselle osapuolelle tavanomaiseen tapaan.

12 Myönnetäänkö oikeudenkäyntikuluihin oikeusapua?

Kyllä. Oikeusapua saa siviilioikeudellisia asioita koskevasta julkisesta oikeusapujärjestelmästä (*Civil Legal Aid Scheme*). Järjestelmässä sovelletaan tarveharkintaa.

13 Voiko lapsen huoltoon koskevaan päätökseen hakea muutosta?

Kyllä. Muutoksenhaku on mahdollista ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen eli sen tuomioistuimen päätöksestä, jossa oikeudenkäynti alkoi. Sen sijaan sen tuomioistuimen tuomioon, joka on päättänyt valituksen hyväksymisestä tai hylkäämisestä, ei yleensä voi hakea muutosta.

14 Joissain tapauksissa lapsen huoltoon koskevan päätöksen täytäntöönpanoa täytyy hakea tuomioistuimelta tai toiselta viranomaiselta. Mitä menettelyä tällaisissa tapauksissa sovelletaan?

Henkilöiden, jotka pyrkivät panemaan täytäntöön lapsen huoltoon koskevan päätöksen, olisi tutustuttava asianomaisen tuomioistuimen tai viranomaisen sääntöihin. *Ex parte* -menettelyä lukuun ottamatta täytäntöönpanoa hakevan on annettava vastaajalle tiedoksi, että hän aikoo ryhtyä toimiin päätöksen panemiseksi täytäntöön.

15 Millä tavoin tulee menetellä, jos halutaan, että toisen jäsenvaltion tuomioistuimen antama huoltajuspäätös tunnustetaan ja pannaan täytäntöön tässä jäsenvaltiossa?

Ks. vastaus kysymykseen 14.

16 Minkä tuomioistuimen puoleen tulee tässä jäsenvaltiossa kääntyä, jos halutaan vastustaa sitä, että toisen jäsenvaltion tuomioistuimen antama huoltajuspäätös tunnustetaan? Mitä menettelyä tällaisissa tapauksissa sovelletaan?

On käännettävä *High Court* -tuomioistuimen puoleen. Tällä tuomioistuimella on täysimääräinen toimivalta käsitellä nämä asiat ensimmäisenä oikeusasteena.

17 Mitä lakia tuomioistuin soveltaa lapsen huoltoon koskevassa oikeudenkäynnissä silloin kun lapsi tai osapuolet eivät asu tässä jäsenvaltiossa tai kun he ovat eri maiden kansalaisia?

Vuoden 2000 lastensuojelulain (*The Protection of Children (Hague Convention) Act 2000*) on saatettu voimaan tällä alalla sovellettava vuoden 1996 Haagin yleissopimus toimivallasta, sovellettavasta laista, toimenpiteiden tunnustamista ja täytäntöönpanoa sekä yhteistyötä vanhempainvastuuseen ja lasten suojeluun liittyvissä asioissa. Lisäksi tällä alalla sovelletaan tuomioistuimen toimivallasta sekä tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta avioliittoa ja vanhempainvastuuta koskevissa asioissa annettua neuvoston asetusta (EY) N:o 2201/2003 (Bryssel II a -asetus).

Päivitetty viimeksi: 03/07/2019

Tämän sivuston eri kieliversioita ylläpitävät Euroopan oikeudellisen verkoston kansalliset yhteysviranomaiset. Käännökset on tehty Euroopan komissiossa. Muutokset, joita jäsenvaltiot ovat saattaneet tehdä tekstin alkuperäisversioon, eivät välttämättä näy käännöksissä. Komissio tai Euroopan oikeudellinen verkosto eivät ole vastuussa tiedoista, joita esitetään tai joihin viitataan tällä sivustolla. Ks. oikeudellinen huomautus, josta löytyvät tästä sivustosta vastaavan jäsenvaltion tekijänoikeussäännöt.

Vanhempainvastuu - Kreikka

1 Mitä lakitermi "lapsen huolto" käytännössä tarkoittaa? Mitä oikeuksia ja velvollisuuksia lapsen huoltajalla on?

Vanhempainvastuu eli huoltajuus on vanhempien oikeus ja velvollisuus. Se kattaa huolenpidon lapsesta ja tämän omaisuudesta sekä lapsen edustamisen kaikissa häntä ja hänen omaisuuttaan koskevissa asioissa, oikeustoimissa tai oikeudenkäynneissä. Huoltajuuden avulla lapsi saa tällä tavoin suojan, joka kattaa sekä henkilökohtaiset että omaisuuteen liittyvät oikeudet.

2 Kuka lapsen huoltaja yleensä on?

Lapsen huoltajat ovat hänen vanhempansa yhdessä. Vanhempien on tehtävä huoltajuuteen kuuluvat päätökset lapsen edun mukaisesti.

3 Voidaanko lapselle määrätä muu huoltaja, jos lapsen vanhemmat eivät kykene tai ovat haluttomia toimimaan lapsensa huoltajina?

Jos toinen vanhemmista ei voi toimia huoltajana joko käytännön syistä (esimerkiksi jouduttuaan sairaalaan tai vankilaan) tai juridisista syistä (menetettyään oikeustoimikelpoisuutensa), hänen oikeutensa huoltajuuteen säilyy sinänsä voimassa. Hän ei kuitenkaan voi käyttää oikeuttaan, vaan huoltajana toimii yksinomaan toinen vanhempi.

Jos kumpikaan vanhemmista ei voi toimia huoltajana, alaikäiselle lapselle määrätään holhooja. Tällöin vanhempien oikeus huoltajuuteen säilyy sinänsä voimassa, mutta he eivät voi käyttää sitä.

4 Kuinka huoltajuudesta päätetään silloin kun vanhemmat eroavat tai muuttavat erilleen?

Jos vanhemmat saavat avio- tai asumuseron, tuomioistuin päättää huoltajuudesta. Huoltajuus voidaan määrätä toiselle vanhemmalle. Huoltajuus voidaan määrätä yhteiseksi molemmille vanhemmille, jos vanhemmat sopivat yhteishuoltajuudesta ja määräävät samalla myös lapsen asuinpaikan. Tuomioistuin voi määrätä toisinkin, erityisesti niin että huoltajuus jaetaan vanhempien kesken tai että se annetaan kolmannelle henkilölle.

5 Jos vanhemmat pääsevät sopimukseen lapsen huoltajuudesta, miten sopimus saadaan oikeudellisesti sitovaksi?

Kun tuomioistuimen on päätettävä huoltajuudesta esimerkiksi avio- tai asumuseron yhteydessä, se ottaa huomioon vanhempien mahdolliset sopimukset. Nämä sopimukset eivät kuitenkaan sido sitä. Huoltajuutta koskeville sopimuksille ei ole mitään erityisiä muotovaatimuksia, vaan riittää, että ne toimitetaan lain vaatimalla tavalla tuomioistuimen tietoon. Tavallisesti tuomioistuimelle toimitetaan asiaa koskeva osapuolten kirjallinen sopimus. Jos vanhemmat eroavat yhteisellä sopimuksella ja heillä on alaikäisiä lapsia, laki edellyttää, että tuomioistuimelle toimitetaan kirjallinen sopimus lasten huollosta ja tapaamisoikeudesta.

Muilla osin vanhemmat voivat järjestää lasten huoltajuuden haluamallaan tavalla ilman muotovaatimuksia tai muodollisia menettelyjä. Niinpä he voivat käytännössä jakaa vastuut keskenään esimerkiksi siten, että toinen vanhempi hoitaa lasta ja toinen hallinnoi lapsen omaisuutta ja huolehtii tämän eduista.

6 Jos vanhemmat eivät pääse yksimielisyyteen lapsen huoltajuudesta, mitä muita keinoja asian ratkaisemiseksi on tuomioistuinkäsittelyn lisäksi?

Jos vanhemmat eivät pääse sopuun huoltajuudesta mutta lapsen etu vaatii ratkaisua asiassa, tuomioistuin päättää huoltajuuskysymyksen. Riidan ratkaisemiseen voidaan vaihtoehtoisesti käyttää sovittelua.

7 Jos vanhemmat vievät asian oikeuteen, mistä lapseen liittyvistä asioista tuomari voi päättää?

Jos vanhempien riidan kohteena on jokin yksittäinen huoltajuutta koskeva seikka ja he tuovat riidan tuomioistuimen käsiteltäväksi, tuomioistuin voi päättää vain tuosta seikasta. Kyse voi olla mistä tahansa huoltajuuden aikana vanhempien välille syntyneestä riidasta, jossa ei ole syntynyt sovintoa mutta jossa on

lapsen edun mukaista saada ratkaisu aikaan. Kyse voi olla objektiivisesti tärkeästä asiasta, esimerkiksi lapsen etunimen valinnasta tai kirurgista operaatiota koskevasta päätöksestä. Kyse voi olla myös asiasta, jota ei yleisesti pidettäisi tärkeänä mutta joka vanhempien mielestä on riittävän tärkeä vietäväksi tuomioistuimeen.

8 Jos tuomioistuin päättää, että huoltajuus kuuluu yksin toiselle vanhemmista, tarkoittaako tämä, että hän saa päättää kaikista lasta koskevista asioista kysymättä toiselta vanhemmalta?

Kyllä, näin periaatteessa on, jos asia kuuluu huoltajuuden piiriin ja huoltajuus on annettu toiselle vanhemmalle. Vanhemmat voivat aina päättää, etteivät he noudata oikeuden päätöstä, jolla huoltajuus on annettu vain toiselle vanhemmalle. Senkin jälkeen kun tuomioistuin on antanut päätöksensä, vanhemmat voivat sopia toisensaisten järjestelystä, jossa myös toiselle vanhemmalle annetaan tehtäviä lapsen huollossa. Edellytyksenä on tietysti, että järjestely on lapsen edun mukainen.

9 Jos tuomioistuin päättää, että vanhemmilla on yhteishuoltajuus, mitä se käytännössä merkitsee?

Tämä tarkoittaa sitä, että vanhemmat tekevät lapsen huoltoa koskevat päätökset yhdessä.

10 Minkä tuomioistuimen tai viranomaisen puoleen tulee kääntyä, jos halutaan laittaa lapsen huoltoasia vireille? Mitä muodollisuuksia tähän liittyy ja mitkä asiakirjat hakemukseen tulee liittää?

Toimivaltainen tuomioistuin on kaikissa tapauksissa ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin, joka käsittelee asian yhden tuomarin kokoonpanossa (*μονομελές πρωτοδικείο*). Hakemus on toimitettava alueellisesti toimivaltaiselle tuomioistuimelle ja annettava tiedoksi vastaajalle. Myös hakemuksen perustana olevat asiakirjat on toimitettava tuomioistuimelle.

11 Mitä menettelyä näissä asioissa sovelletaan? Onko kiireellisiä tilanteita varten erityistä menettelyä?

Yhden tuomarin kokoonpanossa kokoontuva ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin tekee päätöksensä noudattaen erityistä menettelyä, josta säädetään siviiliprosessilain 681(B) ja 681(C) §:ssä. Tämä menettely on luotu työsuheriitoja varten, ja tarkoituksena on ollut nopeuttaa asioiden suullista käsittelyä tuomioistuimissa. Koska huoltajuuskiistat ovat luonteeltaan varsin henkilökohtaisia, menettelyssä sovelletaan myös tiettyjä avioliittoon liittyvien riita-asioiden menettelysäännöksiä. Hakemuslainkäytön menettelysäännöksiä sovelletaan asiaa käsittelevään viranomaiseen sekä todistusaineiston hankkimiseen tuomioistuimen omasta aloitteesta. Jos huoltajuusriitaan kuitenkin liittyy jokin siviiliprosessilain 592(1) §:ssä tarkoitettu avioliitosta (esimerkiksi avioero tai avioliiton mitätöiminen) tai jokin lain 614(1) §:ssä tarkoitettu riidoista (esimerkiksi isyyden vahvistaminen), tuomioistuimen on sovellettava menettelyä, josta säädetään siviiliprosessilain 598–612 ja 616–622 §:ssä. Kiireellisiä asioita voidaan hoitaa väliuimilla (*ασφαλιστικά μέτρα*) ja hätätilanteita väliaikais määräyksillä (*προσωρινή διαταγή*).

12 Myönnetäänkö oikeudenkäyntikuluihin oikeusapua?

Kyllä, oikeusapua koskevat yleiset säännöt soveltuvat huoltajuusasioihin.

13 Voiko lapsen huoltoa koskevaan päätökseen hakea muutosta?

Tuomioistuimen huoltajuuspäätös voidaan kumota tai sitä voidaan muuttaa, jos päätöksen perustana olleet olosuhteet ovat muuttuneet. Muutoin huoltajuuspäätökseen voi hakea muutosta kaikilla tavanomaisilla oikeussuojakeinoilla. Näitä ovat valitus, joka koskee tosiseikkoja ja oikeuskysymyksiä (*έφεση*), valitus, joka koskee vain oikeuskysymyksiä (kassaatio, *αναίρεση*), takaisinsaanti (*ανακοπή ερημοδικίας*) ja hakemus asian ottamisesta uudelleen käsiteltäväksi (*αναψηλάφηση*). Muutoksenhakuun sovelletaan tavanomaisia, valituksia koskevia vaatimuksia.

14 Joissain tapauksissa lapsen huolto koskevan päätöksen täytäntöönpanoa täytyy hakea tuomioistuimelta tai toiselta viranomaiselta. Mitä menettelyä tällaisissa tapauksissa sovelletaan?

Huoltajuuspäätös on täytäntöönpanokelpoinen siviiliprosessilain 950 §:n mukaisesti, mikäli päätöksessä asetetaan veloitteita. Tällä tarkoitetaan sitä, että päätöksessä ei ratkaista pelkästään alaikäisen lapsen huoltajuus ja -tapaamisoikeuskysymystä, vaan siinä myös määrätään toimittamaan tai palauttamaan lapsi tai määrätään lapsen tapaamisoikeutta koskevista järjestelyistä tai kielletään osapuolia ryhtymästä päätöksen kanssa ristiriidassa oleviin menettelyihin. Erityisesti seuraavia määräyksiä voidaan antaa: a) päätöksessä, jossa määrätään vanhempaa toimittamaan tai palauttamaan lapsi toiselle vanhemmalle, määrätään samalla vanhempi, jonka luona lapsi nyt on, noudattamaan päätöstä sillä uhalla, että muussa tapauksessa hänet määrätään automaattisesti maksamaan 50 000 euron sakko osapuolelle, joka on vaatinut lapsen toimittamista tai palauttamista, tai että hänet vangitaan väliaikaisesti enintään vuoden ajaksi tai että molemmat uhat pannaan täytäntöön yhtä aikaa (epäsuora täytäntöönpano, *έμμεση εκτέλεση*); b) jos vanhemman oikeutta tavata lasta loukataan, tapaamisoikeutta koskevassa päätöksessä voidaan asettaa tapaamisoikeutta loukkaavalle henkilölle sakon tai vangitsemisen uhka (täydentävä täytäntöönpano, *αναπληρωματική εκτέλεση*).

15 Millä tavoin tulee menetellä, jos halutaan, että toisen jäsenvaltion tuomioistuimen antama huoltajuuspäätös tunnustetaan ja pannaan täytäntöön tässä jäsenvaltiossa?

Kreikan hallintoviranomaiset tunnustavat muissa jäsenvaltioissa annetut tuomioistuinten huoltajuuspäätökset automaattisesti ilman muita muodollisuuksia. Kreikkalaisilla tuomioistuimilla on valta päättää, ovatko ulkomailla annetut tuomioistuinten päätökset päteviä ja hyväksytäänkö ulkomaalaisen tuomioistuimen päätöksen tunnustamista koskeva pyyntö, eikä kreikkalaisen tuomioistuimen tarvitse tätä ennen tutkia päätöksen antamisjäsenvaltion tuomioistuimen tuomiovaltaa. Kun päätöksen tunnustamista haetaan Kreikassa, asiaa käsittelevä tuomioistuin voi kieltäytyä päätöksen tunnustamisesta, jos a) päätös on vastoin Kreikan oikeusjärjestyksen perusteita (tällöin tuomioistuin ottaa aina huomioon, mikä on parasta lapsen edun kannalta) tai b) päätös ja huoltajuusasiassa myöhemmin annettu kreikkalaisen tuomioistuimen päätös ovat ristiriidassa keskenään. Lisäksi jos kreikkalaisella tuomioistuimella on tuomiovalta neuvoston asetuksen (EY) N:o 2201/2003 mukaisesti lapsen asuinpaikan perusteella, se voi sen jäsenvaltion tuomioistuimena, jossa tunnustamista haetaan, päättää lasta koskevan huoltajuusasian toisella tavalla omassa, myöhemmin annettavassa päätöksessään. Tällöin kreikkalaisen tuomioistuimen ei tarvitse tutkia päätöksen antamisjäsenvaltion tuomioistuimen tuomiovaltaa eikä tässä jäsenvaltiossa annettujen tuomion lainvoimaisuutta (esimerkiksi onko päätöksen valitusaika päättynyt).

16 Minkä tuomioistuimen puoleen tulee tässä jäsenvaltiossa kääntyä, jos halutaan vastustaa sitä, että toisen jäsenvaltion tuomioistuimen antama huoltajuuspäätös tunnustetaan? Mitä menettelyä tällaisissa tapauksissa sovelletaan?

Edellä kuvatuissa asioissa tuomiovalta kuuluu yhden tuomarin kokoonpanossa kokoontuvalle ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimelle, joka käsittelee asian noudattaen riitaan sovellettavaa menettelyä.

17 Mitä lakia tuomioistuin soveltaa lapsen huoltoa koskevassa oikeudenkäynnissä silloin kun lapsi tai osapuolet eivät asu tässä jäsenvaltiossa tai kun he ovat eri maiden kansalaisia?

Vanhempien ja lasten suhteisiin sovelletaan seuraavia, ensisijaisuusjärjestyksessä lueteltuja säännöksiä: 1) sen valtion laki, jonka kansalaisuus heillä molemmilla on viimeksi ollut; 2) sen valtion laki, jossa heillä on viimeksi ollut yhteinen asuinpaikka; 3) sen valtion laki, jonka kansalaisuus lapsella on. Päivitetty viimeksi: 21/10/2016

Tämän sivuston eri kieliversioita ylläpitävät Euroopan oikeudellisen verkoston kansalliset yhteysviranomaiset. Käännökset on tehty Euroopan komissiossa. Muutokset, joita jäsenvaltiot ovat saattaneet tehdä tekstin alkuperäisversioon, eivät välttämättä näy käännöksissä. Komissio tai Euroopan oikeudellinen verkosto eivät ole vastuussa tiedoista, joita esitetään tai joihin viitataan tällä sivustolla. Ks. oikeudellinen huomautus, josta löytyvät tästä sivustosta vastaavan jäsenvaltion tekijänoikeussäännöt.

Tämän sivun alkukielistä versiota [es](#) on muutettu äskettäin. Päivitystä

suomennetaan parhaillaan.

Vanhempainvastuu - Espanja

1 Mitä lakitermi "lapsen huolto" käytännössä tarkoittaa? Mitä oikeuksia ja velvollisuuksia lapsen huoltajalla on?

Espanjan lainsäädännössä vanhempainvastuusta puhuttaessa käytetään yleensä ilmaisua *patria potestad*. Sillä tarkoitetaan alaikäisen henkilöä ja omaisuutta koskevia oikeuksia ja velvollisuuksia, jotka kuuluvat yleensä vanhemmille. Nämä oikeudet ja velvollisuudet voidaan myös myöntää lailla tai oikeuden päätöksellä alaikäisten suojelusta vastaavalle julkiselle laitokselle.

Vanhempainvastuun tarkoituksena on turvata lapsen etu tämän yksilöllisten tarpeiden mukaisesti ja tämän fyysistä ja henkistä koskemattomuutta kunnioittaen. Lapsen huoltajan velvollisuutena on

1. turvata lapsen hoito, hyvinvointi ja kasvatus sekä varmistaa, että hän saa peruskoulutuksen,
2. edustaa lasta ja hoitaa lapsen omaisuutta.

2 Kuka lapsen huoltaja yleensä on?

Vanhemmat ovat alaikäisten lastensa huoltajia.

Vaikka vanhemmat olisivat eronneet, asumuserossa, purkaneet parisuhteensa tai eivät asuisi yhdessä, molemmilla vanhemmilla on edelleen kaikki alaikäistä lasta ja tämän omaisuutta koskevat oikeudet ja velvollisuudet, poikkeustapauksia lukuun ottamatta.

Silloin kun vanhemmat eivät asu yhdessä, vanhempainvastuuta käyttää vanhemmista se, jonka luona lapsi asuu. Tuomari voi kuitenkin – toisen vanhemman pyynnöstä ja lapsen edun huomioon ottaen – joko myöntää vanhempainvastuuta hakeneelle vanhemmalle yhteishuoltajuuden tai jakaa vanhempainvastuun piiriin kuuluvien asioiden hoitamisen vanhempien kesken.

3 Voidaanko lapselle määrätä muu huoltaja, jos lapsen vanhemmat eivät kykene tai ovat haluttomia toimimaan lapsensa huoltajina?

Jos vanhemmat eivät kykene täyttämään laissa säädettyä tehtävänsä ja huolehtimaan lapsestaan tai eivät hoida tehtävänsä tyydyttävästi, lapsen huolto voidaan Espanjan lainsäädännön mukaisesti uskoa yhdelle tai useammalle muulle sukulaiselle, henkilölle tai laitokselle.

4 Kuinka huoltajuudesta päätetään silloin kun vanhemmat eroavat tai muuttavat erilleen?

Jos vanhemmat eroavat tai muuttavat erilleen, lapsen huoltajuudesta voidaan päättää yhteisellä sopimuksella (*Convenio Regulador*), joka tuomioistuimen on hyväksyttävä, riita-asiaa koskevassa menettelyssä tehdyllä päätöksellä.

Vanhempainvastuun tarkoituksena on suojella alaikäistä lasta, ja se kuuluu molemmille vanhemmille.

Alaikäisen lapsen huolto voidaan järjestää seuraavasti:

Lapsen huolto uskotaan toiselle vanhemmista. Tämä on tavallisin käytäntö asumus- ja avioerossa siitä riippumatta, haetaanko eroa yhteisestä sopimuksesta vai onko kyseessä riita-asia. Toiselle vanhemmalle myönnetään yleensä tapaamisoikeus.

Yhteishuoltajuus, jolloin lapsi asuu vuoroin yhden vuoroin toisen vanhemman luona.

Poikkeustapauksessa painavista syistä ja lapsen edun mukaisesti lapsen huolto voidaan tuomioistuimen päätöksellä uskoa muulle henkilölle joko vanhempien ehdotuksesta tai tuomioistuimen päätöksellä.

Jos viranomainen toimii lapsen holhoojana, lapsen huoltoa ei uskota kummallekaan vanhemmista.

5 Jos vanhemmat pääsevät sopimukseen lapsen huoltajuudesta, miten sopimus saadaan oikeudellisesti sitovaksi?

Jos vanhemmat pääsevät sopimukseen lapsen huoltajuudesta, heidän on esitettävä tuomioistuimelle allekirjoittamansa yhteinen sopimus, jossa sovitaan vähintään seuraavista seikoista:

alaikäisen lapsen huolto
vanhempien tapaamisoikeudet
vanhempainvastuu
perheen kodin käyttö
elatusapu alaikäiselle.

Yhteinen sopimus jätetään yhdessä hakemuksen kanssa toimivaltaiselle ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimelle. Vanhempien on vahvistettava sopimus tuomioistuimessa. Tuomioistuin arvioi sopimukset kuultuaan alaikäistä lasta, jos hän on riittävän vanha, ja syyttäjää.

Jos puolisoiden tekemistä, asumus- tai avioeron tai avioliiton mitätöinnin seurauksia koskevista sopimuksista ei ole haittaa lapselle, tuomari hyväksyy ne. Jos sopimuspuolet esittävät isovanhempien tapaamisoikeutta ja yhteydenpitoa lapsenlapsiin, tuomari voi hyväksyä ne kuultuaan isovanhempia ja saatuaan heidän suostumuksensa.

Jos sopimuksia ei hyväksytä, päätökset on perusteltava. Tällöin puolisoiden on tarvittaessa jätettävä uusi ehdotus tuomarin hyväksyttäväksi.

6 Jos vanhemmat eivät pääse yksimielisyyteen lapsen huoltajuudesta, mitä muita keinoja asian ratkaisemiseksi on tuomioistuinkäsittelyn lisäksi?

Paras vaihtoehto tuomioistuinkäsittelylle on perhesovittelu, jonka avulla osapuolet voivat päästä sopimukseen.

Perhesovittelussa laaditut sopimukset ovat täytäntöönpanokelpoisia vasta, kun tuomioistuin on ne hyväksynyt.

7 Jos vanhemmat vievät asian oikeuteen, mistä lapseen liittyvistä asioista tuomari voi päättää?

Tuomarin on aina otettava huomioon alaikäisten lasten etu, pyrittävä pitämään sisarukset yhdessä ja kuultava heitä, jos he ovat riittävän vanhoja, päättäessään seuraavista seikoista:

oikeustoimet, joiden mukaan lasten huolto uskotaan toiselle tai molemmille vanhemmille, ja koulutusta koskevat oikeustoimet,
tapaamisoikeus, jossa määrätään, milloin, miten ja missä vanhemmat voivat tavata lapsiaan,
tapaamisoikeutta voidaan poikkeuksellisesti rajoittaa tai se voidaan keskeyttää vakavissa olosuhteissa tai jos toinen vanhemmista laiminlyö vakavasti ja toistuvasti velvollisuutensa,

vanhempainvastuun myöntäminen lasten edun mukaisesti joko osittain tai kokonaan toiselle vanhemmista ja tarvittaessa vanhempainvastuun ottaminen pois vanhemmilta,

elatusmaksu, joka molempien vanhempien on maksettava taloudellisen tilanteensa mukaisesti lapsen tarpeiden tyydyttämiseksi, sekä elatusavun toteutumisen edellyttämät toimenpiteet,

perheen kodin ja yhteisesti käytettyjen esineiden käyttö; silloin kun vanhemmat eivät pääse asiasta yhteisymmärrykseen, etusija annetaan sille vanhemmalle, joka vastaa alaikäisten lasten huollosta.

8 Jos tuomioistuin päättää, että huoltajuus kuuluu yksin toiselle vanhemmista, tarkoittaako tämä, että hän saa päättää kaikista lasta koskevista asioista kysymättä toiselta vanhemmalta?

Vanhempainvastuu kuuluu tavallisesti molemmille vanhemmille. Sen vuoksi molemmilla vanhemmilla on oikeus tehdä päätöksiä ja ratkaista kysymyksiä, jotka koskevat alaikäistä lasta, vaikka vain toinen olisi lapsen huoltaja.

Jos vanhemmat eivät pysty yhdessä päättämään alaikäistä lasta koskevista tärkeistä kysymyksistä, kumpi tahansa vanhemmista voi kääntyä tuomioistuimen puoleen. Tällaisia tärkeitä kysymyksiä ovat esimerkiksi koulututukseen liittyvät kysymykset (koulun tai vapaa-ajan aktiviteettien valinta), terveyteen liittyvät kysymykset (lääkärin valinta), henkilökohtaiset kysymykset (nimen ja uskontokunnan valinta) tai lapsen asuinpaikan valinta.

Kuultuaan molempia vanhempia sekä alaikäisiä lapsia (jos he ovat riittävän vanhoja) tuomari myöntää kyseessä olevaa asiaa koskevan päätävävallan toiselle vanhemmista. Tuomarin päätöksestä ei voi valittaa. Jos tällaiset riidat toistuvat tai jokin muu seikka haittaa vakavasti vanhempainvastuun käyttämistä, tuomari voi myöntää lasta koskevissa kysymyksissä päätävävallan kokonaan tai osittain toiselle vanhemmista tai jakaa tämän päätävävallan harjoittamisen vanhempien kesken. Tällaiset toimet voivat olla voimassa enintään kaksi vuotta.

9 Jos tuomioistuin päättää, että vanhemmilla on yhteishuoltajuus, mitä se käytännössä merkitsee?

Silloin kun vanhemmilla on yhteishuoltajuus, he ovat käytännössä vuorotellen vastuussa alaikäisen lapsensa huollosta etukäteen määritettyinä jaksoina. Tällaisten jaksoiden määrittämisessä otetaan yleensä huomioon koulun lukukaudet tai lukuvuodet.

Myös koulujen loma-ajat jaetaan vanhempien kesken.

10 Minkä tuomioistuimen tai viranomaisen puoleen tulee kääntyä, jos halutaan laittaa lapsen huoltoasia vireille? Mitä muodollisuuksia tähän liittyy ja mitkä asiakirjat hakemukseen tulee liittää?

Toimivaltainen tuomioistuin on vanhempien viimeisen yhteisen kotipaikan tai jommankumman vanhemman kotipaikan ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin, silloin kun lasten huollosta sovitaan samalla kuin asumus- tai avioerosta, jota haetaan yhteisestä sopimuksesta.

Jos asumus- tai avioeroa käsitellään riita-asiana, toimivaltainen tuomioistuin on puolisoitten yhteisen kotipaikan ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin. Jos puolisoit asuvat eri tuomiopiireissä, kantaja voi valita puolisoitten viimeisen yhteisen kotipaikan tai vastaajan kotipaikan tuomioistuimen.

Silloin kun menettely koskee yksinomaan alaikäisten lasten huoltoa ja elatusta eivätkä vanhemmat ole keskenään avioliitossa, toimivaltainen tuomioistuin on vanhempien viimeisen yhteisen kotipaikan ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin. Jos vanhemmat asuvat eri tuomiopiireissä, kantaja voi valita joko vastaajan kotipaikan tai alaikäisen lapsen kotipaikan tuomioistuimen.

11 Mitä menettelyä näissä asioissa sovelletaan? Onko kiireellisiä tilanteita varten erityistä menettelyä?

Tällaisissa asioissa sovelletaan seuraavia menettelyjä:

Jos vanhempien välillä on sopimus, asumus- ja avioeroon sekä alaikäisten lasten huoltoa ja elatusta koskeviin lopullisiin toimenpiteisiin, silloin kun vanhemmat eivät ole avioliitossa, sovelletaan siviiliprosessilain (*Ley de Enjuiciamiento Civil*) 770 §:ssä säädettyä menettelyä, joka käynnistetään yhdessä. Silloin kun kyseessä on riita-asia eikä vanhempien välillä ole sopimusta, sovelletaan siviiliprosessilain 770 ja 774 §:ää, kuten myös perheasioissa ja alaikäisiä koskevissa asioissa, silloin kun vanhemmat eivät ole naimisissa.

Kiireellisissä tapauksissa voidaan pyytää, että toimenpiteet annetaan seuraavien menettelyjen mukaisesti:

Väliaikaisista toimenpiteistä ennen avioliiton mitätöinti-, asumusero- tai avioeromenettelyn käynnistämistä tai alaikäisten lasten huoltoa ja elatusta koskevissa menettelyissä säädetään siviiliprosessilain 771 ja 772 §:ssä.

On erikseen säädetty, että ensimmäisessä päätöksessä hyväksytyt toimenpiteet voidaan kiireellisissä tapauksissa panna välittömästi täytäntöön.

Väliaikaisista toimenpiteistä, kun jokin edellä tarkoitetuista avioliittoa tai alaikäisiä lapsia koskevista menettelyistä on otettu käsiteltäväksi, säädetään siviiliprosessilain 773 §:ssä.

12 Myönnetäänkö oikeudenkäyntikuluihin oikeusapua?

On mahdollista saada täysin tai osittain maksutonta oikeusapua, jos täyttää maksuttoman oikeusavun myöntämisehdot maksuttomasta oikeusavusta annetun lain (*Ley de Asistencia Jurídica Gratuita*) mukaisesti. (Katso Oikeusapu – Espanja)

13 Voiko lapsen huoltoa koskevaan päätökseen hakea muutosta?

Se, voidaanko lapsen huoltoa koskevaan päätökseen hakea muutosta, riippuu päätöksestä.

Kaikkiin riita-asioissa annettuihin päätöksiin voidaan hakea muutosta maakunnalliselta ylioikeudelta (*Audiencia Provincial*).

Yhteisymmärryksessä tehtyyn päätöksen voidaan hakea muutosta maakunnalliselta ylioikeudelta ainoastaan silloin, kun sovitaan toimenpiteestä, joka eroaa siitä, mitä yhteisessä sopimuksessa on sovittu.

Laissa ei ole säädetty mahdollisuudesta hakea muutosta etukäteen haettuihin eikä muihin väliaikaisiin toimenpiteisiin eikä vanhempainvastuuta koskeviin päätöksiin.

14 Joissain tapauksissa lapsen huoltoa koskevan päätöksen täytäntöönpanoa täytyy hakea tuomioistuimelta tai toiselta viranomaiselta. Mitä menettelyä tällaisissa tapauksissa sovelletaan?

Jos asianomaiset eivät noudata lapsen huoltoa koskevia oikeuden päätöksiä vapaaehtoisesti, voidaan samalta ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimelta, joka päätöksen antoi, hakea tiettyjen toimenpiteiden pakkotäytäntöönpanoa.

On määriteltävä, minkä tuomion tai päätöksen täytäntöönpanoa haetaan ja ketä vastaan.

15 Millä tavoin tulee menetellä, jos halutaan, että toisen jäsenvaltion tuomioistuimen antama huoltajuuspäätös tunnustetaan ja pannaan täytäntöön tässä jäsenvaltiossa?

Silloin kun avioliittolain mukaisessa menettelyssä toisessa jäsenvaltiossa on annettu yhteisen lapsen huoltajuutta koskeva päätös, joka on täytäntöönpanokelpoinen kyseisessä jäsenvaltiossa ja josta on ilmoitettu asianmukaisesti, se tunnustetaan myös Espanjassa toisen asianosaisen pyynnöstä ilman ylimääräistä menettelyä asetuksen (EU) N:o 2201/2003 mukaisesti. Kyseinen asetus koskee tuomioistuimen toimivaltaa sekä tuomioiden tunnustamista ja täytäntöönpanoa avioliittoa ja vanhempainvastuuta koskevissa asioissa.

Päätöksen täytäntöönpanoa haetaan tuomioistuimelta, jonka tuomiopiirissä lapsi asuu ja jossa täytäntöönpano suoritetaan. Hakemukseen on liitettävä jäljennös täytäntöönpanovasta päätöksestä, jonka on täytettävä asiakirjan aitouden toteamista koskevat vaatimukset asetuksen liitteessä V olevan vakiolomakkeen mukaisesti. Hakemuksen tekee asianajaja tai oikeudenkäyntiavustaja.

16 Minkä tuomioistuimen puoleen tulee tässä jäsenvaltiossa kääntyä, jos halutaan vastustaa sitä, että toisen jäsenvaltion tuomioistuimen antama huoltajuuspäätös tunnustetaan? Mitä menettelyä tällaisissa tapauksissa sovelletaan?

Jos asianosainen haluaa vastustaa toisen jäsenvaltion tuomioistuimen tekemän, lapsen huoltoa koskevan päätöksen tunnustamista Espanjassa, hänen on käännettävä sen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen puoleen, jossa päätöksen tunnustamista on haettu, ja vedottava johonkin asetuksessa (EY) N:o 2201/2003 lueteltuihin perusteisiin päätöksen tunnustamatta jättämiseksi.

Tällaisia perusteita voivat olla seuraavat:

päätös on selvästi vastoin oikeusjärjestyksen perusteita, kun otetaan huomioon lapsen etu;

lasta ei kuultu (eikä kyseessä ollut hätätapaus);

päätös on annettu pois jäänyttä henkilöä vastaan eikä haastehakemusta annettu hänelle tiedoksi, paitsi jos hänen katsotaan yksiselitteisesti hyväksyneen päätöksen;

päätöksen tunnustamista vastustava henkilö väittää, että päätös estää häntä täyttämästä vanhempainvastuutaan eikä hänelle ole varattu tilaisuutta tulla kuulluksi;

päätös on ristiriidassa asiassa myöhemmin annetun tuomion kanssa.

17 Mitä lakia tuomioistuin soveltaa lapsen huoltoa koskevassa oikeudenkäynnissä silloin kun lapsi tai osapuolet eivät asu tässä jäsenvaltiossa tai kun he ovat eri maiden kansalaisia?

Lapsen huoltoa koskevaan asiaan sovelletaan lasten suojelua koskevan vuoden 1996 Haagin yleissopimuksen mukaisesti lapsen asuinpaikan lakia.

Päivitetty viimeksi: 05/04/2019

Tämän sivuston eri kieliversioita ylläpitävät Euroopan oikeudellisen verkoston kansalliset yhteysviranomaiset. Käännökset on tehty Euroopan komissiossa. Muutokset, joita jäsenvaltiot ovat saattaneet tehdä tekstin alkuperäisversioon, eivät välttämättä näy käännöksissä. Komissio tai Euroopan oikeudellinen verkosto eivät ole vastuussa tiedoista, joita esitetään tai joihin viitataan tällä sivustolla. Ks. oikeudellinen huomautus, josta löytyvät tästä sivustosta vastaavan jäsenvaltion tekijänoikeussäännöt.

Vanhempainvastuu - Kroatia

1 Mitä lakitermi "lapsen huolto" käytännössä tarkoittaa? Mitä oikeuksia ja velvollisuuksia lapsen huoltajalla on?

Vanhempainvastuulla tarkoitetaan niitä vanhempien velvollisuuksia, tehtäviä ja oikeuksia, joiden tavoitteena on lapsen henkilökohtaisten oikeuksien ja omistusoikeuksien samoin kuin lapsen edun suojeleminen ja edistäminen. Vanhempien on huolehdittava lapsesta hänen kehitystarpeidensa ja kykijensä mukaisesti. Vanhempi ei voi luopua huoltajuudesta. Vanhempien on keskusteltava ja sovittava lapsen kanssa hänen huoltoonsa liittyvistä yksilöllisistä näkökohdista lapsen ikä ja kypsyyssaste huomioon ottaen.

Lapsen huoltoon kuuluu huoltajan oikeus ja velvollisuus suojella lapsen henkilökohtaisia oikeuksia, jotka liittyvät terveyteen, kehitykseen, hoitoon ja suojeluun, kasvatukseen ja koulutukseen, yhteydenpitoon sekä asuinpaikan valintaan. Huoltajalla on myös oikeus ja velvollisuus hoitaa lapsen omaisuutta. Lisäksi lapsen huoltoon kuuluu vanhempien oikeus ja velvollisuus edustaa lasta hänen henkilökohtaisiin oikeuksiinsa, omistusoikeuksiinsa ja muihin lapsen etuun liittyvissä asioissa.

2 Kuka lapsen huoltaja yleensä on?

Vanhemmilla on oikeus ja velvollisuus huolehtia lapsesta tasapuolisesti, yhdessä ja yhteisymmärryksessä. Jos vanhemmat eivät asu yhdessä vakituisesti, heidän on sovittava huoltajuutta koskevasta järjestelyistä laatimalla suunnitelma yhteishuoltajuudesta. Myös tuomioistuin voi tehdä päätöksen yhteishuoltajuudesta. Tällöin tuomioistuimen päätös perustuu vanhempien sopimiin järjestelyihin, jotka koskevat kaikkia yhteishuoltajuussuunnitelmaan kuuluvia merkityksellisiä asioita. Yhteishuoltajina toimivien vanhempien on pyrittävä ratkaisemaan kaikki ongelmat sopimalla.

Kumpikin vanhempi vastaa lapsen huollosta kokonaan, osittain tai siinä määrin kuin jotakin lapsen kannalta erityisen merkittävää asiaa koskevan päätöksen tekemiseksi on tarpeen. Edellä mainituissa tilanteissa toisen vanhemman huoltajuutta voidaan rajoittaa ainoastaan tuomioistuimen päätöksellä lapsen etu huomioon ottaen. Jos vanhemmat vastasivat yhdessä lapsen huollosta ennen toisen vanhemman kuolemaa, jälkeennejääneen vanhemman on toisen vanhemman kuoleman tai kuolleeksi julistamisen jälkeen otettava vastuulleen lapsen huoltajuus ilman erillistä tuomioistuimen päätöstä. Kumpi tahansa vanhempi voi vastata lapsen huollosta myös yksin asiaa koskevan tuomioistuimen päätöksen perusteella, jos vanhemmat eivät ole pystyneet sopimaan yhteishuoltajuussuunnitelmasta tai vaihtoehtoisesta järjestelystä oikeuskäsitellyn aikana. Tällöin tuomioistuimen on asetettava etusijalle vanhempi, joka on osoittanut olevansa halukas yhteistyöhön ja yhteishuoltajuutta koskevan sopimuksen tekemiseen.

3 Voidaanko lapselle määrätä muu huoltaja, jos lapsen vanhemmat eivät kykene tai ovat haluttomia toimimaan lapsensa huoltajina?

Jos vanhempi on alaikäinen tai menettänyt oikeustoimikelpoisuutensa jollakin huoltajuuden osa-alueella, hänen huoltajuutensa keskeytetään oikeudellisten esteiden takia. Keskeytyksen voimassaolon aikana kyseinen vanhempi voi huolehtia lapsen päivittäisistä tarpeista yksin, yhdessä toisen vanhemman kanssa tai yhdessä holhoojan kanssa, joka on nimetty asiaa koskevien perhelain säännösten mukaisesti. Kyseinen vanhempi ei saa edustaa lasta ja, jos hän on menettänyt oikeustoimikelpoisuutensa, hän ei saa edustaa lasta asioissa, joihin liittyvän oikeustoimikelpoisuutensa hän on menettänyt. Lapsen edustajana toimii tällöin toinen vanhempi tai holhooja, jonka on toimittava kyseisen toisen vanhemman toiveiden mukaisesti.

Jos lapsen vanhemmat tai jompikumpi vanhempi ja holhooja ovat eri mieltä siitä, miten lasta tulisi edustaa tärkeissä lapseen liittyvissä päätöksissä, tuomioistuin voi lapsen, toisen vanhemman tai holhoojan pyynnöstä antaa hakemusmenettelyssä päätöksen siitä, kuka lasta kyseisessä asiassa edustaa. Tuomioistuin päättää lapsen, jommankumman vanhemman tai sosiaaliturvakeskuksen pyynnöstä hakemusmenettelyssä huoltajuuden keskeyttämisestä (huoltajuuden keskeyttäminen todellisten esteiden takia), jos jompikumpi vanhempi on poissaoleva tai hänen kotipaikkansa ei ole tiedossa tai jos jompikumpi vanhempi ei objektiivisista syistä kykene huolehtimaan lapsesta pitkään aikaan. Kyseinen vanhempi ei saa toimia huoltajana sinä aikana, jolloin hänen huoltajuutensa on edellä mainituista syistä keskeytetty. Keskeytyksen aikana toinen vanhempi toimii huoltajana yksin tai lapsi otetaan huostaan perhelain nojalla. Tuomioistuin päättää lapsen, vanhemman, jonka huoltajuus on keskeytetty, tai sosiaaliturvakeskuksen pyynnöstä hakemusmenettelyssä todellisiin esteisiin perustuvan huoltajuuden keskeyttämisestä, jos kyseisiä syitä ei enää ole.

Jos vanhemmilla on yhteishuoltajuus ja toinen heistä kuolee, jälkeennejäänyt vanhempi jatkaa lapsen hoitoa yksin. Jos yksinhuoltajana toiminut vanhempi kuolee, tuomioistuin päättää lapsen, jälkeennejääneen vanhemman tai sosiaaliturvakeskuksen pyynnöstä hakemusmenettelyssä lapsen huoltajuuden uskomisesta jälkeennejääneelle vanhemmalle, jos se on lapsen edun mukaista. Jos molemmat vanhemmat ovat kuolleet, sosiaaliturvakeskus vastaa lapsen huollon järjestämisestä. Huoltajana toimiva vanhempi voi eläessään testamentilla tai notaarin vahvistamalla asiakirjalla (ns. ennakkopäätöksellä/-määräyksellä, kroaaticiksi *anticipirana naredba*) nimetä henkilön, jonka hän arvioi voivan parhaiten huolehtia lapsesta hänen kuolemansa jälkeen. Jos lapselle nimetään vanhemman kuoltua holhooja, lapsen mielipide ja jälkeennejääneen vanhemman toiveet on otettava huomioon, paitsi jos se on lapsen edun vastaista. Lapsi otetaan huostaan perhelain 224 §:n nojalla, jos tämän vanhemmat ovat kuolleet, kadonneet tai tuntemattomia tai jos näiden asuinpaikka ei ole ollut tiedossa ainakaan kuukauteen; jos vanhemmat ovat menettäneet huoltajuutensa; jos vanhemmat ovat menettäneet oikeustoimikelpoisuutensa asioissa, jotka ovat edellytyksenä huoltajana toimimiselle, eivät ole uskoneet lapsen huoltajuutta henkilölle, joka täyttää huoltajana toimimisen edellytykset, tai ovat antaneet lapsen adoptoitavaksi. Lasten asioihin erikoistunut sosiaaliturvakeskus tekee tällöin perhelain 225 §:n nojalla päätöksen lapsen huollon järjestämisestä ja holhoojan nimeämisestä. Lasten asioihin erikoistunut sosiaaliturvakeskus voi uskoa lapsen päivittäisen huollon nimetyn holhoojan, jonkun muun henkilön, sijoitusperheen, lastenkodin tai sosiaalitoimen alalla toimivan oikeushenkilön vastuulle, jollei perhelaissa muuta säädetä.

Asiantuntijan arvion perusteella toteutetaan toimenpiteitä lapsen henkilökohtaisten oikeuksien ja edun suojelemiseksi, jos todetaan, että lapsen oikeuksia ja etua on loukattu tai että lapsen oikeudet, etu ja kehitys ovat vaarantuneet. Lapsen oikeuksien katsotaan vaarantuneen, jos hoito on riittämätöntä, jos lapsella on psykososiaalisia vaikeuksia (jotka näkyvät hänen käytöksessään, tunneperäisinä ongelmina, koulunkäyntiongelmina tai muina hänen kehitykseensä liittyvinä ongelmina) tai jos on syytä olettaa, että kyseisiä vaikeuksia on odotettavissa.

Lapsen oikeuksien ja edun suojelemiseksi sosiaaliturvakeskus voi

- 1) ryhtyä kiireellisiin toimenpiteisiin lapsen sijoittamiseksi kodin ulkopuolelle,
- 2) antaa varoituksen lapsen huoltoon liittyvän virheen tai laiminlyönnin johdosta,
- 3) järjestää vanhemmille lapsen huoltoon liittyvää ammattiapua ja tukea ja
- 4) järjestää vanhemmille tehokasta ammattiapua ja valvoa vanhempien lastenhoitoa.

Lapsen henkilökohtaisten oikeuksien ja edun suojelemiseksi, tuomioistuin voi

- 1) sijoittaa lapsen tilapäisesti ulkopuolisen henkilön huostaan, sijaisperheeseen tai sosiaalihuollon laitokseen,
- 2) antaa lähestymiskiellon,

- 3) kieltää vanhempia asumasta samassa kodissa lapsen kanssa ja uskoa lapsen päivittäisen huollon kolmannelle henkilölle, sijaisperheelle tai sosiaalihuollon laitokselle,
- 4) tarjota tukea lapsen kasvatukseen, jos lapsella on käytösongelmia, sijoittamalla hänet sijaisperheeseen tai sosiaalihuollon laitokseen, tai
- 5) peruuttaa vanhempien oikeuden toimia lapsen huoltajina. Osana lapsen oikeuksien ja edun suojelemiseen liittyviä toimenpiteitä perheilaissa säädetään myös lapselle tarjottavasta tilapäissijoituksesta, lapsen tilapäisestä huoltajuudesta ja lapsen kanssa yhdessä asumista koskevan oikeuden kumoamisesta.

4 Kuinka huoltajuudesta päätetään silloin kun vanhemmat eroavat tai muuttavat erilleen?

Vanhempainvastuuseen liittyvät asiat voidaan ratkaista yhteishuoltajuussuunnitelmassa tai tuomioistuimen päätöksellä.

Yhteishuoltajuussuunnitelma on vanhempien välinen kirjallinen sopimus, jossa määritellään, miten vanhemmat jakavat huoltajuuden silloin, kun he eivät asu pysyvästi yhdessä perheenä. Yhteishuoltajuussuunnitelmaan on kirjattava

- 1) lapsen asuinpaikka ja sen osoite,
- 2) aika, jonka lapsi viettää kummankin vanhemman kanssa,
- 3) miten tärkeistä lasta koskevista asioista sovitaan ja miten tärkeät lasta koskevat tiedot jaetaan,
- 4) sen vanhemman, jonka luona lapsi ei asu, maksaman elatusavun määrä sekä
- 5) se, miten tulevat kysymykset ratkaistaan. Vanhemmat voivat laatia yhteishuoltajuussuunnitelman itse tai osana pakollista neuvontamenettelyä tai perheiasiain sovittelumenettelyä.

Jos vanhemmat eivät pysty sopimaan yhteishuoltajuussuunnitelmasta tai jos tuomioistuin hylkää sen, kumpi tahansa vanhempi tai lapsi voi nostaa kanteen ratkaistakseen kysymykset, jotka koskevat sitä, kumman vanhemman luona lapsi asuu, huoltajuuden järjestämistä, toisen vanhemman tapaamisoikeutta tai lapsen elatusta. Osapuolten esittämät pyynnöt eivät sido tuomioistuinta menettelyssä, jossa ratkaistaan, kumman vanhemman luona lapsi asuu, miten huoltajuus järjestetään tai miten toisen vanhemman tapaamisoikeus toteutetaan. Tuomioistuin voi tehdä kyseiset päätökset vanhempien välisen sopimuksen mukaisesti, jos se katsoo, että sopimus on lapsen edun mukainen.

Tuomioistuin määrää viran puolesta, kumman vanhemman luona lapsi asuu, muista huoltajuuteen liittyvistä seikoista, toisen vanhemman tapaamisoikeudesta ja lapsen elatuksesta päätöksellä, jolla aviosuhde katsotaan lopullisesti kariutuneeksi, avioliitto mitätöidään tai myönnetään avioero, sekä muissa tapauksissa, jos vanhemmat eivät asu yhdessä, tai päätöksellä, joka liittyy vanhemmuuden kiistämiseen, jos kyseisen päätöksen antaminen on mahdollista ja tarpeen oikeusmenettelyn tulos ja tapaukseen liittyvät tosiseikat huomioon ottaen.

5 Jos vanhemmat pääsevät sopimukseen lapsen huoltajuudesta, miten sopimus saadaan oikeudellisesti sitovaksi?

Jotta yhteishuoltajuussuunnitelma olisi täytäntöönpanokelpoinen, se voidaan toimittaa tuomioistuimeen hakemusmenettelyn yhteydessä, jolloin tuomioistuin voi tarkistaa suunnitelman sisällön ja hyväksyä tai hylätä sen perhelain säännösten nojalla. Yhteishuoltajuussuunnitelmaa voidaan muuttaa lapsen iän ja kypsyyssasteen mukaan tai jos muutokset ovat perusteltuja olosuhteissa tapahtuneiden huomattavien muutosten takia. Jos suunnitelmaa muutetaan, se olisi toimitettava tuomioistuimelle hakemusmenettelyn yhteydessä, jotta tuomioistuin voi tarkistaa sen sisällön ja hyväksyä tai hylätä muutokset.

Tuomioistuin voi päättää siitä, kumman vanhemman luona lapsi asuu, toisen vanhemman tapaamisoikeutta koskevista järjestelyistä ja muista huoltajuuteen liittyvistä seikoista vanhempien välisen sopimuksen mukaisesti, jos se katsoo, että sopimus on lapsen edun mukainen. Jos vanhemmat valitsevat yhteishuoltajuuden, sopimuksessa on sovittava kaikista tärkeistä yhteishuoltajuussuunnitelmassa käsitellyistä asioista. Mitä tulee oikeussuojakeinoihin tai tuomioistuimen päätöksen muuttamiseen, vanhempien yhteishuoltajuutta koskevaan sopimukseen perustuvalla tuomioistuimen päätöksellä on sama oikeusvaikutus kuin tuomioistuimen hyväksymällä yhteishuoltajuussuunnitelmalla. Huoltajuutta tai toisen vanhemman tapaamisoikeutta koskevaan tuomioistuimen päätökseen ei tarvitse liittää selittäviä huomautuksia, jos päätös perustuu edellä mainittuun vanhempien väliseen sopimukseen yhteishuoltajuudesta.

6 Jos vanhemmat eivät pääse yksimielisyyteen lapsen huoltajuudesta, mitä muita keinoja asian ratkaisemiseksi on tuomioistuinkäsittelyn lisäksi?

Jos vanhemmat eivät pysty sopimaan yhteishuoltajuussuunnitelmasta, sosiaaliturvakeskus kannustaa heitä tekemään sopimuksen perheiasiain sovittelumenettelyssä, paitsi jos tapaukseen ei lain mukaan voi soveltaa sovittelua. Jos avioeroa hakevat vanhemmat eivät pysty sopimaan yhteishuoltajuussuunnitelmasta, sosiaaliturvakeskus ilmoittaa heille, että jommankumman puolison hakemuksesta aloitetun avioeromenettelyn yhteydessä tuomioistuin viran puolesta

- 1) antaa päätöksen, jossa vahvistetaan, kumman vanhemman luona lapsi asuu, muut huoltajuutta koskevat järjestelyt, toisen vanhemman tapaamisoikeutta koskevat järjestelyt ja lapsen elatus,
- 2) kuulee lasta perhelain nojalla ja
- 3) nimittää erityisholhoajan lapselle perhelain säännösten mukaisesti.

7 Jos vanhemmat vievät asian oikeuteen, mistä lapseen liittyvistä asioista tuomari voi päättää?

Tuomioistuin päättää viran puolesta perhelain 413 §:n nojalla, kumman vanhemman luona lapsi asuu, muista huoltajuusjärjestelyistä, toisen vanhemman tapaamisoikeutta koskevista järjestelyistä ja lapsen elatuksesta päätöksellä, jolla aviosuhde katsotaan lopullisesti kariutuneeksi, avioliitto mitätöidään tai myönnetään avioero, sekä muissa tapauksissa, jos vanhemmat eivät asu yhdessä, tai päätöksellä, joka liittyy vanhemmuuden kiistämiseen, jos kyseisen päätöksen antaminen on mahdollista ja tarpeen oikeusmenettelyn tulos ja tapaukseen liittyvät tosiseikat huomioon ottaen. Tuomioistuin voi

- 1) rajoittaa lapsen ja toisen vanhemman välistä yhteydenpitoa tai kieltää sen kokonaan,
- 2) määrätä, että asiantuntijan on valvottava tapaamisia,
- 3) määrittää toimenpiteen, jolla lapsen oikeuksia ja etua suojellaan tapauksen olosuhteiden edellyttämällä tavalla tai
- 4) määrätä äiti- tai isäpuolen tapaamisoikeuteen liittyvistä järjestelyistä, jos kyseinen henkilö asui lapsen kanssa ja huolehti hänestä ennen avioliiton purkamista.

Tuomioistuimen on menettelyssä, jossa päätetään toisen vanhemman tapaamisoikeudesta, ilmoitettava perhelain 417 §:n nojalla vanhemmille, että yhteys toiseen vanhempaan on erityisen tärkeä lapsen hyvinvoinnin kannalta sekä kannustettava vanhempia sopimaan asiasta ja osallistumaan perheiasiain sovittelumenettelyyn, jos tapaukseen ei liity perheväkivaltaa. Jos vanhemmat eivät pääse sopimukseen, tuomioistuimen on varmistettava, että paikka, jossa lapsen on tarkoitus tavata toista vanhempaa, on lapselle sopiva toisen vanhemman maantieteelliset ja aikarajoitukset huomioon ottaen. Tuomioistuimen päätöksessä on ilmoitettava yksityiskohtaiset tiedot siitä, millä tavalla, milloin ja mistä toinen vanhempi voi hakea ja mihin palauttaa lapsen, sekä tarvittaessa yksityiskohtaiset tiedot tapaamiseen liittyvistä kustannuksista. Tuomioistuin liittyy päätöksen selittäviin huomautuksiin kirjallisen varoituksen, jossa ilmoitetaan yksityiskohtaisesti oikeudelliset seuraamukset (kuten sakko, vankeus tai päätös muuttaa tuomioistuimen päätöstä siitä, kumman vanhemman luona lapsi asuu), jotka vanhemmalle langetetaan, jos hän ei noudata velvoitettaan helpottaa lapsen tapaamista toisen vanhemman kanssa.

Tuomioistuin voi perhelain 418 §:n nojalla määrätä toisen vanhemman tapaamisoikeutta koskevassa menettelyssä yhdestä tai useammasta toimenpiteestä, jolla varmistetaan päätöksen täytäntöönpano, jos se epäilee, että vanhempi, jonka luona lapsi asuu, ei todennäköisesti noudata yhteydenpitoa koskevaa päätöstä. Erityisesti tuomioistuin

- 1) nimeää henkilön avustamaan päätöksen tai toisen vanhemman tapaamisen mahdollistavien järjestelyjen täytäntöönpanossa ja
- 2) määrätä vanhemman, jonka luona lapsi asuu, tallettamaan käteisvakuuden.

Kun tuomioistuin määrää tällaisista toimenpiteistä, se ottaa erityisesti huomioon vanhemman, jonka luona lapsi asuu, aiemman käytöksen.

Tuomioistuin voi perhelain 419 §:n nojalla määrätä toisen vanhemman tapaamisoikeutta koskevassa menettelyssä yhdestä tai useammasta toimenpiteestä, jolla varmistetaan lapsen palauttaminen tai estetään vanhempaa, jolla on tapaamisoikeus, kaappaamasta lasta (tuomioistuin voi esimerkiksi määrätä vanhemman, jolla on tapaamisoikeus, luovuttamaan passinsa toimenpiteen määränneelle tuomioistuimelle ajaksi, jonka hän viettää lapsen kanssa, tai tallettamaan käteisvakuuden, kieltää tätä luovuttamasta tai kiinnittämästä omaisuuttaan ja kirjata kyseinen kieltä julkisiin rekistereihin, määrätä vanhempi, jolla on tapaamisoikeus, käymään säännöllisesti valtuutetussa viranomaiselimessä, kuten sosiaaliturvakeskuksessa, yhdessä lapsen kanssa paikassa, jossa tapaamiset toteutetaan, määrätä tapaamispaikan, kieltää lasta poistumasta maasta, jossa tapaaminen tapahtuu, ja kirjata tällaista kieltoa koskevat tiedot kansalliseen tai kansainväliseen tietojärjestelmään). Kun tuomioistuin määrää tällaisista toimenpiteistä, se ottaa erityisesti huomioon tapaamisoikeutta käyttävän vanhemman aiemman käytöksen.

Perhelain 421 §:n mukaan huoltajuutta tai toisen vanhemman tapaamisoikeutta koskevia järjestelyjä koskevaan tuomioistuimen päätökseen ei tarvitse liittää selittäviä huomautuksia, jos päätös perustuu vanhempien väliseen sopimukseen, joka on saavutettu perhelain säännösten mukaisesti, tai jos päätös on ilmoitettu suullisesti kaikkien osapuolten läsnä ollessa ja kaikki osapuolet ovat ilmoittaneet, etteivät ne aio turvautua oikeussuojakeinoihin.

8 Jos tuomioistuin päättää, että huoltajuus kuuluu yksin toiselle vanhemmista, tarkoittaako tämä, että hän saa päättää kaikista lasta koskevista asioista kysymättä toiselta vanhemmalta?

Perhelain 99 §:n nojalla vanhemman on edustettava lasta yksin sellaisissa huoltajusasioissa, joissa toisen vanhemman huoltajuutta on rajoitettu perhelain säännösten tai tuomioistuimen päätöksen nojalla.

Perhelain 105 §:ssä säädetään, että molemmat vanhemmat voivat vastata lapsen huollosta kokonaan, osittain tai siinä määrin kuin jotakin lapsen kannalta erityisen tärkeää asiaa koskevan päätöksen tekemiseksi on tarpeen. Edellä mainituissa tilanteissa toisen vanhemman huoltajuutta voidaan rajoittaa ainoastaan tuomioistuimen päätöksellä lapsen etu huomioon ottaen. Jos vanhemmat vastasivat yhdessä lapsen huollosta ennen toisen vanhemman kuolemaa, jälkeensä jääneen vanhemman on toisen vanhemman kuoleman tai kuolleeksi julistamisen jälkeen otettava vastuulleen lapsen huoltajuus ilman erillistä tuomioistuimen päätöstä. Yksinhuoltajuspäätöksen yhteydessä tuomioistuin päättää myös siitä, edustaako vanhempi, jolle huoltajuus myönnetään, lasta yksin lapsen tärkeimpiin henkilökohtaisiin oikeuksiin liittyvissä asioissa vai tarvitaanko tähän perhelain 100 §:ssä tarkoitettu toisen vanhemman suostumus (lapsen edustamisella hänen tärkeimpiin henkilökohtaisiin oikeuksiinsa liittyvissä asioissa tarkoitetaan edustamista lapsen nimen tai pysyvän tai tilapäisen kotipaikan muuttamiseen tai hänen uskontonsa valintaan tai muuttamiseen liittyvissä asioissa).

Riippumatta siitä, vastaavatko vanhemmat yksin vai yhdessä lapsensa huollosta, kummallakin vanhemmalla on perhelain 110 §:n nojalla oikeus tehdä itsenäisesti lapsen päivittäistä huoltoa koskevia päätöksiä silloin, kun lapsi on kyseisen vanhemman hoidossa. Kiireellisissä tilanteissa eli silloin, kun lapsi on välittömässä vaarassa, kummallakin vanhemmalla on oikeus päättää lapsen edun kannalta välttämättömistä toimista ilman toisen vanhemman suostumusta. Vanhemman on kuitenkin ilmoitettava niistä toiselle vanhemmalle mahdollisimman pian.

Riippumatta siitä, vastaavatko vanhemmat yksin vai yhdessä lapsensa huollosta, heillä on velvollisuus vaihtaa lapsen terveyttä, kasvatusperiaatteita, koulunkäyntiä ja harrastuksia koskevia tietoja. Tällaisen tiedonvaihdon on oltava nopeaa, avointa ja ainoastaan lapseen liittyvää.

Kumpikaan vanhempi ei saa väärinkäyttää yhteistyövelvoitettaan toisen vanhemman kontrolloimiseen.

Edellä mainitun lisäksi perhelain 112 §:n mukaan vanhemmalla, jonka huoltajuutta on rajoitettu tietyissä asioissa, on oikeus pitää yhteyttä lapseen, tehdä lapsen päivittäistä huoltoa koskevia päätöksiä, ryhtyä kiireellisiin toimiin tilanteissa, joissa lapseen kohdistuu välitön uhka, ja saada tietoja merkittävistä olosuhteista, jotka liittyvät lapsen henkilökohtaisiin oikeuksiin. Kyseisiä oikeuksia voidaan rajoittaa tai ne voidaan peruuttaa tuomioistuimen päätöksellä, jos se on tarpeen lapsen edun suojelemiseksi. Vanhempi, joka ei ole vastuussa lapsen huollosta, voi pyytää toiselta vanhemmalta tietoja lapsen henkilökohtaisiin oikeuksiin liittyvistä merkittävistä olosuhteista, jos se on hänen oikeutetun etunsa mukaista ja jos se ei ole ristiriidassa lapsen edun kanssa. Kiistatilanteessa tuomioistuin tekee lapsen tai toisen vanhemman pyynnöstä hakemusmenettelyssä päätöksen, jolla varmistetaan lapsen edun suojeleminen.

9 Jos tuomioistuin päättää, että vanhemmilla on yhteishuoltajuus, mitä se käytännössä merkitsee?

Perhelain 108 §:n mukaan vanhempien, joilla on yhteishuoltajuus, on tehtävä lapsen kannalta tärkeät päätökset yhdessä tai annettava niille suostumuksensa. Lapsen kannalta tärkeät päätökset liittyvät lapsen edustamiseen asioissa, jotka koskevat lapsen tärkeimpiä henkilökohtaisia oikeuksia, lapsen omaisuutta ja omistusoikeuksia. Lapsen kannalta tärkeät päätökset voivat olla myös päätöksiä, jotka vaikuttavat merkittävästi lapsen elämään, kuten yhteydenpitoon hänelle läheisten henkilöiden kanssa, poikkeuksellisiin lääketieteellisiin toimenpiteisiin tai hoitoihin ja lapsen oikeuteen valita koulu. Kaikkiin tällaisiin päätöksiin on saatava toisen vanhemman suostumus. Poikkeustapauksissa, esimerkiksi kiireellisissä lääketieteellisissä toimenpiteissä, sovelletaan potilaan oikeuksien suojelusta annettuja erityissäännöksiä. Perhelain 100 § sisältää säännöksiä lapsen edustamisesta hänen tärkeimpiin henkilökohtaisiin oikeuksiinsa liittyvissä asioissa (lapsen nimeen tai pysyvään tai tilapäiseen kotipaikkaan liittyvissä muutoksissa tai hänen oikeuteensa valita uskonto tai vaihtaa sitä). Lapsen edustamista hänen tärkeimpiin henkilökohtaisiin oikeuksiinsa liittyvissä asioissa pidetään pätevänä, jos lasta edustava vanhempi on saanut siihen toiselta vanhemmalta, jolla myös on lapsen edustamisoikeus, kirjallisen suostumuksen. Lakisääteisissä asioissa ei vaadita toisen vanhemman suostumusta, jos vanhempi, jonka luona lapsi asuu, on saanut suostumuksen sosiaaliturvakeskukselta. Jos lasta edustava vanhempi ei saa kirjallista suostumusta, tuomioistuin voi lapsen tai jommankumman vanhemman pyynnöstä antaa hakemusmenettelyssä päätöksen siitä, kumpi vanhempi edustaa lasta kyseisessä asiassa lapsen edun suojelemiseksi.

Perhelain 101 § sisältää säännöksiä lapsen edustamisesta hänen omaisuuteensa tai omistusoikeuksiinsa liittyvissä asioissa.

Perhelain 109 §:n mukaan tilanteessa, jossa vanhemmat, joilla on oikeus edustaa lasta, eivät pääse sopimukseen lapsen kannalta tärkeistä asioista, tuomioistuin antaa lapsen tai jommankumman vanhemman pyynnöstä hakemusmenettelyssä päätöksen siitä, kumpi vanhempi edustaa lasta kyseisessä asiassa. Jos tärkeät päätökset liittyvät lapsen henkilökohtaisiin oikeuksiin, vanhempien on osallistuttava pakolliseen neuvontamenettelyyn ennen hakemusmenettelyn vireillepanoa.

10 Minkä tuomioistuimen tai viranomaisen puoleen tulee kääntyä, jos halutaan laittaa lapsen huoltoasia vireille? Mitä muodollisuuksia tähän liittyy ja mitkä asiakirjat hakemukseen tulee liittää?

Hakemukset on toimitettava ja kanteet jätettävä alueellista toimivaltaa käyttävään kunnalliseen tuomioistuimeen.

Siviiliprosessilain (*Zakon o parničnom postupku*) 34 §:n mukaan kunnalliset tuomioistuimet päättävät ensimmäisen oikeusasteen menettelyissä riita-asioista, jotka koskevat aviosuhteen lopullista kariutumista, avioliiton mitätöintiä ja avioeron myöntämistä; vanhemmuuden toteamista tai kiistämistä; sitä, kumman vanhemman luona lapsi asuu; sekä huoltajuutta tapauksissa, joissa on samanaikaisesti tehtävä päätös aviosuhteen lopullisesta kariutumisesta, avioliiton mitätöinnistä tai avioeron myöntämisestä.

Perhelain mukaan alaikäisen lapsensa yhteishuoltajina toimivien puolisoitten on osallistuttava pakolliseen neuvontaan ennen kuin he jättävät avioeroa koskevan hakemuksen tai aloittavat muun huoltajuuteen tai tapaamisoikeuteen liittyvän menettelyn. Perhelain säännöksiä, joissa käsitellään pakollista neuvontaa, johon alaikäisen lapsensa yhteishuoltajina toimivien aviopuolisoiden on osallistuttava ennen avioerohakemuksen jättämistä, sovelletaan soveltuvin osin myös pakolliseen neuvontaan, jota edellytetään ennen huoltajuuden ja toisen vanhemman tapaamisoikeuden määrittämistä koskevan hakemuksen tekemistä, kun vanhempien yhteiselämä on kariutunut lopullisesti. Laissa säädetään tapauksista, joissa ei turvauduta pakolliseen neuvontaan. Pakollinen neuvonta alkaa heti, kun jompikumpi osapuoli on esittänyt sitä koskevan pyynnön. Pyyntö on tehtävä kirjallisesti tai suullisesti (rekisteriin

kirjattavana ilmoituksena) sosiaaliturvakeskukselle. Pakollisia neuvontapalveluja tarjoaa sen sosiaaliturvakeskuksen asiantuntijaryhmä, jolla on alueellinen toimivalta lapsen pysyvällä tai tilapäisellä kotipaikalla tai paikkakunnalla, jossa av(i)opuolisoiden viimeinen yhteinen, pysyvä tai tilapäinen koti oli. Pakolliseen neuvontamenettelyyn osallistuvat kaikki perheenjäsenet (edustajien käyttö ei ole sallittua). Kun pakollinen neuvonta on ohi, sosiaaliturvakeskus laatii raportin, joka on voimassa kuusi kuukautta neuvonnan päättymisestä.

Osapuolten on osallistuttava ensimmäiseen perheasiain sovittelutilaisuuteen ennen kuin he voivat jättää avioerohakemuksen.

Se, mitä asiakirjoja vaaditaan, riippuu hakemuksen tyypistä (riita-asiat, jotka koskevat avioliittoa, vanhemmuuden määrittämistä tai kiistämistä, huoltajuutta tai tapaamisoikeutta, yhdessä tehty avioerohakemus tai yhteishuoltajuussuunnitelman hyväksymistä koskeva hakemus). Niiden lisäksi hakijan on toimitettava raportti pakollisesta neuvonnasta / todistus osallistumisesta ensimmäiseen perheasiain sovittelutapaamiseen / yhteishuoltajuussopimus.

11 Mitä menettelyä näissä asioissa sovelletaan? Onko kiireellisiä tilanteita varten erityistä menettelyä?

Toimivaltaisten elinten on käsiteltävä kiireellisinä kaikki perhelain soveltamisalaa kuuluvat lapsia koskevat menettelyt. Niiden on samalla varmistettava lapsen edun suojeleminen.

12 Myönnetäänkö oikeudenkäyntikuluihin oikeusapua?

Kyllä. Asiasta säädetään maksutonta oikeusapua koskevassa laissa.

13 Voiko lapsen huoltoa koskevaan päätökseen hakea muutosta?

Kyllä. Osapuolet voivat hakea muutosta ensimmäisen oikeusasteen päätökseen 15 päivän kuluessa sen tiedoksiantamisesta, ellei siviiliprosessilaissa toisin säädetä. Erityisissä perhelain mukaisissa hakemusmenettelyissä annettuihin ensimmäisen oikeusasteen päätöksiin voi hakea muutosta, ellei laista muuta johdu. Päätökseen voi hakea muutosta 15 päivän kuluessa sen tiedoksiantamisesta.

14 Joissain tapauksissa lapsen huolto koskevan päätöksen täytäntöönpanoa täytyy hakea tuomioistuimelta tai toiselta viranomaiselta. Mitä menettelyä tällaisissa tapauksissa sovelletaan?

Asiassa on käännyttävä alueellista toimivaltaa käyttävän kunnallisen tuomioistuimen puoleen. Täytäntöönpanomenettelyssä noudatetaan täytäntöönpanolain säännöksiä. Myös perhelakiin sisältyy erityissäännöksiä, joiden tarkoituksena on varmistaa sellaisten toimenpiteiden täytäntöönpano, jotka koskevat lapsen luovuttamista toiselle vanhemmalle ja tapaamisoikeuden toteutumista (perhelain 509–525 §).

15 Millä tavoin tulee menetellä, jos halutaan, että toisen jäsenvaltion tuomioistuimen antama huoltajuuspäätös tunnustetaan ja pannaan täytäntöön tässä jäsenvaltiossa?

Ulkomaisen tuomioistuimen antaman päätöksen tunnustamista on haettava lainvalintaa koskevan lain mukaisesti.

Kroatia on 1. heinäkuuta 2013 alkaen soveltanut tuomioistuimen toimivallasta sekä tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta avioliittoa ja vanhempainvastuuta koskevissa asioissa ja asetuksen (EY) N:o 1347/2000 kumoamisesta annettua neuvoston asetusta (EY) N:o 2201/2003. Kyseisen asetuksen III luku sovelletaan soveltuvin osin vanhempainvastuuta koskevien tuomioiden tunnustamiseen ja täytäntöönpanokelpoiseksi julistamiseen. Päätöksen tunnustamista / tunnustamatta jättämistä, täytäntöönpanokelpoiseksi julistamista tai täytäntöönpanoa koskeva hakemus on toimitettava alueellista toimivaltaa käyttävään kunnalliseen tuomioistuimeen.

Hakemukset ja kanteet on toimitettava alueellista toimivaltaa käyttävään kunnalliseen tuomioistuimeen.

Tuomioistuimen toimivallasta sekä tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta avioliittoa ja vanhempainvastuuta koskevissa asioissa ja asetuksen (EY) N:o 1347/2000 kumoamisesta annetun neuvoston asetuksen (EY) N:o 2201/2003 säännöksiä sovelletaan ulkomaisten tuomioistuinten antamien päätösten tunnustamis- ja täytäntöönpanomenettelyihin.

16 Minkä tuomioistuimen puoleen tulee tässä jäsenvaltiossa kääntyä, jos halutaan vastustaa sitä, että toisen jäsenvaltion tuomioistuimen antama huoltajuuspäätös tunnustetaan? Mitä menettelyä tällaisissa tapauksissa sovelletaan?

Muutoksenhakemus on toimitettava kunnalliseen tuomioistuimeen. Ratkaisun asiassa antaa maakunnallinen tuomioistuin.

Muutoksenhakumenettelyyn sovelletaan tuomioistuimen toimivallasta sekä tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta avioliittoa ja vanhempainvastuuta koskevissa asioissa ja asetuksen (EY) N:o 1347/2000 kumoamisesta annettua neuvoston asetusta (EY) N:o 2201/2003 ja siviiliprosessilain säännöksiä.

17 Mitä lakia tuomioistuin soveltaa lapsen huoltoa koskevassa oikeudenkäynnissä silloin kun lapsi tai osapuolet eivät asu tässä jäsenvaltiossa tai kun he ovat eri maiden kansalaisia?

Lainvalintaa koskevan lain 40 §:n mukaan vanhempien ja lasten väliin suhteisiin sovelletaan sen maan lakia, jonka kansalaisia he ovat. Jos vanhemmat ja lapset ovat eri maiden kansalaisia, asiassa sovelletaan sen maan lakia, jossa heidän kaikkien pysyvä kotipaikka on. Jos vanhemmat ja lapset ovat eri maiden kansalaisia ja heidän kaikkien pysyvä kotipaikka ei ole samassa maassa, asiassa sovelletaan Kroatian lakia, jos lapsi tai toinen vanhemmista on Kroatian kansalainen. Jos vanhempien ja lasten tilanne ei ole mikään edellä kuvatuista, heidän väliin suhteisiinsa sovelletaan sen maan lakia, jonka kansalainen lapsi on.

Kroatia on 1. tammikuuta 2010 alkaen soveltanut vuonna 1996 tehtyä Haagin yleissopimusta toimivallasta, sovellettavasta laista, toimenpiteiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta sekä yhteistyöstä vanhempainvastuuseen ja lasten suojeluun liittyvissä asioissa.

Lisätietoja:

Perhelaki (*Obiteljski zakon*, Kroatian virallisen lehden nro 103/15)

Täytäntöönpanolaki (*Ovršni zakon*, Kroatian virallisen lehden nrot 112/12, 25/13 ja 93/14)

Laki lainvalinnasta (*Zakon o rješavanju sukoba zakona s propisima drugih zemalja u određenim odnosima*, Kroatian virallisen lehden nrot 53/91 ja 88/01)

Laki maksuttomasta oikeusavusta (*Zakon o besplatnoj pravnoj pomoći*, Kroatian virallisen lehden nro 143/2013)

Laki tuomioistuimen toimivallasta sekä tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta avioliittoa ja vanhempainvastuuta koskevissa asioissa ja asetuksen (EY) N:o 1347/2000 kumoamisesta annetun neuvoston asetuksen (EY) N:o 2201/2003 täytäntöönpanosta (Kroatian virallisen lehden nro 127/2013)

Neuvoston asetusta (EY) N:o 2201/2003 tuomioistuimen toimivallasta sekä tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta avioliittoa ja vanhempainvastuuta koskevissa asioissa ja asetuksen (EY) N:o 1347/2000 kumoamisesta.

Päivitetty viimeksi: 16/07/2019

Tämän sivuston eri kieliversioita ylläpitävät Euroopan oikeudellisen verkoston kansalliset yhteysviranomaiset. Käännökset on tehty Euroopan komissiossa.

Muutokset, joita jäsenvaltiot ovat saattaneet tehdä tekstin alkuperäisversioon, eivät välttämättä näy käännöksissä. Komissio tai Euroopan oikeudellinen verkosto eivät ole vastuussa tiedoista, joita esitetään tai joihin viitataan tällä sivustolla. Ks. oikeudellinen huomautus, josta löytyvät tästä sivustosta vastaavan jäsenvaltion tekijänoikeussäännöt.

Vanhempainvastuu - Italia

1 Mitä lakitermi "lapsen huolto" käytännössä tarkoittaa? Mitä oikeuksia ja velvollisuuksia lapsen huoltajalla on?

Lapsen huoltoon liittyvä käsite "vanhempien määräysvalta" (*potestà genitoriale*) korvattiin Italian lainsäädännössä käsitteellä "vanhempainvastuu" (*responsabilità genitoriale*) lapsen ja vanhemman välisen oikeudellisen sieten uudistamisesta annetulla lailla (laki nro 219/2012) ja asetuksella nro 154/2013 (decreto legislativo n. 154/2013), jotka tulivat voimaan 7. helmikuuta 2014.

Vanhempainvastuulla tarkoitetaan vanhempien velvollisuutta elättää, kasvattaa ja kouluttaa lapsi sekä tarjota lapselle henkistä tukea hänen kykynsä, taipumuksensa ja toiveensa asianmukaisesti huomioon ottaen.

Lapsella on myös oikeus tasapainoiseen ja pysyvään suhteeseen kummankin vanhemman kanssa, oikeus hoitoon, kasvatukseen, koulutukseen ja kummaltakin vanhemmalta saatavaan henkiseen tukeen sekä merkityksellisiin suhteisiin kummankin vanhemman suoraan ylenevää polvea olevien sukulaisten ja muiden sukulaisten kanssa.

Lapsella on myös velvollisuuksia: hänen on kunnioitettava vanhempiaan ja osallistuttava perheen elatukseen niin kauan kuin hän asuu vanhempiensa kanssa.

2 Kuka lapsen huoltaja yleensä on?

Lapsen vanhemmat, jotka ovat avioliitossa keskenään, ovat lain nojalla vastuussa lapsestaan. Tällöin kummallakin vanhemmalla on vanhempainvastuu. Jos vanhemmat eivät ole avioliitossa keskenään, on lapsen tunnustaneella vanhemmalla vanhempainvastuu. Jos molemmat vanhemmat ovat tunnustaneet lapsen, he jakavat lasta koskevan vanhempainvastuun naimisissa olevan pariskunnan tapaan. Jos vanhemmat eivät ole avioliitossa keskenään eivätkä tunnusta lasta samanaikaisesti, lapsen toisena tunnustava vanhempi ei voi tunnustaa lasta ilman lapsen jo tunnustaneen vanhemman suostumusta. Vanhemmat käyttävät vanhempainvastuuta yhteisymmärryksessä siten, että otetaan huomioon lapsen kyvyt, luonnolliset taipumukset ja toiveet. Vanhempien on erityisesti sovittava yhdessä lapsen asuinpaikka.

3 Voidaanko lapselle määrätä muu huoltaja, jos lapsen vanhemmat eivät kykene tai ovat haluttomia toimimaan lapsensa huoltajina?

Jos lapsen perheympäristö muuttuu väliaikaisesti sopimattomaksi, lapsi voidaan sijoittaa toiseen perheeseen.

Jos vanhemmilla ei ole riittäviä valmiuksia lapsen kasvatuksesta huolehtimiseen esimerkiksi erittäin tulehtuneiden väliensä takia, tuomioistuin siirtää lapsen huoltajuuden usein perheen asuinpaikan sosiaaliviranomaisille. Tällä toimenpiteellä rajoitetaan yleensä myös vanhempainvastuuta: perheen asuinpaikan sosiaaliviranomaiset ottavat vastuulleen lapsen terveyttä, koulutusta ja kasvatusta koskevien päätösten teon. Lapsi jää kuitenkin tavallisesti edelleen asumaan vanhempiensa tai jommankumman vanhemman luo. Kaikkein vakavimmissa tapauksissa lapsi siirretään pois perheen kodista tuomioistuimen päätöksellä.

Jos vanhempi käyttää väärin oikeuksiaan, ei täytä velvollisuuksiaan tai käyttää väärin niihin liittyviä valtuuksiaan, tuomioistuin voi määrätä kyseisen vanhemman menettämään vanhempainvastuunsa.

Jos molemmat vanhemmat ovat kuolleet, menettäneet vanhempainvastuunsa tai eivät muusta syystä kykene huolehtimaan lapsestaan, lapselle nimitetään holhooja. Holhooja huolehtii lapsesta, edustaa häntä kaikissa siviilioikeudellisissa menettelyissä ja hallinnoi lapsen omaisuutta.

Siviililain mukaan tuomioistuin voi myös nimittää erityisholhoojan, jos vanhemmat ovat kykenemättömiä tai haluttomia – tai yksinhuoltajana toimiva vanhempi on kykenemätön tai haluton – toteuttamaan lapsen edun mukaisia, muita kuin tavanomaisia lapsen huoltoon liittyviä toimia. Tällöin erityisholhooja on valtuutettu kyseisten toimien toteuttamiseen.

4 Kuinka huoltajuudesta päätetään silloin kun vanhemmat eroavat tai muuttavat erilleen?

Kumpikin vanhempi säilyttää vanhempainvastuunsa myös asumuseron, liiton purkamisen, avioliiton siviilioikeudellisten vaikutusten lakkaamisen ja avioliiton pätemättömäksi tai mitättömäksi julistamisen jälkeen.

Huoltajuuden tavanomaisin muoto, jolla varmistetaan vanhemmuuden jakaminen, on yhteishuoltajuus, jolloin kummallakin vanhemmalla on vanhempainvastuu.

Vanhemmat päättävät lapsen edun kannalta tärkeimmistä, lapsen koulutusta, kasvatusta, terveyttä ja vakituista asuinpaikkaa koskevista asioista yhteisymmärryksessä ja lapsen edun mukaisesti ja siten, että ottavat huomioon hänen kykynsä, luonnolliset taipumuksensa ja toiveensa. Vanhemmat voivat sen sijaan päättää tavanomaiseen huoltoon liittyvistä asioista itsenäisesti (siviililain 337 b §).

Yhteishuoltajuus ei välttämättä tarkoita sitä, että lapsi viettää yhtä paljon aikaa molempien vanhempien kanssa. Tavallisesti asumusero- tai avioerotuomioissa ilmoitetaan vanhempi, jonka luona lapsi asuu – toisin sanoen vanhempi, jonka luona lapsi pääasiallisesti asuu – sekä muualla asuvan vanhemman tapaamisoikeutta koskevat ehdot. Lapsi voi myös asua vuorotellen kummankin vanhemman luona, mikäli vanhemmat asuvat lähelläkin ja heidän elämäntapansa ovat samanlaiset ja mikäli kyseinen järjestely ei vaikuta haitallisesti lapsen sosiaaliseen elämään tai koulunkäyntiin.

Jos yhteishuoltajuus ei kuitenkaan ole lapsen edun mukaista, tuomari voi myöntää yksinhuoltajuuden yksinomaan toiselle vanhemmalle perustellulla päätöksellä (siviililain 337 c §).

Yksinhuoltajuus myönnetään yleensä silloin, jos 1. toisen vanhemman käytös vaarantaa lapsen fyysisen ja psyykkisen hyvinvoinnin (vanhempi on väkivaltainen, hänet on tuomittu useita kertoja rikoksista, hän on huumausaineiden väärinkäyttäjä tai alkoholisti); 2. vanhempi ei henkisesti tai aineellisesti kykene huolehtimaan lapsesta tai ei ole osoittanut minkäänlaista kiinnostusta lapseen; 3. vanhempi väheksyy toista vanhempaa lapsen läsnä ollessa; 4. vanhempien välit ovat niin tulehtuneet, että lapsen tasapaino psyykinen ja fyysinen kehitys vaarantuvat.

Yksinhuoltajalla on vanhempainvastuu yksin. Molemmat vanhemmat osallistuvat kuitenkin lapsen edun kannalta merkittävien päätösten tekemiseen, jollei poikkeuksellisen vakavien olosuhteiden, kuten väkivaltaisen tai lasta vahingoittavan käytöksen, takia toisin ole määrätty (siviililain 337 c §).

Vanhemmalla, joka ei käytä vanhempainvastuuta, on kuitenkin oikeus ja velvollisuus valvoa lapsen koulutusta, kasvatusta ja elinoloja (316 §:n viimeinen kappale).

5 Jos vanhemmat pääsevät sopimukseen lapsen huoltajuudesta, miten sopimus saadaan oikeudellisesti sitovaksi?

Vanhempien välinen sopimus siitä, kuinka vanhempainvastuu jaetaan eron jälkeen, on toimitettava alueellisesti toimivaltaiseen tuomioistuimeen, joka varmistaa, taataanko sopimuksella lapsen oikeudet ja hyvinvointi. Jos näin on, tuomioistuin hyväksyy sen.

Asumuseroa tai avioeroa hakevalla avioliitossa eläneellä pariskunnalla, jolla on alaikäisiä lapsia ja joka haluaa sopia lasten huoltajuudesta ja vanhempainvastuun käyttämisestä, on kaksi vaihtoehtoa:

a) he voivat jättää tuomioistuimeen yhteisen hakemuksen ja saada sopimukselleen tuomioistuimen hyväksynnän;

b) he voivat "käydä neuvotteluja lakimiehen avulla" (asetuksen nro [E/132/2014](#) 6 §): näissä neuvotteluissa osapuolet sopivat tekevänsä yhteistyötä vilpittömässä mielessä ja oikeudenmukaisesti löytääkseen sovintoratkaisun eron ja lasten huoltajuuteen liittyviin kiistoihinsa.

Jos lapset ovat alaikäisiä (tai aikuisia, mutta toimintarajoitteisia tai vaikeasti vammaisia tai heidän taloudellinen toimeentulonsa riippuu muista), lakimiehen avulla käydyissä neuvotteluissa saavutettu sopimus on toimitettava kymmenen päivän kuluessa toimivaltaisen tuomioistuimen yleiselle syyttäjälle. Yleinen syyttäjä hyväksyy sopimuksen, jos hän katsoo sen olevan lasten edun mukainen. Jos yleinen syyttäjä kuitenkin katsoo, että sopimus ei ole lasten edun mukainen, hän toimittaa sen viiden päivän kuluessa tuomioistuimen presidentille. Presidentti asettaa seuraavan 30 päivän ajanjakson sisälle sijoittuvan päivämäärän osapuolten kuulemiseksi ja toimii tämän jälkeen viipymättä.

Kun sopimus on hyväksytty, se vastaa asumuseron tai avioeron yhteydessä annettua tuomioistuimen päätöstä.

Jos vanhemmat eivät ole avioliitossa, valittavana on vain ensimmäinen vaihtoehto (toisin sanoen tuomioistuimen hyväksymä sopimus).

6 Jos vanhemmat eivät pääse yksimielisyyteen lapsen huoltajuudesta, mitä muita keinoja asian ratkaisemiseksi on tuomioistuin kättelyn lisäksi?

Jos vanhemmat eivät pääse sopimukseen vanhempainvastuun käyttämisestä, he voivat pyytää apua perheasioiden sovittelijalta. Sovittelun tarkoituksena ei ole pariskunnan välisten suhteiden sovittelu, vaan yhteisen sopimuksen tekeminen vanhempainvastuun käyttämisestä ja näin ollen kaikenlaisten konfliktien välttäminen ja vähentäminen. Tehdyt sopimukset on kuitenkin toimitettava tuomioistuimelle, joka arvioi, onko sopimus lapsen edun mukainen.

Mikäli kiista ei ratkea, se saatetaan asumiseroja, avioeroja ja lasten huoltajuusmenettelyjä käsittelevän tuomioistuimen käsiteltäväksi.

7 Jos vanhemmat vievät asian oikeuteen, mistä lapseen liittyvistä asioista tuomari voi päättää?

On eroteltava kaksi eri tilannetta:

a) Jos vanhemmat ovat eri mieltä erityisen tärkeistä asioista, he voivat saattaa kiistanalaisen asian tuomioistuimen käsiteltäväksi. Tällaisissa tapauksissa tuomioistuin esittää ennen kaikkea lapsen ja perheen edun kannalta parasta ratkaisua. Jos kiistaa ei saada ratkaistua, tuomioistuin antaa tiettyä kysymystä koskevan päätösvallan sille vanhemmalle, jonka se katsoo todennäköisemmin ottavan huomioon lapsen edut.

b) Vanhemmat voivat pyytää tuomioistuinta tekemään päätöksen lasten huoltajuudesta ja heidän asuinpaikastaan (yleensä vanhempien asumuseron yhteydessä). Tällöin tuomioistuin

tekee päätöksen lasten huoltajuudesta. Ensisijaisesti pyritään valitsemaan yhteishuoltajuus (molemmat vanhemmat pysyvät lapsen huoltajina), vahvistaa jaksot ja ehdot, joita sovelletaan kunkin vanhemman luona asumiseen,

vahvistaa elatusavun määrän ja yleensä sen, missä määrin vanhemmat osallistuvat lapsen hoitoon, koulutukseen ja kasvatukseen liittyviin kustannuksiin.

Myös erossa asuvien tai eronneiden vanhempien on sovittava tärkeimmistä lasta koskevista asioista yhteisymmärryksessä. Jos he ovat eri mieltä yksittäisistä asioista, he voivat kohdan a mukaisesti saattaa kiistan tuomioistuimen käsiteltäväksi.

8 Jos tuomioistuin päättää, että huoltajuus kuuluu yksin toiselle vanhemmista, tarkoittaako tämä, että hän saa päättää kaikista lasta koskevista asioista kysymättä toiselta vanhemmalta?

Sillä vanhemmista, joka on yksinhuoltaja, on yksinomainen vanhempainvastuu, ellei tuomioistuin ole toisin määrännyt. Kyseinen vanhempi voi erityisesti tehdä myös muita kuin tavanomaiseen huoltoon liittyviä asioita koskevia päätöksiä itsenäisesti.

Vaikka toinen vanhemmista olisi yksinhuoltaja, molemmat vanhemmat osallistuvat lapsen edun kannalta erittäin merkittävien (koulutukseen, kasvatukseen ja terveyteen liittyvien) päätösten tekemiseen, ellei huoltajuutta koskevassa päätöksessä toisin määrätä.

Jos toinen vanhempi on poissa, välinpitämätön, tavoittamattomissa tai käyttäytynyt aikaisemmin väkivaltaisesti tai lasta vahingoittavasti, tuomari yleensä päättää, ettei toisen vanhemman hyväksyntää tarvita.

Vanhemmalla, jolla ei ole lapsen huoltajuutta, on kuitenkin oikeus ja velvollisuus valvoa lapsen koulutusta, kasvatusta ja elinoloja. Jos hän katsoo, että lasta koskevat päätökset ovat lapsen edun vastaisia, hän voi saattaa asian tuomioistuimen ratkaistavaksi.

9 Jos tuomioistuin päättää, että vanhemmilla on yhteishuoltajuus, mitä se käytännössä merkitsee?

Jos tuomioistuin päättää, että vanhemmilla on yhteishuoltajuus, kummallakin vanhemmalla on vanhempainvastuu. Vanhempien on oltava samaa mieltä lapsen elämälle annettavasta suunnasta ja tehtävä yhdessä lapsen koulutusta, kasvatusta, terveyttä ja pääasiallisen asuinpaikan valintaa koskevat päätökset ja varmistettava, että nämä päätökset ovat lapsen edun mukaisia. Sääntönä on, että kumpikin vanhempi käyttää yksin vanhempainvastuuta silloin, kun kyse on tavanomaiseen huoltoon liittyviä asioita koskevista päätöksistä ja lapsi asuu sillä hetkellä kyseisen vanhemman luona.

10 Minkä tuomioistuimen tai viranomaisen puoleen tulee kääntyä, jos halutaan laittaa lapsen huoltoasia vireille? Mitä muodollisuuksia tähän liittyy ja mitkä asiakirjat hakemukseen tulee liittää?

Yleinen alioikeus (*Tribunale ordinario*) on toimivaltainen kaikissa lasten huoltajuutta ja mitä tahansa vanhempainvastuuseen liittyvää asiaa koskevissa menettelyissä.

Jos kiista koskee vanhempainvastuun menettämistä vai rajoittamista tai vanhempainvastuun palauttamista, eikä siihen liity lapsen huoltajuutta koskevia näkökohtia, toimivaltaa käyttää nuorisotuomioistuin (*Tribunale per i minorenni*).

11 Mitä menettelyä näissä asioissa sovelletaan? Onko kiireellisiä tilanteita varten erityistä menettelyä?

Jos avioliiton aikana syntyneiden lasten huoltajuutta ja heitä koskevan vanhempainvastuun käyttämistä koskeva asia liittyy asumiseroa tai avioeroa koskevaan kiistaan, sovelletaan kohdassa **Avioero** vahvistettua menettelyä.

Tuomioistuin tekee päätökset avioliiton ulkopuolella syntyneiden lasten huoltajuuteen ja heitä koskevaan vanhempainvastuuseen liittyvistä toimenpiteistä suljetuin ovin sen jälkeen, kun se on hankkinut pääpiirteittäisiä tietoja ja kuullut yleistä syyttäjää ja vanhempia. Kiireellisissä tapauksissa tuomioistuin voi päättää lapsen edun mukaisista väliaikaisista toimenpiteistä.

Tuomari voi kummassakin tapauksessa määrätä toteutettavaksi kiireellisiä väliaikaisia toimenpiteitä lapsen suojelemiseksi. Menettely vaihtelevat sen mukaan, liittyvätkö ne avioliiton ulkopuolella vai avioliitossa syntyneisiin lapsiin. Toimivalta molemmissa tapauksissa kuuluu kuitenkin yleiselle alioikeudelle.

Kuten kaikissa lapsiin liittyvissä menettelyissä, tuomari kuulee lasta, jos lapsi on vähintään 12-vuotias tai muutoin osoittaa olevansa harkintakykyinen.

12 Myönnetäänkö oikeudenkäyntikuluihin oikeusapua?

Asumusero- ja avioeromenettelyjen sekä lapsen huoltajuusmenettelyjen tai huoltajuuden rajoittamista tai menetystä koskevien menettelyjen oikeudenkäyntikuluihin voidaan myöntää oikeusapua.

13 Voiko lapsen huoltoa koskevaan päätökseen hakea muutosta?

Vanhempainvastuuta koskevista päätöksistä voi valittaa muutoksenhakutuomioistuimeen (*Corte d'Appello* – toisen asteen tuomioistuin).

14 Joissain tapauksissa lapsen huoltoa koskevan päätöksen täytäntöönpanoa täytyy hakea tuomioistuimelta tai toiselta viranomaiselta. Mitä menettelyä tällaisissa tapauksissa sovelletaan?

Vanhempainvastuuta koskevat tuomioistuimen päätökset ovat täytäntöönpanokelpoisia.

15 Millä tavoin tulee menetellä, jos halutaan, että toisen jäsenvaltion tuomioistuimen antama huoltajuuspäätös tunnustetaan ja pannaan täytäntöön tässä jäsenvaltiossa?

Toisessa EU:n jäsenvaltiossa tehdyt vanhempainvastuuta koskevat tuomioistuimen päätökset tunnustetaan automaattisesti. Asianosainen voi kuitenkin 27 päivänä marraskuuta 2003 annetun asetuksen (EY) N:o 2201/2003 mukaisesti pyytää vahvistettavaksi, että tuomio tunnustetaan tai jätetään tunnustamatta. Päätöksen panemiseksi täytäntöön asianosaisen on haettava täytäntöönpanoa alueellisesti toimivaltaiselta muutoksenhakutuomioistuimelta.

Täytäntöönpanokelpoiseksi julistettu päätös pannaan täytäntöön samoin edellytyksin kuin kyseisessä jäsenvaltiossa annetut päätökset.

16 Minkä tuomioistuimen puoleen tulee tässä jäsenvaltiossa kääntyä, jos halutaan vastustaa sitä, että toisen jäsenvaltion tuomioistuimen antama huoltajuuspäätös tunnustetaan? Mitä menettelyä tällaisissa tapauksissa sovelletaan?

Toimivaltainen oikeusviranomainen on alueellisesti toimivaltainen muutoksenhakutuomioistuin (riippuen paikasta, jossa päätös on julistettu täytäntöönpanokelpoiseksi kansallisten säännösten mukaisesti). Tuomioistuin käsittelee asian riita-asiana ja antaa vahvistustuomion, jota koskeviin oikeuskysymyksiin voidaan hakea muutosta kassaatioistuimessa (*ricorso per cassazione*).

17 Mitä lakia tuomioistuin soveltaa lapsen huoltoa koskevassa oikeudenkäynnissä silloin kun lapsi tai osapuolet eivät asu tässä jäsenvaltiossa tai kun he ovat eri maiden kansalaisia?

Italia on ratifioinut vuonna 1996 tehdyn Haagin yleissopimuksen, joten asiassa sovelletaan kyseisen yleissopimuksen määräyksiä. Lisäksi vanhempainvastuun myöntämiseen tai päättämiseen, vanhempainvastuun käyttämiseen ja vanhempainvastuun menettämiseen tai rajoittamiseen sovelletaan sen valtion lainsäädäntöä, jossa lapsen asuinpaikka sijaitsee.

Päivitetty viimeksi: 28/06/2019

Tämän sivuston eri kieliversioita ylläpitävät Euroopan oikeudellisen verkoston kansalliset yhteysviranomaiset. Käännökset on tehty Euroopan komissiossa. Muutokset, joita jäsenvaltiot ovat saattaneet tehdä tekstin alkuperäisversioon, eivät välttämättä näy käännöksissä. Komissio tai Euroopan oikeudellinen verkosto eivät ole vastuussa tiedoista, joita esitetään tai joihin viitataan tällä sivustolla. Ks. oikeudellinen huomautus, josta löytyvät tästä sivustosta vastaavan jäsenvaltion tekijänoikeussäännöt.

Vanhempainvastuu - Kypros

1 Mitä lakitermi "lapsen huolto" käytännössä tarkoittaa? Mitä oikeuksia ja velvollisuuksia lapsen huoltajalla on?

'Lapsen huollolla' tarkoitetaan nimen antamista lapselle, lapsen omaisuuden hallinnoimista ja lapsen edustajana toimimista kaikissa asioissa tai oikeustoimissa, jotka koskevat lasta itseään tai hänen omaisuuttaan. Käytännössä se kattaa kaikki asiat, jotka koskevat lasta henkilönä ja hänen omaisuuttaan.

Lapsen huolto on vanhempien oikeus ja velvollisuus, josta he yhdessä vastaavat. Velvollisuutta on hoidettava lapsen edun mukaisesti (laki 216/1990 6 §).

2 Kuka lapsen huoltaja yleensä on?

Lapsen huolto kuuluu molemmille vanhemmille yhteisesti.

3 Voidaanko lapselle määrätä muu huoltaja, jos lapsen vanhemmat eivät kykene tai ovat haluttomia toimimaan lapsensa huoltajina?

Kyllä. Tällaisessa tapauksessa tuomioistuin voi päättää, että lapsen huolto uskotaan huoltajalle (lasten ja vanhempien välisiä suhteita koskevan lain nro 216/90 18 §:n 2 momentti).

4 Kuinka huoltajuudesta päätetään silloin kun vanhemmat eroavat tai muuttavat erilleen?

Jos vanhemmat eroavat tai avioliitto julistetaan mitättömäksi, tuomioistuin päättää lapsen huollosta, joka voidaan uskoa toiselle vanhemmalle tai molemmille vanhemmille tai kolmannelle henkilölle (laki 216/90 14 ja 15 §). Tuomioistuin voi määrätä lapsen huollon vain toiselle vanhemmalle, ja se voi päättää myös toisen vanhemman oikeudesta pitää yhteyttä lapseen lapsen edun mukaisesti (laki 216/90 17 §).

5 Jos vanhemmat pääsevät sopimukseen lapsen huoltajuudesta, miten sopimus saadaan oikeudellisesti sitovaksi?

Tuomioistuimen on tehtävä sopimuksesta päätös, jotta se olisi oikeudellisesti sitova.

6 Jos vanhemmat eivät pääse yksimielisyyteen lapsen huoltajuudesta, mitä muita keinoja asian ratkaisemiseksi on tuomioistuinkäsittelyn lisäksi?

Tässä asian käsittelyn vaiheessa ristiriita voidaan ratkaista ainoastaan tuomioistuimessa: muita keinoja ei ole.

7 Jos vanhemmat vievät asian oikeuteen, mistä lapseen liittyvistä asioista tuomari voi päättää?

Tuomari voi päättää kaikista lapseen liittyvistä asioista, kuten lapsen huollosta, tapaamisoikeudesta, koulutuksesta, terveydenhoidosta, omaisuuden hoitamisesta, nimestä, elatuksesta ja ulkomaille siirtämisestä, myös jos kyse on lapsikaappauksesta.

8 Jos tuomioistuin päättää, että huoltajuus kuuluu yksin toiselle vanhemmista, tarkoittaako tämä, että hän saa päättää kaikista lasta koskevista asioista kysymättä toiselta vanhemmalta?

Ei saa, sillä huoltajuus kapeassa merkityksessään ei kata esimerkiksi omaisuuden hallinnointia.

9 Jos tuomioistuin päättää, että vanhemmilla on yhteishuoltajuus, mitä se käytännössä merkitsee?

Yhteishuoltajuus merkitsee käytännössä sitä, että vanhemmat päättävät yhdessä lastaan koskevista asioista. Lähtökohtaisesti se merkitsee sitä, että lapsi asuu vuorotellen kummankin vanhempansa luona.

10 Minkä tuomioistuimen tai viranomaisen puoleen tulee kääntyä, jos halutaan laittaa lapsen huoltoasia vireille? Mitä muodollisuuksia tähän liittyy ja mitkä asiakirjat hakemukseen tulee liittää?

Toimivalta on sen alueen perhetuomioistuimella, missä alaikäisen tavanomainen asuinpaikka on. Menettely käynnistyy jättämällä haastehakemus ilman valaehtoista lausuntoa. Mahdollisia saateasiakirjoja ei tässä vaiheessa tarvita.

11 Mitä menettelyä näissä asioissa sovelletaan? Onko kiireellisiä tilanteita varten erityistä menettelyä?

Haastehakemus toimitetaan toiselle asianosaiselle, jota kehoitetaan saapumaan oikeuden eteen hakemuksessa esitettynä ajankohtana ja ilmaisemaan kantansa. Lapsia koskeviin asioihin ei sovelleta kiireellistä menettelyä lukuun ottamatta lapsikaappaustapauksissa. Asian luonteen vuoksi tuomioistuimet huolehtivat kuitenkin siitä, että tällaiset asiat käsitellään ensisijaisina. Lisäksi kaikkiin menettelyihin sovelletaan Euroopan ihmisoikeussopimuksen 6 artiklaa sekä Kyproksen tasavallan perustuslain 30 §:ää, joiden mukaan oikeuskäsittely on saatettava päätökseen kohtuullisen ajan kuluessa.

12 Myönnetäänkö oikeudenkäyntikuluihin oikeusapua?

Kyllä, edellyttäen, että lainmukaiset kriteerit täyttyvät ja tuomioistuimelta on saatu asiaa koskeva päätös lain 165(I)/2002 nojalla.

13 Voiko lapsen huoltoa koskevaan päätökseen hakea muutosta?

Kyllä. Päätökseen voi hakea muutosta toisen asteen perhetuomioistuimessa.

14 Joissain tapauksissa lapsen huoltoa koskevan päätöksen täytäntöönpanoa täytyy hakea tuomioistuimelta tai toiselta viranomaiselta. Mitä menettelyä tällaisissa tapauksissa sovelletaan?

Lapsen huoltoa koskevan päätöksen tehnyt tuomioistuin vastaa päätöksen täytäntöönpanosta. Menettely käynnistyy toimittamalla haaste ilman valaehtoista lausumaa käyttäen menettelyasetuksen 2/90 mukaista hakemustyyppiä I.

15 Millä tavoin tulee menetellä, jos halutaan, että toisen jäsenvaltion tuomioistuimen antama huoltajuuspäätös tunnustetaan ja pannaan täytäntöön tässä jäsenvaltiossa?

Huoltajuuspäätöksen tunnustamiseksi ja panemiseksi täytäntöön on toimitettava asiaa koskeva hakemus neuvoston asetuksen (EY) N:o 2201/2003 21 artiklan 3 kohdan mukaisesti. Hakemus on toimitettava sen alueen perhetuomioistuimelle, jossa lapsi asuu tai jossa vastaaja asuu, jos lapsi asuu ulkomailla.

16 Minkä tuomioistuimen puoleen tulee tässä jäsenvaltiossa kääntyä, jos halutaan vastustaa sitä, että toisen jäsenvaltion tuomioistuimen antama huoltajuuspäätös tunnustetaan? Mitä menettelyä tällaisissa tapauksissa sovelletaan?

Tässä tapauksessa toimivaltainen tuomioistuin on sen alueen perhetuomioistuin, jossa lapsi asuu tai jossa vastaaja asuu, jos lapsi asuu ulkomailla. Kun edellä mainittu hakemus annetaan tiedoksi vastaajalle, hänellä on oikeus saapua tuomioistuimeen ja esittää vastineensa lain 121 (I)/2000 mukaisesti. Tämä menettely on neuvoston asetuksen (EY) N:o 2201/2003 mukainen.

17 Mitä lakia tuomioistuin soveltaa lapsen huoltoa koskevassa oikeudenkäynnissä silloin kun lapsi tai osapuolet eivät asu tässä jäsenvaltiossa tai kun he ovat eri maiden kansalaisia?

Tuomioistuin soveltaa Kyproksen lakia eli lakia 216/90. Jos yksikään osapuoli ei kuitenkaan asu Kyproksessa, lain 216/90 mukaisesti Kyproksen perhetuomioistuimilla ei ole toimivaltaa ratkaista asiaa.

Päivitetty viimeksi: 08/07/2019

Tämän sivuston eri kieliversioita ylläpitävät Euroopan oikeudellisen verkoston kansalliset yhteysviranomaiset. Käännökset on tehty Euroopan komissiossa. Muutokset, joita jäsenvaltiot ovat saattaneet tehdä tekstin alkuperäisversioon, eivät välttämättä näy käännöksissä. Komissio tai Euroopan oikeudellinen verkosto eivät ole vastuussa tiedoista, joita esitetään tai joihin viitataan tällä sivustolla. Ks. oikeudellinen huomautus, josta löytyvät tästä sivustosta vastaavan jäsenvaltion tekijänoikeussäännöt.

Vanhempainvastuu - Latvia

1 Mitä lakitermi "lapsen huolto" käytännössä tarkoittaa? Mitä oikeuksia ja velvollisuuksia lapsen huoltajalla on?

Vanhemmat ovat lapsen huoltajia tämän täysi-ikäisyyteen saakka.

Huoltajuudella tarkoitetaan vanhempien oikeutta ja velvollisuutta huolehtia lapsesta ja tämän omaisuudesta sekä edustaa lasta tämän henkilö- ja varallisuussuhteita koskevilla asioilla.

Lapsesta huolehtimisella tarkoitetaan lapsen hoitamista, valvontaa ja oikeutta päättää hänen asuinpaikastaan.

Lapsen hoidolla tarkoitetaan hänen elatustaan, toisin sanoen ruoan, vaatteiden, asunnon ja terveydenhoidon sekä huolenpidon tarjoamista sekä koulutuksesta ja kasvatuksesta huolehtimista (eli henkisen ja fyysisen kehityksen turvaamista lapsen persoonallisuus, kyvyt ja etu mahdollisimman hyvin huomioon ottaen sekä lapsen valmistamista yhteiskunnallisesti hyödylliseen työhön).

Lapsen valvonnalla tarkoitetaan lapsen turvallisuudesta huolehtimista ja ulkopuolisilta vaaroilta suojelemista. Lapsen asuinpaikan valintaa koskevalla oikeudella tarkoitetaan lapsen maantieteellisen asuinpaikan valintaa sekä asumismuodon valintaa.

Lapsen omaisuudesta huolehtimisella tarkoitetaan lapsen omaisuuden säilyttämistä ja käyttämistä sen suojelemiseksi ja arvon lisäämiseksi.

2 Kuka lapsen huoltaja yleensä on?

Yhdessä asuvat vanhemmat toimivat yhdessä lapsen huoltajina. Myös vanhemmat, jotka ovat eronneet, jakavat edelleen yhteishuoltajuuden. Vanhempi, jonka luona lapsi asuu, vastaa lapsen hoidosta ja valvonnasta. Vanhemmat päättävät yhdessä asioista, jotka voivat vaikuttaa merkittävästi lapsen kehitykseen.

3 Voidaanko lapselle määrätä muu huoltaja, jos lapsen vanhemmat eivät kykene tai ovat haluttomia toimimaan lapsensa huoltajina?

Jos lapsen terveys tai henki vaarantuu vanhemmasta johtuvista syistä (vanhemman tahallisen käytöksen tai laiminlyönnin takia) tai jos vanhempi käyttää väärin oikeuksiaan tai ei pidä huolta lapsesta ja valvo häntä ja siten vaarantaa lapsen fyysisen, henkisen tai moraalisen kehityksen, tuomioistuin voi poistaa huoltajuuden kyseiseltä vanhemmalta.

Kun tuomioistuin poistaa huoltajuuden vanhemmalta, se samalla uskoo lapsen huollon yksin toiselle vanhemmalle. Jos huoltajana toimiva vanhempi ei pysty suojelemaan lasta asianmukaisesti vaaroilta tai jos molemmilta vanhemmilta on poistettu huoltajuus, tuomioistuin velvoittaa perhetuomioistuimen sijoittamaan lapsen kodin ulkopuoliseen hoitoon.

4 Kuinka huoltajuudesta päätetään silloin kun vanhemmat eroavat tai muuttavat erilleen?

Vanhemmat, jotka ovat eronneet, jakavat edelleen yhteishuoltajuuden. Vanhempi, jonka luona lapsi asuu, vastaa lapsen hoidosta ja valvonnasta.

Vanhemmat päättävät yhdessä asioista, jotka voivat vaikuttaa merkittävästi lapsen kehitykseen. Vanhempien väliset erimielisyydet ratkaisee perhetuomioistuin, ellei laissa muutoin säädetä. Vanhempien yhteishuoltajuus päättyy, jos vanhemmat keskinäisellä sopimuksella päättävät tai tuomioistuin päättää, että vain toinen vanhemmista toimii vastedes lapsen huoltajana.

5 Jos vanhemmat pääsevät sopimukseen lapsen huoltajuudesta, miten sopimus saadaan oikeudellisesti sitovaksi?

Silloin kun vanhemmat tekevät sopimuksen vanhempainvastuusta ja noudattavat sitä vapaaehtoisesti, sopimukselle ei tarvita viranomaisen tai tuomioistuimen hyväksyntää.

6 Jos vanhemmat eivät pääse yksimielisyyteen lapsen huoltajuudesta, mitä muita keinoja asian ratkaisemiseksi on tuomioistuin kättelyn lisäksi?

Erimielisyydet ratkaisee perhetuomioistuin. Jos perhetuomioistuin ei pysty ratkaisemaan vanhempien erimielisyyksiä tai jos sen ratkaisua ei noudateta, vanhempien on vietävä asia alueellisesti toimivaltaiseen alioikeuteen.

7 Jos vanhemmat vievät asian oikeuteen, mistä lapseen liittyvistä asioista tuomari voi päättää?

Jos vanhemmat vievät asian oikeuteen, he hakevat joko yhteis- tai yksinhuoltajuutta. Tämän lisäksi tuomari päättää tarvittaessa muun muassa elatukseen ja asuinpaikkaan liittyvistä kysymyksistä. Yksinhuoltajana toimiva vanhempi vastaa lapsen huollosta, mihin kuuluu myös oikeus toimia lapsen puolesta henkilö- ja varallisuussuhteita koskevilla asioilla ja oikeus päättää lapsen asuinpaikasta. Molemmilla vanhemmilla on velvollisuus ja oikeus säilyttää henkilökohtainen suhde ja suora yhteys lapseen. Edellä mainittu on voimassa myös silloin, kun lapsi ei asu perheensä tai toisen tai molempien vanhempiensa luona. Muualla kuin lapsensa kanssa samassa taloudessa asuvalla vanhemmalla on oikeus saada tietoja lapsestaan, erityisesti lapsen kehityksestä, terveydestä, koulumenestyksestä, mielenkiinnon kohteista ja elinolosuhteista. Lapsen huoltajuutta koskevat vanhempien erimielisyydet olisi ratkaistava lapsen etu huomioon ottaen ja lapsen mielipidettä kuullen, jos lapsi kykenee sen ilmaisemaan.

8 Jos tuomioistuin päättää, että huoltajuus kuuluu yksin toiselle vanhemmista, tarkoittaako tämä, että hän saa päättää kaikista lasta koskevista asioista kysymättä toiselta vanhemmalta?

Vanhemmalla, joka toimii yksinhuoltajana, on kaikki huoltajalle kuuluvat oikeudet ja velvollisuudet. Vanhemmilla on velvollisuus huolehtia lapsestaan kykyjensä ja taloudellisen tilanteensa mukaan. Tämä isän ja äidin velvollisuus on voimassa siihen saakka, kunnes lapsi kykenee huolehtimaan itsestään. Lapsen elatusvelvollisuus on voimassa myös silloin, kun lapsi asuu muualla kuin perheensä luona tai toisen vanhempansa luona.

Kun tuomioistuimet päättävät yksinhuoltajuuden myöntämisestä, ne ottavat huomioon asiaan liittyvät olosuhteet, toisin sanoen sen, kumman vanhemman luona lapsi elää hakemuksen jättämishetkellä ja kumpi vanhempi vastaa lapsen päivittäisestä huollosta. Lapsella on oikeus säilyttää henkilökohtainen suhde ja suora yhteys molempiin vanhempiin (tapaamisoikeus). Molemmilla vanhemmilla on velvollisuus ja oikeus säilyttää henkilökohtainen suhde ja suora yhteys lapseen. Muualla kuin lapsensa kanssa samassa taloudessa asuvalla vanhemmalla on oikeus saada tietoja lapsestaan, erityisesti lapsensa kehityksestä, terveydestä, koulumenestyksestä, mielenkiinnon kohteista ja elinolosuhteista. Yksinhuoltajuuden myöntäminen vanhemmalle ei tarkoita sitä, että toinen vanhempi menettää lapsen huoltoa koskevan oikeutensa.

9 Jos tuomioistuin päättää, että vanhemmilla on yhteishuoltajuus, mitä se käytännössä merkitsee?

Silloin kun vanhemmilla on yhteishuoltajuus, kumpikin voi toimia lapsensa puolesta henkilö- ja varallisuussuhteita koskevilla asioilla. Vanhemmat tekevät päätökset yhdessä kaikista lapsen kehitystä koskevista kysymyksistä.

10 Minkä tuomioistuimen tai viranomaisen puoleen tulee kääntyä, jos halutaan laittaa lapsen huoletasiasia vireille? Mitä muodollisuuksia tähän liittyy ja mitkä asiakirjat hakemukseen tulee liittää?

Lapsen huoltajuutta ja tapaamisoikeutta koskevat hakemukset toimitetaan lapsen asuinpaikan tuomioistuimeen. Vanhempien rekisteröidyn asuinpaikan katsotaan olevan myös lapsen asuinpaikka lapsen huoltajuutta ja tapaamisoikeutta koskevia hakemuksia käsiteltäessä. Jos vanhempien rekisteröidyt asuinpaikat sijaitsevat eri hallintoalueilla, lapsen asuinpaikaksi katsotaan sen vanhemman rekisteröity asuinpaikka, jonka luona lapsi asuu. Jos lapsen vanhemmilla tai lapsella ei ole rekisteröityä asuinpaikkaa, lapsen asuinpaikkana pidetään vanhempien asuinpaikkaa.

Hakemus on jätettävä Latvian siviiliprosessilain 128 §:n mukaisesti. Hakemukseen liitettävät asiakirjat on ilmoitettu Latvian siviiliprosessilain 129 §:ssä. Hakemukseen voidaan liittää myös perhetuomioistuimen asiaa koskeva lausunto.

11 Mitä menettelyä näissä asioissa sovelletaan? Onko kiireellisiä tilanteita varten erityistä menettelyä?

Siviiliasioiden oikeudenkäyntimenettelystä säädetään Latvian siviiliprosessilaissa. Tuomioistuin käsittelee lapsen oikeuksien ja lapsen edun suojelemiseen liittyvät asiat kiireellisinä. Tuomioistuin pyytää perhetuomioistuimen lausuntoa lapsen huoltajuuden myöntämiseen, lapsen hoitoon ja tapaamisoikeuteen liittyvissä asioissa. Tuomioistuin kutsuu lapsen edustajan oikeudenistuntoon ja pyytää häntä selvittämään lapsen mielipiteen, jos lapsi kykenee sen ilmaisemaan ikänsä ja kehitystasonsa puolesta.

Tuomioistuin käsittelee siviiliasiat julkisissa istunnoissa lukuun ottamatta muun muassa lasten huoltajuutta ja tapaamisoikeutta koskevia asioita. Alaikäisten edun vuoksi asia tai osa siitä voidaan käsitellä suljetuin ovin asianosaisen perustellusta pyynnöstä tai tuomioistuimen harkinnan mukaan.

Osapuolet voivat esittää tuomioistuimelle perustellun pyynnön asian käsittelemiseksi kiireellisenä, minkä jälkeen tuomioistuin tutkii pyynnön.

Tuomioistuin voi jommankumman osapuolen pyynnöstä päättää, että päätökset tai päätöksen osat, jotka koskevat lapsen elatusta tai liittyvät lapsen huoltajuus- ja tapaamisoikeusasioihin, on pantava täytäntöön välittömästi.

Tuomioistuin voi jommankumman osapuolen pyynnöstä tehdä päätöksen väliaikaisen elatusavun maksamisesta. Väliaikaista elatusapua maksetaan siihen saakka, kunnes tuomioistuin tekee varsinaisen päätöksensä.

12 Myönnetäänkö oikeudenkäyntikuluihin oikeusapua?

Taloudellista tukea oikeusapua varten voi hakea henkilö, joka on lainsäädännössä vahvistetulla menettelyllä todettu vähätuloiseksi tai vähävaraiseksi.

Taloudellista tukea oikeusapua varten voi hakea myös henkilö, joka äkillisesti (luonnonkatastrofin, ylivoimaisen esteen tai muiden hänestä itsestään riippumattomien olosuhteiden vuoksi) joutuu sellaiseen taloudelliseen tilanteeseen, ettei hän pysty puolustamaan oikeuksiaan, tai joka joutuu kokonaan valtion tai kunnan huollettavaksi (jäljempänä "erityistilanteessa olevat henkilöt").

Tuomioistuin tai tuomari voi asianomaisen henkilön perustellusta pyynnöstä tarkastella hänen taloudellista tilannettaan ja vapauttaa tämän maksamasta oikeudenkäyntikuluja tai alentaa niitä, keskeyttää määrättyjen oikeudenkäyntikulujen maksamisen tai jakaa maksut eriin.

Siviiliprosessilain mukaisesti hakijat vapautetaan lapsen elatusavun perintää koskevien oikeudenkäyntikulujen maksamisesta.

13 Voiko lapsen huoltoa koskevaan päätökseen hakea muutosta?

Tuomioon voi hakea muutosta yleisen menettelyn mukaisesti tekemällä valituksen (aluetuomioistuimeen) tai hakemalla muutosta kassaatiotuomioistuimelta (korkeimmalta oikeudelta).

14 Joissain tapauksissa lapsen huoltoa koskevan päätöksen täytäntöönpanoa täytyy hakea tuomioistuimelta tai toiselta viranomaiselta. Mitä menettelyä tällaisissa tapauksissa sovelletaan?

Tuomioistuimen antamat päätökset on pantava täytäntöön sen jälkeen, kun ne ovat saaneet oikeusvoiman, tai heti, mikäli ne on julistettu heti täytäntöönpanokelpoisiksi.

Haastemiehet vastaavat tuomioistuimen päätösten täytäntöönpanosta.

15 Millä tavoin tulee menetellä, jos halutaan, että toisen jäsenvaltion tuomioistuimen antama huoltajuuspäätös tunnustetaan ja pannaan täytäntöön tässä jäsenvaltiossa?

Ulkomaisten tuomioistuinten päätösten tunnustaminen ja täytäntöönpano on Latviassa uskottu tuomioistuimille.

Ulkomaisten tuomioistuinten päätökset tunnustetaan ja pannaan täytäntöön siviiliprosessilaissa vahvistetun menettelyn ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 2201/2003 (neuvoston asetus (EY) N:o 2201/2003, annettu 27 päivänä marraskuuta 2003, tuomioistuimen toimivallasta sekä tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta avioliittoa ja vanhempainvastuuta koskevista asioista ja asetuksen (EY) N:o 1347/2000 kumoamisesta) mukaisesti.

Päätöksen täytäntöönpanoa koskeva hakemus toimitetaan alueellisesti toimivaltaiselle alioikeudelle, joka on toimivaltainen sen henkilön vakituisen asuinpaikan alueella, jota vastaan täytäntöönpanoa haetaan, tai lapsen, johon täytäntöönpano liittyy, vakituisen asuinpaikan alueella. Tuomari käsittelee täytäntöönpanokelpoiseksi julistamista koskevan hakemuksen hyväksymisen tai hylkäämisen yhden tuomarin kokoupanossa. Tuomari tekee ratkaisunsa hakemuksen ja sen liitteiden perusteella 10 päivän kuluessa hakemuksen toimitamisesta. Asianosaisia ei kutsuta kuultavaksi.

16 Minkä tuomioistuimen puoleen tulee tässä jäsenvaltiossa kääntyä, jos halutaan vastustaa sitä, että toisen jäsenvaltion tuomioistuimen antama huoltajuuspäätös tunnustetaan? Mitä menettelyä tällaisissa tapauksissa sovelletaan?

Ulkomaisten tuomioistuinten tekemän päätöksen tunnustamista voi vastustaa hakemalla muutosta ensimmäisen asteen oikeuden päätökseen lähettämällä yksittäisen muutoshakemuksen aluetuomioistuimelle. Aluetuomioistuimen tekemään päätökseen voi hakea muutosta lähettämällä yksittäisen muutoshakemuksen korkeimman oikeuden senaatille.

Osapuoli, jonka rekisteröity asuinpaikka tai, jos sellaista ei ole, asuinpaikka sijaitsee Latviassa, voi toimittaa yksittäisen muutoshakemuksen 30 päivän kuluessa siitä, kun jäljennös päätöksestä toimitettiin tiedoksi. Sen sijaan osapuoli, jonka rekisteröity asuinpaikka tai, jos sellaista ei ole, asuinpaikka sijaitsee muualla kuin Latviassa, voi toimittaa kyseisen hakemuksen 60 päivän kuluessa siitä, kun jäljennös päätöksestä toimitettiin tiedoksi.

17 Mitä lakia tuomioistuin soveltaa lapsen huoltoa koskevassa oikeudenkäynnissä silloin kun lapsi tai osapuolet eivät asu tässä jäsenvaltiossa tai kun he ovat eri maiden kansalaisia?

Latvia noudattaa 19 päivänä lokakuuta 1996 tehtyä Haagin yleissopimusta toimivallasta, sovellettavasta laista, toimenpiteiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta sekä yhteistyöstä vanhempainvastuuseen ja lasten suojeluun liittyvissä asioissa sekä Latvian tasavallan ja Venäjän federaation, Ukrainan, Valko-Venäjän tasavallan, Uzbekistanin tasavallan, Kirgisian tasavallan ja Moldovan tasavallan kahdenvälisiä sopimuksia oikeusavusta.

Päivitetty viimeksi: 09/07/2019

Tämän sivuston eri kieliversioita ylläpitävät Euroopan oikeudellisen verkoston kansalliset yhteysviranomaiset. Käännökset on tehty Euroopan komissiossa. Muutokset, joita jäsenvaltiot ovat saattaneet tehdä tekstin alkuperäisversioon, eivät välttämättä näy käännöksissä. Komissio tai Euroopan oikeudellinen verkosto eivät ole vastuussa tiedoista, joita esitetään tai joihin viitataan tällä sivustolla. Ks. oikeudellinen huomautus, josta löytyvät tästä sivustosta vastaavan jäsenvaltion tekijänoikeussäännöt.

Vanhempainvastuu - Liettua

1 Mitä lakitermi "lapsen huolto" käytännössä tarkoittaa? Mitä oikeuksia ja velvollisuuksia lapsen huoltajalla on?

Lasten ja vanhempien oikeuksista ja velvollisuuksista säädetään Liettuan siviililain (*Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas*) III kirjan IV osassa. Siviililain 3.155 §:ssä säädetään, että vanhemmat huolehtivat lapsistaan, kunnes näistä tulee täysi-ikäisiä tai heidät vapautetaan vajaavaltaisuudesta. Vanhemmilla on oikeus ja velvollisuus kasvattaa ja kouluttaa lapsensa rehellisiksi kansalaisiksi, huolehtia heidän terveydestään ja heidän fyysisen ja henkisen hyvinvointinsa huomioon ottaen luoda suotuisat olosuhteet heidän täysipainoiselle ja sopusointuiselle kehitykselleen siten, että lapset kykenevät myöhemmin itsenäiseen elämään yhteiskunnassa. Siviililain III kirjan XI luvussa säädetään vanhempien oikeuksista ja velvollisuuksista lapsiaan kohtaan ja XII luvussa vanhempien ja lasten keskinäisistä oikeuksista ja velvollisuuksista omaisuuden osalta.

Siviililain 3.227 §:n 2 momentin mukaan adoptiovanhempia on kohdeltava samoin kuin lapsen laillisia vanhempia siitä alkaen, kun tuomioistuimen antamasta adoptiopäätöksestä on tullut lainvoimainen, lukuun ottamatta 3.222 §:n 4 momentissa säädettyjä poikkeuksia.

2 Kuka lapsen huoltaja yleensä on?

Siviililain 3.156 §:ssä säädetään, että isällä ja äidillä on yhtäläiset oikeudet ja velvollisuudet lapsiaan kohtaan. Vanhemmilla on yhtäläiset oikeudet ja velvollisuudet lapsiaan kohtaan riippumatta siitä, olivatko vanhemmat lapsen syntymähetkellä avioliitossa, avoliitossa, asumuserossa tai eronneet tai oliko avioliitto mitätöity.

3 Voidaanko lapselle määrätä muu huoltaja, jos lapsen vanhemmat eivät kykene tai ovat haluttomia toimimaan lapsensa huoltajina?

Jos lapsen vanhemmat eivät kykene tai ovat haluttomia huolehtimaan lapsestaan, lapselle voidaan määrätä muu huoltaja. Tästä syystä siviililaissa säädetään alaikäisten holhoamisesta ja edunvalvonnasta. Lapsen sijoittamisesta väliaikaisesti tai pysyvästi holhoojan/edunvalvojan vastuulle säädetään siviililain 3.254 ja 3.257 §:ssä.

4 Kuinka huoltajuudesta päätetään silloin kun vanhemmat eroavat tai muuttavat erilleen?

Silloin kun vanhemmat eroavat, vanhempainvastuusta tulevaisuudessa määrätään sillä perusteella, millaisesta avioerosta on kyse.

Jos avioliitto purkautuu puolisoitten keskinäisellä sopimuksella, puolisoitten on esitettävä tuomioistuimelle sopimus avioeron seurauksista (omaisuuden jakaminen, lasten elatusmaksut jne.). Siviililain 3.53 §:n 3 momentin mukaan tuomioistuimen on avioeroa myöntäessään hyväksyttävä puolisoitten avioeron seurauksia koskeva sopimus, jossa määrätään alaikäisistä lapsista suoritettavista elatusmaksuista, puolisolle maksettavasta elatusavusta, alaikäisten lasten asuinpaikasta, puolisoitten osallistumisesta lastensa kasvatukseen sekä muista omaisuuteen liittyvistä oikeuksista ja velvollisuuksista. Sopimuksen ehdot sisällytetään avioerotuomioon. Jos olosuhteet muuttuvat merkittävästi (toisen entisen puolison sairauden, työkyvyttömyyden tms. vuoksi), entiset puolisoit tai toinen heistä voi hakea tuomioistuimelta muutosta avioeron seurauksia koskevaan sopimukseen.

Silloin kun avioliitto purkautuu toisen puolison hakemuksen perusteella, tuomioistuimelle jätettävässä hakemuksessa on myös esitettävä, kuinka avioeroa hakeva puoliso aikoo huolehtia velvollisuuksistaan puolisoaan ja heidän alaikäisiä lapsiaan kohtaan. Tuomioistuimen on avioeroa myöntäessään ratkaistava myös alaikäisten lasten asuinpaikkaa ja elatusta, toisen puolison elatusta sekä puolisoitten yhteisen omaisuuden jakamista koskevat kysymykset paitsi silloin, kun puolisoit ovat tehneet keskenään notaarin vahvistaman sopimuksen omaisuudenjaosta (siviililain 3.59 §).

Silloin kun avioero perustuu molempien puolisoitten syillisyyteen, avioeron seuraukset ovat samat kuin silloin, kun avioero purkautuu puolisoitten yhteisestä sopimuksesta (siviililain 3.51–3.54 §). Silloin kun avioero perustuu toisen puolison syillisyyteen, menettely perustuu soveltuvin osin siviililain 3.59 §:ään.

Kun on kyse asumuserosta, toinen puolisoista voi pyytää tuomioistuinta määräämään asumuseroon liittyvistä järjestelyistä, jos puolisoitten yhteiselämä on muuttunut kestävämmäksi tai mahdottomaksi tai sellaiseksi, että se voi vahingoittaa heidän alaikäisten lastensa etuja, sellaisten olosuhteiden takia, jotka eivät välttämättä riipu toisesta puolisoista, tai jos puolisoit eivät enää halua asua yhdessä. Päätettäessä asumuserosta tuomioistuimen on määrittävä, kumman puolison luona lapset asuvat ja ratkaistava kysymykset, jotka liittyvät lasten elatukseen ja muualla kuin lastensa luona asuvan vanhemman osallistumiseen lasten kasvatukseen. Puolisoit voivat hakea tuomioistuimelta yhdessä hyväksyntää asumuserolle, jos he ovat päässeet sopimukseen siitä, miten asumusero vaikuttaa heidän alaikäisten lastensa asuinpaikkaan, elatukseen ja kasvatukseen sekä heidän omaisuutensa ja toistensa elatukseen.

Silloin kun puolisoit ovat tehneet asumuseroa koskevan sopimuksen, tuomioistuin hyväksyy sen, kunhan se on oikeusjärjestyksen perusteiden, puolisoitten alaikäisten lasten tai toisen puolison oikeuksien ja laillisten etujen mukainen. Hyväksyttyään sopimuksen tuomioistuin liittää sen osaksi asumuseropäätöstä.

5 Jos vanhemmat pääsevät sopimukseen lapsen huoltajuudesta, miten sopimus saadaan oikeudellisesti sitovaksi?

Jos vanhemmat asuvat yhdessä, he päättävät keskinäisellä sopimuksella elatusmenettelyistä ja -muodosta. Sopimukselle ei ole olemassa vakiomallia eikä sitä tarvitse tehdä tietyn menettelyn mukaisesti. Siviililain 3.193 §:n avioeroa keskinäisestä sopimuksesta koskevan 3.51 momentin mukaan tai asumuseroa koskevan 3.73 momentin mukaan puolisoitten on tehtävä sopimus keskinäisistä velvollisuuksistaan alaikäisten lastensa elättämiseksi sekä elatusmenettelyistä, -määrästä ja -muodosta. Tuomioistuimen on hyväksyttävä sopimus (siviililain 3.53 §). Alaikäisten lasten vanhemmat voivat tehdä sopimuksen lastensa elatuksesta myös silloin, kun avioero perustuu muihin syihin. Jos toinen vanhemmista ei noudata tuomioistuimen hyväksymää sopimusta alaikäisten lastensa elatuksesta, toisella vanhemmista on oikeus vedota tuomioistuimeen, jotta tämä antaa täytäntöönpanomääräyksen.

6 Jos vanhemmat eivät pääse yksimielisyyteen lapsen huoltajuudesta, mitä muita keinoja asian ratkaisemiseksi on tuomioistuin käsittelevän lisäksi?

Vanhemmat voivat ratkaista riitansa myös oikeuskäsittelylle vaihtoehdoisen sovittelun avulla. Sovittelupalveluja on tarjolla kaikissa yleisissä tuomioistuimissa. Sovittelupalvelut ovat maksuttomia. Sovittelu on edullisempi ja nopeampi keino riitojen ratkaisemiseksi. On huomattava, että sovittelu on luottamuksellista ja osapuolet voivat vetäytyä sovittelumenettelystä perustelujen ilmoittamatta. Riita voidaan siirtää sovittelumenettelyyn siviiliasiaa käsittelevän tuomarin (jaoston) tai riidan osapuolena olevan tahon aloitteesta. Sovittelijoista laadittu luettelo sekä sovittelua koskevia lisätietoja on saatavana [Liettuan oikeuslaitoksen verkkosivulla](#).

7 Jos vanhemmat vievät asian oikeuteen, mistä lapsen liittyvistä asioista tuomari voi päättää?

Jos vanhemmat vievät asian oikeuteen, tuomari voi päättää kaikista lapsen liittyvistä kysymyksistä, joita ovat muun muassa lapsen asuinpaikka, vanhempien vierailu-/tapaamisoikeudet, alaikäisten lasten elatus ja muut asiat, jotka on mainittu tuomioistuimelle esitettyssä hakemuksessa.

8 Jos tuomioistuin päättää, että huoltajuus kuuluu yksin toiselle vanhemmista, tarkoittaako tämä, että hän saa päättää kaikista lasta koskevista asioista kysymättä toiselta vanhemmalta?

Siviililain 3.156 §:n mukaan isällä ja äidillä on yhtäläiset oikeudet ja velvollisuudet lapsiaan kohtaan. Vanhemmilla on yhtäläiset oikeudet ja velvollisuudet lapsiaan kohtaan siitä riippumatta, olivatko vanhemmat lapsen syntymähetkellä avioliitossa, avioliitossa, asumuserossa tai eronneet tai oliko avioliitto mitätöity. Vanhemmilla on oikeus ja velvollisuus kasvattaa lapsensa. He ovat vastuussa lastensa koulutuksesta ja kehityksestä, hyvinvoinnista sekä henkisestä ja moraalista ohjauksesta. Näitä velvollisuuksia hoidettaessa vanhempien oikeudet ovat etusijalla muiden henkilöiden oikeuksiin nähden. Vanhempien on luotava sellaiset olosuhteet, että heidän lapsensa voivat käydä koulua oppivelvollisuutensa loppuun saakka.

Yksinhuoltajuus tulee kysymykseen ainoastaan silloin, kun toisen vanhemman huoltajuutta on rajoitettu. Silloin jompikumpi vanhemmista (isä tai äiti) ei kykene täyttämään velvollisuuksiaan ja kasvattamaan lapsiaan, kun jompikumpi vanhemmista käyttää väärin vanhempainvastuutaan, kohtelee lapsiaan julmasti tai ei huolehdi lapsistaan tai kun vanhemman siveetön käytös vaikuttaa lapsiin haitallisesti, tuomioistuin voi tehdä päätöksen kyseisen vanhemman (isä tai äiti) huoltajuuden rajoittamisesta väliaikaisesti tai lopullisesti. Kun tuomioistuin tekee kyseisen päätöksen, se ottaa huomioon olosuhteet, joihin vanhempainvelvollisuuden rajoittamista koskeva hakemus perustuu. Vanhemmilla kuitenkin säilyy tapaamisoikeus, paitsi jos se on vastoin lapsen etua. Silloin kun vanhempien huoltajuutta on rajoitettu lopullisesti, lapsi voidaan adoptoida ilman vanhempien nimenomaista suostumusta.

9 Jos tuomioistuin päättää, että vanhemmilla on yhteishuoltajuus, mitä se käytännössä merkitsee?

Vanhemmat päättävät keskinäisellä sopimuksella kaikista lastensa kasvatukseen ja muihin vanhempainvastuuseen liittyvistä kysymyksistä. Silloin kun tällaista sopimusta ei ole tehty, mahdolliset riidat ratkaisee tuomioistuin.

Lapsen isä tai äiti, tai jos lapsen alaikäiset vanhemmat eivät ole oikeustoimikelpoisia, näiden vanhemmat (huoltajat/edunvalvojat) voivat pyytää tuomioistuimelta oikeutta tavata lasta tai osallistua tämän kasvatukseen. Tuomioistuin päättää, miten muualla kuin lapsensa luona asuva vanhempi voi olla yhteydessä lapseen, ottaen huomioon lapsen edun ja antamalla muualla asuvalle vanhemmalle mahdollisuuden osallistua mahdollisimman paljon lapsen kasvatukseen. Tuomioistuin voi päättää rajoittaa yhteydet lapseen vähimpään mahdolliseen ainoastaan silloin, kun jatkuva yhteys olisi haitallista lapsen kannalta.

10 Minkä tuomioistuimen tai viranomaisen puoleen tulee kääntyä, jos halutaan laittaa lapsen huoltoasia vireille? Mitä muodollisuuksia tähän liittyy ja mitkä asiakirjat hakemukseen tulee liittää?

Vanhempainvastuuta koskeva hakemus on toimitettava alioikeudelle. Noudatettavat muodollisuudet ja hakemukseen liitettävät asiakirjat riippuvat hakemuksessa esitetystä vaatimuksista sekä oikeuksista ja velvollisuuksista, jotka kiistetään tai jotka on ratkaistava tai määritettävä (kuten se, mitä vanhempainvastuuseen kuuluu).

11 Mitä menettelyä näissä asioissa sovelletaan? Onko kiireellisiä tilanteita varten erityistä menettelyä?

Vanhempainvastuuta koskevat keskeiset riidat ja kysymykset käsitellään yksinkertaistettua menettelyä noudattaen.

12 Myönnetäänkö oikeudenkäyntikuluihin oikeusapua?

Maksuttoman oikeusavun hakemisesta säädetään valtion takaamasta oikeusavusta annetussa laissa (*Valstybės garantuojamos teisinės pagalbos įstatymas*). Oikeusavun myöntäminen riippuu henkilön taloudellisesta tilanteesta.

13 Voiko lapsen huoltoa koskevaan päätökseen hakea muutosta?

Kyllä, lapsen huoltoa koskevaan päätökseen voi hakea muutosta korkeimmassa oikeudessa lainkäyttöön riita-asioissa sovellettavien yleisten säännösten mukaisesti.

14 Joissain tapauksissa lapsen huoltoa koskevan päätöksen täytäntöönpanoa täytyy hakea tuomioistuimelta tai toiselta viranomaiselta. Mitä menettelyä tällaisissa tapauksissa sovelletaan?

Oikeuden päätösten täytäntöönpanosta huolehtivat haastemiehet.

15 Millä tavoin tulee menetellä, jos halutaan, että toisen jäsenvaltion tuomioistuimen antama huoltajuspäätös tunnustetaan ja pannaan täytäntöön tässä jäsenvaltiossa?

Toisessa Euroopan unionin jäsenvaltiossa annettu tuomioistuimen päätös tunnustetaan Liettuassa ilman mitään erityistä menettelyä tuomioistuimen toimivallasta sekä tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta avioliittoa ja vanhempainvastuuta koskevista asioista 27 päivänä marraskuuta 2003 annetun neuvoston asetuksen (EY) N:o 2201/2003 mukaisesti. Asetusta sovelletaan kaikissa EU:n jäsenvaltioissa paitsi Tanskassa.

EU:n jäsenvaltioiden tuomioistuinten antamat tuomiot, jotka koskevat tapaamisoikeutta, ja tuomiot, jotka edellyttävät lapsen palauttamista, pannaan täytäntöön Liettuan siviiliprosessilain (*Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodeksas*) VI osassa vahvistettujen sääntöjen mukaisesti.

Hakemukset, jotka koskevat neuvoston asetuksen (EY) N:o 2201/2003 15 artiklassa (ja 19 päivänä lokakuuta 1996 tehdyn Haagin yleissopimuksen 8 ja 9 artiklassa) tarkoitettua toimivallan siirtämistä ulkomaiselta tuomioistuimelta, ja hakemukset, jotka koskevat toimivallan siirtämistä ulkomaiselle tuomioistuimelle, käsitellään Liettuan muutoksenhakutuomioistuimessa (*Lietuvos apeliacinis teismas*).

Kyseiset hakemukset käsitellään siviiliprosessilain 39 luvussa vahvistetun menettelyn mukaisesti, ellei neuvoston asetuksessa (EY) N:o 2201/2003 toisin säädetä. Näistä hakemuksista ei peritä tuomioistuimen käsittelymaksua.

Muutoksenhakutuomioistuimelle toimitettavien hakemusten on oltava menettelyyn liittyviin asiakirjoihin sovellettavien yleisten vaatimusten mukaisia (siviiliprosessilain 111 §). Neuvoston asetuksen (EY) N:o 2201/2003 15 artiklan mukaisesti hakemus ja mahdolliset siihen liittyvät liitteet on toimitettava liettuan kielellä tai niihin liitettävä asiakirjojen liettuan kieliset käännökset. Jos hakija asuu muualla kuin Liettuassa eikä hän ole nimittänyt Liettuassa asuvaa tai toimipaikkaansa pitävää edustajaa tai valtuutettua henkilöä (siviiliprosessilain 805 §) vastaanottamaan menettelyyn liittyviä asiakirjoja puolestaan, hakemuksessa on ilmoitettava Liettuassa sijaitseva osoite tai telepäätelaitteen osoite, jonne hakijalle osoitetut menettelyyn liittyvät asiakirjat voidaan antaa tiedoksi. Nämä vaatimukset eivät kuitenkaan koske hakemuksia, jotka ulkomainen tuomioistuin on toimittanut Liettuan muutoksenhakutuomioistuimeen. Muutoksenhakutuomioistuin voi tarvittaessa velvoittaa Liettuan sosiaaliturva- ja työministeriön alaisuudessa toimivan, lapsen oikeuksien suojelusta ja adoptiopalveluista vastaavan valtion viraston (*Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnyba prie Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerijos*) toimittamaan lausunnon toimivallan siirtämisestä toimivaltaiselle liettualaiselle tuomioistuimelle tai ulkomaiselle tuomioistuimelle. Liettuan muutoksenhakutuomioistuin asettaa määräajan, jonka kuluessa lausunto on toimitettava.

Hakemus on käsiteltävä muutoksenhakutuomioistuimessa kuuden viikon kuluessa siitä päivästä, jona tuomioistuin vastaanotti sen.

Jos muutoksenhakutuomioistuin hyväksyy ulkomaisen tuomioistuimen pyynnön toimivallan siirtämisestä Liettuassa toimivalle tuomioistuimelle, se nimeää asiaan liittyvien olosuhteiden perusteella toimivaltaisen tuomioistuimen käsittelemään asiaa. Ulkomainen tuomioistuin siirtää asian käsittelyä toimivaltaiselle liettualaiselle tuomioistuimelle asiaperusteiden tutkimista varten. Tällöin sovelletaan siviiliprosessilain 35 §:ää soveltuvin osin ja asian käsittelyä jatketaan toimivaltaisessa tuomioistuimessa. Toimivaltainen tuomioistuin määrittelee tarvittaessa osapuolten aseman menettelyssä ja ryhtyy toimenpiteisiin menettelyyn liittyvissä asiakirjoissa havaittujen puutteiden korjaamiseksi.

16 Minkä tuomioistuimen puoleen tulee tässä jäsenvaltiossa kääntyä, jos halutaan vastustaa sitä, että toisen jäsenvaltion tuomioistuimen antama huoltajuspäätös tunnustetaan? Mitä menettelyä tällaisissa tapauksissa sovelletaan?

Muutoshakemus on esitettävä Liettuan korkeimmalle oikeudelle (*Lietuvos Aukščiausiasis Teismas*). Muutoshakemus käsitellään siviiliprosessilaissa säädettyä kassaatiomenettelyä noudattaen.

17 Mitä lakia tuomioistuin soveltaa lapsen huoltoa koskevassa oikeudenkäynnissä silloin kun lapsi tai osapuolet eivät asu tässä jäsenvaltiossa tai kun he ovat eri maiden kansalaisia?

Vanhempien ja lasten välisiin suhteisiin sovelletaan siviililain 1.32 §:ssä tarkoitettua lakia. Vanhempien ja lasten välisistä henkilö- ja omaisuussuhteista säädetään sen valtion lainsäädännössä, jossa on lapsen tavanomainen asuinpaikka. Silloin kun kummankaan vanhemman asuinpaikka ei ole samassa valtiossa kuin lapsen kotipaikka, vaikka lapsi ja vanhemmat ovat saman valtion kansalaisia, sovelletaan heidän yhteisen kansalaisuusvaltionsa lainsäädäntöä. Vanhempainvastuuta koskevista asioista toimivaltaisesta tuomioistuimesta päätetään toimivallasta, sovellettavasta laista, tunnustamisesta, täytäntöönpanosta ja yhteistyöstä vanhempainvastuuta ja lastensuojelutoimenpiteitä koskevista asioista 19 päivänä lokakuuta 1996 tehdyn Haagin yleissopimuksen mukaisesti.

Alaikäisten suojeluun, holhoamiseen ja edunvalvontaan sovellettavasta laista päätetään alaikäisten suojelun suhteen toimivaltaisista viranomaisista ja sovellettavasta lainsäädännöstä 5 päivänä lokakuuta 1961 tehdyn Haagin yleissopimuksen nojalla.

Perhesuhteista johtuvasta elatusvelvollisuudesta (elatusapu) määrätään elatusapua koskevien päätösten tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta 2 päivänä lokakuuta 1973 tehdystä Haagin yleissopimuksessa.

Päivitetty viimeksi: 11/07/2019

Tämän sivuston eri kieliversioita ylläpitävät Euroopan oikeudellisen verkoston kansalliset yhteysviranomaiset. Käännökset on tehty Euroopan komissiossa. Muutokset, joita jäsenvaltiot ovat saattaneet tehdä tekstin alkuperäisversioon, eivät välttämättä näy käännöksissä. Komissio tai Euroopan oikeudellinen verkosto eivät ole vastuussa tiedoista, joita esitetään tai joihin viitataan tällä sivustolla. Ks. oikeudellinen huomautus, josta löytyvät tästä sivustosta vastaavan jäsenvaltion tekijänoikeussäännöt.

Vanhempainvastuu - Unkari

1 Mitä lakitermi "lapsen huolto" käytännössä tarkoittaa? Mitä oikeuksia ja velvollisuuksia lapsen huoltajalla on?

Vanhempainvastuulla (lapsen huoltajuudella) tarkoitetaan käytännössä alaikäisen lapsen nimen valintaa, lapsen hoitoa ja kasvatusta, asuinpaikan valintaa, lapsen omaisuuden hoitoa, oikeutta ja velvollisuutta lapsen lailliseen edustamiseen sekä oikeutta nimittää lapselle holhooja tai estää tietyn henkilön toimiminen holhoojana.

2 Kuka lapsen huoltaja yleensä on?

Jos vanhemmat eivät ole muuta sopineet tai jos holhousviranomainen tai tuomioistuin ei toisin ole määrännyt, molemmat vanhemmat ovat lapsen huoltajia riippumatta siitä, asuvatko he yhdessä vai erillään.

3 Voidaanko lapselle määrätä muu huoltaja, jos lapsen vanhemmat eivät kykene tai ovat haluttomia toimimaan lapsensa huoltajina?

Unkarissa lapsen holhous on oikeudellinen järjestely, jolla varmistetaan alaikäisten lasten hoito, edustaminen ja omaisuuden hoito holhousviranomaisen nimittämän holhoojan avulla silloin, kun lapsella ei ole vanhempaa, joka voisi toimia huoltajana. Kuka tahansa voi ilmoittaa holhousviranomaiselle tarpeesta nimittää holhooja. Alaikäisen lapsen lähisukulaisen tai henkilön, jonka luona lapsi asuu, sekä tuomioistuimen tai muun viranomaisen on tehtävä ilmoitus holhousviranomaiselle tarpeesta nimittää holhooja.

4 Kuinka huoltajuudesta päätetään silloin kun vanhemmat eroavat tai muuttavat erilleen?

Jos vanhemmat eivät ole muuta sopineet tai jos holhousviranomainen tai tuomioistuin ei ole toisin määrännyt, vanhemmat jakavat lapsen huoltajuuden, vaikka he eivät enää asui yhdessä. Asumuserossa elävät vanhemmat voivat sopia vanhempainvastuuseen kuuluvien oikeuksien ja velvollisuuksien jakamisesta. Heidän on kuitenkin varmistettava, että lapsen elämäntavat säilyvät tasapainoisina (esimerkiksi lapsen asuinpaikan vuorottelu ei ole mahdollista, jos vanhemmat asuvat liian kaukana toisistaan, ja vuorottelu rasittaisi lasta liikaa). Tuomioistuin vahvistaa vanhempien sopimuksen. Jos vanhemmat eivät pysty sopimaan lapsen huoltajuuteen kuuluvista oikeuksista ja velvollisuuksista, tuomioistuin päättää, kummalle vanhemmalle huoltajuus myönnetään. Päätöstä tehdessään tuomioistuin arvioi, missä lapsen fyysinen, psyykinen ja moraalinen kehitys turvataan parhaiten.

5 Jos vanhemmat pääsevät sopimukseen lapsen huoltajuudesta, miten sopimus saadaan oikeudellisesti sitovaksi?

Jos puoliset hakevat avioeroa yhdessä esittämällä tuomioistuimelle kirjallisen avioerohakemuksen, mukaan on liitettävä vanhempien tekemä sopimus huoltajuutta koskevista kysymyksistä. Tuomioistuin vahvistaa sopimuksen avioero-oikeudenkäynnin päätteeksi antamassaan lopullisessa päätöksessä. Ilman tällaista sopimusta tuomioistuin ei voi myöntää avioeroa puolisoitten yhteisestä hakemuksesta.

Tuomioistuimen on tarvittaessa päätettävä lapsen huoltajuudesta avioeron yhteydessä, vaikka sitä koskevaa pyyntöä ei olisi esitetty. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen antama päätös, johon ei ole haettu muutosta, saa lainvoiman 15 päivän kuluttua siitä, kun muutoksenhakemuksen toimittamiselle asetettu määräaika on umpeutunut.

6 Jos vanhemmat eivät pääse yksimielisyyteen lapsen huoltajuudesta, mitä muita keinoja asian ratkaisemiseksi on tuomioistuinkäsittelyn lisäksi?

Puolisot voivat joko ennen avioerohakemuksen jättämistä tai avioero-oikeudenkäynnin aikana turvautua **sovitteluun** joko omasta aloitteestaan tai tuomioistuimen kehotuksesta päästäkseen sopuun parisuhteeseen tai avioliiton päättämiseen liittyvistä kiistakysymyksistä, kuten vanhempainvastuusta. Puolisoiden sovittelussa aikaansaama ratkaisu voidaan sisällyttää tuomioistuimessa tehtyyn sovintoon. Tuomioistuin ja/tai holhousviranomainen voi oman käsittelynsä aikana velvoittaa (pyynnöstä tai omasta aloitteestaan kyseisten elinten toimivaltuuksiin kuuluvien asioiden osalta) lapsen vanhemmat osallistumaan sovitteluun varmistaakseen, että vanhempainvastuu ja sen edellyttämä vanhempien keskinäinen yhteistyö, mukaan lukien huoltajana toimivan vanhemman ja etävanhemman yhteistyö, sekä etävanhemman oikeudet turvataan asianmukaisesti.

7 Jos vanhemmat vievät asian oikeuteen, mistä lapsen liittyvistä asioista tuomari voi päättää?

Riitatilanteissa tuomioistuin kuulee molempia vanhempia sekä perustelluissa tapauksissa lasta ja päättää, kummalle vanhemmalle huoltajuus myönnetään. Tuomioistuin voi päättää, että huoltajuus kuuluu yksin toiselle vanhemmista tai oikeuttaa yhden vanhemman hoitamaan tiettyjä lapsen huoltajuuteen kuuluvia oikeuksia ja velvollisuuksia ja toisen vanhemman muita oikeuksia ja velvollisuuksia. Tuomioistuin voi valtuuttaa etävanhemman toteuttamaan tiettyjä lapsen hoitoon ja kasvatukseen kuuluvia tehtäviä tai poikkeuksellisesti vastaamaan täysin tai osittain lapsen omaisuuden hoidosta sekä toimimaan lapsen laillisena edustajana tämän omaisuutta koskevilla asioilla. Tuomioistuin voi rajoittaa vanhemman oikeutta päättää lapsen tulevaisuutta koskevista olennaisista kysymyksistä tai poistaa sen kokonaan, jos tämä on lapsen edun mukaista. Tuomioistuin ei kuitenkaan voi määrätä yhteishuoltajuudesta, koska siitä voidaan sopia ainoastaan vanhempien välisellä sopimuksella, jonka tuomioistuin vahvistaa.

8 Jos tuomioistuin päättää, että huoltajuus kuuluu yksin toiselle vanhemmista, tarkoittaako tämä, että hän saa päättää kaikista lasta koskevista asioista kysymättä toiselta vanhemmalta?

Ei. Jos tuomioistuin päättää, että huoltajuus kuuluu vain toiselle vanhemmista, etävanhempi käyttää edelleen vanhempainvastuuseen liittyviä oikeuksiaan lasta koskevilla olennaisissa kysymyksissä. Tällaisia olennaisia kysymyksiä ovat alaikäisen lapsen nimen valitseminen tai muuttaminen, lapsen asuminen muualla kuin huoltajansa luona, **lapsen pitkäaikainen tai pysyvä oleskelu ulkomailla**, lapsen kansalaisuuden vaihtaminen sekä lapsen koulun tai ammatin valinta.

9 Jos tuomioistuin päättää, että vanhemmilla on yhteishuoltajuus, mitä se käytännössä merkitsee?

Tuomioistuin ei voi määrätä yhteishuoltajuudesta. Se voi ainoastaan vahvistaa yhteishuoltajuutta koskevan vanhempien välisen sopimuksen, joka on tehty avioliittoasian käsittelyn yhteydessä, ottaen huomioon lapsen edun. Sopimus voidaan vahvistaa, jos erillään asuvat vanhemmat varmistavat, että lapsen elämäntavat säilyvät myös yhteishuoltajuuden toteutuessa tasapainoisina. Jos tuomioistuin katsoo, että tämä ei ole mahdollista, se voi hylätä sopimuksen. Tilanteissa, jotka vaativat välittömiä toimia, vanhemmat voivat tehdä päätöksiä yksin (esim. kiireellisestä lääketieteellisestä toimenpiteestä). Toiselle vanhemmalle on kuitenkin tiedotettava viipymättä asiasta.

10 Minkä tuomioistuimen tai viranomaisen puoleen tulee kääntyä, jos halutaan laittaa lapsen huoltoasia vireille? Mitä muodollisuuksia tähän liittyy ja mitkä asiakirjat hakemukseen tulee liittää?

Vanhemmat voivat huoltajuutta koskevilla asioilla kääntyä holhousviranomaisen tai tuomioistuimen puoleen sen mukaan, koskeeko vanhempien riita yhteishuoltajuuden toteutumista vai odotetaanko tuomioistuimen ratkaisevan lapsen huoltajuus.

Kanne on jätettävä vastaajan asuinpaikan (tai tarvittaessa vastaajan oleskelupaikan) tai puolisoitten viimeisen yhteisen asuinpaikan tuomioistuimeen.

Kanne on toimitettava kirjallisen hakemuksen muodossa toimivaltaiseen tuomioistuimeen. Katso myös kohta **Miten on meneteltävä?**, jossa selvitetään asian vireillepanoa ja hakemuksen sisältöä. Vanhempainvastuuta koskevilla asioilla on yleisesti vaadittujen tietojen lisäksi ilmoitettava tiedot avioliiton solmimisesta ja avioliitossa syntyneistä, elossa olevista lapsista ja liitettävä hakemukseen lasten syntymätodistukset.

11 Mitä menettelyä näissä asioissa sovelletaan? Onko kiireellisiä tilanteita varten erityistä menettelyä?

Oikeudelliset menettelyt riita-asioissa, jotka koskevat lapsen huoltoa ja lapsen sijoittamista kolmannen henkilön huostaan:

Jos erillään elävät vanhemmat eivät ole päässeet sopimukseen siitä, kumpi vanhempi toimii lapsen huoltajana, tuomioistuin ratkaisee asian pyynnöstä tai oman harkintansa perusteella. Päätöstä tehdessään tuomioistuin ottaa huomioon lapsen edun ja arvioi, missä lapsen fyysinen, psyykinen ja moraalinen kehitys turvataan parhaiten.

Riita-asiat, jotka koskevat vanhempainvastuun käyttöä, huoltajuutta ja yksittäisten huoltajuuteen liittyvien oikeuksien muuttamista, lapsen sijoittamista kolmannen henkilön huostaan tai tällaisen sijoituspaikan vaihtamista, voi panna vireille jompikumpi vanhempi tai holhousviranomainen. Jommankumman vanhemman on nostettava kanne toista vanhempaa vastaan. Vaihtoehtoisesti holhousviranomainen voi nostaa kanteen kumpaakin vanhempaa vastaan. Kanne, joka koskee lapsen sijoittamista kolmannen henkilön huostaan, on nostettava sitä henkilöä vastaan, jonka huostassa lapsi sillä hetkellä on.

Käsittelyn aikana tuomioistuimen on kuultava molempia vanhempia ja perustelluissa tapauksissa – tai jos lapsi itse sitä pyytää – myös lasta. Silloin kun lapsi on vähintään 14-vuotias, tuomioistuimen on lapsen huoltajuutta ja sijoituspaikkaa koskevilla asioilla kuultava myös lasta. Lapsen mielipide on otettava huomioon, paitsi jos lapsen valinta vaarantaa hänen kehityksensä.

Tuomioistuin voi velvoittaa vanhemmat osallistumaan sovitteluun vanhempainvastuun asianmukaisen käytön ja tämän edellyttämän vanhempien yhteistyön varmistamiseksi.

Holhousviranomaisen menettely yhteishuoltajuutta koskevassa riita-asiaassa:

Jos yhdessä tai erossa asuvat vanhemmat eivät onnistu sopimaan yhteishuoltajuuteen liittyvistä kysymyksistä, kumpi tahansa vanhemmista voi pyytää holhousviranomaista ratkaisemaan asian, lukuun ottamatta asioita, jotka koskevat omantunnon- tai uskonnonvapautta.

Jos erillään asuvat vanhemmat, jotka molemmat toimivat lapsen huoltajina, sopivat jakavansa huoltajuuteen liittyvät oikeudet ja velvollisuudet tai jos huoltajuudesta vastaa tulevaisuudessa vain toinen vanhempi, holhousviranomaisena voi heidän pyynnöstään kirjata kyseisen tiedon pöytäkirjaan.

Pöytäkirjaan on kirjattava myös sopimus siitä, kumpi vanhempi kasvattaa lapsen, sekä se, että vanhemmat aikovat yhdessä päättää huoltajuuteen kuuluvista, lapsen elämän kannalta olennaisista kysymyksistä, ellei tuomioistuin ole toisin päättänyt.

Vanhemmille on ilmoitettava, että he voivat muuttaa sopimustaan ja että sopimuksella ei ole samaa oikeusvoimaa kuin tuomioistuimen avioliittoasiassa tai lapsen huoltajuutta koskevassa asiassa tekemillä päätöksillä.

Tuomioistuin voi avioliittoasian käsittelyn yhteydessä antaa omasta aloitteestaan väliaikaisen päätöksen, joka koskee alaikäisen lapsen elatusta, lapsen asuinpaikkaa joko vanhemman tai kolmannen henkilön luona, lapsen huoltajuutta koskevien oikeuksien laajentamista tai rajoittamista taikka vanhemman ja lapsen välistä yhteydenpitoa.

12 Myönnetäänkö oikeudenkäyntikuluihin oikeusapua?

Katso myös kohtaa [Miten on meneteltävä?](#), jossa kysymystä selvitetään tarkemmin.

Lapsen huoltajuuden menettämistä tai palauttamista sekä lapsen sijoittamista ja siirtoa tai tapaamisoikeutta koskevissa menettelyissä osapuolilla on heidän tuloistaan ja taloudellisesta tilanteestaan riippumatta *oikeus lykkätä maksujen maksamista*. Maksujen lykkäämistä koskevalla oikeudella tarkoitetaan sitä, että valtio maksaa osapuolten sijaan käsittelyn aikana muodostuneet maksut ja kulut, mutta oikeudenkäynnin hävinneen osapuolen on korvattava kyseiset summat valtiolle käsittelyn päätyttyä.

13 Voiko lapsen huoltoa koskevaan päätökseen hakea muutosta?

Kyllä, lapsen huoltajuutta koskevaan päätökseen voi hakea muutosta yleisten säännösten mukaisesti. Muutoksenhakemuksen voi jättää vanhempi tai lapsi. Muutoksenhakemus on jätettävä 15 päivän kuluessa päätöksen tiedoksi antamisesta.

14 Joissain tapauksissa lapsen huolto koskevan päätöksen täytäntöönpanoa täytyy hakea tuomioistuimelta tai toiselta viranomaiselta. Mitä menettelyä tällaisissa tapauksissa sovelletaan?

Kun on kyse vanhempainvastuuseen liittyvän päätöksen täytäntöönpanosta, täytäntöönpanomääräyksen antaa *ensimmäisen asteen tuomioistuin* tai, jos kyseessä on ulkomainen päätös (tuomioistuimessa tehty sovinto), josta on annettu todistus tuomioistuimen toimivallasta sekä tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta avioliittoa ja vanhempainvastuuta koskevissa asioissa ja asetuksen (EY) N:o 1347/2000 kumoamisesta annetun neuvoston asetuksen (EY) N:o 2201/2003 42 artiklan mukaisesti, *lapsen tai henkilön, jota täytäntöönpanopäätös koskee, vakituisen asuinpaikan yleisen tuomioistuimen toimipaikassa toimiva piirioikeus* tai Budapestissä sijaitseva Budan alemman oikeusasteen tuomioistuin (*Budai Központi Kerületi Bíróság*).

Silloin kun lapsen palauttamista ja sijoittamista koskeva tuomioistuimen päätös (tuomioistuimen vahvistama sopimus) pannaan täytäntöön, tuomioistuin kehottaa täytäntöönpanomääräyksessä henkilöä, jota päätös koskee, täyttämään velvoitteensa vapaaehtoisesti ja asettaa asianmukaisen määräajan. Jos velvoitteita ei ole täytetty määräajassa, tuomioistuin määrää lapsen palautettavaksi poliisin avustuksella.

Lapsi on palautettava täytäntöönpanoa hakevalle henkilölle tai kyseisen henkilön poissa ollessa tämän edustajalle, jonka holhousviranomaisena on hyväksynyt, tai holhousviranomaiselle. Kun lapsi palautetaan, lapsen palauttamiseen velvoitetun henkilön on kerrottava lapsen vastaanottavalle henkilölle lapsen terveydentilasta ja muista sellaisista seikoista, joiden kertomatta jättäminen voi vaarantaa lapsen hengen tai ruumiillisen koskemattomuuden.

15 Millä tavoin tulee menetellä, jos halutaan, että toisen jäsenvaltion tuomioistuimen antama huoltajuuspäätös tunnustetaan ja pannaan täytäntöön tässä jäsenvaltiossa?

Unkarin tuomioistuimet tunnustavat toisessa jäsenvaltiossa tehdyn vanhempainvastuuta koskevan päätöksen ilman eri menettelyä. Päätöksen asiasisältöä ei missään olosuhteissa tutkita uudelleen.

Kuka tahansa asianosaisista voi kuitenkin pyytää toimivaltaiselta tuomioistuimelta päätöksen tunnustamista tai tunnustamatta jättämistä.

Täytäntöönpano:

Toisessa jäsenvaltiossa tehty ja siellä täytäntöönpanokelpoinen vanhempainvastuun käyttöä koskeva päätös, joka on annettu tiedoksi, pannaan täytäntöön Unkarissa, jos kuka tahansa asianosaisista on hakenut sen täytäntöönpanokelpoiseksi julistamista Unkarissa.

Tuomioistuin tai viranomaisena, joka on toimivaltainen jäsenvaltiossa, jossa päätös on tehty, antaa neuvoston asetuksen (EY) N:o 2201/2003 42 artiklan mukaisen todistuksen kenen tahansa asianosaisen pyynnöstä.

Lapsen tai henkilön, jota vastaan täytäntöönpanoa haetaan, vakituisen asuinpaikan yleisen tuomioistuimen toimipaikassa toimiva piirioikeus tai Budapestissä sijaitseva Budan alemman oikeusasteen tuomioistuin antaa täytäntöönpanomääräyksen kyseisellä todistuksella varustetun ulkomaisen päätöksen (tuomioistuimessa tehdyn sovinnon) perusteella.

Ulkomaisen tuomioistuimen päätös on täytäntöönpanokelpoinen, jos se täyttää – päätöksen luonteesta riippuen – seuraavat vaatimukset: kyseessä on tuomioistuimen riita-asiassa antama tuomio, jossa todetaan rikkomuksen tapahtuneen, tai tuomioistuimen rikosasiassa antaman tuomion osa, jossa vahvistetaan vastaava yksityisoikeudellinen vaatimus, taikka tuomioistuimen vahvistama sopimus.

Täytäntöönpanomenettely toteutetaan täytäntöönpanomääräyksen perusteella Unkarin täytäntöönpanolainsäädännön mukaisesti.

16 Minkä tuomioistuimen puoleen tulee tässä jäsenvaltiossa kääntyä, jos halutaan vastustaa sitä, että toisen jäsenvaltion tuomioistuimen antama huoltajuuspäätös tunnustetaan? Mitä menettelyä tällaisissa tapauksissa sovelletaan?

Unkarin tuomioistuimet tunnustavat toisen jäsenvaltion tuomioistuimen tekemän päätöksen ilman eri menettelyä. Päätöksen asiasisältöä ei missään olosuhteissa tutkita uudelleen.

Kuka tahansa asianosaisista voi kuitenkin pyytää toimivaltaiselta tuomioistuimelta päätöksen tunnustamista tai tunnustamatta jättämistä.

Kuka tahansa asianosainen voi hakea muutosta päätökseen, joka on tehty täytäntöönpanokelpoiseksi julistamista koskevan hakemuksen johdosta. Muutoshakemus on ratkaistava riita-asioita koskevien menettelysääntöjen mukaisesti.

Täytäntöönpanokelpoiseksi julistamisesta tehtyä päätöstä koskeva muutoksenhaku on toimitettava kuukauden kuluessa päätöksen tiedoksiannosta. Jos sen asianosaisen vakituinen asuinpaikka, jota vastaan täytäntöönpanoa haetaan, on jossakin toisessa jäsenvaltiossa (muualla kuin Unkarissa), muutoksenhaku-aika on kaksi kuukautta siitä päivästä, jona päätös on joko annettu tiedoksi hänelle henkilökohtaisesti tai toimitettu hänen asuinpaikkaansa. Tätä määräaikaa ei voida pidentää välimatkan perusteella.

17 Mitä lakia tuomioistuin soveltaa lapsen huoltoa koskevassa oikeudenkäynnissä silloin kun lapsi tai osapuolet eivät asu tässä jäsenvaltiossa tai kun he ovat eri maiden kansalaisia?

Unkari on osapuolena *toimivallasta, sovellettavasta laista, toimenpiteiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta sekä yhteistyöstä vanhempainvastuuseen ja lasten suojeluun liittyvissä asioissa 19 päivänä lokakuuta 1996 tehdystä Haagin yleissopimuksessa*, joka sisältää sovellettavaa lakia koskevia sääntöjä.

Myös tietyt keskinäistä oikeusapua koskevat kahdenväliset sopimukset sisältävät tällaisia sääntöjä.

Unkarin kansallisen lainsäädännön mukaan perheoikeuden piiriin kuuluviin lapsen ja vanhempien välisiin suhteisiin ja erityisesti lapsen nimen valintaan, lapsen sijoittamiseen, lapsen hoitoon ja oikeudellisena edustajana toimimiseen sekä lapsen omaisuuden hoitoon, elatusvelvollisuutta lukuun ottamatta, sovelletaan lapsiin sovellettavaa henkilöoikeutta. Kun on kyse lapsen perheoikeudellisesta asemasta sekä perheoikeuden piiriin kuuluvista lapsen ja

vanhempien välisistä suhteista (lukuun ottamatta elatusvelvollisuutta), Unkarin lainsäädäntöä on sovellettava lapsiin, jotka ovat Unkarin kansalaisia tai asuvat Unkarissa, mikäli tämä on lapsen edun mukaista.

Päivitetty viimeksi: 04/07/2019

Tämän sivuston eri kieliversioita ylläpitävät Euroopan oikeudellisen verkoston kansalliset yhteysviranomaiset. Käännökset on tehty Euroopan komissiossa. Muutokset, joita jäsenvaltiot ovat saattaneet tehdä tekstin alkuperäisversioon, eivät välttämättä näy käännöksissä. Komissio tai Euroopan oikeudellinen verkosto eivät ole vastuussa tiedoista, joita esitetään tai joihin viitataan tällä sivustolla. Ks. oikeudellinen huomautus, josta löytyvät tästä sivustosta vastaavan jäsenvaltion tekijänoikeussäännöt.

Vanhempainvastuu - Malta

1 Mitä lakitermi "lapsen huolto" käytännössä tarkoittaa? Mitä oikeuksia ja velvollisuuksia lapsen huoltajalla on?

Maltaan siviililain (*Civil Code*) mukaan termi käsittää kaikki vanhemman velvollisuudet ja vastuut alaikäistä kohtaan (Laws of Malta, 16 luku). Maltaan lainsäädännössä vanhempainvastuuta tarkoittava termi (*parental authority*) kattaa huoltajuuden ja tapaamisoikeuden, päätökset esimerkiksi asuinpaikan, matkustuksen, elatusvelvoitteiden, koulutuksen ja tärkeimpien terveyteen liittyvien asioiden suhteen sekä lapsille kuuluvan omaisuuden hallinnoinnin.

2 Kuka lapsen huoltaja yleensä on?

Biologinen vanhempi tai adoptioiden kohdalla adoptiovanhemmat sen jälkeen, kun adoptioprosessi on saatettu päätökseen. Lisäksi yksinhuoltajaäidillä on vanhempainvastuu, ellei isä rekisteröi lapsen syntymää yhdessä äidin kanssa.

3 Voidaanko lapselle määrätä muu huoltaja, jos lapsen vanhemmat eivät kykene tai ovat haluttomia toimimaan lapsensa huoltajina?

Huostaanottopäätöksissä tai tuomioistuimen päätöksissä päättävältä lapsen hoidosta ja huoltajuudesta on lapsi- ja nuorisolain (*Children and Young Persons (Care Orders) Act*, Laws of Malta, 285 luku) mukaan sosiaaliasiosta vastaavalla ministerillä.

4 Kuinka huoltajuudesta päätetään silloin kun vanhemmat eroavat tai muuttavat erilleen?

Avioero- tai asumuserotapauksissa huoltajuus määräytyy tuomioistuimen päätöksellä tai sovintomenettelyllä. Se voidaan myös määrätä osapuolten välisellä oikeudellisesti sitovalla asiakirjalla, joka on allekirjoitettu notaarin läsnä ollessa.

5 Jos vanhemmat pääsevät sopimukseen lapsen huoltajuudesta, miten sopimus saadaan oikeudellisesti sitovaksi?

Jos sopimus tehdään eromenettelyjen ulkopuolella, se on vahvistettava tuomioistuimessa ja kirjattava väestörekisteriin, jotta se olisi oikeudellisesti sitova. Jos asumusero- tai avioeromenettelyn yhteydessä päästään sopimukseen vanhempainvastuusta, sopimus esitetään näistä menettelyistä vastaavalle tuomioistuimelle. Tuomioistuin antaa päätöksen sopimuksen hyväksymisestä tai muusta ratkaisusta.

6 Jos vanhemmat eivät pääse yksimielisyyteen lapsen huoltajuudesta, mitä muita keinoja asian ratkaisemiseksi on tuomioistuinkäsittelyn lisäksi?

Vaihtoehtoisesti voidaan käyttää sovittelumenettelyä. Jos vanhemmat eivät pääse sopimukseen tässä menettelyssä, asian käsittely viedään riita-asioita käsittelevän tuomioistuimen perheoikeusjaostoon (*Civil Court (Family Section)*).

7 Jos vanhemmat vievät asian oikeuteen, mistä lapseen liittyvistä asioista tuomari voi päättää?

Tuomari voi päättää lapsen hyvinvoinnin kannalta tärkeistä asioista, esimerkiksi lapsen asuinpaikasta, huoltajuudesta, vierailu- ja tapaamisoikeuksista sekä velvollisuudesta maksaa elatusapua.

8 Jos tuomioistuin päättää, että huoltajuus kuuluu yksin toiselle vanhemmista, tarkoittaako tämä, että hän saa päättää kaikista lasta koskevista asioista kysymättä toiselta vanhemmalta?

Tuomioistuin myöntää harvoin yksinhuoltajuuden vain toiselle vanhemmalle, mutta tämä on tapauskohtaista. Jos tuomioistuin kuitenkin myöntää yksinhuoltajuuden, joistakin asioista on silti neuvoteltava toisen vanhemman kanssa, erityisesti silloin, kun on kyse alaikäisen tapaamisoikeudesta tai muutosta kolmanteen maahan, mikä vaikuttaa suoraan sen vanhemman tapaamisoikeuteen, jolla ei ole oikeutta lapsen huoltoon.

9 Jos tuomioistuin päättää, että vanhemmilla on yhteishuoltajuus, mitä se käytännössä merkitsee?

Yhteishuoltajuus tarkoittaa sitä, että molemmat vanhemmat keskustelevat ja päättävät lasta koskevista asioista yhdessä. Niihin eivät kuulu arkipäiväiset toimet vaan ainoastaan tärkeimmät päätökset, jotka liittyvät asuinpaikkaan, koulutukseen ja terveysasioihin. [Siviililain 136 §:n 3 momentissa](#) viitataan erityishallintosäädöksiin, joiden mukaan tällaiset asiat edellyttävät molempien vanhempien suostumusta.

10 Minkä tuomioistuimen tai viranomaisen puoleen tulee kääntyä, jos halutaan laittaa lapsen huoltoasia vireille? Mitä muodollisuuksia tähän liittyy ja mitkä asiakirjat hakemukseen tulee liittää?

Jos sovittelussa ei onnistuta, jätetään hakemus Civil Court (Family Section) -tuomioistuimelle. Vaadituista asiakirjoista ei ole virallista luetteloa, joten hakemukseen voi liittää kaikki asiaan liittyvät asiakirjat ja todistukset erityisesti vanhempainvastuusta, mukaan lukien kaikki hoitoa ja huoltajuutta koskevat sopimukset tai päätökset.

11 Mitä menettelyä näissä asioissa sovelletaan? Onko kiireellisiä tilanteita varten erityistä menettelyä?

Hakemukselle varataan käsittely tuomioistuimessa tietynä päivänä. Asian käsittelyn aikana tuomari kuulee asianosaisia ja heidän kutsumiaan todistajia. Tuomioistuin voi tarpeen vaatiessa pyytää sosiaalityöntekijöiltä ja psykologeilta lausunnon lapsen tilanteesta. Tuomioistuimen nimeämät asiantuntijat laativat lausunnon kuultuaan vanhempia, lasta ja muita asian tuntevia ammatti-ihmisiä. Hakemus käsitellään kiireellisenä, jos hakija esittää tälle riittävät perusteet. Alaikäisen edun perusteella kiireellisyyttä vaativassa asiassa voidaan antaa väliaikainen päätös, esimerkiksi poistumiskielto tai huoltajuuspäätös.

12 Myönnetäänkö oikeudenkäyntikuluihin oikeusapua?

Kyllä, oikeusapua voi hakea, mutta hakijan varallisuus on selvitettävä siviiliprosessilain (*Code of Organisation and Civil Procedure*) kolmannen kirjan X osaston mukaisesti (Laws of Malta, [12 luku](#)). Lisätietoja oikeusavusta on [maksutonta oikeusapua käsittelevässä osiossa](#).

13 Voiko lapsen huoltoa koskevaan päätökseen hakea muutosta?

Muutoksenhaku on mahdollista vain, jos voidaan vedota johonkin oikeusseikkaan. Tällainen tilanne on kyseessä esimerkiksi silloin, kun tuomioistuin on kieltänyt asianosaiselta todistajan kuulemisen ilmoittamatta tähän pätevää syytä. Tällöin voidaan hakea muutosta muutoksenhaku tuomioistuimelta (*Court of Appeal*).

14 Joissain tapauksissa lapsen huoltoa koskevan päätöksen täytäntöönpanoa täytyy hakea tuomioistuimelta tai toiselta viranomaiselta. Mitä menettelyä tällaisissa tapauksissa sovelletaan?

Civil Court (Family Section) -tuomioistuimen päätös on automaattisesti täytäntöönpanokelpoinen. Jos toinen vanhemmista ei noudata päätöstä, se vanhempi, jonka huoltajuutta rajoitetaan, voi tehdä ilmoituksen poliisille. Tämän jälkeen poliisi käynnistää rikosoikeudellisen menettelyn vähäisiä vaatimuksia käsittelevässä tuomioistuimessa (*Court of Magistrates*) päätöksen täytäntöönpanemiseksi yhdessä sakko- (*multa*) ja/tai vankeusrangaistuksen kanssa. Lisäksi Civil Court (Family Section) -tuomioistuimeen on mahdollista jättää hakemus tuomioistuimen päätöksen muuttamisesta.

15 Millä tavoin tulee menetellä, jos halutaan, että toisen jäsenvaltion tuomioistuimen antama huoltajuuspäätös tunnustetaan ja pannaan täytäntöön tässä jäsenvaltiossa?

Noudatettava menettely esitetään tuomioistuimen toimivallasta sekä tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta avioliittoa ja vanhempainvastuuta koskevissa asioissa annetussa asetuksessa (EY) N:o 2201/2003 (Bryssel II a). Sen mukaisesti toimivaltainen tuomari laatii todistuksen, joka jätetään Civil Court (Family Section) -tuomioistuimelle yhdessä tuomioistuimen päätöksen sekä sen tunnustamista ja täytäntöönpanoa koskevan hakemuksen kanssa. Lisäksi on annettava osoite asiaa koskevien tiedoksiantojen toimittamista varten. Kaikki asiakirjat on käännettävä maltaan tai englannin kielelle.

16 Minkä tuomioistuimen puoleen tulee tässä jäsenvaltiossa kääntyä, jos halutaan vastustaa sitä, että toisen jäsenvaltion tuomioistuimen antama huoltajuspäätös tunnustetaan? Mitä menettelyä tällaisissa tapauksissa sovelletaan?

Päätöstä voi vastustaa samassa tuomioistuimessa, johon täytäntöönpanoa ja tunnustamista koskeva hakemus on jätetty. Vastustaminen edellyttää perustelua sille, miksi tunnustaminen ja täytäntöönpano olisi evättävä. Tämä tehdään jättämällä hakemukseen vastine.

17 Mitä lakia tuomioistuin soveltaa lapsen huoltoa koskevassa oikeudenkäynnissä silloin kun lapsi tai osapuolet eivät asu tässä jäsenvaltiossa tai kun he ovat eri maiden kansalaisia?

Sovellettava lainsäädäntö on tuomioistuimen toimivallasta sekä tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta avioliittoa ja vanhempainvastuuta koskevissa asioissa ja asetuksen (EY) N:o 1347/2000 kumoamisesta 27 päivänä marraskuuta 2003 annettu neuvoston asetus (EY) N:o 2201/2003.

Päivitetty viimeksi: 10/07/2019

Tämän sivuston eri kieliversioita ylläpitävät Euroopan oikeudellisen verkoston kansalliset yhteysviranomaiset. Käännökset on tehty Euroopan komissiossa. Muutokset, joita jäsenvaltiot ovat saattaneet tehdä tekstin alkuperäisversioon, eivät välttämättä näy käännöksissä. Komissio tai Euroopan oikeudellinen verkosto eivät ole vastuussa tiedoista, joita esitetään tai joihin viitataan tällä sivustolla. Ks. oikeudellinen huomautus, josta löytyvät tästä sivustosta vastaavan jäsenvaltion tekijänoikeussäännöt.

Vanhempainvastuu - Alankomaat

1 Mitä lakitermi "lapsen huolto" käytännössä tarkoittaa? Mitä oikeuksia ja velvollisuuksia lapsen huoltajalla on?

Lapsen huollolla tarkoitetaan alaikäisen huoltajuutta ja vastuuta tämän kasvatuksesta ja hoidosta.

Siviililain 1 osan 247 §:ssä todetaan seuraavaa:

1. Lapsen huolto käsittää vanhemman velvollisuuden ja oikeuden hoitaa ja kasvattaa alaikäistä lastaan.

2. Hoidolla ja kasvatuksella tarkoitetaan huolehtimista ja vastuuta lapsen henkisestä ja fyysisestä hyvinvoinnista ja turvallisuudesta sekä tämän persoonallisuuden kehityksen tukemista. Vanhemmat eivät saa käyttää lapsen hoidossa ja kasvatuksessa henkistä tai ruumiillista väkivaltaa eivätkä kohdella tätä muulla tavoin halventavasti.

3. Lapsen huolto käsittää myös vanhemman velvollisuuden tukea lapsensa ja tämän toisen vanhemman välistä suhdetta.

4. Lapsella, jonka huollosta vanhemmat vastaavat yhdessä, on oikeus tulla molempien vanhempiensa tasapuolisesti hoitamaksi ja kasvattamaksi a) avioliiton purkautumisen jälkeen, kun syynä on muu kuin kuolema tai asumusero, b) rekisteröidyn parisuhteen purkautumisen jälkeen, kun syynä on muu kuin kuolema, ja c) yhteiselämän päättymisen jälkeen edellyttäen, että asia on kirjattu 252 §:n 1 momentissa esitetyn mukaisesti.

5. Vanhemmat voivat 4 momentin täytäntöön panemiseksi ottaa sopimuksessa tai huoltajuussuunnitelmassa huomioon käytännön ongelmat, joita aiheutuu a) avioliiton purkautumisesta muista syistä kuin kuoleman tai asumuseron takia, b) rekisteröidyn parisuhteen purkautumisesta muista syistä kuin kuoleman takia ja c) yhteiselämän päättymisestä edellyttäen, että asia on kirjattu 252 §:n 1 momentissa esitetyn mukaisesti, mutta vain siinä määrin ja niin pitkään kuin kyseiset esteet ovat olemassa.

2 Kuka lapsen huoltaja yleensä on?

Lapsen huolto ja vastuu tämän kasvatuksesta ja hoidosta kuuluu vanhemmille. Tähän sääntöön on kuitenkin poikkeuksia.

3 Voidaanko lapselle määrätä muu huoltaja, jos lapsen vanhemmat eivät kykene tai ovat haluttomia toimimaan lapsensa huoltajina?

Jos vanhemmat eivät halua tai kykene toimimaan huoltajina, tuomioistuin voi uskoa lapsen huollon kolmannelle.

4 Kuinka huoltajuudesta päätetään silloin kun vanhemmat eroavat tai muuttavat erilleen?

Lapsen huolto eli vastuu lapsen kasvatuksesta ja hoidosta säilyy molemmilla vanhemmilla eron jälkeen. Tähän sääntöön on kuitenkin poikkeuksia. Tietyissä tapauksissa tuomari voi hakemuksesta määrätä lapsen huollon vain toiselle vanhemmista. Vanhemmuudesta (jota ei pidä sekoittaa huoltajuuteen) ja siihen kuuluvista oikeuksista ja velvollisuuksista voidaan sopia avioeron yhteydessä laadittavassa huoltajuussuunnitelmassa (*ouderschapsplan*) myös toisella tavalla.

5 Jos vanhemmat pääsevät sopimukseen lapsen huoltajuudesta, miten sopimus saadaan oikeudellisesti sitovaksi?

Avioerotapauksessa sovitut järjestelyt kirjataan huoltajuussuunnitelmaan, joka menee tuomioistuimen tarkasteltavaksi. Tuomioistuin vahvistaa avioeron.

Ks. myös <https://www.rjksoverheid.nl/onderwerpen/scheiden/vraag-en-antwoord/checklist-bij-scheiden-of-uit-elkaar-gaan>

6 Jos vanhemmat eivät pääse yksimielisyyteen lapsen huoltajuudesta, mitä muita keinoja asian ratkaisemiseksi on tuomioistuinkäsittelyn lisäksi?

Sovittelua voidaan käyttää vanhemmuuteen liittyvien erimielisyyksien ratkaisemiseen.

7 Jos vanhemmat vievät asian oikeuteen, mistä lapseen liittyvistä asioista tuomari voi päättää?

Tuomari voi päättää mistä tahansa huoltajuussuunnitelmaan kuuluvasta asiasta, kuten huollosta, hoito- ja kasvatustehtävien jakautumisesta ja lapsen pääasiallisesta asuinpaikasta.

8 Jos tuomioistuin päättää, että huoltajuus kuuluu yksin toiselle vanhemmista, tarkoittaako tämä, että hän saa päättää kaikista lasta koskevista asioista kysymättä toiselta vanhemmalta?

Ei. Yksinhuoltaja on velvollinen pitämään toisen vanhemman ajan tasalla lapsen henkilöön ja omaisuuteen liittyvistä tärkeistä asioista ja kysymään tämän mielipidettä niihin liittyvistä päätöksistä. Yksinhuoltaja on kuitenkin se, joka tekee lopulliset päätökset.

9 Jos tuomioistuin päättää, että vanhemmilla on yhteishuoltajuus, mitä se käytännössä merkitsee?

Tällöin molemmilla vanhemmilla on samat oikeudet ja velvollisuudet (ks. vastaus kysymykseen 1), paitsi jos he ovat huoltajuussuunnitelmassa sopineet erilaisesta tehtävänjaosta lapsen kasvatukseen ja hoidon suhteen.

10 Minkä tuomioistuimen tai viranomaisen puoleen tulee kääntyä, jos halutaan laittaa lapsen huoltoasia vireille? Mitä muodollisuuksia tähän liittyy ja mitkä asiakirjat hakemukseen tulee liittää?

Lapsen huoltajuuden saamiseksi on käännyttävä lapsen kotipaikan tuomioistuimen puoleen. Riippuu omasta ja lapsen tilanteesta, mitä asiakirjoja tuomioistuimelle pitää toimittaa. Sivulla www.rechtspraak.nl olevista [menettelysäännöistä](#) selviää, mitä asiakirjoja tarvitaan (valitse *Procesreglementen familie en jeugdrecht* ja tämän jälkeen *Gezag en omgang*). Lisäapua saa tarvittaessa asianajajalta.

11 Mitä menettelyä näissä asioissa sovelletaan? Onko kiireellisiä tilanteita varten erityistä menettelyä?

Huoltajuusasioita varten ei ole erillismenettelyä. Kyllä, kiireellisiä tapauksia varten on välitoimimenettely.

12 Myönnetäänkö oikeudenkäyntikuluihin oikeusapua?

Kyllä, apua voi saada tietyin ehdoin. Oikeusapulautakunnan (*Raad voor Rechtsbijstand*) verkkosivuilla on asiasta [lisätietoja](#).

13 Voiko lapsen huoltoa koskevaan päätökseen hakea muutosta?

Kyllä, muutosta voi hakea ylioikeudelta (*gerechtshof*).

14 Joissain tapauksissa lapsen huoltoa koskevan päätöksen täytäntöönpanoa täytyy hakea tuomioistuimelta tai toiselta viranomaiselta. Mitä menettelyä tällaisissa tapauksissa sovelletaan?

Asiassa sovelletaan tavanomaista tuomioistuinmenettelyä.

15 Millä tavoin tulee menetellä, jos halutaan, että toisen jäsenvaltion tuomioistuimen antama huoltajuspäätös tunnustetaan ja pannaan täytäntöön tässä jäsenvaltiossa?

Periaatteessa ei tarvitse tehdä mitään, koska menettely on automaattinen Bryssel IIa asetuksen nojalla. Tanska on ainoa jäsenvaltio, johon kyseistä asetusta ei sovelleta.

16 Minkä tuomioistuimen puoleen tulee tässä jäsenvaltiossa kääntyä, jos halutaan vastustaa sitä, että toisen jäsenvaltion tuomioistuimen antama huoltajuuspäätös tunnustetaan? Mitä menettelyä tällaisissa tapauksissa sovelletaan?

Asia on vietävä sen maan ylemmän tuomioistuimeen, jossa päätös on tehty.

Alankomaissa perheasian viemiseen ylemmän tuomioistuimeen tarvitaan asianajaja, joka toimittaa muutoksenhakupakettien ylioikeuden [kirjaamoon](#). Sen jälkeen kun tuomioistuin on antanut perheasiassa päätöksen, asianajajalla on kolme kuukautta aikaa hakea siihen muutosta. Ylioikeus valvoo tarkkaan tämän määräajan noudattamista. Päivämäärä, jona tuomioistuimen kirjaamo on vastaanottanut muutoksenhakemuksen, katsotaan muutoksenhaun viralliseksi esittämispäiväksi.

17 Mitä lakia tuomioistuin soveltaa lapsen huoltoa koskevassa oikeudenkäynnissä silloin kun lapsi tai osapuolet eivät asu tässä jäsenvaltiossa tai kun he ovat eri maiden kansalaisia?

Alankomaalainen tuomioistuin soveltaa ainoastaan Alankomaiden lainsäädäntöä.

Päivitetty viimeksi: 02/07/2019

Tämän sivuston eri kieliversioita ylläpitävät Euroopan oikeudellisen verkoston kansalliset yhteysviranomaiset. Käännökset on tehty Euroopan komissiossa. Muutokset, joita jäsenvaltiot ovat saattaneet tehdä tekstin alkuperäisversioon, eivät välttämättä näy käännöksissä. Komissio tai Euroopan oikeudellinen verkosto eivät ole vastuussa tiedoista, joita esitetään tai joihin viitataan tällä sivustolla. Ks. oikeudellinen huomautus, josta löytyvät tästä sivustosta vastaavan jäsenvaltion tekijänoikeussäännöt.

Vanhempainvastuu - Itävalta

1 Mitä lakitermi "lapsen huolto" käytännössä tarkoittaa? Mitä oikeuksia ja velvollisuuksia lapsen huoltajalla on?

Lapsen huollolla (vanhempainvastuu) tarkoitetaan vanhempien velvollisuuksia ja oikeuksia. Se kattaa muun muassa lapsen hoidon ja kasvatuksen sekä hänen omaisuutensa hoidon ja hänen edustamisensa (siviililain (*Allgemeines bürgerliches Gesetzbuch, ABGB*) 158 §).

Alaikäisen lapsen hoito käsittää ABGB:n 160 §:n mukaan erityisesti lapsen fyysisestä hyvinvoinnista ja terveydestä huolehtimisen sekä lapsen valvonnan ja kasvatuksen. Lisäksi se käsittää erityisesti lapsen fyysisen, henkisen, hengellisen ja moraalisen kehityksen turvaamisen ja luontaisten ominaisuuksien, kykyjen, taipumusten ja kehitysmahdollisuuksien tukemisen sekä koulutuksesta ja ammattiin valmistumisesta huolehtimisen. Lapsen hoitoon kuuluu myös lapsen sairaanhoito, ja kasvatukseen kuuluu lapsen oleskelusta päättäminen (ABGB:n 162 §), kuten ulkomaan matkasta päättäminen, sekä koulun valinta tai uskonnosta ja uskonnon vaihtamisesta päättäminen. Lapsen kasvattamista koskevaan oikeuteen kuuluu myös oikeus etunimen antamiseen.

Lapsen omaisuuden hoito kattaa esimerkiksi oikeuden määrätä lapsen elatusavusta (elatusavun määrän vahvistaminen ja muuttaminen, vastaanotto ja kuittaus sekä periminen ja käyttö). ABGB:n 164 §:n mukaan vanhempien on hoidettava lapsen omaisuutta asianmukaisesti ja huolellisesti.

Oikeudellisella edustuksella tarkoitetaan oikeutta ja velvollisuutta toteuttaa oikeustoimia lapsen puolesta. Niihin kuuluu sellaisia lapsen nimissä toteutettavia edustustoimia, joista aiheutuu lapseen välittömästi kohdistuvia oikeuksia tai velvollisuuksia, sekä suostumuksia. Oikeudellisella edustuksella tarkoitetaan lapsen hoitoa ja kasvatusta sekä lapsen omaisuuden hoitoa perheen ulkopuolella (*Außenverhältnis*) (esim. hoitosopimuksen tekeminen lääkärin kanssa tai suostumuksen antaminen lapsen sairaanhoitoon) ja perheen sisällä (*Innenverhältnis*) (esim. lääkkeiden antaminen, vaippojen vaihto tai kotitehtävien valvonta). Näiden lisäksi oikeudellisella edustuksella tarkoitetaan ("puhtaaksi" oikeudelliseksi edustukseksi luonnehdittavia) tapauksia, joissa on kyse nimen muuttamisesta, kansalaisuuden vaihtamisesta, isyyden tunnustamisesta avioliiton ulkopuolella tai muusta lasta koskevien yksilön oikeuksien hallinnoinnista.

2 Kuka lapsen huoltaja yleensä on?

Molemmat vanhemmat ovat yleensä lapsen huoltajia, kun lapsi on syntynyt avioliitossa tai vanhemmat ovat avioituneet keskenään lapsen syntymän jälkeen (ABGB:n 177 §:n 1 momentti). Kun lapsi ei ole syntynyt avioliitossa, lapsen huoltaja on yksinomaan äiti (ABGB:n 177 §:n 2 momentin ensimmäinen virke).

Jos lapsen huollosta ei ole aiemmin tehty oikeudellista päätöstä, voivat vanhemmat, jotka eivät ole avioliitossa keskenään, ABGB:n 177 §:n 2 momentin toisen virkkeen mukaan määrätä, että heillä on yhteishuoltajuus. Tämä edellyttää, että he ovat henkilökohtaisesti ja samanaikaisesti läsnä väestörekisterivirastossa (*Standesbeamter*) ja että heille on tiedotettu asian oikeusvaikutuksista. Jos vanhemmat asuvat erillään, heidän on sovittava keskenään, kumman vanhemman luona lasta on tarkoitus hoitaa pääasiallisesti. Vanhemmat voivat vaihtoehtoisesti myös tehdä sopimuksen tuomioistuimessa tai esittää sopimuksen tuomioistuimelle (ABGB:n 177 §:n 3 momentti). Tuomioistuin voi myös määrätä vanhemmille yhteishuoltajuuden (ABGB:n 180 §:n 2 momentti).

Yhteishuoltajuuden purkaminen edellyttää tuomioistuimen päätöstä. Tuomioistuimen on tässä tapauksessa pyrittävä sovintoratkaisuun. Jos sovintoratkaisua ei saada aikaan, tuomioistuin päättää, että huoltajuus uskotaan yksin toiselle vanhemmalle tai että yhteishuoltajuutta jatketaan (ABGB:n 180 §). Jos tuomioistuin päättää yhteishuoltajuudesta, se päättää myös, kumman vanhemman luona lasta hoidetaan pääasiallisesti. Näiden päätösten yhteydessä on ennen kaikkea otettava huomioon lapsen etu.

Jos toinen vanhemmista on yksinhuoltaja, toinen heistä saa ABGB:n 180 §:n nojalla oikeuden pitää yhteyttä lapseen sekä oikeuden saada tietoa ja tulla kuulluksi lasta koskevista asioista sekä edustaa lasta.

3 Voidaanko lapselle määrätä muu huoltaja, jos lapsen vanhemmat eivät kykene tai ovat haluttomia toimimaan lapsensa huoltajina?

Jos kumpikaan vanhemmista ei pysty toimimaan lapsensa huoltajana, tuomioistuimen on päätettävä, kummille isovanhemmille (tai toissijaisesti kenelle isovanhemmalle) tai keille sijaisvanhemmille (tai kenelle sijaisvanhemmalle) lapsen huolto uskotaan. Jos lapsen huolto on uskottava iso- tai sijaisvanhemmille, ovat etusijalla yleensä isovanhemmat tai sijaisvanhemmat pariskuntana yksittäiseen iso(sijais)vanhempaan nähden, jollei lapsen etu toisin edellytä. Jos kumpikaan vanhemmista ei pysty toimimaan lapsensa huoltajana jollakin osa-alueella, edellä sanottua sovelletaan kyseisen osa-alueen osalta. Lapsen huollosta päätettäessä on ennen kaikkea otettava huomioon lapsen etu.

Jos yksinhuoltajavanhempi ei kykene toimimaan lapsen huoltajana, tuomioistuimen on päätettävä, uskotaanko lapsen huolto kokonaan tai osittain toiselle vanhemmalle, isovanhempipariskunnalle tai yhdelle isovanhemmalle tai sijaisvanhempipariskunnalle (sijaisvanhemmalle). Toisella vanhemmalla on kuitenkin etusija iso- ja sijaisvanhempiin nähden, jos lapsen huollon uskominen hänelle on lapsen edun mukaista.

Jos lapsen vanhemmat, isovanhemmat tai sijaisvanhemmat eivät tule kyseeseen, lapsen huolto voidaan uskoa jollekulle muulle sopivalle henkilölle (ABGB:n 204 §). Lapsen etu on tärkein kriteeri tämän henkilön valinnan kannalta. Lapsen toiveet ja vanhempien toiveet on otettava asianmukaisesti huomioon (ABGB:n 205 §:n 1 momentti). Kyseeseen tulevat ensisijaisesti sukulaiset ja toissijaisesti muut lähipiiriin kuuluvat henkilöt tai viime kädessä muuten sopivat henkilöt, muun muassa lastensuojelu- ja nuorisoviranomaiset (*Kinder- und Jugendhilfeträger*) (ABGB:n 209 §).

4 Kuinka huoltajuudesta päätetään silloin kun vanhemmat eroavat tai muuttavat erilleen?

Yhteishuoltajuus säilyy avioeron ja avioliiton mitätöinnin yhteydessä. Jos vanhemmat haluavat säilyttää avioliitossa vallinneen yhteishuoltajuuden, heidän on kuitenkin esitettävä tuomioistuimelle kohtuullisen ajan kuluessa sopimus siitä, kumman vanhemman luona lapsi asuu pääasiallisesti. Tuomioistuimen on hyväksyttävä sopimus, jos se on lapsen edun mukainen. Lapsen huoltoa ei voida järjestää vanhempien yhteishuoltajuutena siten, että toinen vanhemmista vastaisi esimerkiksi vain lapsen hoidosta ja kasvatuksesta ja toinen vain lapsen omaisuuden hoitamisesta ja lapsen edustamisesta. Lapsen huolto on

kokonaisuudessaan aina uskottava sille vanhemmalle, jonka luona lapsi asuu pääasiallisesti. Jos sopimusta ei saada avioeron jälkeen aikaan kohtuullisessa ajassa tai se ei ole lapsen edun mukainen, tuomioistuin päättää, kummalle vanhemmista jatkossa uskotaan lapsen yksinhuoltajuus, jos ei myöskään saada aikaan sovintoratkaisua (mahdollisen sovittelijan avullakaan).

Vanhemmat voivat myös sopia, että lapsen huolto säilyy avioeron jälkeen yksin toisella vanhemmalla. Sopimusta siitä, kumman vanhemman luona lapsi asuu pääasiallisesti, ei tässä tapauksessa tarvita. Edellä mainittua ei sovelleta vain avioeron yhteydessä vaan myös silloin, kun alaikäisen lapsen vanhemmat ovat vielä avioliitossa keskenään mutta asuvat pysyvästi erillään. Tässä tapauksessa tuomioistuin kuitenkin tekee päätöksen vain jommankumman vanhemman pyynnöstä.

Avopuolisoiden eron yhteydessä lapsen huollon määräytymiseen sovelletaan edellä avioeron yhteydessä kuvattua menettelyä. Tuomioistuin voi sen vuoksi uskoa avioliiton ulkopuolella syntyneen lapsen vanhemmille yhteishuoltajuuden yhteistalouden purkautuessa ja silloinkin, kun yhteistaloutta ei ole koskaan ollut. Tämä edellyttää kuitenkin lapsen edun mukaisen sopimuksen tekemistä lapsen asumisesta.

5 Jos vanhemmat pääsevät sopimukseen lapsen huoltajuudesta, miten sopimus saadaan oikeudellisesti sitovaksi?

Ks. kysymys 4.

6 Jos vanhemmat eivät pääse yksimielisyyteen lapsen huoltajuudesta, mitä muita keinoja asian ratkaisemiseksi on tuomioistuinkäsittelyn lisäksi?

Vanhemmat voivat saada neuvontaa lastensuojelu- ja nuorisoviranomaisilta (perheneuvonnasta) tai vastaavilta yksityisiltä tahoilta. Vanhemmat voivat vaihtoehtoisesti käydä sovittelussa tai käyttää parisuhde-, vanhempain- tai muita neuvontapalveluja.

7 Jos vanhemmat vievät asian oikeuteen, mistä lapseen liittyvistä asioista tuomari voi päättää?

Huoltajuusasiaa käsittelevä tuomari voi viran puolesta aloittaa menettelyn ja tehdä päätöksen vain lapsen huoltoja tapaamisoikeutta koskevissa asioissa. Jos lapsen hyvinvointi on välittömästi uhattuna, on tehtävä ilmoitus lastensuojelu- ja nuorisoviranomaiselle, joka voi välittömässä vaaratilanteessa määrätä asianmukaisia toimenpiteitä – aina huoltajuuden purkamiseen asti.

Lapsen elatuksesta ei voida määrätä viran puolesta. Siitä määrätään vain alaikäisen henkilön oikeudellisen edustajan tai täysi-ikäisen elatusapuun oikeutetun henkilön hakemuksesta. Lasten (myös täysi-ikäisten lasten) elatusapuasiat kuuluvat hakemuslainkäytön piiriin (*Außerstreitverfahren*). Asian käsittelystä vastaa tuomioistuimen virkamies (*Rechtspfleger*).

8 Jos tuomioistuin päättää, että huoltajuus kuuluu yksin toiselle vanhemmista, tarkoittaako tämä, että hän saa päättää kaikista lasta koskevista asioista kysymättä toiselta vanhemmalta?

Vanhemmalla, joka ei ole lapsen huoltaja, on oikeus saada lapsen huoltajalta ajoissa tietoa ja esittää huomautuksia lasta koskevissa tärkeissä asioissa ja suunnitelluissa toimenpiteissä, jotka edellyttävät yhteishuoltajuuden yhteydessä lapsen yhteistä edustamista (ABGB:n 167 §:n 2 ja 3 momentti) (tiedonsaantioikeus ja oikeus tulla kuulluksi). Huomautukset on otettava huomioon, jos niissä esitetyt toiveet ovat lapsen etua edistäviä. Mainitut oikeudet kattavat myös vähemmän tärkeitä asioita (jokapäiväisiä asioita lukuun ottamatta), jos vanhempi, joka ei ole lapsen huoltaja, olisi valmis pitämään säännöllisesti yhteyttä lapseen mutta yhteydenpito ei onnistu esimerkiksi, koska se ei ole mahdollista elämäntilanteen vuoksi tai koska lapsi torjuu sen (ABGB:n 189 §:n 3 momentti).

Jos lapsen huoltajavanhempi kieltäytyy itsepintaisesti täyttämästä näitä veloitteita, tuomioistuin voi hakemuksesta tai lapsen edun ollessa uhattuna myös viran puolesta toteuttaa asianmukaisia toimenpiteitä (ABGB:n 189 §:n 4 momentti). Tuomioistuin voi esimerkiksi antaa veloitteita laiminlyöväälle vanhemmalle konkreettisia tehtäviä tai antaa valtuudet tietojen hakemiseen lääkäriltä tai koulusta sille vanhemmalle, joka ei ole lapsen huoltaja. Lapsen huolto voidaan ABGB:n 181 §:n mukaan myös purkaa osittain tai kokonaan, jos huoltajavanhempi vaarantaa käyttäytymisellään lapsen edun.

Tuomioistuin voi rajoittaa tiedonsaantioikeutta ja oikeutta tulla kuulluksi tai peruuttaa ne kokonaan, jos niiden käyttäminen uhkaa vakavasti lapsen etua.

Sama pätee, jos oikeuden haltija käyttää niitä väärin tai toisen vanhemman kannalta kohtuuttomalla tavalla. Nämä oikeudet kumoutuvat lisäksi, jos oikeutettu vanhempi itse kieltäytyy perusteettomasti pitämästä yhteyttä lapseen (ABGB:n 189 §:n 2 momentti).

Lapsen huolto on aina järjestettävä lapsen edun kannalta parhaalla mahdollisella tavalla. Lapsen edun arvioinnissa on otettava asianmukaisesti huomioon lapsen persoonallisuus, hänen tarpeensa ja erityisesti hänen luontaiset ominaisuutensa, kykynsä, taipumuksensa ja kehitysmahdollisuutensa sekä vanhempien yksilöllinen tilanne.

Lapsen kaikkien huoltajien (vanhemmat, isovanhemmat, sijaisvanhemmat ja muut lasta huoltavat henkilöt) sekä henkilöiden, joilla on muita oikeuksia ja velvollisuuksia lapseen nähden (esim. tapaamisoikeus), on lapsen edun turvaamiseksi pidädyttävä kaikista sellaisista toimista, jotka haittaavat lapsen suhdetta muihin henkilöihin, joilla on oikeuksia ja velvollisuuksia lapsen suhteen, tai toimista, jotka voisivat vaikeuttaa näille kuuluvien tehtävien hoitamista (hyvän menettelytavan säännöt, ABGB:n 159 §).

9 Jos tuomioistuin päättää, että vanhemmilla on yhteishuoltajuus, mitä se käytännössä merkitsee?

Oikeudellisen edustuksen osalta sovelletaan yksinedustuksen periaatetta, jonka mukaan kummallakin vanhemmalla on oikeus ja velvollisuus edustaa lasta yksin. Toisen vanhemman toteuttama oikeustoimi on lainvoimainen myös silloin, kun toinen vanhempi ei hyväksy sitä (ABGB:n 167 §:n 1 momentti).

Kummankin lasta edustamaan oikeutetun vanhemman suostumus tarvitaan vain tapauksissa, jotka on lueteltu tyhjentävästi ABGB:n 167 §:n 2 momentissa (esim. etu- tai sukunimen vaihtaminen, uskonnon omaksuminen tai vaihtaminen, kodin ulkopuoliseen hoitoon vieminen).

Myös toisen oikeudelliseen edustukseen oikeutetun vanhemman suostumus ja oikeusviranomaisen lupa tarvitaan edustustoimiin ja suostumuksiin sellaisissa omaisuudenhoidoasioissa, jotka eivät kuulu tavanomaiseen taloudelliseen toimintaan (ABGB:n 167 §:n 3 momentti). Esimerkkinä näistä asioista ovat kiinteän omaisuuden luovutus tai kiinnitys, luopuminen oikeudesta perintöön, perinnön vastaanottaminen tai perinnöstä luopuminen ehdoilla sekä sellaisen lahjoituksen vastaanottaminen, johon liittyy kiinnityksiä.

Siviilioikeudellisissa menettelyissä kummallakin vanhemmalla on oikeus edustaa lasta yksin. Menettelyn ensimmäisen toimen suorittanut vanhempi toimii lapsen edustajana niin kauan kuin vanhemmat eivät pääse yhteisymmärrykseen edustamisesta tai tuomioistuin ei ole määrännyt jompaakumpaa heistä tai kolmatta osapuolta edustajaksi (ABGB:n 169 §). Vanhempien on tällöin noudatettava hyvän menettelytavan sääntöjä (ks. kysymys 9).

10 Minkä tuomioistuimen tai viranomaisen puoleen tulee kääntyä, jos halutaan laittaa lapsen huoltoasia vireille? Mitä muodollisuuksia tähän liittyy ja mitkä asiakirjat hakemukseen tulee liittää?

Tuomioistuinten toimivallasta annetun lain (*Jurisdiktionsnorm, JN*) 109 §:n mukaan toimivaltainen on se piirituomioistuin (*Bezirksgericht*), jonka tuomiopiirissä lapsen vakainainen asuinpaikka on tai jos hänellä ei ole vakinaista asuinpaikkaa Itävallassa, hänen (tavallinen, tosiasiallinen) asuinpaikkansa on. Jos lapsella ei ole asuinpaikkaa Itävallassa, toimivaltainen on se tuomioistuin, jonka tuomiopiirissä oikeudellisella edustajalla on vakainainen asuinpaikka tai jos hänellä ei ole vakinaista asuinpaikkaa Itävallassa, se tuomioistuin, jonka tuomiopiirissä jommallakummalla vanhemmista on vakainainen asuinpaikka. Muussa tapauksessa toimivaltainen on Wienin kaupungin piirituomioistuin (*Bezirksgericht Innere Stadt Wien*). (Tavallisesta) asuinpaikasta poiketen vakainainen asuinpaikka tarkoittaa yleensä paikkaa, jossa asutaan pysyvästi jokin tietty aika (noin kuusi kuukautta).

Yksinhuoltajuutta tai huoltajuuteen osallistumista koskeva hakemus voidaan esittää postitse tai suullisesti niin sanottuina virka-aikoina (*Amtstage*) (vähintään kerran viikossa, yleensä tiistaamupäivisin) toimivaltaiselle piirituomioistuimelle kirjattavaksi pöytäkirjaan. Osapuolten ei tarvitse käyttää asianajajaa. Jos he kuitenkin haluavat käyttää asianajajaa, he saavat valita vain yhden asianajajan (suhteellinen asianajankäyttövelvoite, hakemuslainkäyttöä koskevan lain (*Außerstreitgesetz, AußStrG*) 101 §:n 1 momentti).

Hakemukseen on sisällytettävä asian kuvaus, hakijan ja hänen edustajansa etu- ja sukunimi ja osoite sekä tarvittaessa hänen tiedossaan olevien muiden osapuolten nimet ja osoitteet. Yksityisoikeudelliseen asemaan liittyvissä asioissa on ilmoitettava näiden lisäksi myös osapuolten syntymäaika ja -paikka sekä kansalaisuus (AußStrG:n 10 §:n 3 momentti).

Jos hakemuksessa on jokin muutoon tai sisältöön liittyvä puute, joka estää menettelyn etenemisen, tuomioistuin ei voi heti hylätä tai evätä hakemusta vaan sen on ensin pyrittävä korjaamaan hakemus (AußStrG:n 10 §:n 4 momentti).

11 Mitä menettelyä näissä asioissa sovelletaan? Onko kiireellisiä tilanteita varten erityistä menettelyä?

Näissä asioissa sovelletaan AußStrG:n mukaista muita kuin varsinaisia oikeudenkäyntiasioita koskevaa menettelyä (*Verfahren außer Streitsachen*).

Tuomioistuimen on lapsen edun mukaisesti myönnettävä tai purettava lapsen huolto ja henkilökohtaista yhteydenpitoa koskevan oikeuden käyttäminen erityisesti luottamuksellisen suhteen ylläpitämiseksi ja oikeudellisen selkeyden luomiseksi, myös väliaikaisesti, kiireellisessä menettelyssä. Tämä voi olla erityisesti tarpeen vanhempien avioeron tai asumuseron jälkeen (ABGB:n 180 §:n 1 momentin 1 alakohta). Tällä päätöksellä on väliaikainen sitovuus ja täytäntöönpanokelpoisuus, jos tuomioistuin ei sulje niitä pois.

12 Myönnetäänkö oikeudenkäyntikuluihin oikeusapua?

Siviilioikeudellisissa menettelyissä on hakemuksen perusteella myönnettävä oikeusapua siviiliprozessilain (*Zivilprozessordnung, ZPO*) 63–73 §:n nojalla, jos osapuoli ei pysty vastaamaan menettelykustannuksista vaarantamatta perustoimeentuloaan. AußStrG:n 7 §:n 1 momentin mukaan näitä säännöksiä on sovellettava tarvittaessa myös hakemuslainkäytön alaan kuuluvissa asioissa (kuten lasten elatusapua koskevilla menettelyillä).

Perustoimeentuloksi katsottava määrä on abstrakti käsite, joka sijoittuu palkansaajien tilastollisen keskiansion ja vähimmäistoimeentulon edellyttämän määrän välille. Perustoimeentulon katsotaan vaarantuvan, jos kyseinen osapuoli ja hänen elättämänsä perhe eivät pystyisi huolehtimaan edes välttämättömmistä tarpeistaan, kun otetaan huomioon kaikki käytettävissä oleva varallisuus tai mahdollisuus säästämiseen pidempään kestävä menettelyn aikana. Oikeusapua voidaan myös myöntää kattamaan osa kuluista.

Oikeusapua myönnetään vain silloin, kun hakijan vaatimus tai väite ei ole selvästi perusteeton tai tehty vilpillisessä mielessä. Oikeusapua voidaan myöntää sekä luonnollisille henkilöille että oikeushenkilöille. Osapuolten kansalaisuudella ei ole tässä suhteessa merkitystä.

Oikeusapu kattaa väliaikaisen vapautuksen tuomioistuinmaksuista, todistajille, asiantuntijoille ja tulkeille maksettavista korvauksista sekä osapuolten matkakuluista, jos heidän on tultava henkilökohtaisesti paikalle. Jos lainsäädännössä edellytetään asianajajan käyttämistä (kun riita-asian arvo on yli 5 000 euroa tai alueellisten tuomioistuinten (*Landesgericht*) menettelyissä) tai jos se katsotaan tarpeelliseksi asiaan liittyvien erityispiirteiden vuoksi, osapuolelle nimitetään väliaikaisesti maksuton itävalltalainen asianajaja. Asianajajan tehtäviin kuuluu myös neuvoo osapuolta tuomioistuimen ulkopuolisista riidanratkaisukeinoista ennen tuomioistuinmenettelyn käynnistämistä.

ZPO:n 71 §:ssä säädetään, että oikeusapua saaneen osapuolen on maksettava osittain tai kokonaan takaisin määrät, joista hänet on väliaikaisesti vapautettu ja joita ei ole vielä maksettu. Lisäksi hänen on maksettava nimitetyn asianajajan palkkiotaulukon mukaiset määrät, jos osapuolen perustoimeentulo ei enää tämän vuoksi vaarannu. Kun menettelyn päättymisestä on kulunut kolme vuotta, oikeusavun takaisinmaksuvelvoitetta ei enää sovelleta. Jotta tuomioistuin voi arvioida, täytyvätkö takaisinmaksuedellytykset, se voi vaatia osapuolta toimittamaan asianmukaisen määrääjän kuluessa uuden selvityksen varallisuudesta ja myös kohtuullisessa määrin näyttöä siitä.

13 Voiko lapsen huoltoa koskevaan päätökseen hakea muutosta?

Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen päätöksiin, jotka koskevat lapsen huoltoa, voi hakea muutosta (AußStrG:n 45 §). Muutoksenhaun määräaika on neljätoista päivää päätöksen kirjallisen jäljennöksen tiedoksiannosta lukien (AußStrG:n 46 §:n 1 momentti). Muutoksenhausta päättää yleensä toisen oikeusasteen tuomioistuin.

Muutoksenhakumenettelyssä annetusta muutoksenhakutuomioistuimen päätöksestä voidaan eräissä tapauksissa tehdä valitus seuraavaan oikeusasteeseen (*Revisionsrekurs*), joka on korkein oikeus (*Oberster Gerichtshof*) (vrt. AußStrG:n 62 §). Kyseinen valitus voidaan tehdä vain, jos siihen liittyy sellaisen oikeudellisen kysymyksen ratkaiseminen, jolla on ratkaiseva merkitys oikeudellisen yhtenäisyyden, oikeusvarmuuden tai oikeuskehityksen kannalta. On kuitenkin monia asioita, joissa valitusta ei voi tehdä. Ne koskevat esimerkiksi oikeusapua, kustannuksia ja maksuja. Valituksen esittämisen määräaika on neljätoista päivää muutoksenhakutuomioistuimen päätöksen tiedoksiannosta lukien (AußStrG:n 65 §:n 1 momentti). Valituksessa on oltava asianajajan tai notaarin allekirjoitus (AußStrG:n 65 §:n 3 momentin 5 alakohta).

14 Joissain tapauksissa lapsen huoltoa koskevan päätöksen täytäntöönpanoa täytyy hakea tuomioistuimelta tai toiselta viranomaiselta. Mitä menettelyä tällaisissa tapauksissa sovelletaan?

AußStrG:n 110 §:n 2 momentin nojalla täytäntöönpanolain mukainen täytäntöönpano ei ole sallittu. Tuomioistuimen on määrättävä hakemuksen perusteella tai viran puolesta AußStrG:n 79 §:n 2 momentin mukaisia oikeasuhteisia pakkokeinoja. Niihin kuuluvat erityisesti sakkorangaistukset, kaikkiaan enintään vuoden mittaiset säilönotot, määritys saapua oikeuteen sekä asiakirjojen, tietojen ja muun irtaimen takavarikointi. Lisäksi niihin kuuluu edunvalvojan määrääminen suorittamaan hyväksyttävistä toiminnoista velvollisuutensa laiminlyöneen henkilön vastuulla ja kustannuksella. Henkilökohtaista yhteydenpitoa koskevat järjestelyt on pantava täytäntöön myös vastoin sen vanhemman tahtoa, joka asuu lapsen kanssa samassa taloudessa. Tuomioistuin voi panna lapsen huoltoa koskevia järjestelyjä täytäntöön myös käyttämällä kohtuullisia välittömiä pakkokeinoja.

Tuomioistuin voi AußStrG:n 110 §:n 3 momentin mukaan luopua täytäntöönpanon jatkamisesta myös viran puolesta vain, jos ja niin kauan kuin se vaarantaa lapsen edun. Tuomioistuin voi lisäksi lapsen huoltoa koskevien oikeudellisten tai tuomioistuimen hyväksymien järjestelyjen täytäntöönpanon yhteydessä pyytää lastensuojelu- ja nuorisoviranomaisilta tai perhetuomioistuinta avustavalta elimeltä (*Familiengerichtshilfe*) tukea etenkin lapsen väliaikaisen hoidon järjestämisessä, jos hänen etunsa edellyttää sitä. Välittömiä pakkokeinoja oikeudellisen järjestelyn täytäntöönpanemiseksi saavat kuitenkin käyttää vain oikeusviranomaiset. Ne voivat käyttää apuna julkisen turvallisuuspalvelun elimiä.

15 Millä tavoin tulee menetellä, jos halutaan, että toisen jäsenvaltion tuomioistuimen antama huoltajuuspäätös tunnustetaan ja pannaan täytäntöön tässä jäsenvaltiossa?

Bryssel II a -asetuksen 21 artiklan nojalla toisessa jäsenvaltiossa tehdyt päätökset tunnustetaan lain nojalla ilman eri menettelyä.

Huoltajuuspäätösten täytäntöönpanemiseksi on toteutettava eksekvaturimenettely (Bryssel II a -asetuksen 28– artikla). Mainitun asetuksen 30 artiklassa jätetään menettelyoikeudellisista seikoista säättäminen kansallisen lainsäädännön tehtäväksi (Itävallassa hakemusasioita koskevan lain 112–116 §).

16 Minkä tuomioistuimen puoleen tulee tässä jäsenvaltiossa kääntyä, jos halutaan vastustaa sitä, että toisen jäsenvaltion tuomioistuimen antama huoltajuuspäätös tunnustetaan? Mitä menettelyä tällaisissa tapauksissa sovelletaan?

Toisessa jäsenvaltiossa annetun huoltajuuspäätöksen tunnustamatta jättämistä koskevat pyynnöt (Bryssel II a -asetuksen 21 artiklan 3 kohta) kuuluvat eksekvaturimenettelyn tavoin sen piirituomioistuimen toimivaltaan, jonka tuomiopiirissä lapsen vakainainen asuinpaikka on tai jos hänellä ei ole vakinaista asuinpaikkaa Itävallassa, hänen asuinpaikkansa on. Jos lapsella ei ole asuinpaikkaa Itävallassa, toimivaltainen on se tuomioistuin, jonka tuomiopiirissä oikeudellisella edustajalla on vakainainen asuinpaikka tai jos hänellä ei ole vakinaista asuinpaikkaa Itävallassa ja jos kyseessä on alaikäinen henkilö, se tuomioistuin, jonka tuomiopiirissä jommallakummalla vanhemmista on vakainainen asuinpaikka. Muussa tapauksessa toimivaltainen on Wienin kaupungin piirituomioistuin (JN:n 109a § yhdessä kyseisen lain 109 §:n kanssa).

17 Mitä lakia tuomioistuin soveltaa lapsen huoltoa koskevassa oikeudenkäynnissä silloin kun lapsi tai osapuolet eivät asu tässä jäsenvaltiossa tai kun he ovat eri maiden kansalaisia?

Jos Itävallan tuomioistuimet ovat toimivaltaisia Bryssel II a -asetuksen tai vuoden 1996 Haagin lastensuojelusopimuksen nojalla, ne soveltavat ensisijaisesti Itävallan lakia.

Päivitetty viimeksi: 19/07/2019

Tämän sivuston eri kieliversioita ylläpitävät Euroopan oikeudellisen verkoston kansalliset yhteysviranomaiset. Käännökset on tehty Euroopan komissiossa. Muutokset, joita jäsenvaltiot ovat saattaneet tehdä tekstin alkuperäisversioon, eivät välttämättä näy käännöksissä. Komissio tai Euroopan oikeudellinen verkosto eivät ole vastuussa tiedoista, joita esitetään tai joihin viitataan tällä sivustolla. Ks. oikeudellinen huomautus, josta löytyvät tästä sivustosta vastaavan jäsenvaltion tekijänoikeussäännöt.

Vanhempainvastuu - Slovenia

1 Mitä lakitermi "lapsen huolto" käytännössä tarkoittaa? Mitä oikeuksia ja velvollisuuksia lapsen huoltajalla on?

Vanhempainvastuussa on kyse oikeudellisista suhteista, jotka kuuluvat **perheoikeuden** piiriin. Suhde muodostuu, kun lapsi syntyy tai kun isyys ja äitiys vahvistetaan. Slovenian oikeusjärjestyksen mukaan avioliiton ulkopuolella syntyneillä lapsilla on samat oikeudet ja velvollisuudet kuin aviolapsilla. Slovenian lainsäädäntöön sisältyy täysadoptiojärjestelmä, jonka mukaan adoptiolapset ja biologiset lapset ovat yhdenvertaisia.

Oikeusperusta on **Slovenian perustuslain (Ustava Republike Slovenije)** 54 §, jonka mukaan vanhemmillä on oikeus ja velvollisuus elättää, kouluttaa ja kasvattaa lapsiaan. Tämä oikeus ja velvollisuus voidaan ottaa vanhemmilta pois tai sitä voidaan rajoittaa vain laissa säädettyistä syistä lapsen edun suojaamiseksi. Avioliiton ulkopuolella syntyneillä lapsilla on samat oikeudet kuin aviolapsilla.

Vanhemmillä on oikeus ja velvollisuus varmistaa lapsen suotuisa fyysinen ja henkinen kehitys välittömän hoidon, tekojensa ja toimintansa avulla.

Vanhemmillä on oikeus ja velvollisuus suojella alaikäisen lapsensa henkeä, turvata tämän henkilökohtainen kehitys, oikeudet ja etu siten, että lapsella on mahdollisuus terveeseen kasvuun, tasapainoiseen persoonallisuuden kehitykseen ja valmiudet itsenäiseen elämään ja työnteeseen. **Lapsen huoltajuus** muodostuu näistä oikeuksista ja velvollisuuksista. (avioliitto- ja perhesuhdelain [Zakon o zakonski zvezi in družinskih razmerjih] 4 §)

Vanhempien on suojeltava lapsen etua kaikissa lapseen liittyvissä toimissa ja menettelyissä. Vanhempien katsotaan toimivan lapsen edun mukaisesti, jos he turvaavat lapsen aineelliset, tunne-elämään liittyvät ja psykososiaaliset tarpeet toimimalla asianmukaisesti ja tavalla, jolla varmistetaan lapsen hoito ja vanhempien vastuu lapsesta lapsen persoonallisuus ja toiveet asianmukaisesti huomioon ottaen (avioliitto- ja perhesuhdelain 5a §).

Vanhempien on annettava lapselleen mahdollisuus terveeseen kasvuun, tasapainoiseen persoonallisuuden kehitykseen ja valmiudet itsenäiseen elämään ja työnteeseen. Vanhempien on elätettävä lapsiaan, kasvatettava heitä sekä suojeltava heidän henkeään ja terveyttään. Mahdollisuuksiensa mukaan heillä on velvollisuus huolehtia lapsiensa koulunkäynnistä ja ammattikoulutuksesta lapsen kyvyt, taipumukset ja toiveet huomioon ottaen. Lapsella on oikeus tavata molempia vanhempiaan, ja vanhemmillä puolestaan on oikeus tavata lastaan (avioliitto- ja perhesuhdelain 102, 103 ja 106 §).

Vanhempien **vahingonkorvausvastuusta** lastensa aiheuttamien vahinkojen osalta säädetään velvoitelain (*Obligacijski zakonik*) 142 §:ssä. Vanhemmat ovat vastuussa vahingoista, jotka heidän alle 7-vuotias lapsensa aiheuttaa kolmansille, riippumatta siitä, onko vahinko heidän syytään. Vanhemmat ovat vastuussa vahingoista, jotka heidän 7 vuotta täyttänyt alaikäinen lapsensa aiheuttaa kolmansille, elleivät he pysty osoittamaan, että vahinko ei ole heidän syytään.

Lapsen **edustamisesta** suhteessa muihin säädetään avioliitto- ja perhesuhdelain 107 §:ssä. Vanhemmat edustavat alaikäisiä lapsiaan. Alaikäiselle lapselle tarkoitettu tiedoksianto tai ilmoitus voidaan luovuttaa jommallekummalle huoltajalle tai, jos vanhemmat eivät asu yhdessä, sille huoltajalle, jonka kanssa lapsi asuu. Jos molemmat vanhemmat hoitavat ja kasvattavat lasta, heidän on sovittava lapsen vakituisesta asuinpaikasta ja siitä, kumpi heistä vastaanottaa lasta koskevia ilmoituksia.

Vanhemmat **hoitavat lapsen varallisuutta** lapsen edun mukaisesti siihen asti, kunnes tämä saavuttaa täysi-ikäisyyden (avioliitto- ja perhesuhdelain 109 §).

2 Kuka lapsen huoltaja yleensä on?

Molemmat vanhemmat (isä ja äiti) ovat lapsen huoltajia (avioliitto- ja perhesuhdelain 4 §).

Vanhemmat toimivat yhdessä lapsen huoltajina lapsen edun mukaisesti. Jos vanhemmat eivät asu yhdessä eikä heillä ole yhteishuoltajuutta, heidän on päätettävä yhteisymmärryksessä ja lapsen etua ajatellen asioista, jotka ovat lapsen kehityksen kannalta merkittäviä. Lapsen päivittäiseen elämään kuuluvista asioista päättää se vanhemmista, joka on lapsen huoltaja. Jos toinen vanhemmista ei pysty vastaamaan lapsen huoltajuudesta, vastaa toinen vanhempi huoltajuudesta yksin (avioliitto- ja perhesuhdelain 113 §).

Jos jompikumpi vanhemmista on kuollut tai hänestä ei ole tietoa, tai jos jompikumpi on menettänyt huoltajuutensa tai oikeustoimikelpoisuutensa, lapsen huoltajuudesta vastaa toinen vanhempi (avioliitto- ja perhesuhdelain 115 §).

3 Voidaanko lapselle määrätä muu huoltaja, jos lapsen vanhemmat eivät kykene tai ovat haluttomia toimimaan lapsensa huoltajina?

Myös muut henkilöt tai viranomaiset voivat huolehtia lapsesta. Jos vanhemmat laiminlyövät lasta ja lapsen kasvatusta tai jos se on jostain muusta tärkeästä syystä lapsen edun mukaista, sosiaaliviranomaiset (*Center za socialno delo*) voivat huostaanottaa lapsen vanhemmiltaan ja antaa hänet **muiden henkilöiden** tai **viranomaisten** hoitoon (avioliitto- ja perhesuhdelain 120 §).

Sosiaaliviranomaiset voivat antaa lapsen **kasvatiksi**, jos hänellä ei ole omaa perhettä tai jos hän ei eri syistä voi asua vanhempiensa kanssa tai jos vanhempien asuinympäristö vaarantaa lapsen fyysisen tai henkisen kehityksen (avioliitto- ja perhesuhdelain 157 §). Kasvattivanhemmuudesta säädetään tarkemmin kasvattivanhemmuudesta annetussa laissa (*Zakon o izvajanju rejniške dejavnosti*).

Lapsi voidaan myös antaa **adoptoitavaksi**. Adoptoitavaksi voidaan kuitenkin antaa vain lapsia, joiden vanhemmista ei ole tietoa tai joiden vanhempien olinpaikasta ei ole ollut vuoteen tietoa, ja lapsia, joiden vanhemmat ovat ilmoittaneet toimivaltaiselle viranomaiselle antavansa lapsensa adoptoitavaksi tai joiden vanhemmat eivät ole elossa (avioliitto- ja perhesuhdelain 141 §).

Sosiaaliviranomaiset voivat sijoittaa alaikäisen lapsen myös **holhoajan** huostaan, jos lapsella ei ole vanhempia tai jos hänen vanhempansa eivät huolehdi hänestä. Alaikäisen lapsen holhoajan on huolehdittava lapsesta kuin vanhemmat (avioliitto- ja perhesuhdelain 201 ja 202 §).

4 Kuinka huoltajuudesta päätetään silloin kun vanhemmat eroavat tai muuttavat erilleen?

Vanhempien, jotka eivät asu tai eivät enää tule asumaan yhdessä, on lasten edun mukaisesti sovittava yhteisten lastensa huoltajuudesta. He voivat sopia säilyttävänsä lasten yhteishuoltajuuden, luovuttaa huoltajuuden toiselle vanhemmalle tai sopia, että osa lapsista on toisen vanhemman huollossa ja osa taas toisen. Jos he eivät pysty sopimaan asiasta, sosiaaliviranomaiset auttavat heitä sovinnon löytämisessä. Jos vanhemmat eivät edes sosiaaliviranomaisten avulla pysty sopimaan lastensa huoltajuudesta, tuomioistuin voi päättää jommankumman tai molempien vanhempien pyynnöstä, että toinen vanhemmista on kaikkien lasten huoltaja tai että osa lapsista on toisen vanhemman huollossa ja osa taas toisen. Tuomioistuin voi päättää viran puolesta myös antaa kaikkien tai joidenkin lasten huoltajuuden muille henkilöille. Ennen kuin tuomioistuin tekee ratkaisun, sen on saatava sosiaaliviranomaisilta lapsen etua koskeva lausunto. Tuomioistuin ottaa huomioon myös lapsen mielipiteen, jos lapsi on sen itse ilmaissut tai sen on ilmoittanut henkilö, johon lapsi luottaa ja jonka hän on itse valinnut, ja jos lapsi pystyy ymmärtämään asian merkityksen ja seuraukset (avioliitto- ja perhesuhdelain 105 §).

Kun tuomioistuin peruuttaa avioliiton, se päättää myös puolisoitten yhteisten lasten huoltajuudesta ja elatuksesta sekä lapsen ja molempien vanhempien tapaamisista (avioliitto- ja perhesuhdelain 78 §).

Jos vanhemmat eivät asu yhdessä eikä heillä ole yhteishuoltajuutta, heidän on päätettävä yhteisymmärryksessä ja lapsen etua ajatellen asioista, jotka ovat lapsen kehityksen kannalta merkittäviä. Lapsen päivittäiseen elämään kuuluvista asioista päättää se vanhemmista, joka on lapsen huoltaja (avioliitto- ja perhesuhdelain 113 §).

5 Jos vanhemmat pääsevät sopimukseen lapsen huoltajuudesta, miten sopimus saadaan oikeudellisesti sitovaksi?

Vanhempien, jotka eivät asu yhdessä tai jotka aikovat erota, on lasten edun mukaisesti sovittava yhteisten lastensa huoltajuudesta. Jos vanhemmat pääsevät sopimukseen lapsen huoltajuudesta, he voivat hakea tuomioistuimelta sopimuksen vahvistamista riidattomiin asioihin sovellettavassa menettelyssä. Jos tuomioistuin toteaa, että sopimus ei ole lapsen edun mukainen, hakemus hylätään. Jos vanhemmat eivät pysty sopimaan asiasta, sosiaaliviranomaiset auttavat heitä sovinnon löytämisessä. Jos vanhemmat eivät edes sosiaaliviranomaisten avulla pääse sopimukseen, tuomioistuin ratkaisee asian jommankumman tai molempien vanhempien pyynnöstä (avioliitto- ja perhesuhdelain 105 §).

Vanhempien, jotka eivät asu yhdessä tai jotka aikovat erota, on sovittava yhteisten lastensa elatuksesta. Jos he eivät pysty sopimaan asiasta, sosiaaliviranomaiset auttavat heitä sovinnon löytämisessä. Jos vanhemmat eivät edes sosiaaliviranomaisten avulla pääse sopimukseen yhteisten lastensa elatuksesta, tuomioistuin ratkaisee asian jommankumman tai molempien vanhempien pyynnöstä (avioliitto- ja perhesuhdelain 105a §).

Lapsella on oikeus tavata molempia vanhempiaan, ja vanhemmilla puolestaan on oikeus tavata lastaan. Tapaamiset on järjestettävä ensisijaisesti lapsen etu huomioon ottaen. Vanhemman, jonka kanssa lapsi asuu ja jolla on lapsen huoltajuus, tai kolmannen henkilön, jonka kanssa lapsi asuu, on pidättäydyttävä sellaisesta toiminnasta, joka haittaa tai estää lasta tapaamasta toista vanhempaa tai vanhempiaan, ja pyrittävä rohkaisemaan lasta suhtautumaan asianmukaisesti tapaamisiin toisen vanhemman tai vanhempien kanssa. Vanhemman, jolla on lapsen tapaamisoikeus, on pidättäydyttävä sellaisesta toiminnasta, joka estää lapsen hoidon ja kasvatuksen. Jos vanhemmat pääsevät sopimukseen lapsen tapaamisesta, he voivat hakea tuomioistuimelta sopimuksen vahvistamista riidattomiin asioihin sovellettavassa menettelyssä. Jos tuomioistuin toteaa, että sopimus ei ole lapsen edun mukainen, hakemus hylätään. Jos vanhemmat eivät edes sosiaaliviranomaisten avulla pääse sopimukseen lapsen tapaamisoikeudesta, tuomioistuin ratkaisee asian jommankumman tai molempien vanhempien pyynnöstä (avioliitto- ja perhesuhdelain 106a §).

Lapsella on oikeus tavata muita henkilöitä, joihin hänellä on sukulaisuussuhde tai läheinen suhde, ellei se ole vastoin lapsen etua. Tällaisia henkilöitä ovat erityisesti lapsen isovanhemmat, sisarukset, puolisisarukset, aikaisemmat kasvattivanhemmat, jommankumman vanhemman entiset tai nykyiset puoliset tai asuinkumppanit. Tapaamisoikeutta koskeva sopimus tehdään lapsen vanhempien, lapsen (jos hän kykenee ymmärtämään sopimuksen merkityksen) ja muiden sellaisten henkilöiden kanssa, joihin lapsella on henkilökohtainen suhde. Jos he eivät pysty sopimaan asiasta, sosiaaliviranomaiset auttavat heitä sovinnon löytämisessä. Sen, missä määrin ja miten tapaamisia toteutetaan, on oltava lapsen edun mukaista. Jos lapsen vanhemmat, lapsi ja henkilöt, joihin lapsella on henkilökohtainen suhde, pääsevät sopimukseen tapaamisista, he voivat hakea tuomioistuimelta sopimuksen vahvistamista riidattomiin asioihin sovellettavassa menettelyssä. Jos tuomioistuin toteaa, että sopimus ei ole lapsen edun mukainen, hakemus hylätään. Jos yksimielisyyteen ei päästä edes sosiaaliviranomaisten avulla, tuomioistuin päättää tapaamisoikeudesta (avioliitto- ja perhesuhdelain 106a §).

6 Jos vanhemmat eivät pääse yksimielisyyteen lapsen huoltajuudesta, mitä muita keinoja asian ratkaisemiseksi on tuomioistuin käsittelemään lisäksi?

Jos vanhemmat eivät pääse yksimielisyyteen, sosiaaliviranomaiset auttavat heitä sovinnon löytämisessä. Jos yksimielisyyteen ei päästä edes sosiaaliviranomaisten avulla, tuomioistuin ratkaisee asian.

7 Jos vanhemmat vievät asian oikeuteen, mistä lapseen liittyvistä asioista tuomari voi päättää?

Tuomioistuin voi päättää, että toinen vanhemmista on kaikkien lasten huoltaja tai että osa lapsista on toisen vanhemman huollossa ja osa taas toisen.

Tuomioistuin voi päättää viran puolesta myös antaa kaikkien tai joidenkin lasten huoltajuuden muille henkilöille (avioliitto- ja perhesuhdelain 105 §).

Tuomioistuin päättää myös lasten elatuksesta ja tapaamisoikeudesta (avioliitto- ja perhesuhdelain 105a, 106 ja 106a §).

Tuomioistuin tekee tapaamisoikeutta koskevan päätöksen ennen kaikkea lapsen etua ajatellen. Tapaamisoikeuspäätöstä koskevaan pyyntöön tai hakemukseen on liitettävä toimivaltaisen sosiaaliviranomaisen toimittamat todisteet siitä, että vanhemmat ovat yrittäneet sopia tapaamisoikeudesta sen avustamana. Tuomioistuin voi evätä tapaamisoikeuden tai rajoittaa sitä, jos se on tarpeen lapsen edun suojaamiseksi. Tapaaminen ei ole lapsen edun mukaista, jos se merkitsee lapselle psyykkistä rasitusta tai vaarantaa hänen fyysisen tai henkisen kehityksensä. Tuomioistuin voi päättää, että tapaamiset toteutetaan kolmannen henkilön valvonnassa tai että niitä ei toteuta henkilökohtaisina tapaamisina ja kohtaamisina vaan jollakin muulla tavalla, jos se on lapsen edun mukaista (avioliitto- ja perhesuhdelain 106 §).

Elatusapu määritellään elatusta tarvitsevan lapsen tarpeiden mukaan ja maksajan aineellisten mahdollisuuksien ja ansiokyvyn mukaan. Lapselle maksettavaa elatusapua arvioidessaan tuomioistuimen on toimittava lapsen etua ajatellen ja määriteltävä elatusavun määrä sellaiseksi, että sillä varmistetaan lapsen suotuisa fyysinen ja psyykinen kehitys (avioliitto- ja perhesuhdelain 129 ja 129a §).

8 Jos tuomioistuin päättää, että huoltajuus kuuluu yksin toiselle vanhemmista, tarkoittaako tämä, että hän saa päättää kaikista lasta koskevista asioista kysymättä toiselta vanhemmalta?

Jos vanhemmat eivät asu yhdessä eikä heillä ole lapsen yhteishuoltajuutta, heidän on päätettävä yhteisymmärryksessä ja lapsen etua ajatellen asioista, jotka ovat lapsen kehityksen kannalta merkittäviä. Jos he eivät pysty sopimaan asiasta, sosiaaliviranomaiset auttavat heitä sovinnon löytämisessä. Lapsen päivittäiseen elämään kuuluvista asioista päättää se vanhemmista, joka on lapsen huoltaja. Jos vanhemmat eivät edes sosiaaliviranomaisten avulla pysty sopimaan asioista, jotka ovat lapsen kehityksen kannalta merkittäviä, tuomioistuin ratkaisee asiat jommankumman tai molempien vanhempien pyynnöstä riidattomiin asioihin sovellettavassa menettelyssä (avioliitto- ja perhesuhdelain 113 §).

9 Jos tuomioistuin päättää, että vanhemmilla on yhteishuoltajuus, mitä se käytännössä merkitsee?

Yhteishuoltajuus tarkoittaa, että molemmat vanhemmat ovat yhtä lailla vastuussa lapsen kasvatuksesta ja kehityksestä ja että molempien on hoidettava häntä.

10 Minkä tuomioistuimen tai viranomaisen puoleen tulee kääntyä, jos halutaan laittaa lapsen huoltoasia vireille? Mitä muodollisuuksia tähän liittyy ja mitkä asiakirjat hakemukseen tulee liittää?

Asiallinen toimivalta kuuluu lapsen huoltajuutta koskeissa asioissa alueellisille tuomioistuimille (*okrožna sodišča*) (siviiliprosessilain [Zakon o pravdnem postopku] 32 §).

Yleinen **alueellinen toimivalta** kuuluu tuomioistuimelle, jonka alueella vastaaja vakituisesti asuu. Jos toimivalta kuuluu Slovenian tuomioistuimelle, koska vastaaja asuu tilapäisesti Sloveniassa, yleistä alueellista toimivaltaa käyttää tuomioistuin, jonka alueella vastaaja tilapäisesti asuu. Jos vastaajalla on vakituisen asuinpaikan lisäksi tilapäinen asuinpaikka toisella paikkakunnalla ja voidaan olettaa, että vastaaja olosuhteet huomioon ottaen asuu tilapäisessä asuinpaikassaan pidemmän aikaa, yleistä alueellista toimivaltaa käyttää myös tuomioistuin, jonka alueella vastaaja tilapäisesti asuu (siviiliprosessilain 47 §). Elatusriidoissa, joissa kantaja vaatii elatusta, sen tuomioistuimen lisäksi, jolla on yleinen alueellinen toimivalta, toimivalta on myös sillä tuomioistuimella, jonka alueella kantaja asuu vakituisesti tai tilapäisesti. Jos Slovenian tuomioistuimella on kansainvälisiä tekijöitä sisältävässä elatusriidassa toimivalta sillä perusteella, että kantaja on vakituisesti Sloveniassa asuva lapsi, alueellinen toimivalta on sillä tuomioistuimella, jonka alueella kantaja asuu vakituisesti. Jos Slovenian tuomioistuin on toimivaltainen elatusriidassa, koska vastaajalla on Sloveniassa sellaista omaisuutta, jota voitaisiin käyttää elatusavun maksamiseen, alueellista toimivaltaa käyttää tuomioistuin, jonka alueella kantajan omaisuus sijaitsee (siviiliprosessilain 50 §).

Asianosaiesten ja muiden menettelyyn osallistuvien tahojen on toimitettava kannehakemukset, muutoshakemukset ja muut hakemukset tuomioistuimelle **sloveenin kielellä tai muulla tuomioistuimessa virallisesti käytettävällä kansallisen yhteisön kielellä** (siviiliprosessilain 104 §).

Kannehakemuksessa on ilmoitettava pyyntö, jossa yksilöidään pääasiaa koskeva täsmällinen kanteen kohde ja sivukanteet, kantajan vaadetta tukevat tosiseikat, kyseisiä tosiseikkoja tukevat todisteet ja muut pakolliset tiedot, jotka kaikkiin kanteisiin on sisällyttävä (siviiliprosessilain 180 §).

Lain mukaan hakemus on kanne, vastaus kanteeseen, oikeussuojakeino tai muu menettelyn ulkopuolella toimitettu lausuma, hakemus tai ilmoitus.

Hakemusten on oltava selkeitä ja niiden on sisällettävä kaikki oikeuskäsittelyn vaatimat tiedot. Niissä on oltava seuraavat tiedot: tuomioistuin, asianosaisten nimet ja vakituiset tai tilapäiset asuinpaikat tai sijoittautumispaikat, oikeudellisten edustajien nimet ja valtakirjat, pääasia ja lausuman sisältö. Hakijan on allekirjoitettava hakemus, jollei hakemuksen muoto sitä estä. Kantajan alkuperäisenä allekirjoituksena pidetään omakätistä allekirjoitusta, kuten myös sähköistä allekirjoitusta, joka on vahvistettu laatuvarmenteella. Jos hakemus sisältää vaatimuksen, asianosaisten on esitettävä hakemuksessa seikat, joihin se perustuu, ja todisteet, jos sellaisia tarvitaan (siviiliprosessilain 105 §).

Oikeudenkäyntikulut on maksettava hakemusta jätettäessä. Oikeudenkäyntikulut on maksettava tuomioistuimelle siinä määräajassa, jonka se asettaa päätöksessään (siviiliprosessilain 105a §).

Hakemukset on tehtävä **kirjallisesti**. Kirjallisena hakemuksena pidetään käsin kirjoitettua tai tulostettua hakemusta, joka on allekirjoitettu omakätisesti (fyysinen hakemus), tai sähköistä hakemusta, joka on varustettu turvallisella sähköisellä allekirjoituksella, joka on vahvistettu laatuvarmenteella. Kirjallinen hakemus lähetetään postitse, sähköisessä muodossa, viestintäteknologiaa käyttäen, toimitetaan suoraan tai sen toimittaa henkilö, joka toimittaa hakemuksia työkseen (kaupallinen palveluntarjoaja). Sähköiset hakemukset toimitetaan tietojärjestelmään sähköisesti. Tietojärjestelmä ilmoittaa hakijalle automaattisesti hakemuksen vastaanottamisesta. Hakemukset voidaan toimittaa myös vakioimuotoisella tai muutoin valmiilla lomakkeella (siviiliprosessilain 105b §).

Vastapuolelle toimitettavat asiakirjat on toimitettava tuomioistuimelle niin monena **kappaleena** kuin tuomioistuin ja vastapuoli vaativat ja sellaisessa muodossa, että tuomioistuin voi toimittaa ne eteenpäin. Tämä koskee myös liitteitä. Sähköisesti toimitettavat hakemukset ja liitteet, jotka on toimitettava vastapuolelle, lähetetään yhtenä kappaleena. Tuomioistuin tekee niistä niin monta sähköistä kopiota tai valokopiota kuin vastapuoli vaatii (siviiliprosessilain 106 §). Hakemuksen liitteinä olevat asiakirjat voivat olla **alkuperäisiä tai jäljennöksiä** (siviiliprosessilain 107 §).

11 Mitä menettelyä näissä asioissa sovelletaan? Onko kiireellisiä tilanteita varten erityistä menettelyä?

Alueellinen tuomioistuin ratkaisee riita-asiat, ellei laissa säädetä, että tuomioistuimen on ratkaistava asiat riidattomiin asioihin sovellettavassa menettelyssä. Tuomioistuimet ratkaisevat avioliitto- ja perhesuhdelain piiriin kuuluvat asiat kiireellisinä (avioliitto- ja perhesuhdelain 10a §).

Tuomioistuin voi antaa vanhempien ja lasten välisiä suhteita koskeissa riita-asioissa menettelyn kuluessa asianosaisten pyynnöstä tai viran puolesta väliaikaisia päätöksiä (väliaikaisia kieltotuomioita) lasten hoidosta ja elatuksesta sekä myös tapaamisoikeuden epäämisestä tai rajoittamisesta tai tapaamisten järjestämisestä. Väliaikaiset päätökset tehdään päätösten täytäntöönpanoa ja turvaamistoimia koskevan lain (*Zakon o izvršbi in zavarovanju*) säännösten mukaisesti (siviiliprosessilain 411 §).

12 Myönnetäänkö oikeudenkäyntikuluihin oikeusapua?

Kyllä, oikeudenkäyntikuluihin voidaan myöntää oikeusapua. Alueellisen tuomioistuimen tuomari päättää oikeusavun myöntämisestä (oikeusapulain [*Zakon o brezplačni pravni pomoči*] 2 §).

Oikeusapua voidaan myöntää oikeudelliseen neuvontaan, oikeusapuun ja muihin laissa määriteltyihin oikeudellisiin palveluihin, kaikenlaisiin oikeussuojakeinoihin kaikissa Slovenian yleisissä tuomioistuimissa ja erityistuomioistuimissa, Slovenian perustuslakituomioistuimessa (*Ustavno sodišče Republike Slovenije*) ja kaikissa niissä Slovenian elimissä, laitoksissa ja viranomaisissa, joilla on toimivalta vahvistaa sovinto riita-asiassa tuomioistuimen ulkopuolella. Maksuton oikeusapu tarkoittaa myös vapautusta oikeudenkäyntimaksuista (oikeusapulain 7 §).

Kyseisen lain mukaan oikeusapuun ovat oikeutettuja seuraavat: 1. Slovenian kansalaiset; 2. muiden valtioiden kansalaiset, joilla on vakituinen tai tilapäinen asuinpaikka Sloveniassa, sekä Sloveniassa laillisesti oleskelevat kansalaisuudettomat henkilöt; 3. muut ulkomaalaiset, joita koskee kahdenvälinen sopimus tai Sloveniaa sitova kansainvälinen sopimus silloin, kun sopimuksessa niin määrätään; 4. kansalaisjärjestöt ja voittoa tavoittelemattomat ja yleisen edun nimissä toimivat yhdistykset, jotka on rekisteröity vastaavasti asiaan sovellettavan lainsäädännön mukaisesti, sellaisissa riita-asioissa, jotka liittyvät yleisen edun nimissä toteutettuihin toimiin tai tarkoitukseen, jonka takia kyselytiedustelun perusteella; 5. muut henkilöt, jotka ovat lain tai Sloveniaa sitovien kansainvälisten sopimusten perusteella oikeutettuja samaan oikeusapua (oikeusapulain 10 §).

Oikeusapuun oikeutettu henkilö voi pyytää oikeusapua missä tahansa käsittelyn vaiheessa. Ennen kuin oikeusavun myöntämisestä tehdään päätös, hakijan taloudellinen tilanne sekä muut laissa määritellyt olosuhteet arvioidaan (oikeusapulain 11 §).

13 Voiko lapsen huoltoa koskevaan päätökseen hakea muutosta?

Kyllä, alueellisen tuomioistuimen päätökseen vanhempainvastuusta voi hakea muutosta ylemmältä tuomioistuimelta (*višje sodišče*) (siviiliprosessilain 35 §). Muutoshakemus esitetään tuomioistuimessa, joka on antanut tuomion ensimmäisenä oikeusasteena, niin monena kappaleena kuin tuomioistuin ja vastapuoli tarvitsevat (siviiliprosessilain 342 §).

14 Joissain tapauksissa lapsen huoltoa koskevan päätöksen täytäntöönpanoa täytyy hakea tuomioistuimelta tai toiselta viranomaiselta. Mitä menettelyä tällaisissa tapauksissa sovelletaan?

Täytäntöönpanomenettelystä säädetään päätösten täytäntöönpanoa ja turvaamistoimia koskevassa laissa. Täytäntöönpanon mahdollistava asiallinen toimivalta kuuluu paikallistuomioistuimille (*okrajno sodišče*), ellei laissa muuta säädetä (pätösten täytäntöönpanoa ja turvaamistoimia koskevan lain 5 §).

Tuomioistuin, jonka alueella huoltajuuden saaneella henkilöllä on vakituinen tai tilapäinen asuinpaikka, tai tuomioistuin, jonka alueella henkilö, joka on täytäntöönpanoa koskevan hakemuksen kohteena, asuu vakituisesti tai tilapäisesti, on alueellisesti toimivaltainen päättämään tuomioistuimen antaman huoltajuuspäätöksen täytäntöönpanoa koskevasta hakemuksesta tai itse täytäntöönpanosta. Tuomioistuin, jonka alueella lapsi on, on alueellisesti toimivaltainen myös kun on kyse suorasta täytäntöönpanosta (pätösten täytäntöönpanoa ja turvaamistoimia koskevan lain 238a §).

Täytäntöönpanomääräyksen nojalla lapsen luovuttamista koskeva velvoite asetetaan henkilölle, jota täytäntöönpanoväline koskee, henkilölle, jonka tahdosta lapsen luovuttaminen riippuu, ja henkilölle, jonka huostassa lapsi määräyksen antamishetkellä on. Tuomioistuin ilmoittaa täytäntöönpanomääräyksessä, että lapsen luovuttamista koskevaa velvoitetta sovelletaan myös kehen tahansa muuhun henkilöön, jonka huostassa lapsi täytäntöönpanon hetkellä on (pätösten täytäntöönpanoa ja turvaamistoimia koskevan lain 238c §).

Tuomioistuin päättää kaikki tapaukseen liittyvät olosuhteet huomioon ottaen ja lapsen etua suojellakseen siitä, paneeko se täytäntöön lapsen huoltajuutta koskevan päätöksen langettamalla sakan henkilölle, jota täytäntöönpanomääräys koskee, vai viekö se lapsen henkilölle, jolle tämän huoltajuus on uskottu (pätösten täytäntöönpanoa ja turvaamistoimia koskevan lain 238c §).

15 Millä tavoin tulee menetellä, jos halutaan, että toisen jäsenvaltion tuomioistuimen antama huoltajuuspäätös tunnustetaan ja pannaan täytäntöön tässä jäsenvaltiossa?

Vanhempainvastuuta koskevat tuomioistuimen päätökset tunnustetaan ja pannaan täytäntöön neuvoston asetuksen (EY) N:o 2201/2003 mukaisesti.

Tuomioistuin soveltaa riidattomiin asioihin sovellettavaa menettelyä riidattomiin asioihin sovellettavasta menettelystä annetun lain (*Zakon o nepravdnem postopku*) säännösten mukaisesti.

16 Minkä tuomioistuimen puoleen tulee tässä jäsenvaltiossa kääntyä, jos halutaan vastustaa sitä, että toisen jäsenvaltion tuomioistuimen antama huoltajuuspäätös tunnustetaan? Mitä menettelyä tällaisissa tapauksissa sovelletaan?

Kaikki alueelliset tuomioistuimet ovat toimivaltaisia käsittelemään päätöksen täytäntöönpanokelpoiseksi julistamista koskevia hakemuksia.

Tuomioistuin, joka on julistanut oikeuden päätöksen täytäntöönpanokelpoiseksi, on myös toimivaltainen käsittelemään muutoshakemuksia, jotka koskevat täytäntöönpanokelpoiseksi julistamista koskevia oikeuden päätöksiä.

Tuomioistuin soveltaa riidattomiin asioihin sovellettavaa menettelyä riidattomiin asioihin sovellettavasta menettelystä annetun lain mukaisesti.

[Luettelo alueellisista tuomioistuimista\(244 kt\)](#) (244 Kb) [SI](#)

17 Mitä lakia tuomioistuin soveltaa lapsen huoltoa koskevassa oikeudenkäynnissä silloin kun lapsi tai osapuolet eivät asu tässä jäsenvaltiossa tai kun he ovat eri maiden kansalaisia?

Kansainvälisestä yksityisoikeudesta annetun lain (*Zakon o mednarodnem zasebnem pravu in postopku*) mukaisesti vanhempien ja lasten välisiin suhteisiin sovelletaan sen maan lakia, jonka kansalaisia he ovat. Jos vanhemmat ja lapset ovat eri maiden kansalaisia, sovelletaan sen maan lakia, jossa heillä kaikilla on vakituinen asuinpaikka. Jos vanhemmat ja lapset ovat eri maiden kansalaisia eikä heidän vakituinen asuinpaikkansa ole samassa maassa, sovelletaan sen maan lakia, jossa lapsi asuu (42 §).

Päivitetty viimeksi: 09/08/2019

Tämän sivuston eri kieliversioita ylläpitävät Euroopan oikeudellisen verkoston kansalliset yhteysviranomaiset. Käännökset on tehty Euroopan komissiossa. Muutokset, joita jäsenvaltiot ovat saattaneet tehdä tekstin alkuperäisversioon, eivät välttämättä näy käännöksissä. Komissio tai Euroopan oikeudellinen verkosto eivät ole vastuussa tiedoista, joita esitetään tai joihin viitataan tällä sivustolla. Ks. oikeudellinen huomautus, josta löytyvät tästä sivustosta vastaavan jäsenvaltion tekijänoikeussäännöt.

Tämän sivun alkukielistä versiota [sk](#) on muutettu äskettäin. Päivitystä suomennetaan parhaillaan.

Vanhempainvastuu - Slovakia

1 Mitä lakitermi "lapsen huolto" käytännössä tarkoittaa? Mitä oikeuksia ja velvollisuuksia lapsen huoltajalla on?

Slovakian perhelain 36/2005 (jäljempänä "perhelaki") ja oikeuskäytännön mukaan vanhempainvastuuseen (vanhemmuuteen perustuvat oikeudet ja velvollisuudet) kuuluvat ennen muuta lapsen huoltajuus, elatusvelvollisuus ja edustaminen sekä lapsen omaisuuden hoito.

2 Kuka lapsen huoltaja yleensä on?

Vanhempainvastuu lasta kohtaan on kummallakin vanhemmalla yhdessä riippumatta siitä, onko lapsi syntynyt avioliitossa vai sen ulkopuolella tai asuvatko vanhemmat yhdessä vai eivät (ovatko he avioliitossa, asumuserossa vai eronneet).

Tuomioistuin voi ottaa vanhemmalta pois hänen vanhempainvastuunsa tai rajoittaa sitä, jos perhelain 38 §:n 4 momentissa vahvistetut lakisääteiset ehdot täyttyvät.

Tuomioistuin voi tunnustaa yli 16-vuotiaan alaikäisen vanhemman vanhempainvastuun alaikäisen lapsen yksinomaiseen huoltoon (*osobná starostlivosť*) perhelain 29 §:ssä määritellyin ehdoin.

3 Voidaanko lapselle määrätä muu huoltaja, jos lapsen vanhemmat eivät kykene tai ovat haluttomia toimimaan lapsensa huoltajina?

Kyllä. Jos alaikäisen lapsen kummallakaan vanhemmalla ei ole täyttä oikeustoimikelpoisuutta, jos heiltä on otettu pois vanhempainvastuu tai jos he ovat kuolleet, tuomioistuin määrää alaikäiselle lapselle sijaishuoltajan, joka huolehtii hänen kasvatuksestaan, toimii lapsen edustajana ja hoitaa hänen omaisuuttaan.

4 Kuinka huoltajuudesta päätetään silloin kun vanhemmat eroavat tai muuttavat erilleen?

Tuomioistuimen on päätettävä vanhempainvastuun jakamisesta ja hoitamisesta (myös siinä tapauksessa, että molemmat vanhemmat edelleen hoitavat vanhempainvastuuta yhdessä), tai se voi hyväksyä vanhempien välisen sopimuksen.

Perhelain 36 §:n 1 momentin mukaan alaikäisen lapsen vanhemmat, jotka eivät asu yhdessä, voivat milloin tahansa sopia järjestelystä vanhempainvastuunsa hoitamiseksi. Jos vanhemmat eivät pääse sopimukseen, tuomioistuin voi myös oma-aloitteisesti määrätä vanhempainvastuun toteuttamisesta, erityisesti päättämällä, kumman vanhemman huollettavaksi alaikäinen lapsi annetaan. Soveltuvin osin sovelletaan 24, 25 ja 26 §:ää.

5 Jos vanhemmat pääsevät sopimukseen lapsen huoltajuudesta, miten sopimus saadaan oikeudellisesti sitovaksi?

Vanhempainvastuuta koskevan sopimuksen on oltava tuomioistuimen hyväksymä.

6 Jos vanhemmat eivät pääse yksimielisyyteen lapsen huoltajuudesta, mitä muita keinoja asian ratkaisemiseksi on tuomioistuin käsittelemisen lisäksi?

Riita voidaan ratkaista tuomioistuimen ulkopuolella sovittelusta annetun lain 420/2004 mukaisesti. Kyseistä lakia sovelletaan muun muassa perheoikeudellisista suhteista johtuviin riitoihin. Sovittelu on tuomioistuimen ulkopuolinen järjestely, jossa osapuolet ratkaisevat sovittelijan avulla sopimussuhteesta tai muusta oikeudellisesta suhteesta syntyneen riidan. Sovittelun tuloksena syntynyt sopimus on tehtävä kirjallisena, ja se sitoo sovittelun osapuolia.

7 Jos vanhemmat vievät asian oikeuteen, mistä lapseen liittyvistä asioista tuomari voi päättää?

Tuomioistuin voi periaatteessa päättää mistä tahansa asiasta paitsi lapsen antamisesta jommankumman vanhemman yksinomaiseen huoltoon. Lapsi voidaan antaa jommankumman vanhemman yksinomaiseen huoltoon vain, jos toiselta vanhemmalta on otettu vanhempainvastuu pois. Käytännössä tuomioistuin päättää kuitenkin, kumpi vanhemmista huoltaa lasta, kuka häntä edustaa ja kuka hoitaa hänen omaisuuttaan. Tuomioistuin päättää myös, miten se vanhempi, jonka huollettavaksi lasta ei annettu, osallistuu hänen elatukseensa. Vaihtoehtoisesti tuomioistuin hyväksyy vanhempien sopimuksen elatusavun suuruudesta.

8 Jos tuomioistuin päättää, että huoltajuus kuuluu yksin toiselle vanhemmista, tarkoittaako tämä, että hän saa päättää kaikista lasta koskevista asioista kysymättä toiselta vanhemmalta?

Vanhempainvastuun käsitettä ei ole mahdollista siirtää Slovakian perheoikeuden asiayhteyteen yksiselitteisesti. Slovakian perheoikeus tuntee vanhemmuuteen perustuvien oikeuksien ja velvollisuuksien käsitteen. Ne kuuluvat molemmille vanhemmille yhdessä (toisin sanoen jommankumman vanhemman yksinomainen huoltajuus ei voi tulla kyseeseen, paitsi jos toinen vanhemmista kuolee, jos toisella vanhemmista ei ole täyttä oikeustoimikelpoisuutta tai jos toiselta vanhemmalta on otettu vanhempainvastuu pois). Tämä on pidettävä erillään lapsen antamisesta ns. yksinomaiseen huoltoon (*osobná starostlivosť*). Jos lapsi annetaan jommankumman vanhemman yksinomaiseen huoltoon, tämä voi päättää kaikista lasta koskevista juoksevista ja päivittäisistä asioista ilman toisen vanhemman suostumusta. Toisen vanhemman suostumus tarvitaan kuitenkin päätöksiin kaikista perusluonteisista asioista, joilla on tekemistä vanhempainvastuun hoitamisen kanssa (omaisuuden hoito, lapsen muutto ulkomaille, kansalaisuus, terveydenhuoltoon tarvittavat hyväksynnät ja valmistautuminen tulevaan ammattiin). Jos vanhemmat eivät pääse sopimukseen, tuomioistuin päättää asiasta jommankumman vanhemman pyynnöstä.

9 Jos tuomioistuin päättää, että vanhemmilla on yhteishuoltajuus, mitä se käytännössä merkitsee?

Tuomioistuin voi määrätä lapsen asumaan vuorotellen kummankin vanhemman luona, jos molemmat kykenevät huoltamaan lasta ja kumpikin on halukas toimimaan lapsen henkilökohtaisena huoltajana ja mikäli tämä on lapsen edun mukaista ja lapsen tarpeet voidaan näin tyydyttää paremmin. Jos ainakin toinen vanhemmista suostuu lapsen vuoroasumiseen, tuomioistuimen on määritettävä, onko vuoroasuminen lapsen edun mukaista.

Katso vastaukset edellisiin kysymyksiin, erityisesti kysymys 8.

10 Minkä tuomioistuimen tai viranomaisen puoleen tulee kääntyä, jos halutaan laittaa lapsen huoltoasia vireille? Mitä muodollisuuksia tähän liittyy ja mitkä asiakirjat hakemukseen tulee liittää?

Vanhempainvastuuta koskevien hakemusten käsittelyyn on toimivaltainen piirituomioistuin (*okresný súd*), jonka toimivalta-alueella alaikäisellä lapsella on vakituinen asuinpaikka. Menettelyssä ei ole erityisiä muodollisuuksia ole eikä asiakirjoja tarvitse liittää mukaan, koska tuomioistuin voi käynnistää tällaisen menettelyn myös omasta aloitteestaan. Asiakirjoja voidaan kuitenkin vaatia riippuen hakemuksen sisällöstä, tavallisesti ainakin lapsen syntymätodistus.

11 Mitä menettelyä näissä asioissa sovelletaan? Onko kiireellisiä tilanteita varten erityistä menettelyä?

Menettely on nopeutettu ja epämuodollisempi. On mahdollista määrätä väli-toimi, jolla on kiireellisen menettelyn luonne.

12 Myönnetäänkö oikeudenkäyntikuluihin oikeusapua?

Kaikki vanhempainvastuuta koskevat menettelyt on vapautettu oikeudenkäyntimaksuista. Slovakian oikeusapujärjestelmä rajoittuu nykyisellään oikeudenkäyntimaksuista vapauttamiseen ja edustajan nimeämiseen maksutta. Koska vanhempainvastuuta koskevat menettelyt ovat luonteeltaan hakemusasioita, edustajaa käytetään vain harvoin. Jos henkilö täyttää lakisääteiset edellytykset oikeudenkäyntimaksuista vapauttamiselle, tuomioistuin voi harkintansa mukaan nimetä hänelle maksutta edustajan, myös lakimiehen, katsoessaan sen tarpeelliseksi asianosaisen etujen suojaamiseksi. Tuomioistuin ohjaa asianosaisen, joka pyytää asianajajan nimeämistä ja täyttää edellytykset oikeudenkäyntimaksuista vapauttamiseksi, oikeusapukeskuksen (*Centrum právnej pomoci*) puoleen. Tuomioistuin antaa tästä mahdollisuudesta tiedon asianosaiselle. Tuomioistuin voi vapauttaa osapuolen oikeudenkäyntimaksuista kokonaan tai osittain, jos tämä on asianosaisen olosuhteiden vuoksi perusteltua, ellei ole kyse mielivaltaisesta tai selvästi tuloksettomasta oikeuksien vaatimisesta tai puolustamisesta. Ellei tuomioistuin päätä toisin, vapautus koskee koko menettelyä ja sitä sovelletaan takautuvasti. Ennen vapautuspäätöksen antamista suoritettuja maksuja ei kuitenkaan korvata.

Oikeusavun tarjoamisesta ja välittämisestä oikeusapukeskuksen kautta luonnollisille henkilöille, jotka varattomuuden vuoksi eivät voi hyödyntää lakipalveluja oikeuksiensa käyttämiseksi ja suojelemiseksi asianmukaisesti, ja tarjottavan oikeusavun laajuudesta säädetään laissa 327/2005 varattomien henkilöiden oikeusavusta.

13 Voiko lapsen huoltoa koskevaan päätökseen hakea muutosta?

Vanhempainvastuuta koskevaan päätökseen voi hakea muutosta.

14 Joissain tapauksissa lapsen huoltoa koskevan päätöksen täytäntöönpanoa täytyy hakea tuomioistuimelta tai toiselta viranomaiselta. Mitä menettelyä tällaisissa tapauksissa sovelletaan?

Päätöksen täytäntöönpanoa koskeva hakemus tehdään lapsen yleiselle tuomioistuimelle (*všeobecný súd*). Päätöksen täytäntöönpanossa noudatettavasta menettelystä säädetään siviiliprosessilaissa 99/1963.

Päätöksen täytäntöönpanoon sovelletaan tavanomaisia menettelyjä (päätöksen täytäntöönpano tuomioistuimen toimesta) lukuun ottamatta yksinomaista huoltajuutta koskevia päätöksiä (silloin kun lapsi on palautettava vanhemmalle, jolle yksinomainen huoltajuus päätöksen nojalla kuuluu). Näissä tapauksissa menettely on tiukempi (rahallinen sakko ja tarvittaessa poliisin tai muiden toimivaltaisten viranomaisten osallistuminen päätöksen täytäntöönpanoon).

15 Millä tavoin tulee menetellä, jos halutaan, että toisen jäsenvaltion tuomioistuimen antama huoltajuuspäätös tunnustetaan ja pannaan täytäntöön tässä jäsenvaltiossa?

Toisen jäsenvaltion tuomioistuimen tekemät vanhempainvastuuta koskevat päätökset tunnustetaan ja pannaan täytäntöön Slovakiassa tuomioistuimen toimivallasta sekä tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta avioliittoa ja vanhempainvastuuta koskevista asioissa 27. marraskuuta 2003 annetun neuvoston päätöksen (EY) N:o 2201/2003 mukaisesti ilman erillistä menettelyä (21 artiklan 1 kohta), ts. ilman että päätöstä tarvitsee julistaa täytäntöönpanokelpoiseksi.

Osapuoli voi kuitenkin hakea toisessa jäsenvaltiossa tehdyn vanhempainvastuuta koskevan päätöksen julistamista täytäntöönpanokelpoiseksi, jolloin sovelletaan asetuksen III luvun 2 jakson säännöksiä.

Hakemus tehdään piirituomioistuimelle, jonka toimivalta-alueella lapsella on vakituinen asuinpaikka tai – jos vakituista asuinpaikkaa ei ole – jonka toimivalta-alueella hän oleskelee. Jos tällaista tuomioistuinta ei ole, toimivaltainen on Bratislava I:n piirituomioistuin.

Päätöksen tunnustamista tai täytäntöönpanokelpoiseksi julistamista koskevaan hakemukseen on liitettävä vanhempainvastuuta koskevan päätöksen toisinto, joka täyttää sen aitouden toteamiseksi tarvittavat vaatimukset, sekä tätä päätöstä koskeva todistus, jonka antaa osapuolen pyynnöstä alunperin toimivaltainen tuomioistuin eli tuomioistuin, joka teki vanhempainvastuuta koskevan päätöksen.

16 Minkä tuomioistuimen puoleen tulee tässä jäsenvaltiossa kääntyä, jos halutaan vastustaa sitä, että toisen jäsenvaltion tuomioistuimen antama huoltajuuspäätös tunnustetaan? Mitä menettelyä tällaisissa tapauksissa sovelletaan?

Muutosta haetaan aina alkuperäisen päätöksen tehneeltä piirituomioistuimelta (*okresný súd*), mutta muutoksenhaun ratkaisee alueoikeus (*krajský súd*). Vanhempainvastuuta koskevan päätöksen tunnustamisesta tehdystä muutoksenhausta päätettäessä sovelletaan siviiliprosessilakia.

17 Mitä lakia tuomioistuin soveltaa lapsen huoltoa koskevassa oikeudenkäynnissä silloin kun lapsi tai osapuolet eivät asu tässä jäsenvaltiossa tai kun he ovat eri maiden kansalaisia?

Vanhempainvastuuta koskevista menettelyistä slovakialaiset tuomioistuimet tekevät ratkaisun vain, jos lapsen vakituinen asuinpaikka on Slovakiassa. Jos lapsi ei oleskele Slovakiassa, mutta hänellä on siellä vakituinen asuinpaikka, tai jos vanhemmat eivät asu Slovakiassa tai jos heillä on eri kansalaisuus, Slovakian lainsäädäntöä sovelletaan toimivallasta, sovellettavasta laista, tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta sekä yhteistyöstä vanhempainvastuuseen ja lasten suojeluun liittyvissä asioissa tehdyn Haagin yleissopimuksen (viite 344/2002) mukaisesti (yleissopimuksen III luku). Kansainvälistä yksityis- ja prosessioikeutta koskevan lain 97/1963 mukaan vanhempien ja lasten välisiin suhteisiin, mukaan lukien vanhempainvastuun alkaminen ja päättyminen, sovelletaan sen maan lakia, jonka alueella lapsella on vakituinen asuinpaikka. Poikkeustapauksissa tuomioistuin voi ottaa huomioon sellaisen toisen maan lainsäädännön, jolla on olennainen yhteys asiaan, jos lapsen henkilön tai omaisuuden suojelu sitä edellyttää. Lapsen vakituisen asuinpaikan maassa syntynyt vanhempainvastuu säilyy, vaikka lapsen vakituinen asuinpaikka muuttuisi. Jos toisella vanhemmista ei ole Slovakian lainsäädännössä tunnustettua vanhempainvastuuta, se on hänellä siitä lähtien, kun Slovakiasta tulee lapsen vakituinen asuinpaikka. Vanhempainvastuun käyttöön sovelletaan sen valtion lakia, jossa lapsella on vakituinen asuinpaikka.

Kansainvälistä yksityis- ja prosessioikeutta koskevan lain säännöksiä sovelletaan sillä edellytyksellä, ettei sovelleta kansainvälistä sopimusta tai että kansainvälinen sopimus ei sisällä liittymäperusteita sovellettavan lain määrittämiseksi.

Vuoden 1996 Haagin yleissopimuksen lisäksi Slovakiaa sitovat Slovakian ja yksittäisten valtioiden kahdenväliset sopimukset, jotka sisältävät määräyksiä sovellettavasta laista ja joita näin ollen sovelletaan vanhempainvastuuta koskevista menettelyistä ensisijaisina kansainvälistä yksityis- ja prosessioikeutta koskevan lain säännöksiin nähden.

Bulgaria: Tšekkoslovakian sosialistisen tasavallan ja Bulgarian kansantasavallan sopimus oikeusavusta ja oikeussuhteista siviili-, perhe- ja rikosoikeudellisissa asioissa (Sofia, 25.11.1976, asetus 3/1978)

Kroatia, Slovenia: Tšekkoslovakian sosialistisen tasavallan ja Jugoslavian sosialistisen liittotasavallan sopimus oikeussuhteista siviili-, perhe- ja rikosoikeudellisissa asioissa (Belgrad, 20.1.1964, asetus 207/1964)

Unkari: Tšekkoslovakian sosialistisen tasavallan ja Unkarin kansantasavallan sopimus oikeusavusta ja oikeussuhteista siviili-, perhe- ja rikosoikeudellisissa asioissa (Bratislava, 28.3.1989, asetus 63/1990)

Puola: Tšekkoslovakian sosialistisen tasavallan ja Puolan kansantasavallan sopimus oikeusavusta ja oikeussuhteista siviili-, perhe-, työ- ja rikosoikeudellisissa asioissa (Varsova, 21.12.1987, asetus 42/1989)

Romania: Tšekkoslovakian sosialistisen tasavallan ja Romanian kansantasavallan sopimus oikeusavusta siviili-, perhe- ja rikosoikeudellisissa asioissa (Praha, 25.10.1958, asetus 31/1959).

Päivitetty viimeksi: 14/01/2019

Tämän sivuston eri kieliversioita ylläpitävät Euroopan oikeudellisen verkoston kansalliset yhteysviranomaiset. Käännökset on tehty Euroopan komissiossa. Muutokset, joita jäsenvaltiot ovat saattaneet tehdä tekstin alkuperäisversioon, eivät välttämättä näy käännöksissä. Komissio tai Euroopan oikeudellinen verkosto eivät ole vastuussa tiedoista, joita esitetään tai joihin viitataan tällä sivustolla. Ks. oikeudellinen huomautus, josta löytyvät tästä sivustosta vastaavan jäsenvaltion tekijänoikeussäännöt.

Vanhempainvastuu - Suomi

1 Mitä lakitermi "lapsen huolto" käytännössä tarkoittaa? Mitä oikeuksia ja velvollisuuksia lapsen huoltajalla on?

Lapsen huollon tarkoituksena on turvata lapsen tasapainoinen kehitys ja hyvinvointi lapsen yksilöllisten tarpeiden ja toivomusten mukaisesti. Huollon tulee turvata myönteiset ja läheiset ihmissuhteet erityisesti lapsen ja hänen vanhempiansa välillä.

Lapselle tulee turvata hyvä hoito ja kasvatus sekä lapsen ikään ja kehitystasoon nähden tarpeellinen valvonta ja huolenpito. Lapselle on pyrittävä antamaan turvallinen ja virikkeitä antava kasvuympäristö sekä lapsen taipumuksia ja toiveita vastaava koulutus.

Lasta tulee kasvattaa siten, että lapsi saa osakseen ymmärtämystä, turvaa ja hellyyttä. Lasta ei saa kurittaa ruumiillisesti eikä kohdella muulla tavoin loukkaavasti. Lapsen itsenäistymistä sekä kasvamista vastuullisuuteen ja aikuisuuteen tulee tukea ja edistää (Laki lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta, 361/1983 1 §).

Lapsen huoltajan on turvattava lapsen kehitys ja hyvinvointi siten kuin edellä on sanottu. Tässä tarkoituksessa huoltajalla on oikeus päättää lapsen hoidosta, kasvatuksesta, asuinpaikasta sekä muista henkilökohtaisista asioista. Päätöstä tehdessä on kiinnitettävä huomiota lapsen mielipiteeseen.

2 Kuka lapsen huoltaja yleensä on?

Lapsen vanhemmat, jotka lapsen syntyessä ovat avioliitossa keskenään, ovat kumpikin lapsensa huoltajia. Jos vanhemmat eivät lapsen syntyessä ole avioliitossa keskenään, on äiti lapsen huoltaja. Isyyden vahvistamisen yhteydessä voidaan sopia huoltajuudesta. Jos toinen vanhemmista on yksin lapsen huoltaja ja vanhemmat menevät keskenään avioliittoon, tulevat he molemmat lapsensa huoltajiksi.

3 Voidaanko lapselle määrätä muu huoltaja, jos lapsen vanhemmat eivät kykene tai ovat haluttomia toimimaan lapsensa huoltajina?

Tuomioistuin voi päättää, että lapsen huolto uskotaan vanhempien ohella tai sijasta yhdelle tai useammalle henkilölle, joka on antanut tähän suostumuksensa. Päätös on tehtävä aina lapsen edun mukaisesti ja vain, jos huollon määräämiseen muulle kuin vanhemmalle on lapsen kannalta erittäin painavia syitä. Jos lapsen vanhemmat ovat kuolleet, on sosiaalilautakunnan ryhdyttävä toimiin huoltajan määräämiseksi lapselle.

4 Kuinka huoltajuudesta päätetään silloin kun vanhemmat eroavat tai muuttavat erilleen?

Lapsen huolto ja tapaamisoikeus on aina järjestettävä lapsen edun mukaisesti ja niin, että ne parhaiten toteutuvat tulevaisuudessa. Vanhemmat voivat sopia lapsen huollosta. Jos vanhemmat eivät pääse sopimukseen, on asia ratkaistava tuomioistuimessa.

5 Jos vanhemmat pääsevät sopimukseen lapsen huoltajuudesta, miten sopimus saadaan oikeudellisesti sitovaksi?

Sopimus lapsen huollosta on tehtävä kirjallisesti ja vanhemmat voivat pyytää kunnan sosiaalivirastoa vahvistamaan sen. Sosiaaliviraston on varmistuttava, että sopimus on lapsen edun mukainen. Sopimus, jonka sosiaalilautakunta on vahvistanut, on voimassa ja voidaan panna täytäntöön niin kuin tuomioistuimen antama lainvoimainen päätös.

6 Jos vanhemmat eivät pääse yksimielisyyteen lapsen huoltajuudesta, mitä muita keinoja asian ratkaisemiseksi on tuomioistuin käsittelemisen lisäksi?

Jos puoliset eivät pääse sopimukseen, he voivat pyytää apua kunnan lastenvalvojilta tai perheasioiden sovittelijoilta. Lastenvalvoja neuvoo vanhempia ja voi vahvistaa heidän välisensä sopimuksen. Vahvistettu sopimus rinnastuu oikeuden päätökseen. Perheasiainsovittelijan auttaa vanhempia neuvottelemalla löytämään ratkaisun erimielisyyksiinsä. Sovittelija voi avustaa myös sopimusten tekemisessä. Sovittelijan on erityisesti kiinnitettävä huomiota perheeseen kuuluvien alaikäisten lasten aseman turvaamiseen.

Tuomioistuimessa voidaan sovittaa lapsen huoltoa, asumista, tapaamisoikeutta ja elatusta koskevia asioita. (Laki riita-asioiden sovittelusta ja sovinnon vahvistamisesta yleisissä tuomioistuimissa, 394/2011, 10 §) Sovittelu on oikeudenkäynnistä erillinen menettely. Se tulee vireille, kun asia siirretään oikeudenkäynnistä sovitteluun, tai kun osapuolet pyytävät sovittelua suoraan tuomioistuimelta. Sovittelijana toimii tuomari ja häntä avustaa asiantuntija, joka yleensä on psykologi tai sosiaalityöntekijä. Vahvistettu sovinto rinnastuu tuomioistuimen päätökseen tai tuomioon. Mikäli asiaa ei saada sovittua, se palaa oikeudenkäyntiin tai asian käsittely päättyy tuomioistuimessa."

7 Jos vanhemmat vievät asian oikeuteen, mistä lapseen liittyvistä asioista tuomari voi päättää?

Tuomioistuimen päättävältä kuuluu kysymykset lapsen huollosta, asumisesta ja tapaamisoikeudesta. Tuomioistuin voi myös tarvittaessa antaa määräyksiä huoltajan tehtävistä, oikeuksista ja velvollisuuksista sekä päättää tehtävien jaosta huoltajien kesken. Tapaamisoikeudesta päättäessään tuomioistuimen tulee antaa tarkemmat määräykset tapaamisen ja luonapidon ehoista. Lapsen huollon yhteydessä voidaan päättää myös lapselle maksettavasta elatusavusta.

8 Jos tuomioistuin päättää, että huoltajuus kuuluu yksin toiselle vanhemmista, tarkoittaako tämä, että hän saa päättää kaikista lasta koskevista asioista kysymättä toiselta vanhemmalta?

Yksinhuoltaja päättää yksin lapsen huoltoon liittyvistä kysymyksistä. Tuomioistuimen antamassa huoltopäätöksessä saattaa kuitenkin olla määräyksiä yksinhuoltajan oikeuksista ja velvollisuuksista, esimerkiksi oikeudesta muuttaa lapsen asuinpaikkaa.

9 Jos tuomioistuin päättää, että vanhemmilla on yhteishuoltajuus, mitä se käytännössä merkitsee?

Yhteishuoltajat ovat yhdessä vastuussa lapsen huoltoon liittyvistä asioista. Mikäli huoltajat asuvat erillään he vastaavat lapsen arkielämän päätöksenteosta sen mukaan, kumman luona lapsi oleskelee. Tärkeisiin kysymyksiin vaaditaan kuitenkin kummankin huoltajan suostumus. Tällaisia asioita ovat esimerkiksi lapsen uskontokunnan tai asuinpaikan muuttaminen, ulkomaanpassi, koulutuksen suunnasta päättäminen sekä terveyden- tai sairaanhoitoon liittyvät päätökset.

10 Minkä tuomioistuimen tai viranomaisen puoleen tulee kääntyä, jos halutaan laittaa lapsen huoltoasia vireille? Mitä muodollisuuksia tähän liittyy ja mitkä asiakirjat hakemukseen tulee liittää?

Lapsen huoltoa ja tapaamisoikeutta koskeva asia on pantava vireille kirjallisella hakemuksella lapsen asuinpaikan käräjäoikeudessa. Hakemuksen voivat tehdä lapsen vanhemmat yhdessä, toinen heistä, lapsen huoltaja tai sosiaalilautakunta. Hakemuksessa on esitettävä vaatimus ja sen perusteet sekä liitettävä mahdolliset asiakirjat, joita halutaan käyttää todisteina. Hakemus on allekirjoitettava ja toimitettava käräjäoikeuteen henkilökohtaisesti tai valtuutetun asiamiehen välityksellä. Hakemuksen voi lähettää myös postitse tai faksilla. Asia tulee vireille, kun hakemus on saapunut käräjäoikeuteen.

11 Mitä menettelyä näissä asioissa sovelletaan? Onko kiireellisiä tilanteita varten erityistä menettelyä?

Lapsen huoltoasian käsittelyyn sovelletaan lakia lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta. Sen mukaan huolto tai tapaamisoikeutta käsiteltäessä tuomioistuimen on varattava lapsen vanhemmille ja huoltajalle tilaisuus tulla kuulluksi. Lasta voidaan kuulla henkilökohtaisesti tuomioistuimessa, jos se on painavista syistä välttämätöntä asian ratkaisun kannalta. Tuomioistuin hankkii yleensä myös selvityksen lapsen olosuhteista kunnan sosiaalilautakunnalta.

Kun asia on vireillä tuomioistuimessa, voi tuomioistuin antaa väliaikaisen määräyksen siitä, kenen luona lapsen tulee asua, sekä määrätä tapaamisoikeudesta ja niiden ehdoista. Erityisistä syistä tuomioistuin voi määrätä, kenelle lapsen huolto uskotaan, kunnes asiasta lopullisesti päätetään. Väliaikaiseen päätökseen ei saa hakea muutosta. Se on voimassa, kunnes tuomioistuin lopullisesti päättää asian.

12 Myönnetäänkö oikeudenkäyntikuluihin oikeusapua?

Lapsen huoltoasian hoitamiseen voi saada oikeusapua. Oikeusavun saaminen riippuu henkilön tuloista. Lisätietoa oikeusavusta Suomessa löytyy täältä: <https://oikeus.fi/oikeusapu/fi/index.html>.

13 Voiko lapsen huoltoa koskevaan päätökseen hakea muutosta?

Käräjäoikeuden antamaan päätökseen saa hakea muutosta valittamalla hovioikeuteen.

14 Joissain tapauksissa lapsen huoltoa koskevan päätöksen täytäntöönpanoa täytyy hakea tuomioistuimelta tai toiselta viranomaiselta. Mitä menettelyä tällaisissa tapauksissa sovelletaan?

Lapsen huoltoa koskevan päätöksen täytäntöönpanoon sovelletaan lakia lapsen huoltoa ja tapaamisoikeutta koskevan päätöksen täytäntöönpanosta (619/1996). Täytäntöönpanoa haetaan kirjallisella hakemuksella lapsen tai vastapuolen asuinpaikan käräjäoikeudelta. Lapsen huoltoa koskevan päätöksen täytäntöönpanoa voidaan kuitenkin pyytää ulosottomieheltä, jos päätöksen antamisesta on kulunut vähemmän kuin kolme kuukautta. Hakemukseen on liitettävä lapsen huoltoa koskeva päätös.

Hakemuksen saavuttua ja tuomioistuimen saatua vastapuolen lausuman tuomioistuin yleensä määrää sosiaalilautakunnan sovittelijan sovittelemaan asiaa. Sovittelija ottaa yhteyttä vanhempiin ja keskustele heidän sekä mahdollisuuksien mukaan lapsen kanssa. Hän pyrkii järjestämään vanhemmille myös yhteisen neuvottelun. Sovittelija raportoi tehtävästään tuomioistuimelle, joka tekee päätöksen. Tuomioistuin voi myös määrätä, että lääkäri tutkii lapsen. Jos tuomioistuin päättää, että huoltopäätös pannaan täytäntöön, se velvoittaa vastapuolen luovuttamaan lapsen. Velvoitusta voidaan tehostaa uhkasakolla tai lapsi voidaan viimeisenä keinona myös noutaa pois sen luota, joka ei noudata määräystä.

Mikäli käräjäoikeus on määrännyt lapsen noudettavaksi, sovittelua voidaan jatkaa senkin jälkeen ulosottomiehen pyynnöstä.

15 Millä tavoin tulee menetellä, jos halutaan, että toisen jäsenvaltion tuomioistuimen antama huoltajuuspäätös tunnustetaan ja pannaan täytäntöön tässä jäsenvaltiossa?

Toisessa Euroopan unionin jäsenvaltiossa annetun lapsen huoltoa koskevan päätöksen tunnustamiseen sovelletaan [EY Neuvoston asetusta \(EY\) N:o 2201/2003](#), jos päätös on annettu asetuksen soveltamisalaan kuuluvassa asiassa. Asetusta ei sovelleta Tanskaan.

Mainitun asetuksen mukaan jäsenvaltiossa avioliiton purkamista koskevan asian yhteydessä annettu tuomio on tunnustettava muissa jäsenvaltioissa vaatimatta mitään erityistä menettelyä. Jokainen, jonka etua tuomion tunnustaminen koskee, voi kuitenkin pyytää vahvistettavaksi, että tuomio on tunnustettava tai jätettävä tunnustamatta. Vahvistamista koskeva hakemus tehdään Suomessa sen paikkakunnan käräjäoikeudelle, missä lapsella on asuinpaikka.

Tanskassa annetut huoltopäätökset ja Ruotsissa muut kuin edellä mainitun EY-asetuksen nojalla annetut huoltopäätökset pannaan täytäntöön vuoden 1977 pohjoismaisen tuomiolain nojalla. Erillistä vahvistusta päätöksen tunnustamiseen ei ole saatavilla. Täytäntöönpanoa koskeva pyyntö tehdään käräjäoikeudelle.

Muut ulkomaiset huoltopäätökset tunnustetaan Suomessa ilman eri vahvistusta. Helsingin hovioikeus voi kuitenkin hakemuksesta vahvistaa, että päätös tunnustetaan tai että sitä ei tunnusteta Suomessa.

Täytäntöönpanokelpoiseksi julistetun huoltopäätöksen täytäntöönpanoa haetaan siltä käräjäoikeudelta, jonka tuomiopiirissä lapsella tai hakijan vastapuolella on asuinpaikka tai missä jompikumpi heistä oleskelee. (Täytäntöönpanomenettelystä edellä [kohdassa 14](#)).

16 Minkä tuomioistuimen puoleen tulee tässä jäsenvaltiossa kääntyä, jos halutaan vastustaa sitä, että toisen jäsenvaltion tuomioistuimen antama huoltajuuspäätös tunnustetaan? Mitä menettelyä tällaisissa tapauksissa sovelletaan?

Menettely on sama kuin [kohdassa 15](#).

17 Mitä lakia tuomioistuin soveltaa lapsen huoltoa koskevassa oikeudenkäynnissä silloin kun lapsi tai osapuolet eivät asu tässä jäsenvaltiossa tai kun he ovat eri maiden kansalaisia?

Lapsen huoltoa koskevaan asiaan sovelletaan Suomen lakia, mikäli asia käsitellään Suomessa.

Päivitetty viimeksi: 23/05/2019

Tämän sivuston eri kieliversioita ylläpitävät Euroopan oikeudellisen verkoston kansalliset yhteysviranomaiset. Käännökset on tehty Euroopan komissiossa. Muutokset, joita jäsenvaltiot ovat saattaneet tehdä tekstin alkuperäisversioon, eivät välttämättä näy käännöksissä. Komissio tai Euroopan oikeudellinen verkosto eivät ole vastuussa tiedoista, joita esitetään tai joihin viitataan tällä sivustolla. Ks. oikeudellinen huomautus, josta löytyvät tästä sivustosta vastaavan jäsenvaltion tekijänoikeussäännöt.

Vanhempainvastuu - Ruotsi

1 Mitä lakitermi "lapsen huolto" käytännössä tarkoittaa? Mitä oikeuksia ja velvollisuuksia lapsen huoltajalla on?

Termi 'lapsen huolto' kattaa muun muassa lapseen ja hänen omaisuuteensa liittyviä oikeuksia ja velvollisuuksia, esimerkiksi asioissa, jotka koskevat lapsen huoltajuutta, lapsen asumista, lapsen tapaamisoikeutta ja edunvalvontaa.

Huoltajuudella tarkoitetaan oikeudellista vastuuta lapsesta. Huoltajalla on oikeus ja velvollisuus päättää asioista, jotka koskevat lapsen henkilökohtaisia asioita, kuten sitä, missä lapsi asuu ja mitä koulua hän käy. Huoltajalla on myös vastuu siitä, että lapsi saa tarvitsemansa huolenpidon, turvan ja hyvän kasvatuksen. Lapsen huoltaja on vastuussa myös siitä, että lapsi saa tarvitsemaansa hoitoa, jossa otetaan huomioon lapsen ikä, kehitystaso ja muut olosuhteet, ja huolehtii lapsen riittävästä toimeentulosta ja koulutuksesta. Lapsen kasvaessa ja kehittyessä huoltajan on otettava lisääntyvässä määrin huomioon lapsen näkemykset ja toiveet.

2 Kuka lapsen huoltaja yleensä on?

Tavallisesti huoltajia ovat lapsen vanhemmat tai toinen heistä. Jos lapsen vanhemmat ovat naimisissa lapsen syntymän hetkellä, heistä tulee automaattisesti lapsen huoltajia. Jos vanhemmat solmivat avioliiton lapsen syntymän jälkeen, lapsen huoltajuus muuttuu automaattisesti yhteiseksi avioliiton myötä. Jos lapsen vanhemmat eivät ole naimisissa lapsen syntymän hetkellä, äiti on lapsen ainoa huoltaja. Tässä tapauksessa vanhemmat voivat kuitenkin saada yhteishuoltajuuden helposti rekisteröinnin kautta. Lapsen isä voi nostaa tuomioistuimessa kanteen vaatiakseen yhteishuoltajuutta tai saadakseen lapsen yksinhuoltajuuden.

3 Voidaanko lapselle määrätä muu huoltaja, jos lapsen vanhemmat eivät kykene tai ovat haluttomia toimimaan lapsensa huoltajina?

Tietyissä tapauksissa lapsen huoltajuus voidaan siirtää lapsen vanhemmilta tai jommaltakummalta vanhemmalta holhoojalle. Siirto voi tulla kyseeseen, jos jompikumpi vanhemmista syyllistyy lapsen hyväksikäyttöön tai laiminlyöntiin tai lapsen hoidossa ilmenee puutteita, jotka vaarantavat pysyvästi lapsen terveyden tai kehityksen. Siirto voi tulla kyseeseen myös jos molemmat tai jompikumpi vanhemmista on pysyvästi estynyt toimimasta lapsen huoltajana.

4 Kuinka huoltajuudesta päätetään silloin kun vanhemmat eroavat tai muuttavat erilleen?

Jos vanhemmat eroavat, yhteishuoltajuus jatkuu ilman että tuomioistuimen on tehtävä huoltajuutta koskevaa päätöstä eron yhteydessä. Jos jompikumpi vanhemmista haluaa muuttaa huoltajuutta, vanhempien on pyydettävä, että yhteishuoltajuus puretaan.

Jos jompikumpi vanhemmista haluaa muuttaa huoltajuutta, huoltajuuskysymys voidaan ratkaista tuomioistuimessa. Jos vanhemmat ovat muutoksesta samaa mieltä, he voivat ratkaista asian sopimuksella ilman tuomioistuinta. Jotta sopimus olisi pätevä, sosiaalilautakunnan on hyväksyttävä se. Sama koskee kysymystä siitä, kumman vanhemman luona lapsi asuu ja miten lapsen oikeus tavata toista vanhempansa toteutetaan.

5 Jos vanhemmat pääsevät sopimukseen lapsen huoltajuudesta, miten sopimus saadaan oikeudellisesti sitovaksi?

Sopimus on tehtävä kirjallisesti ja molempien vanhempien on allekirjoitettava se. Lisäksi sen kunnan sosiaalilautakunnan, jossa lapsi on kirjoilla, on hyväksyttävä sopimus.

6 Jos vanhemmat eivät pääse yksimielisyyteen lapsen huoltajuudesta, mitä muita keinoja asian ratkaisemiseksi on tuomioistuin käsittelyn lisäksi?

Kunnalla on sosiaalilautakunnan kautta velvollisuus tarjota vanhemmille mahdollisuus keskustella asiantuntevassa ohjauksessa (*samarbetssamtal*), jotta vanhemmat pääsisivät yhteisymmärrykseen lapsen huoltajuutta, asumista ja tapaamisoikeutta koskevista asioista. Yhteistyökeskustelut ovat vapaaehtoisia. Näin ollen edellytyksenä on, että molemmat vanhemmat yhdessä pyytävät keskustelua. Jos vanhemmat pääsevät sopimukseen lapsen huoltajuudesta, asumisesta ja tapaamisoikeudesta, he voivat tehdä kirjallisen sopimuksen, jolla sosiaalilautakunnan sopimukselle antaman hyväksynnän jälkeen on sama vaikutus kuin tuomioistuimen päätöksellä.

Jos vanhemmat vievät asian tuomioistuimeen, tuomioistuin voi ohjata heidät sosiaalilautakunnan puoleen yhteistyökeskustelun käymiseksi, jollei tällaista keskustelua ole aikaisemmin käyty, ja tuomioistuin katsoo, että yhteisten ratkaisujen löytämiseen on edellytyksiä. Jos vanhemmat ovat jo käyneet yhteistyökeskustelua mutta eivät ole päässeet yksimielisyyteen, tuomioistuin voi nimittää henkilön toimimaan välittäjänä vanhempien välillä. Tuomioistuimella on yleinen velvollisuus pyrkiä myötävaikuttamaan siihen, että huoltajuutta, asumista ja tapaamisoikeutta koskeviin kysymyksiin löydetään sopuratkaisut.

7 Jos vanhemmat vievät asian oikeuteen, mistä lapseen liittyvistä asioista tuomari voi päättää?

Tuomari voi päättää

huoltajuudesta (yksin- tai yhteishuoltajuus),

lapsen asumisesta (kumman vanhemman luona lapsi asuu tai asuuko lapsi vuorotellen kummankin vanhemman luona) ja

tapaamisjärjestelyistä (lapsen oikeus tavata vanhempaa, jonka luona hän ei asu).

8 Jos tuomioistuin päättää, että huoltajuus kuuluu yksin toiselle vanhemmista, tarkoittaako tämä, että hän saa päättää kaikista lasta koskevista asioista kysymättä toiselta vanhemmalta?

Lapsen yksinhuoltajana toimivalla vanhemmalla on oikeus yksin päättää lapsen henkilökohtaisista asioista. Huoltajan ei tarvitse neuvotella toisen vanhemman kanssa näistä asioista eikä saada tämän hyväksyntää niille. Lapsella on kuitenkin oikeus tavata toista vanhempaa, ja huoltajalla on velvollisuus huolehtia tämän oikeuden toteutumisesta. Huoltajalla on lisäksi velvollisuus antaa toiselle vanhemmalle tietoja, jotka voivat helpottaa kanssakäymistä lapsen kanssa.

9 Jos tuomioistuin päättää, että vanhemmilla on yhteishuoltajuus, mitä se käytännössä merkitsee?

Yhteishuoltajuus tarkoittaa sitä, että vanhemmat yhdessä päättävät lapsen henkilökohtaisista asioista. Lähtökohtana on, että vanhempien on sovittava keskenään kaikista lasta koskevista asioista. Tapaamisoikeutta ja asumista koskevat erimielisyydet voidaan kuitenkin ratkaista tuomioistuimessa (ks. edellä).

10 Minkä tuomioistuimen tai viranomaisen puoleen tulee kääntyä, jos halutaan laittaa lapsen huoltoasia vireille? Mitä muodollisuuksia tähän liittyy ja mitkä asiakirjat hakemukseen tulee liittää?

Vanhempi voi nostaa lapsen huoltajuutta, asumista tai tapaamisoikeutta koskevan kanteen sen paikkakunnan käräjäoikeudessa (*tingsrätt*), jossa lapsen asuinpaikka on. Jos toimivaltaista käräjäoikeutta ei ole, asia käsitellään Tukholman käräjäoikeudessa. Huoltajuutta, asumista ja tapaamisoikeutta koskevat kysymykset voidaan käsitellä myös avioeroasian yhteydessä.

Haastehakemus on laadittava kirjallisesti, ja hakijan tai tämän edustajan on allekirjoitettava se omakätisesti. Haastehakemukseen on sisällettävä tiedot osapuolista, yksilöity vaatimus, toisin sanoen, mistä asiasta tuomioistuimen on päätettävä, vaatimuksen tausta, maininta todisteista, joihin vedotaan, ja tieto siitä, mitä kullakin todisteella on tarkoitus vahvistaa, sekä tieto olosuhteista, joiden perusteella tuomioistuin on toimivaltainen. Kirjalliset todisteet toimitetaan yhdessä hakemuksen kanssa.

11 Mitä menettelyä näissä asioissa sovelletaan? Onko kiireellisiä tilanteita varten erityistä menettelyä?

Huoltajuutta, asumista ja tapaamisoikeutta koskevat asiat ovat indispositiivisia eli asianosaisten sovinto ei ole sallittu, ja yleensä ne käsitellään nopeutetussa menettelyssä.

Tuomioistuin voi tehdä huoltajuudesta, asumisesta ja tapaamisoikeudesta välipäätöksen. Välipäätös voi koskea esimerkiksi sitä, missä lapsi asuu riita-asian käsittelyn aikana, ja se on voimassa siihen asti, kunnes asia on ratkaistu lainvoimaisella päätöksellä.

Vaikka huoltajuutta, asumista ja tapaamisoikeutta koskevien asioiden käsittelystä nopeutetussa menettelyssä ei ole mitään erityistä säännöstä, kussakin yksittäisessä tapauksessa tehdään arvio asian kiireellisyydestä.

12 Myönnetäänkö oikeudenkäyntikuluihin oikeusapua?

Pääsääntönä huoltajuus-, asumis- ja tapaamisoikeusasioissa on, että kukin osapuoli vastaa omista oikeudenkäyntikuluistaan.

Oikeusapua voidaan myöntää, jos sitä koskevat edellytykset täyttyvät.

13 Voiko lapsen huoltoa koskevaan päätökseen hakea muutosta?

Huoltajuutta, asumista tai tapaamisoikeutta koskevaan käräjäoikeuden tuomioon tai päätökseen voi hakea muutosta hovioikeudelta (*hovrätt*). Valitusluvan myöntäminen on edellytys sille, että hovioikeus ottaa valituksen tutkittavaksi.

Hovioikeuden tuomioon tai päätökseen voi hakea muutosta Korkeimmalta oikeudelta (*Högsta domstolen*). Valituslupa on edellytys sille, että Korkein oikeus ottaa valituksen tutkittavaksi.

14 Joissain tapauksissa lapsen huoltoa koskevan päätöksen täytäntöönpanoa täytyy hakea tuomioistuimelta tai toiselta viranomaiselta. Mitä menettelyä tällaisissa tapauksissa sovelletaan?

Huoltajuutta, asumista ja tapaamisoikeutta koskevat tuomiot, päätökset tai sopimukset ovat täytäntöönpanokelpoisia. Täytäntöönpanoa pyydetään sen paikkakunnan käräjäoikeudelta, jossa lapsen asuinpaikka on. Jos toimivaltaista käräjäoikeutta ei ole, asia käsitellään Tukholman käräjäoikeudessa. Käräjäoikeus voi päättää erilaisista toimenpiteistä. Ensisijaisesti pyritään siihen, että lapsi luovutetaan vapaaehtoisesti. Jos tämä ei toteudu, tuomioistuin voi viime kädessä päättää uhkasakosta tai lapsen noudosta. Uhkasakon määrääminen merkitsee sitä, että vanhempi, jonka luona lapsi on, joutuu maksamaan tuntuvaan rahasumman, jollei hän luovuta lasta. Nouto on erittäin epätavallinen toimenpide, josta tehdään päätös vain silloin, kun tilannetta ei voida ratkaista millään muulla keinolla ja halutaan välttää lapselle aiheutuva vakava vahinko. Tällöin poliisi noutaa lapsen ja luovuttaa hänet huoltajalle.

15 Millä tavoin tulee menetellä, jos halutaan, että toisen jäsenvaltion tuomioistuimen antama huoltajuuspäätös tunnustetaan ja pannaan täytäntöön tässä jäsenvaltiossa?

Joissakin tapauksissa sovelletaan Bryssel II -asetusta. Hakemus täytäntöönpano-kelpoiseksi julistamisesta tehdään Ruotsissa, Svean hovioikeudessa (*Svea hovrätt*).

Euroopan neuvoston vuoden 1980 yleissopimusta ja vuoden 1996 Haagin yleissopimusta sovelletaan niiden maiden osalta, jotka ovat allekirjoittaneet kyseiset sopimukset. Euroopan neuvoston vuoden 1980 yleissopimuksen mukaisesti täytäntöönpanohakemus tehdään sen paikkakunnan käräjäoikeudessa, jossa lapsen asuinpaikka on. Vuoden 1996 Haagin yleissopimuksen mukaisesti täytäntöönpanohakemus tehdään Svean hovioikeudessa.

16 Minkä tuomioistuimen puoleen tulee tässä jäsenvaltiossa kääntyä, jos halutaan vastustaa sitä, että toisen jäsenvaltion tuomioistuimen antama huoltajuspäätös tunnustetaan? Mitä menettelyä tällaisissa tapauksissa sovelletaan?

Tätä asiaa koskevat säännökset sisältyvät Bryssel II -asetukseen.

Voidaan myös esittää vastaväite päätöksen pätevyydestä tai täytäntöönpanokelpoisuudesta, jos tällainen tilanne ilmenee.

17 Mitä lakia tuomioistuin soveltaa lapsen huoltoa koskevassa oikeudenkäynnissä silloin kun lapsi tai osapuolet eivät asu tässä jäsenvaltiossa tai kun he ovat eri maiden kansalaisia?

Pääsääntönä on, että sovelletaan sen maan lakia, jossa lapsen asuinpaikka on.

Päivitetty viimeksi: 22/07/2019

Tämän sivuston eri kieliversioita ylläpitävät Euroopan oikeudellisen verkoston kansalliset yhteysviranomaiset. Käännökset on tehty Euroopan komissiossa. Muutokset, joita jäsenvaltiot ovat saattaneet tehdä tekstin alkuperäisversioon, eivät välttämättä näy käännöksissä. Komissio tai Euroopan oikeudellinen verkosto eivät ole vastuussa tiedoista, joita esitetään tai joihin viitataan tällä sivustolla. Ks. oikeudellinen huomautus, josta löytyvät tästä sivustosta vastaavan jäsenvaltion tekijänoikeussäännöt.